

แนวทางการเปิดจุดผ่านแดนถาวรกรณีที่ยังไม่มีความชัดเจน
เรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา : กรณีศึกษาช่องอานม้า
อำเภอnáย่น จังหวัตุบรฐฐฐฐ

ตุตุ

พันเอก ณัฏฐ์ ศรีอินทร์
รองผู้บัญชาการกองพลทหารราบที่ ๖
กองทัพบกที่ ๒
กองทัพบก

นักศึกษาวินยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๕
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๕ - ๒๕๖๖

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง “แนวทางการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย - กัมพูชา : กรณีศึกษาช่องอานม้า อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดอุบลราชธานี” ลักษณะวิชา การเมือง ของ พันเอก ณัฏฐ์ ศรีอินทร์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๕ ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๕ – ๒๕๖๖

พลโท

(ชาติชาย ชัยเกษม)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่อง
เส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา : กรณีศึกษาช่องอานม้า อำเภอน้ำยืน
จังหวัดอุบลราชธานี

ลักษณะวิชา การเมือง

ผู้วิจัย พันเอก ญัฐ ศรีอินทร์

นักศึกษา วปอ. รุ่นที่ ๖๕

การศึกษา แนวทางการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา : กรณีศึกษาช่องอานม้า อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค โอกาส และหาแนวทางการบริหารจัดการที่มีความเหมาะสมในการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา พื้นที่ช่องอานม้า อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี มีขอบเขตการวิจัยตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.๒๕๖๑ – ๒๕๘๐ ด้านความมั่นคง กลุ่มเป้าหมายที่ดำเนินการศึกษา คือ กลุ่มประชากรไทย ในพื้นที่อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี และประชากรกัมพูชา ในพื้นที่อำเภอยะมกระสาน จังหวัดพระวิหาร รวมถึงกลุ่มผู้บริหารระดับสูงภาครัฐที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบาย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผลการวิจัยพบปัญหา อุปสรรค ที่สำคัญ คือ ปัญหาความไม่ชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนแต่มีตลาดชุมชนกัมพูชาตั้งอยู่กว่า ๒๐๐ หลังคาเรือน ปัญหาพื้นที่ในฝั่งไทยอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติพระวิหารซึ่งต้องขอใช้พื้นที่ก่อนปัญหาหน่วยในพื้นที่ไม่มีอำนาจตัดสินใจ และปัญหาประชาชนในพื้นที่ไม่รับรู้ข่าวสารทำให้ขาดการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา แต่ก็ค้นพบโอกาส คือ ทั้งสองฝ่ายมีความต้องการที่จะพัฒนาพื้นที่เพื่อเพิ่มมูลค่าการค้าชายแดนและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน การที่เอกชนของฝ่ายกัมพูชาได้เข้ามาลงทุนเพื่อเตรียมการยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวรในหลายๆด้านแล้วอาจผลักดันให้เป้าหมายสำเร็จได้ และความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน หากมีการเจรจาด้วยสันติวิธี และใช้หลักการเจรจาต่อรองที่ดีอาจส่งผลให้สำเร็จได้ โดยพบรูปแบบการบริหารจัดการที่มีความเหมาะสม ๓ รูปแบบ คือ กำหนดพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ (Buffer Zone) รื้อถอนสิ่งปลูกสร้างที่มีอยู่เดิมออก ทั้งสองฝ่ายบริหารจัดการพื้นที่นอกพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ หรือกำหนดพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ (Buffer Zone) รื้อถอนสิ่งปลูกสร้างที่มีอยู่เดิมออก ให้ใช้ประโยชน์เฉพาะเป็นที่ตั้งส่วนราชการของทั้งสองประเทศที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ หรือกำหนดพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ (Buffer Zone) แล้วอนุโลมให้ประชาชนที่อาศัยอยู่เดิมและประสงค์อยู่ต่ออาศัยอยู่ได้ แต่อนุโลมเฉพาะการอยู่อาศัยเท่านั้นห้ามทำการค้าหรือกิจการอื่นใด โดยมีข้อเสนอแนะ ให้ประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านใช้การกำหนดพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ (Buffer Zone) แก้ปัญหาการกล่าวอ้างเส้นเขตแดนที่แตกต่างกัน กระทรวงมหาดไทยควรจัดให้มีการฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้ให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเปิดจุดผ่านแดนให้เข้าใจขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ มีการจัดตั้งคณะทำงานของจังหวัดจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมดำเนินการ มีโครงการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านในทุกหน่วยงานและทุกระดับ และปลูกฝังให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ และประชาชนไทยมีทัศนคติที่ดีต่อประเทศเพื่อนบ้าน

Abstract

Title Guidelines on how to open permanent border crossing point in the case of unclear border line between Thailand and Cambodia : Case study of Kan Mha groove, Amphor Nam Yeun, Ubon Ratchathani Province

Field Politics

Name Colonel Nutt Sri-in

Course NDC **Class** 65

Guidelines on how to open permanent border crossing point in the case of unclear border line between Thailand and Cambodia: Case study of Kan Mha groove, Amphor Nam Yeun, Ubon Rachatani Province was made for with a purpose to study about problems, obstacle, opportunity and to find a proper managing system to open permanent border crossing point in the case of unclear border line between Thailand and Cambodia on Kan Mha groove, Amphor Nam Yeun, Ubon Ratchathani Province. And also, to be a guideline on how to managing other border crossing point between Thailand and Cambodia which has similar problems. This research has a scope in accordance with National Strategy 2018-2037 on stability. The targets on this research are Thai citizens in Amphor Nam Yeun, Ubon Ratchathani Province and Cambodia citizens in Amphor Jom Krasan, Pra Vihear Province include high ranking government official who has a role in creating policy with quality research procedure.

The result show that the important problems are the unclear in border line but there are over 200 Cambodia's household in the area, Thailand's areas are in National park area which need approval before use, Government sector in the area don't have the power to decide and people in the area lacking news making them not being to solve the problem. But there is also an opportunity. Both side want to improve the area in order to increase the value of border trading and improve people's quality of life. Cambodia's private has invest in order to prepare to be permanent border crossing point in many ways and to make good relationship with Thailand. If there is a peaceful negotiation and using it to reach a conclusion, there are 3 suitable managing systems.

First is to indicate a buffer zone, removing all building and both side mange areas around the buffer zone. Second, indicate a buffer zone, removing all building and only use it to be location for both side government sector who work in the area. And lastly, indicate a buffer zone and allow the original citizen and those

who still want to stay can live there but only for residence, prohibiting all type of trading and business. However, both countries should be looking at the benefit that they would gain from doing as a main purpose. The process should be done by discussion between both countries' leader either using existing bilateral mechanism or a new method and every officials should have a way of communication to people too.

คำนำ

ปัญหาความไม่ชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดน เป็นปัญหาสำคัญที่สร้างความขัดแย้งระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชามายาวนาน เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาพื้นที่ชายแดนเพื่อยกระดับการค้าและคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งสองประเทศ โดยเฉพาะพื้นที่ช่องอานม้า อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นเส้นทางเชื่อมต่อไปยังอำเภอจอมกระสาน จังหวัดพระวิหาร ประเทศกัมพูชา ที่รัฐบาลทั้งสองประเทศเห็นชอบร่วมกันให้ยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวรตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๖ แต่จนถึงปัจจุบันก็ยังไม่สามารถดำเนินการได้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค และโอกาสที่จะดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลดังกล่าว รวมถึงค้นหารูปแบบที่เหมาะสม ซึ่งนอกจากจะเป็นรูปแบบที่ใช้ในพื้นที่ช่องอานม้าแล้วยังสามารถนำไปใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีปัญหาใกล้เคียงกันได้ด้วย

ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ และสามารถนำผลการศึกษาเป็นแนวทางในการดำเนินการแก้ไขปัญหาการพัฒนาพื้นที่ชายแดนกรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป หากพบข้อผิดพลาดประการใดผู้วิจัยขออภัยมา ณ โอกาสนี้ด้วย

พันเอก

(ณัฏฐ์ ศรีอินทร์)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๕

ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือจาก พลโท เฉลิมชัย รื่นภิรมย์ อาจารย์ที่ปรึกษา พลโท ดร.ยงยุทธ สอนไม้ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้ให้คำปรึกษาและให้ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในการวิจัยมาโดยตลอด รวมถึง ดร.ประกายทิพย์ พิชัย อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ที่ช่วยแนะนำกรอบแนวคิดของการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และช่วยปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง และให้คำแนะนำในการสร้างเครื่องมือให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จนงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณกำลังพลฝ่ายข่าว กองกำลังสุรนารี ที่ได้ช่วยลงเก็บข้อมูลในพื้นที่ทั้งในฝั่งประเทศไทย และฝั่งประเทศกัมพูชา รวมทั้งขอขอบพระคุณผู้ร่วมให้ข้อมูลทุกท่าน ทั้งผู้บริหารระดับสูง ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ประชาชนชาวไทยและชาวกัมพูชาในทุกเพศทุกวัยทุกระดับอายุ ทำให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์สามารถนำมาวิเคราะห์จนได้ผลสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ขอขอบคุณตัวเองที่อดทน ตั้งใจทำงานวิจัยนี้ด้วยตนเองทุกขั้นตอนพิมพ์ด้วยตนเองทุกตัวอักษร ด้วยมุ่งหวังจะให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติตามปณิธาน

ท้ายนี้ผู้วิจัยขออน้อมรำลึกถึงอำนาจบารมีของคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก น้อมบูชาพระคุณบิดามารดา ผู้บังคับบัญชา และบูรพาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย ทำให้การศึกษาวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

พันเอก

(ณัฐ ศรีอินทร์)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๕

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ฌ
คำอธิบายคำย่อ	ญ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
ขอบเขตของการวิจัย	๓
วิธีดำเนินการวิจัย	๔
ข้อจำกัดของการวิจัย	๖
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๖
บทที่ ๒ ทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๐
เอกสารเกี่ยวกับพื้นที่ช่องอานม้า	๑๐
แนวคิด และเอกสารเกี่ยวกับเส้นเขตแดนไทยกับกัมพูชา	๑๖
แนวคิด และเอกสารเกี่ยวกับจุดผ่านแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน	๓๐
ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.๒๕๖๑ - ๒๕๘๐ ด้านความมั่นคง	๓๙
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี	๔๙
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักการเจรจาต่อรอง	๕๒
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๗
กรอบแนวคิดของการวิจัย	๖๐
สรุป	๖๑
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๖๒
รูปแบบการวิจัย	๖๒
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๖๒
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๖๗
การเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๙
การวิเคราะห์และประเมินผล	๗๑
สรุป	๗๒

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๔ ผลการศึกษา	๗๓
บริบทความสัมพันธ์ และจุดผ่านแดนไทย-กัมพูชาพื้นที่ช่องอานม้า	๗๓
ปัญหา อุปสรรค และโอกาสในการเปิดจุดผ่านแดนถาวรกรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา พื้นที่ช่องอานม้า	
อำเภอไทรโยค จังหวัดอุบลราชธานี	๗๖
รูปแบบการบริหารจัดการที่มีความเหมาะสมในการเปิดจุดผ่านแดนถาวรกรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา พื้นที่ช่องอานม้า อำเภอไทรโยค จังหวัดอุบลราชธานี	๘๑
แนวคิดการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี และการเจรจาต่อรอง	๘๓
บทที่ ๕ สรุปและข้อเสนอแนะ	๙๒
สรุป	๙๒
ข้อเสนอแนะ	๙๔
บรรณานุกรม	๙๖
ภาคผนวก	๙๘
ผนวก ก แบบชี้แจงอาสาสมัคร	๙๙
ผนวก ข แบบสนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล	๑๐๔
ประวัติย่อผู้วิจัย	๑๐๙

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๓ - ๑	จำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารระดับสูง	๖๔
๓ - ๒	จำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่	๖๔
๓ - ๓	จำนวนกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ กลุ่มคนที่เกิดก่อนปี พ.ศ.๒๕๒๕	๖๕
๓ - ๔	จำนวนกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ กลุ่มคนที่เกิดระหว่างปี พ.ศ.๒๕๒๕-๒๕๔๐	๖๕
๓ - ๕	จำนวนกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่กลุ่มคนที่เกิดหลังปี พ.ศ.๒๕๔๐	๖๖
๔ - ๑	จุดผ่านแดนบริเวณชายแดนไทย - กัมพูชา	๗๔
๔ - ๒	ข้อคิดเห็นของประชาชนไทย เกี่ยวกับความสัมพันธ์ และความร่วมมือไทย-กัมพูชา	๘๓
๔ - ๓	ข้อคิดเห็นของประชาชนกัมพูชา เกี่ยวกับความสัมพันธ์ และความร่วมมือไทย-กัมพูชา	๘๕
๔ - ๔	ข้อคิดเห็นของประชาชนไทย เกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี	๘๖
๔ - ๕	ข้อคิดเห็นของประชาชนกัมพูชา เกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี	๘๗
๔ - ๖	ข้อคิดเห็นของประชาชนไทย เกี่ยวกับการใช้หลักการเจรจาต่อรอง	๘๙
๔ - ๗	ข้อคิดเห็นของประชาชนกัมพูชา เกี่ยวกับการใช้หลักการเจรจาต่อรอง	๙๐

สารบัญแผนภาพ

หน้า

แผนภาพที่

๒ - ๑	แผนที่สังเขปชายแดนไทย-กัมพูชา พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง แสดงจุดที่ตั้งช่องอานม้า อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี	๑๑
๒ - ๒	แสดงที่ตั้งช่องอานม้า ตั้งอยู่บริเวณคอเขา ระหว่างเนิน ๕๓๐ กับเนิน ๖๗๗	๑๒
๒ - ๓	ชุมชนตลาดกัมพูชาพื้นที่ช่องอานม้า	๑๓
๒ - ๔	อนุสาวรีย์คนขี่ม้า (ตอม) บริเวณจุดผ่อนปรนช่องอานม้า	๑๔
๒ - ๕	ปัญหาเส้นเขตแดนบริเวณช่องอานม้า-อานแซะ ที่ฝ่ายไทยและกัมพูชายึดถือหลักฐานแผนที่ต่างกัน	๑๕
๒ - ๖	การเปิด/ยกระดับจุดผ่านแดนถาวร	๓๒
๒ - ๗	การเปิด/ยกระดับจุดผ่านแดนชั่วคราว	๓๓
๒ - ๘	แนวทางปฏิบัติในการเปิดจุดผ่อนปรนการค้า	๓๔

คำอธิบายคำย่อ

ภาษาไทย

พ.ศ.	ย่อมาจาก	พุทธศักราช
ค.ศ.	ย่อมาจาก	คริสต์ศักราช
ร.ศ.	ย่อมาจาก	รัตนโกสินทรศก
กก.ตชด.	ย่อมาจาก	กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน
ฉก.ทพ.	ย่อมาจาก	หน่วยเฉพาะกิจกรมทหารพราน
ร้อย.ตชด.	ย่อมาจาก	กองร้อยตำรวจตระเวนชายแดน

ภาษาต่างประเทศ

TMAC	ย่อมาจาก	Thailand Mine Action Center
CMAC	ย่อมาจาก	Cambodia Mine Action Center
RBC	ย่อมาจาก	Thai Cambodian Regional Border Committee
GBC	ย่อมาจาก	Thai Cambodian General Border Committee
JBC	ย่อมาจาก	Joint Boundary Commission
MOU	ย่อมาจาก	Memorandum of Understanding between the Government of the Kingdom of Thailand and the Government of the Kingdom of Cambodia on the Survey and Demarcation of Land Boundary

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาความไม่ชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดน เป็นปัญหาสำคัญที่สร้างความขัดแย้งระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชามาโดยตลอด ต้นเหตุของปัญหาสืบเนื่องจากลัทธิล่าอาณานิคมฝรั่งเศสที่เข้ามายึดครองอินโดจีนในห้วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ทำให้ต้องมีการกำหนดเส้นเขตแดนระหว่างกรุงสยามกับอินโดจีนฝรั่งเศสขึ้น ด้วยการจัดทำสัญญาขึ้น ๒ ฉบับ คือ อนุสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส ฉบับลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๔๔๗ (ค.ศ.๑๙๐๔) หลังจากสยามเสียพื้นที่ฝั่งขวาแม่น้ำโขงให้แก่ฝรั่งเศส และสนธิสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส ฉบับลงวันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ.๒๔๕๐ (ค.ศ.๑๙๐๗) หลังจากสยามเสียพื้นที่จังหวัดพระตะบอง เสียมราฐ ศรีโสภณ ให้แก่ฝรั่งเศส เพื่อกำหนดเส้นเขตแดนระหว่างกันที่มีความยาว ๗๙๘ กิโลเมตร โดยกำหนดให้แบ่งด้วยสันปันน้ำ ๕๒๔ กิโลเมตร แบ่งด้วยร่องน้ำลึกและลำน้ำ ๒๑๖ กิโลเมตร และแบ่งด้วยแนวเส้นตรงระหว่างหลักเขตแดน (straight line) ๕๘ กิโลเมตร มีการจัดตั้งคณะกรรมการปักปันเขตแดนสยาม-อินโดจีนขึ้น ๒ ชุดตามสัญญาดังกล่าว เพื่อเดินสำรวจและจัดทำแผนที่ รวมทั้งการปักหลักเขตแดนลงในภูมิประเทศจริง (พลโท นพดล โชติศิริ, ๒๕๕๖)

ผลจากอนุสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส ฉบับลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๔๔๗ ทั้งสองฝ่ายได้ปักปันเขตแดนร่วมกัน รวมทั้งจัดทำแผนที่ประกอบ จำนวน ๑๑ ระวัง และผลจากสนธิสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส ฉบับลงวันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ.๒๔๕๐ ทั้งสองฝ่ายได้ปักปันเขตแดนร่วมกัน จัดทำแผนที่ประกอบ จำนวน ๕ ระวัง รวมทั้งปักหลักเขตแดนทั้งสิ้น ๗๓ หลัก (กระทรวงการต่างประเทศ, ๒๕๕๔)

แต่เนื่องจากแผนที่ที่เป็นผลจากคณะกรรมการปักปันเขตแดนสยาม-อินโดจีนทั้ง ๒ คณะ เป็นแผนที่มาตราส่วน ๑ : ๒๐๐,๐๐๐ ซึ่งเป็นมาตราส่วนขนาดใหญ่ มีความคลาดเคลื่อนมากเมื่อต้องถ่ายทอดลงในภูมิประเทศจริง รวมทั้งบางพื้นที่ขีดเส้นเขตแดนในแผนที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดในอนุสัญญา อาทิ พื้นที่ปราสาทพระวิหาร ซึ่งในอนุสัญญา พ.ศ.๒๔๔๗ กำหนดให้แบ่งโดยใช้ “สันปันน้ำ” หากลากเส้นเขตแดนโดยใช้แนวสันปันน้ำปราสาทพระวิหารจะอยู่ในเขตไทย แต่แผนที่มาตราส่วน ๑ : ๒๐๐,๐๐๐ ซึ่งเป็นผลจากคณะกรรมการปักปันฯ ได้ขีดเส้นเขตแดนให้ปราสาทพระวิหารอยู่ในเขตกัมพูชา ทำให้เกิดปัญหาเนื่องจากทั้งสองประเทศยึดถือเส้นเขตแดนที่แตกต่างกัน ต้องยื่นคำขอต่อศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ให้วินิจฉัยแนวเส้นเขตแดนในพื้นที่ดังกล่าวถึง ๒ ครั้ง เมื่อปี พ.ศ.๒๕๐๕ และปี พ.ศ.๒๕๕๖

สำหรับหลักเขตแดนที่เป็นผลจากพิธีสารว่าด้วยการปักปันเขตแดนแนบท้ายสนธิสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส ฉบับลงวันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ.๒๔๕๐ นั้น ได้มีการสำรวจและปักหลักเขตแดนร่วมกันแล้วระยะทาง ๖๐๓ กิโลเมตร รวม ๗๓ หลัก ตั้งแต่หลักเขตแดนที่ ๑ บริเวณพื้นที่ช่องสงฆำ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ จนถึงหลักเขตแดนที่ ๗๓ บริเวณบ้านหาดเล็ก อำเภอกลองใหญ่ จังหวัดตราด แต่เนื่องจากระยะเวลาตั้งแต่จัดทำจนถึงปัจจุบันผ่านมากกว่า ๑๐๐ ปีแล้ว จึงทำให้หลักเขตหลายแห่ง

ชำรุด สูญหาย หรือถูกโยกย้ายออกจากตำแหน่งเดิม ประกอบกับพื้นที่ทางบกด้านตะวันออกตั้งแต่ช่องสะง่า อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ จนถึงพื้นที่ช่องบก อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี ระยะทาง ๑๙๕ กิโลเมตร ยังไม่ได้มีการปักหลักเขตแดนร่วมกัน จึงยังเป็นพื้นที่ที่ยังขาดความชัดเจน ในภูมิประเทศจริงแต่ละฝ่ายยังยึดถือแผนที่ที่ฝ่ายตนได้เปรียบเพื่ออ้างแนวเส้นเขตแดน พื้นที่นี้จึงยังคงเกิดความขัดแย้งอยู่เสมอ ทั้งพื้นที่ปราสาทพระวิหาร ช่องอานม้า ช่องบก (กระทรวงการต่างประเทศ, ๒๕๕๔)

การแก้ไขปัญหาเส้นเขตแดนร่วมกันอย่างถาวร ทั้งสองประเทศได้พยายามใช้กลไกทวิภาคีในการแก้ไขปัญหา ด้วยมุ่งหวังจะให้เกิดความสงบสุขของประชาชนทั้งสองประเทศ และเสริมสร้างบรรยากาศความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการการเขตแดนร่วมไทย-กัมพูชา (Joint Boundary Commission : JBC) ขึ้นในปี พ.ศ.๒๕๔๐ (กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย, ๒๕๖๔) เพื่อเป็นกลไกหลักในการเจรจา และการสำรวจ และจัดทำหลักเขตแดนทางบกไทย-กัมพูชา และต่อมาได้มีการลงนามในบันทึกความเข้าใจ ระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา ว่าด้วยการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบก (Memorandum of Understanding between the Government of the Kingdom of Thailand and the Government of the Kingdom of Cambodia on the Survey and Demarcation of Land Boundary) ในปี พ.ศ.๒๕๔๓ หรือ MOU ๒๕๔๓ (ฉัตรศิริ เพียรพยุห์เขตต์, ๒๕๕๙) เพื่อเป็นกรอบและกลไกในการปฏิบัติงานของทั้งสองฝ่ายในการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนในภูมิประเทศเพื่อให้เห็นแนวเขตแดนอย่างชัดเจน กำหนดพื้นที่การสำรวจตลอดแนวชายแดนไทย-กัมพูชาเป็น ๗ ตอน และกำหนดขั้นตอนการดำเนินการเป็น ๕ ขั้นตอน คือ ๑) การค้นหาตำแหน่งที่ตั้ง และการซ่อมแซมหลักเขตแดนเดิมที่เคยจัดทำไว้แล้วทั้ง ๗๓ หลัก ๒) การจัดทำแผนที่จากภาพถ่ายทางอากาศ (Orthophoto Map) มาตรฐาน ๑ : ๒๕,๐๐๐ ตลอดแนวชายแดน ๓) การกำหนดแนวที่จะเดินสำรวจลงบนแผนที่จากภาพถ่ายทางอากาศ ๔) การเดินสำรวจหาแนวเขตในภูมิประเทศ และ ๕) การก่อสร้างหลักเขตแดน (กระทรวงการต่างประเทศ, ๒๕๕๔)

การดำเนินการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกร่วมกันตามกลไกความร่วมมือดังกล่าวนี้ ปัจจุบันยังอยู่ในขั้นตอนที่ ๑ การค้นหาตำแหน่งที่ตั้ง และการซ่อมแซมหลักเขตแดนเดิมที่เคยจัดทำไว้แล้วทั้ง ๗๓ หลัก ผลการดำเนินการ มีความเห็นตรงกัน ๔๕ หลัก ความเห็นไม่ตรงกัน ๒๘ หลัก (กองกำลังสุรนารี, ๒๕๖๕) ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาอีกมากถึงจะแล้วเสร็จ เป็นผลผลิตที่จะสามารถแก้ไขความขัดแย้งเรื่องเส้นเขตแดนได้อย่างถาวรตามที่ทั้งสองประเทศต้องการ

ในปี พ.ศ.๒๕๕๘ ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ๑๐ ประเทศ ได้รวมกลุ่มกันเป็นประชาคมอาเซียน ด้วยความมุ่งหวังที่จะให้ทุกประเทศในภูมิภาคนี้เป็นหนึ่งเดียวกัน มีตลาดเดียวกัน มีความตระหนักเรื่องความมั่นคงเหมือนกัน มีการแก้ไขข้อกฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เป็นข้อจำกัดระหว่างกันเพื่ออำนวยความสะดวกให้สมาชิกอาศัยอยู่ ทำธุรกรรมได้เสมือนเป็นประเทศเดียวกัน การดำเนินการต่าง ๆ ตามแนวความคิดดังกล่าว ในขณะที่ปัญหาเรื่องเส้นเขตแดนระหว่างประเทศสมาชิกยังไม่ได้รับการแก้ไขให้ลุล่วงจึงเป็นการเดินที่สวนทางกัน โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ การค้าขาย การท่องเที่ยวชายแดนที่ในอนาคตจะต้องมีการเปิดจุดผ่านแดนเพื่อขนส่งสินค้า เดินทางข้ามแดน การท่องเที่ยวชายแดน (จิรัชวัลค์ ทรงสุวรรณวิภา, ๒๕๕๗)

ช่องอานม้าตั้งอยู่บนเทือกเขาพนมดงรักในพื้นที่ตำบลโขง อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี เป็นจุดเชื่อมต่อที่สำคัญระหว่างจังหวัดอุบลราชธานี ราชอาณาจักรไทย กับ จังหวัดพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา ลักษณะเป็นหน้าผาสูงชัน แบ่งเขตแดนด้วยสันปันน้ำตามอนุสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส ฉบับวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๔๔๗ ยังไม่มีการปักหลักเขตแดน อดีตเคยเป็นสมรภูมิการสู้รบในห้วงที่ไทยประสบกับภัยคุกคามจากลัทธิคอมมิวนิสต์ รวมทั้งเป็นที่ตั้งศูนย์อพยพรับผู้ได้รับผลกระทบจากการสู้รบจากสงครามกลางเมืองของกัมพูชา ยากลำบากในการเดินทางเข้าถึงเนื่องจากอยู่กลางป่ารกทึบ เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธาร มีท่อน้ำเปิดกับระเบิดจำนวนมาก มีการลักลอบกระทำผิดกฎหมายหลายรูปแบบ ทั้งนี้เมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๖ รัฐบาลไทยและรัฐบาลกัมพูชาได้เปิดเป็นจุดผ่อนปรนเพื่อการค้า เพื่อให้ประชาชนสองฝั่งค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวันระหว่างกัน และเมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๖ รัฐบาลทั้งสองฝ่ายได้เห็นชอบให้ยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวร เพื่อประโยชน์ต่อการค้าและการสัญจรของบุคคล ยานพาหนะ รวมทั้งการเดินทางเข้า-ออกของบุคคลจากประเทศที่สามตามระบบสากล เป็นการส่งเสริมการค้าชายแดน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนของทั้งสองประเทศ โดยมอบหมายให้จังหวัดอุบลราชธานี กับ จังหวัดพระวิหาร หารือร่วมกันเพื่อดำเนินการต่อไป แต่ที่ผ่านมาพบว่า ยังมีปัญหาสำคัญอยู่หลายประการที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการ โดยเฉพาะปัญหาความไม่ชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดน ที่ทั้งสองฝ่ายยึดหลักฐานแผนที่ที่แตกต่างกัน การยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวรช่องอานม้า-อานแซะ จึงยังไม่สามารถดำเนินการได้จนถึงปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงแนวทางการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา ในพื้นที่ช่องอานม้า อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี ว่ามีปัญหา อุปสรรคอย่างไร มีโอกาสที่จะดำเนินการได้หรือไม่ อย่างไร เพื่อเป็นการเปลี่ยนอุปสรรคสู่โอกาสในการสร้างประโยชน์ร่วมกันอย่างสันติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค และโอกาสในการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา พื้นที่ช่องอานม้า อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี
๒. เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการที่มีความเหมาะสมในการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา พื้นที่ช่องอานม้า อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้ศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด เพื่อค้นหาแนวทางการเปิดจุดผ่านแดนถาวรกรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา พื้นที่ช่องอานม้า อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี โดยศึกษาตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๘๐ ด้านความมั่นคง ไม่ได้ลงลึกรายละเอียดแนวความคิดเป็นรายบุคคล

๒. ขอบเขตด้านประชากร

กลุ่มเป้าหมายที่จะดำเนินการศึกษา คือ กลุ่มประชากรไทย และประชากรกัมพูชา ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และได้รับผลกระทบจากการเปิดจุดผ่านแดนถาวรช่องอานม้า-อานแซะ ในพื้นที่ จังหวัดอุบลราชธานี ราชอาณาจักรไทย และพื้นที่จังหวัดพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ

๒.๑ กลุ่มคนที่เกิดก่อนปี พ.ศ.๒๕๒๕ ซึ่งได้รับผลกระทบจากการสู้รบกับภัยคุกคาม จากลัทธิคอมมิวนิสต์ และการก่อตั้งศูนย์อพยพรับผู้ได้รับผลกระทบจากการสู้รบจากสงครามกลาง เมืองของกัมพูชาในพื้นที่ช่องอานม้า

๒.๒ กลุ่มคนที่เกิดตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๒๕-๒๕๔๐ ซึ่งได้รับผลกระทบจากการเปิดจุด ผ่านปรนเพื่อการค้าช่องอานม้าตั้งแต่ปี ๒๕๔๖

๒.๓ กลุ่มคนที่เกิดหลัง พ.ศ.๒๕๔๐ ซึ่งเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่

โดยแต่ละกลุ่มจะมีความแตกต่างกันในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ได้แก่ ข้าราชการ พ่อค้า เกษตรกร และนักศึกษา

ทั้งนี้ยังมีการสัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารระดับสูงในภาครัฐที่มีบทบาทในการ กำหนดนโยบายในระดับประเทศ เพื่อขอทราบวิสัยทัศน์ แนวความคิด และคำแนะนำเชิงนโยบาย เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการเปิดจุดผ่านแดน กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดน เพื่อนำมาประกอบในการอภิปรายผล

๓. ขอบเขตด้านการวิจัยเชิงพื้นที่

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เลือกพื้นที่แบบเจาะจง เป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการเปิด จุดผ่านแดนถาวรช่องอานม้า-อานแซะ ทั้งในฝั่งประเทศไทย และประเทศกัมพูชา ได้แก่

๓.๑ จังหวัดอุบลราชธานี ประเทศไทย

๓.๒ จังหวัดพระวิหาร ประเทศกัมพูชา

๔. ขอบเขตด้านเวลา

เริ่มการศึกษาวิจัยตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๕ จนถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ.๒๕๖๖

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา : กรณีศึกษาช่องอานม้า อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีในการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด ในการดำเนินการเปิดจุดผ่านแดนถาวรพื้นที่ช่องอานม้า นำมาสู่การกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสม ที่เห็นชอบร่วมกันของทั้งฝ่ายไทย และฝ่ายกัมพูชา โดยจะทำการเก็บข้อมูลทั้งการศึกษาเอกสาร (Document Study) และการศึกษาภาคสนาม (Field Study) โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑. การรวบรวมข้อมูล

๑.๑ เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

๑.๑.๑ การศึกษาภาคสนาม (Field Study)

เพื่อเก็บข้อมูลแนวทางการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา พื้นที่ช่องอานม้า อำเภอน้ำย่น จังหวัดอุบลราชธานี รวมถึงสภาพการณ์ปัจจุบัน ปัญหา ข้อจำกัด และโอกาสในการสร้างประโยชน์ร่วมกันอย่างสันติระหว่างไทย-กัมพูชา ซึ่งการสัมภาษณ์จะใช้กระบวนการมีส่วนร่วม โดยจัดให้มีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) แลกเปลี่ยนความคิดเห็นแบบไม่เป็นทางการ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ได้มีการนำเสนอ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการเปิดจุดผ่านแดนถาวรช่องอานม้า-อานแซะ

๑.๑.๒ การศึกษาเอกสาร (Document Study)

มีการศึกษาเอกสารในการเก็บข้อมูล เพื่อใช้เป็นข้อมูลทุติยภูมิ ประกอบการวิเคราะห์ เช่น ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๘๐ เอกสารเกี่ยวกับเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา เอกสารเกี่ยวกับการเปิดจุดผ่านแดน เอกสารเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี เอกสารเกี่ยวกับหลักการเจรจาต่อรอง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

๑.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย ประชากรทั้งสองประเทศ คือ ประชากรไทย และประชากรกัมพูชา โดยประชากรของแต่ละประเทศจะประกอบด้วย ๓ กลุ่ม ได้แก่

๑.๒.๑ กลุ่มผู้บริหารระดับสูง

โดยเป็นหน่วยงานจากทางภาครัฐของทั้งประเทศไทย และประเทศกัมพูชา ที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายในระดับประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการเปิดจุดผ่านแดน

๑.๒.๒ กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่

โดยเป็นหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานความมั่นคง หรือผู้นำทางธรรมชาติของทั้งประเทศไทย และประเทศกัมพูชา ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับช่องอานม้า อำเภอน้ำย่น จังหวัดอุบลราชธานี-ช่องอานแซะ อำเภอจอมกระสาน จังหวัดพระวิหาร

๑.๒.๓ กลุ่มประชาชนในพื้นที่

แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่ ๑) กลุ่มคนที่เกิดก่อนปี พ.ศ.๒๕๒๕ ซึ่งได้รับผลกระทบจากการสู้รบกับภัยคุกคามจากลัทธิคอมมิวนิสต์ และการก่อตั้งศูนย์อพยพรับผู้ได้รับผลกระทบจากการสู้รบจากสงครามกลางเมืองของกัมพูชาในพื้นที่ช่องอานม้า ๒) กลุ่มคนที่เกิดตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๒๕-๒๕๔๐ ซึ่งได้รับผลกระทบจากการเปิดจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าช่องอานม้าตั้งแต่ปี ๒๕๔๖ และ ๓) กลุ่มคนที่เกิดหลัง พ.ศ.๒๕๔๐ ซึ่งเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ โดยแต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยผู้ประกอบการ พ่อค้า เกษตรกร และนักศึกษา

ในส่วนของการเก็บข้อมูลนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ได้แก่ ๑) กลุ่มข้าราชการที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงฝ่ายไทย จำนวน ๕ คน ฝ่ายกัมพูชา จำนวน ๕ คน ๒) กลุ่มระดับผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ฝ่ายไทยพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

จำนวน ๑๐ คน ฝ่ายกัมพูชาพื้นที่จังหวัดพระวิหาร จำนวน ๑๐ คน และ ๓) กลุ่มประชาชนในพื้นที่ฝ่ายไทยพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน ๔๓ คน แยกเป็นกลุ่มคนที่เกิดก่อนปี พ.ศ.๒๕๒๕ จำนวน ๓ คน กลุ่มคนที่เกิดปี พ.ศ.๒๕๒๕-๒๕๔๐ จำนวน ๑๗ คน และกลุ่มคนที่เกิดหลัง พ.ศ.๒๕๔๐ จำนวน ๒๓ คน ฝ่ายกัมพูชาพื้นที่จังหวัดพระวิหาร จำนวน ๔๓ คน แยกเป็นกลุ่มคนที่เกิดก่อนปี พ.ศ.๒๕๒๕ จำนวน ๓ คน กลุ่มคนที่เกิดปี พ.ศ.๒๕๒๕-๒๕๔๐ จำนวน ๑๗ คน และกลุ่มคนที่เกิดหลัง พ.ศ.๒๕๔๐ จำนวน ๒๓ คน โดยแต่ละกลุ่มจะมีความแตกต่างกันในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ได้แก่ ข้าราชการ พ่อค้าเกษตรกร และนักศึกษา

๒. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษา เมื่อรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาภาคสนาม (Field Study) และศึกษาเอกสาร (Document Study) เป็นที่เรียบร้อยแล้ว จากนั้นจะตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูล โดยนำมาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดในการศึกษา

๓. การนำเสนอข้อมูล

นำเสนอข้อมูลและสรุปผลการศึกษาโดยใช้รูปแบบการพรรณานำมาอธิบายเชื่อมโยงกับแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ ที่ได้จากการวิจัย

ข้อจำกัดของการวิจัย

การศึกษาค้างนี้กลุ่มประชากรเป็นประชากรไทยในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีและประชากรกัมพูชาในพื้นที่จังหวัดพระวิหาร ซึ่งได้รับผลกระทบจากการเปิดจุดผ่านแดนถาวรช่องอานม้า-อานแซะเท่านั้น

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. การนำไปใช้ประโยชน์ในด้านการปฏิบัติ

๑.๑ ได้ข้อมูลปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด ที่สะท้อนความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่ดีของไทยและกัมพูชา

๑.๒ ได้แนวทางการบริหารจัดการในการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา พื้นที่ช่องอานม้า อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี ที่เห็นชอบร่วมกันของฝ่ายไทยและฝ่ายกัมพูชา ทำให้สามารถดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลของทั้งสองประเทศที่ต้องการส่งเสริมการค้าชายแดนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนของทั้งสองประเทศได้

๑.๓ เป็นแนวทางในการบริหารจัดการจุดผ่านแดนอื่น ๆ ของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ที่มีปัญหาใกล้เคียงกันได้

๒. ผู้ที่นำไปใช้ประโยชน์ในด้านวิชาการ

สถาบันการศึกษา รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำความรู้จากการศึกษาค้างนี้เป็นฐานข้อมูลในการศึกษาเกี่ยวกับการเปิดจุดผ่านแดน เพื่อสร้างประโยชน์ร่วมกันอย่างสันติระหว่างไทย- กัมพูชา

คำจำกัดความ

นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘-๒๕๖๔

หมายถึง นโยบายที่สภาความมั่นคงแห่งชาติจัดทำขึ้น เป็นนโยบายระดับชาติเพื่อเป็นแนวทางในการรักษาผลประโยชน์และความมั่นคงของชาติ ประกอบด้วย ๑๖ ประเด็นนโยบาย ส่วนที่ ๑ นโยบายสำคัญเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงที่เป็นแก่นหลักของชาติ ๓ นโยบาย และส่วนที่ ๒ นโยบายความมั่นคงแห่งชาติทั่วไป ๑๒ นโยบาย

ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๘๐

หมายถึง แผนการพัฒนาประเทศ ที่กำหนดกรอบ และแนวทางให้ทุกหน่วยงานของรัฐต้องทำตาม เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ประเทศไทยที่ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๖๕ กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน

ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๘๐ ด้านความมั่นคง

หมายถึง ยุทธศาสตร์ที่มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ คือประเทศชาติมั่นคงประชาชนมีความสุข เน้นการบริหารจัดการสถานะแวดล้อมของประเทศ ให้มีความมั่นคงปลอดภัย เอกราช อธิปไตย และมีความสงบเรียบร้อยในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ สังคม ชุมชน

ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๘๐ ด้านความมั่นคง ประเด็นการบูรณาการความร่วมมือด้านความมั่นคงกับอาเซียนและนานาชาติ รวมถึงองค์กรภาครัฐและที่มีใช้ภาครัฐ

หมายถึง การดำเนินการเพื่อสร้างเสริมความสงบสุข สันติสุข ความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าให้กับประเทศชาติ ภูมิภาค และโลก โดย ๑) การเสริมสร้างและรักษาดุลยภาพสถานะแวดล้อมระหว่างประเทศ ๒) การเสริมสร้างและธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค และ

	๓) การร่วมมือทางการพัฒนากับประเทศเพื่อนบ้าน ภูมิภาค โลก รวมถึงองค์กรภาครัฐและที่มิใช่ภาครัฐ
การสร้างประโยชน์ร่วมกันอย่างสันติ	หมายถึง การใช้ความพยายามในการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี ไม่ใช่ ความรุนแรงสร้างความสัมพันธ์อันดี ไม่มุ่งเอาชนะกัน แล้วสร้างความร่วมมือกันตอบสนองความต้องการของ
เส้นเขตแดน	หมายถึง เส้นสมมุติที่กำหนดขึ้นระหว่างรัฐหรือประเทศ เพื่อแสดงว่าขอบเขตอำนาจอธิปไตยของรัฐ หรือ ประเทศนั้น ๆ ได้มาสิ้นสุดที่เส้นสมมุตินี้ เส้นแบ่งเขต ดังกล่าว อาจกำหนดขึ้นโดยอาศัยสภาพทางธรรมชาติ หรืออาจเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นก็ได้ ทั้งนี้ เส้นแบ่งเขต ระหว่างประเทศจะต้องมีการระบุรายละเอียดไว้ใน เอกสาร สัญญา และมีแผนที่ประกอบ รวมทั้งมีหลักเขต ปักไว้บนพื้นที่ภูมิประเทศให้สังเกตได้ชัดเจน
สันปันน้ำ	หมายถึง สันเขาหรือบริเวณที่สูงซึ่งปันน้ำให้ไหลลงสู่แหล่งน้ำแต่ ละด้านของสันเขาหรือบริเวณที่สูงนั้น มักปรากฏเป็น แนวตอนบนสุดของทิวเขา เมื่อฝนตกน้ำจะแบ่งออกเป็น สองส่วนไหลลงไปในแต่ละด้าน มักใช้เส้นสันปันน้ำใน การแบ่งเขตแดนของประเทศจุดผ่านแดนหมายถึง
จุดผ่านแดนถาวร	หมายถึง จุดผ่านแดนที่เปิดขึ้นตามความเห็นพ้องในระดับ นโยบายของทั้งสองประเทศ เพื่อประโยชน์ต่อการค้า และการสัญจรของบุคคล ยานพาหนะ รวมทั้งการเดิน ทางเข้า-ออกของบุคคลจากประเทศที่สาม โดยเป็นไป ตามระบบสากลที่เกี่ยวกับการเดินทางและความตกลง ในการสัญจรข้ามแดนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน
จุดผ่อนปรนเพื่อการค้า	หมายถึง จุดผ่านแดนที่เปิดขึ้นเพื่อการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้า อุปโภคบริโภคที่จำเป็นในชีวิตประจำวันของประชาชน ในพื้นที่ชายแดนทั้งสองประเทศ
คณะกรรมการชายแดนทั่วไปไทย-กัมพูชา	หมายถึง กลไกทวิภาคีฝ่ายทหารระดับรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงกลาโหมของทั้งสองประเทศ เพื่อรักษาความ สงบเรียบร้อยบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา

คณะกรรมการธิการเขตแดนร่วมไทย-กัมพูชา

หมายถึง

กลไกหลักในการเจรจาและการสำรวจและการจัดทำหลักเขตแดนทางบกไทย-กัมพูชา โดยคณะกรรมการทั้งสองฝ่ายจะประกอบด้วยผู้แทน จากหลายส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย และสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

คณะกรรมการชายแดนส่วนภูมิภาค

หมายถึง

กลไกทวิภาคีฝ่ายทหารระดับแม่ทัพภาคของทั้งสองประเทศ เพื่อรักษา ความสงบเรียบร้อยบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา

บันทึกความเข้าใจ ระหว่างไทย-กัมพูชา ว่าด้วยการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบก ปี พ.ศ.๒๕๔๓ หรือ MOU ๒๕๔๓

หมายถึง

บันทึกความเข้าใจ ระหว่างรัฐบาลทั้งสองฝ่าย ว่าด้วยการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบก เพื่อกำหนดพื้นฐานทางกฎหมายว่าการ เจริญเขตแดนไทย-กัมพูชา จะใช้เอกสารใดในการเจรจา แต่มีได้ หมายความว่าอีกฝ่ายยอมรับว่าเอกสารดังกล่าวผูกพันกับตนเองแล้ว

แผนแม่บทและข้อกำหนดอำนาจหน้าที่ของการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบก ปี พ.ศ.๒๕๔๖

หมายถึง

แผนแม่บทและข้อกำหนดอำนาจหน้าที่ที่จัดทำขึ้นตาม MOU ๒๕๔๓ สำหรับการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนของคณะกรรมการธิการเขตแดนร่วมฯ (JBC) โดยเฉพาะในกระบวนการทางเทคนิคที่มีความซับซ้อนสูง มี ๕ ขั้นตอน คือ ๑) การค้นหาตำแหน่งที่ตั้ง และการซ่อมแซมหลักเขตแดนเดิมที่เคยจัดทำไว้แล้ว ๒) การจัดทำแผนที่จากภาพถ่ายทางอากาศ (Orthophoto Map) มาตรฐาน ๑ : ๒๕,๐๐๐ ตลอดแนวชายแดน ๓) การกำหนดแนวที่จะเดินสำรวจลงบนแผนที่จากภาพถ่ายทางอากาศ ๔) การเดินสำรวจหาแนวเขตในภูมิประเทศ และ ๕) การก่อสร้างหลักเขตแดน

บทที่ ๒

ทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปัญหาความไม่ชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนระหว่างไทยกับกัมพูชา นำมาซึ่งข้อจำกัดในการพัฒนาพื้นที่ชายแดนร่วมกันของทั้งสองประเทศเป็นอย่างมาก ประกอบกับความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศที่เป็นความสัมพันธ์แบบรัก-ชัง (love-hated relationship) แม้เป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมาตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์ มีวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิตที่มีความคล้ายคลึงและผูกพันกันมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ก็มีการกระทบกระทั่งกันอยู่ตลอดเวลา ซึ่งความสัมพันธ์ในลักษณะนี้จะส่งผลกระทบต่อสันติสุขและความอยู่ดีกินดีของประชาชนทั้งสองประเทศ (Kasetsiri, ๒๐๐๓) การเปิดจุดผ่านแดนเพื่อเดินทางและขนส่งสินค้าข้ามแดนระหว่างประชาชนทั้งสองประเทศก็เช่นเดียวกัน แม้ในหลาย ๆ พื้นที่ทั้งสองฝ่ายต้องการจะให้ดีขึ้นแต่ก็ไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากยังมีปัญหาความไม่ชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนอยู่ ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญในการส่งเสริมให้มีการแก้ปัญหากันอย่างจริงจัง ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะต้องร่วมมือกันในรูปแบบต่าง ๆ โดยนำพื้นที่บริเวณจุดผ่านแดนช่องอานม้า-อานแฮ ซึ่งเป็นจุดเชื่อมต่อสำคัญระหว่างจังหวัดอุบลราชธานี ราชอาณาจักรไทย กับจังหวัดพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา มาเป็นกรณีศึกษา ในบทที่ ๒ ผู้วิจัยจึงได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นสำคัญต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ตอนที่ ๑ เอกสารเกี่ยวกับพื้นที่ช่องอานม้า

แนวคิด และเอกสารเกี่ยวกับเส้นเขตแดนไทยกับกัมพูชา

แนวคิด และเอกสารเกี่ยวกับจุดผ่านแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

ตอนที่ ๒ ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.๒๕๖๑ - ๒๕๘๐ ด้านความมั่นคง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักการเจรจาต่อรอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดของการวิจัย

สรุป

ตอนที่ ๑

เอกสารเกี่ยวกับพื้นที่ช่องอานม้า

แผนภาพที่ ๒-๑ แผนที่สังเขปชายแดนไทย-กัมพูชา พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง แสดงจุดที่ตั้งช่องอานม้า อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี

ที่มา : กองกำลังสุรนารี

ช่องอานม้า อยู่ในพื้นที่ ตำบลโโขง อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี กัมพูชาเรียกว่า ช่องอานแซะ อยู่ในพื้นที่ อำเภอจอมกระสาน จังหวัดพระวิหาร เป็นเส้นทางเชื่อมต่อสำคัญระหว่าง จังหวัดอุบลราชธานี ราชอาณาจักรไทย กับจังหวัดพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา รวมถึงสามารถ เชื่อมต่อไปยังประเทศลาวตอนใต้ได้ด้วย ลักษณะภูมิประเทศเป็นคอเขาระหว่างเนิน ๕๓๐ กับเนิน ๖๗๗ ในเขตไทยเป็นเทือกเขาสูง และลาดชันลงสู่พื้นราบในเขตกัมพูชา ในอดีตพื้นที่ช่องอานม้า เป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการสู้รบระหว่างกองกำลังรักษาดินแดนกัมพูชา กับทหารรัฐบาลกัมพูชา กำลัง ทั้งสองฝ่ายทำการสู้รบเพื่อแย่งยึดพื้นที่ช่องอานม้า ซึ่งเป็นภูมิประเทศสำคัญต่อการปฏิบัติทางยุทธวิธี สถานการณ์การสู้รบยืดเยื้อ ส่งผลกระทบต่อราษฎรไทยที่อาศัยอยู่บริเวณชายแดน เนื่องจากมีการยิง อาวุธหนักกล้าแค้นเข้ามาตกในเขตไทย สร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินมีการวางทุ่นระเบิด/ กับระเบิดเป็นฉากขัดขวาง/ป้องกันตนเองจำนวนมาก รวมถึงมีกลุ่มโจรติดอาวุธเข้ามาสร้างความ เดือดร้อนให้กับราษฎรไทยตามแนวชายแดนด้วย (กองกำลังสุรนารี, ๒๕๖๕)

หลังเหตุการณ์สงบ เจ้าหน้าที่สหประชาชาติได้ถอนตัวออก ประชาชนกัมพูชาประมาณ ๑๐ - ๑๕ ครอบครัว ได้เข้าไปอยู่อาศัยแทน มีการสร้างอาคารที่พัก ป้อมตรวจการณ์ของทหาร กัมพูชาในบริเวณที่คาดว่าจะเป็สนันปันน้ำเพิ่มเติม ซึ่งหน่วยในพื้นที่ของไทยในขณะนั้นได้เข้าเจรจา เพื่อควบคุมไม่ให้ชุมชนดังกล่าวขยายตัวมากกว่าเดิม และก็ได้รับความร่วมมือจากฝ่ายกัมพูชาเป็นอย่างดี

ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๒ จังหวัดอุบลราชธานี ร่วมกับจังหวัดพระวิหาร ได้ประกาศให้ช่องอานม้าเป็นจุดผ่อนปรนเพื่อการค้า โดยเปิดให้มีการแลกเปลี่ยนสินค้า ในวันอังคาร และวันพฤหัสบดี ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๕.๐๐ นาฬิกา ใช้พื้นที่ชุมชนกัมพูชาเป็นตลาดฝั่งกัมพูชา และอำเภอน้ำยืนได้สร้างตลาดฝั่งไทยบริเวณทิศเหนือฐานปฏิบัติการแดนไกล ระยะประมาณ ๗๐๐ เมตร

ผลจากการเปิดเป็นจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าดังกล่าว ทำให้ประชาชนกัมพูชาเคลื่อนย้ายเข้ามาจับจองพื้นที่บริเวณตลาดฝั่กัมพูชาเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อตั้งร้านค้า ค้าขายให้แก่ประชาชนไทย ทำให้ชุมชนตลาดฝั่กัมพูชาขยายตัวอย่างรวดเร็วจากเดิมที่เคยมีประมาณ ๑๕ ครัวเรือน ขยายเป็นกว่า ๒๐๐ ครัวเรือนในปัจจุบัน และเนื่องจากพื้นที่ตลาดชุมชนฝั่กัมพูชาตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดน จึงทำให้เกิดปัญหาต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน

แผนภาพที่ ๒-๓ ชุมชนตลาดกัมพูชาพื้นที่ช่องอานม้า

ที่มา : กองกำลังสุรนารี

หลังจากที่รัฐบาลไทย และรัฐบาลกัมพูชา ได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจร่วม ว่าด้วยการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกในปี ๒๕๔๓ (MOU ปี ๔๓) เพื่อเป็นกรอบในการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนร่วมกัน ทำให้ทั้งสองฝ่ายให้ความสำคัญเรื่องเส้นเขตแดนมากขึ้น การดำเนินการต่าง ๆ ในพื้นที่ชายแดนต่างต้องอยู่ในกรอบบันทึกความเข้าใจร่วมดังกล่าว โดยเฉพาะการดำเนินการตามข้อ ๕ ที่ระบุว่า “เพื่ออำนวยความสะดวกให้การสำรวจตลอดแนวเขตแดนทางบกร่วมกันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ หน่วยงานของรัฐบาลกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานเหล่านั้น จะงดเว้นการดำเนินการใด ๆ ที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของพื้นที่ชายแดน เว้นแต่เป็นการดำเนินการของคณะกรรมการเทคนิคความร่วมมือ เพื่อประโยชน์ในการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดน” ทำให้เมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดดำเนินการใด ๆ ที่อาจมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของพื้นที่ชายแดน จะถูกอีกฝ่ายหักท้วงทั้งด้วยวาจาและเป็นลายลักษณ์อักษรอยู่เสมอ เช่นกรณีที่ฝ่ายไทยได้ก่อสร้างถนนลาดยางขึ้นสู่ช่องอานม้า

ในห้วงปี ๒๕๕๑ จุดสิ้นสุดอยู่ห่างจากฐานปฏิบัติการแดนไกล ประมาณ ๒๐๐ เมตร ฝ่ายกัมพูชาได้ ทักท้วง โดยกล่าวอ้างว่าเส้นเขตแดนอยู่บริเวณแนวรั้วฐานปฏิบัติการแดนไกล การสร้างถนนเข้ามาถึง บริเวณดังกล่าวจะมีผลทำให้สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ในขณะที่ฝ่ายไทยได้อ้างแนวเส้นเขตแดนที่ฝ่าย ไทยยึดถืออยู่เลยจากฐานปฏิบัติการไปทางทิศใต้ประมาณ ๓๐๐ เมตร ทั้งนี้ฝ่ายไทยยังคงดำเนินการ ก่อสร้างถนนจนแล้วเสร็จตามโครงการ โดยถือเป็นครั้งแรกที่ฝ่ายกัมพูชาเริ่มอ้างสิทธิ์ในพื้นที่ช่อง อานแซะ (อานม้า)

ด้วยความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดระหว่างกันของหน่วยงานที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ ประกอบกับในห้วงนั้น ฝ่ายกัมพูชาต้องพึ่งพาฝ่ายไทยเกือบทุกอย่าง เนื่องจากเส้นทางจากพื้นที่ตอนในของประเทศเข้าสู่ ชุมชนบริเวณช่องอานม้ามีความยากลำบาก ทุกกัณดาร รวมถึงมีการนำเข้าน้ำมันจากประเทศไทย โดยบริษัทพาลีแม็กซ์ของกัมพูชาผ่านช่องอานม้า ทำให้ฝ่ายกัมพูชาให้ความร่วมมือกับฝ่ายไทยควบคุม ไม่ให้มีการก่อสร้างเพิ่มเติม และหลีกเลี่ยงที่จะสร้างปัญหาในพื้นที่ช่องอานม้า

ในภายหลังฝ่ายกัมพูชาได้ยุติการนำเข้าน้ำมันจากประเทศไทยผ่านช่องอานม้า-อานแซะ และปรับปรุงเส้นทางจากอำเภอยะมกระฐานเข้าสู่ตลาดชุมชนช่องอานแซะให้เดินทางได้สะดวกมากขึ้น พึ่งพาไทยน้อยลง ทำให้มีการดำเนินการที่เป็นการละเมิด MOU ปี ๔๓ ข้อ ๕ มากขึ้น เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๓ ฝ่ายกัมพูชาได้เริ่มก่อสร้างอนุสาวรีย์คนขี่ม้า (ดาอม) บริเวณด้านทิศตะวันออก ตลาดชุมชนช่องอานแซะ ฝ่ายไทยได้ทำหนังสือทักท้วงเป็นลายลักษณ์อักษรถึง ๖ ฉบับ แต่ฝ่ายกัมพูชาก็ เพิกเฉย ยังคงดำเนินการก่อสร้างจนแล้วเสร็จในห้วงปลายเดือนสิงหาคม ๒๕๕๓

แผนภาพที่ ๒-๔ อนุสาวรีย์คนขี่ม้า (ดาอม) บริเวณจุดผ่อนปรนช่องอานม้า

ที่มา : กองกำลังสุรนารี

เมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๕ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พบปะหารือกับ น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีของไทย ที่จังหวัดเสียมราฐ ราชอาณาจักรกัมพูชา ทั้งสองฝ่ายได้เห็นชอบให้ยกระดับจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าช่องอานม้าให้เป็นจุดผ่านแดนถาวร

ปัญหาในพื้นที่ช่องอานม้าปรากฏชัดขึ้นอีกครั้งหลังความขัดแย้งไทย – กัมพูชา ในพื้นที่เขาพระวิหาร ฝ่ายกัมพูชาได้เพิ่มเติมกำลังเข้ามาในพื้นที่ และมีความพยายามแสดงสิทธิ์เหนือดินแดนในรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น ทำให้แม้รัฐบาลทั้งสองฝ่ายจะเห็นชอบให้ยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวรแล้วก็ตาม แต่การหารือร่วมกันระหว่างจังหวัดอุบลราชธานี ฝ่ายไทย กับจังหวัดพระวิหาร ฝ่ายกัมพูชา เพื่อดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล ไม่มีความคืบหน้ามากนัก เนื่องจากปัญหาสำคัญคือ

๑. ปัญหาเส้นเขตแดน ฝ่ายกัมพูชาอ้างว่า แนวรั้วลวดหนามที่ใช้ล้อมฐานปฏิบัติการของทหารพรานไทยในปัจจุบัน คือ แนวเส้นเขตแดน ซึ่งใกล้เคียงกับแนวเส้นเขตแดนตามแผนที่มาตราส่วน ๑ : ๒๐๐,๐๐๐ ที่ฝ่ายกัมพูชายึดถือ แต่ฝ่ายไทยยึดถือแนวเส้นเขตแดนตามแผนที่มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ ที่ลึกเข้าไปทางทิศใต้จากแนวรั้วลวดหนามประมาณ ๓๐๐ เมตร ซึ่งมีชุมชนตลาดกัมพูชา ป้อมตรวจการณ์ของทหารกัมพูชา และที่ตั้งสำนักงานประสานงานกัมพูชา-ไทยประจำพื้นที่ช่องอานม้า ตั้งอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว

แผนภาพที่ ๒-๕ ปัญหาเส้นเขตแดนบริเวณช่องอานม้า-อานแซะ ที่ฝ่ายไทยและกัมพูชายึดถือหลักฐานแผนที่ต่างกัน

ที่มา : กองกำลังสุรนารี

๒. ปัญหาการละเมิด MOU ปี ๔๓ ในห้วงตั้งแต่ปี ๒๕๕๒ ฝ่ายกัมพูชามีการละเมิด MOU ปี ๔๓ จำนวน ๕๔ ครั้ง เมื่อฝ่ายไทยทำหนังสือประท้วง ฝ่ายกัมพูชาได้ดำเนินการแก้ไขเพียง ๑๑ ครั้งเท่านั้น ดังนี้

๒.๑ สร้าง/ปรับปรุงโรงเรือนเพิ่มเติมในตลาดชุมชนช่องอานม้า ๒๔ ครั้ง

๒.๒ สร้าง/ปรับปรุงอนุสาวรีย์คนขี่ม้า (ตอม) ๖ ครั้ง

๒.๓ สร้างที่ตั้งหรือฐานที่มั่นทางการทหาร ๓ ครั้ง

๒.๔ สร้าง/ปรับปรุงถนน ฝายกั้นน้ำ ๓ ครั้ง

๒.๕ ขุดปรับพื้นที่ทำลายสันปันน้ำ ๗ ครั้ง

๒.๖ ติดตั้งป้าย/ธงชาติ ๕ ครั้ง

๒.๗ ตั้งร้านค้าชั่วคราว ๓ ครั้ง

๒.๘ ปลุกพืชไร่ ทำการเกษตร ๒ ครั้ง

๒.๙ อากาศยานบินรुक้าอียิปต์ ๑ ครั้ง

๓. ปัญหาการลักลอบตัดไม้ ยังปรากฏข่าวสารการลักลอบตัดไม้ของชาวกัมพูชาตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๕๕ – กันยายน ๒๕๖๕ มีการจับกุม จำนวน ๑,๔๖๔ ครั้ง โดยเฉพาะในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย ตำบลห้วยขา อำเภอบุณฑริก และ ตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นพื้นที่ใกล้เคียงกับช่องอานม้า

๔. ปัญหาทุ่นระเบิดและกับระเบิด ในพื้นที่บริเวณโดยรอบช่องอานม้ายังเหลือพื้นที่ที่ยังไม่เก็บกู้ทุ่นระเบิดและกับระเบิด ๑,๔๐๐,๐๐๐ ตารางเมตร

๕. ปัญหาความไม่พร้อมของส่วนราชการ ปัจจุบันช่องอานม้า เปิดเป็นจุดผ่อนปรนเพื่อการค้า แต่ยังมีกำลังเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ ไม่มีอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ศุลกากร และเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง ต้องใช้เจ้าหน้าที่จากจุดผ่านแดนถาวรช่องเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี เดินทางมาเฉพาะในห้วงมีการนำส่งสินค้าผ่านแดนที่สำคัญ

แนวคิด และเอกสารเกี่ยวกับเส้นเขตแดนไทยกับกัมพูชา

การแก้ไขปัญหาความไม่ชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา ดำเนินการโดยคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-กัมพูชา (Thai Cambodian Joint Commission on Demarcation for Land Boundary : JBC) อันเป็นการแก้ไขปัญหาตามกลไกทวิภาคีเพื่อคลี่คลายปัญหาเขตแดน และเป็นความร่วมมือสร้างสันติให้เกิดขึ้นกับทั้งสองประเทศ กรอบการเจรจามีดังต่อไปนี้ (กลุ่มงานบริการวิชาการ สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๑)

สาระสำคัญ

ให้คณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย - กัมพูชา เจรจากับฝ่ายกัมพูชาเพื่อดำเนินการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกระหว่างราชอาณาจักรไทย กับราชอาณาจักรกัมพูชา ให้เป็นไปตามเอกสารต่อไปนี้

๑. อนุสัญญาระหว่างสยามกับฝรั่งเศส แก้ไขขอบเขตเพิ่มเติมขอบเขตแห่งสนธิสัญญาฉบับลงวันที่ ๓ ตุลาคม ร.ศ. ๑๑๒ (ปี ค.ศ. ๑๘๔๓) ว่าด้วยดินแดนกับข้อตกลงอื่น ๆ ฉบับลงนาม ณ กรุงปารีส เมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๒๒ (ปี ค.ศ. ๑๙๐๔)

๒. สนธิสัญญาระหว่างพระเจ้าแผ่นดินสยามกับประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ฉบับลงนาม ณ กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ร.ศ. ๑๒๕ (ปี ค.ศ. ๑๙๐๓) กับพิธีสารว่าด้วยการปักปันเขตแดนแนบท้ายสนธิสัญญา ฉบับลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ร.ศ. ๑๒๕ (ปี ค.ศ. ๑๙๐๓)

๓. แผนที่จัดทำขึ้นตามผลงานการปักปันเขตแดนของคณะกรรมการปักปันเขตแดนระหว่างสยามกับอินโดจีน ที่จัดตั้งขึ้นตามอนุสัญญาฉบับปี ค.ศ. ๑๙๐๔ และสนธิสัญญาฉบับปี ค.ศ. ๑๙๐๗ กับเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้อनुสัญญาฉบับปี ค.ศ. ๑๙๐๔ และสนธิสัญญาฉบับปี ค.ศ. ๑๙๐๗ ระหว่างสยามกับฝรั่งเศส

หนังสืออนุสัญญา ระหว่าง กรุงสยาม กับ กรุงฝรั่งเศส ทำเมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๒๒*

สมเด็จพระเจ้ากรุงสยาม และท่านประธานาธิบดีรีพับลิคฝรั่งเศส มีความปรารถนาจะผูกพันทางไมตรีและจะให้ความไว้วางใจซึ่งมีอยู่ต่อกันในระหว่างประเทศทั้งสอง ใหม้นั้นคงมากยิ่งขึ้น และเพื่อจะระงับความยุ่งยากบางอย่าง ซึ่งได้เกิดขึ้นจากการตีความหมายของสัญญาใหญ่น้อยที่ได้ทำไว้เมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ร.ศ. ๑๑๒ จึงได้ทำข้อตกลงทำหนังสืออนุสัญญาขึ้นใหม่ฉบับหนึ่ง เพื่อประโยชน์จึงได้แต่งตั้งผู้มีอำนาจเต็มทั้งสองฝ่ายคือ

ฝ่ายสมเด็จพระเจ้ากรุงสยาม นั้น

พระยาสุรียานุวัตร อัครราชทูตพิเศษ และผู้มีอำนาจเต็มของสมเด็จพระเจ้ากรุงสยาม ณ สำนักนี้ ท่านประธานาธิบดีรีพับลิคฝรั่งเศส เครื่องราชอิสริยาภรณ์มงกุฎสยาม ชั้นที่หนึ่ง และเครื่องอิสริยาภรณ์เลยองดอนเนอร์ ชั้นที่สอง ฯลฯ ฯลฯ

ฝ่ายประธานาธิบดีรีพับลิคฝรั่งเศส นั้น

มองซิเออร์ เทโอฟิล เดลคาสเซ เดปูเต เสนาบดีว่าการต่างประเทศ ฯลฯ ฯลฯ

ผู้ซึ่งเมื่อได้ส่งหนังสือมอบอำนาจให้ตรวจสอบซึ่งกันและกัน เห็นเป็นอันถูกต้องดีแล้ว ได้ปรึกษากันทำสัญญาเป็นข้อดังต่อไปนี้

ข้อ ๑

เขตแดนในระหว่างกรุงสยาม กับกรุงกัมพูชา ตั้งต้นตั้งแต่ปากคลองกะหงพลูฝั่งซ้าย ทะเลสาบเป็นเส้นเขตแดนทางทิศตะวันออก ไปจนบรรจบคลองกะพงจาม ตั้งแต่นั้นต่อไป เขตแดนเป็นเส้นตรง ทิศเหนือขึ้นไปบรรจบภูเขาพนมดงรัก (คือภูเขาบันทัด) ต่อนั้นไป เขตแดนต่อเนื่องไปตามแนวยอดภูเขาบันน้ำ ในระหว่างดินแดนน้ำตกน้ำแสนและดินแดนน้ำตกแม่น้ำของฝ่ายหนึ่ง กับดินแดนน้ำตกน้ำมูนอีกฝ่ายหนึ่ง จนบันจบภูเขาผาต่างแล้วต่อเนื่องไปข้างทิศตะวันออกตามแนวยอดภูเขานี้ จนบันจบถึงแม่น้ำโขง ตั้งแต่ที่บันจบนี้ขึ้นไป แม่น้ำโขงเป็นเขตแดนของกรุงสยามตามความในข้อ ๑ ในสนธิสัญญา ณ วันที่ ๓ ตุลาคม ร.ศ. ๑๑๒

ข้อ ๒

ฝ่ายเขตแดนในระหว่างเมืองหลวงพระบางฝั่งขวาแม่น้ำโขง และเมืองพิไชยกับเมืองน่านนั้น เขตแดนตั้งแต่ปากน้ำเหืองที่แยกแม่น้ำโขง เนื่องไปตามกลางลำน้ำเหืองจนถึงที่แยกปากน้ำคาม

เลยขึ้นไปตามลำน้ำคาม จนบรรจบยอดภูเขาปันน้ำในระหว่างดินแดนน้ำตกแม่น้ำโขง และดินแดนน้ำตกแม่น้ำเจ้าพระยา ตรงที่แห่งหนึ่งที่เขาภูแดนดินตั้งแต่ที่นี่ เขตแดนต่อเนื่องขึ้นไปทางทิศเหนือ ตามแนวยอดเขาปันน้ำในระหว่างดินแดนน้ำตกแม่น้ำโขง และดินแดนน้ำตกแม่น้ำเจ้าพระยาจนบรรจบถึงปลายน้ำคอบ แล้วเขตแดนต่อเนื่องไปตามลำน้ำคอบจนบรรจบกับแม่น้ำโขง

ข้อ ๓

จะได้กำหนดเขตแดนในระหว่างกรุงสยามกับดินแดนที่เป็นแผ่นดินอินโดจีนฝรั่งเศส รัฐบาลทั้งสองฝ่ายที่ได้ทำสัญญากันนี้ต่างจะตั้งข้าหลวงผสมกันไปทำการกำหนดเขตแดนนี้ การกำหนดเขตแดนนี้จะทำลงตามเขตแดนที่ได้กำหนดไว้ในข้อ ๑ และข้อ ๒ ทั้งจะกำหนดในดินแดนที่อยู่ระหว่างทะเลสาบกับทะเล

เพื่อให้การของข้าหลวงผสมสะดวกขึ้น และเพื่อกำจัดความยุ่งยากที่อาจจะเกิดขึ้นได้ ในการกำหนดเขตแดนในดินแดนซึ่งอยู่ในระหว่างทะเลสาบนั้น เมื่อก่อนที่จะตั้งข้าหลวงผสม รัฐบาลทั้งสองฝ่ายจะตกลงกันเสียก่อนว่าจะกำหนดที่สำคัญแห่งใดเป็นที่หมายกำหนดเขตแดนในดินแดนนี้ แห่งใดเป็นเขตแดนที่จะจดทะเล เป็นต้น

จะได้ตั้งข้าหลวงผสม และข้าหลวงนี้จะเริ่มต้นทำการใน ๔ เดือน ภายหลังใช้หนังสือสัญญาฉบับนี้

ข้อ ๔

รัฐบาลสยามยินยอมสละอำนาจ ซึ่งเป็นเจ้าของแผ่นดินเมืองหลวงพระบางที่อยู่ฝั่งขวาแม่น้ำโขง

เรือค้าขายและแพไม้ ซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของคนไทย สามารถขึ้นล่องได้โดยปราศจากการขัดขวางในแม่น้ำโขง ที่ไหลตลอดดินแดนเมืองหลวงพระบาง

ข้อ ๕

เมื่อได้ตกลงกันตามข้อความในข้อ ๓ ตอนที่ ๒ ว่าด้วยเรื่องกำหนดเขตแดนในระหว่างทะเลสาบและทะเลแล้ว และเมื่อรัฐบาลสยามได้แจ้งให้เจ้าพนักงานฝรั่งเศสทราบโดยทางทางว่า ดินแดนซึ่งเป็นผลแห่งการที่จะได้ตกลงกัน กับที่ดินแดนซึ่งอยู่ข้างทิศตะวันออกของเขตแดน ตามที่ได้กำหนดไว้ในข้อ ๑ ข้อ ๒ ในหนังสือสัญญาฉบับนี้ว่า เจ้าพนักงานฝรั่งเศสจะรับเอาเมื่อใดแล้ว กองทหารฝรั่งเศสซึ่งตั้งอยู่ในเมืองจันทบุรีชั่วคราวหนึ่งคราวหนึ่งตามหนังสือสัญญา วันที่ ๓ ตุลาคม ร.ศ.๑๑๒ จะออกจากเมืองจันทบุรีในทันใด

ข้อ ๖

ข้อสัญญาข้อ ๔ ในสนธิสัญญาวันที่ ๓ ตุลาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๒ นั้นเป็นอันยกเลิก เปลี่ยนเป็นข้อสัญญาตามความต่อไปนี้

พระบาทสมเด็จพระเจ้ากรุงสยามทรงรับสัญญาว่า พลทหารซึ่งจะได้ให้ส่งไปหรือจะให้ตั้งประจำอยู่ในเขตแคว้นที่ลุ่มน้ำตก แม่น้ำของข้างฝ่ายกรุงสยามนั้น จะเป็นพลทหารชาติไทยในได้ บังคับนายทหารชาติไทย อยู่เสมอ มีความยกเว้นอย่างเดียวกับสัญญาข้อนี้ให้เป็นประโยชน์แก่

ตำรวจภูธรไทย ซึ่งนายทหารชาติเดนมาร์กบังคับอยู่ในขณะนี้ ถ้ารัฐบาลสยามต้องการจะเปลี่ยนให้เป็นนายทหารจากชาติอื่น รัฐบาลสยามจะปรึกษากับรัฐบาลฝรั่งเศสก่อน

ในเรื่องเกี่ยวกับแขวงเมืองพระตะบอง เสียมราฐ แลเมืองศรีโสภณนั้น รัฐบาลสยามสัญญาจะให้ให้มีเพียงกองพลตระเวน เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย พลตระเวนนี้ จะเกณฑ์เอาเฉพาะที่เป็นชาวเมือง ณ ที่นั้น

ข้อ ๗

ถ้าในภายหน้า รัฐบาลสยามต้องการจะทำท่าเรือ คลอง ทางรถไฟ ในดินแดนลุ่มน้ำตกแม่น้ำของข้างฝ่ายของกรุงสยาม (มีทางรถไฟที่จะให้เป็นทางติดต่อจากกรุงเทพฯ ไปถึงที่แห่งใดในแคว้นลุ่มน้ำนี้โดยเฉพาะ) จะทำการเหล่านี้ไปมิได้แต่โดยลำพังเจ้าพนักงานไทย รัฐบาลสยามจะปรึกษาให้ตกลงกันกับรัฐบาลฝรั่งเศส การต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดเป็นผลประโยชน์ขึ้นก็เหมือนกัน

ในการที่จะใช้ท่าเรือ คลอง ทางรถไฟ ในแคว้นลุ่มน้ำตกแม่น้ำของข้างฝ่ายของกรุงสยามก็ดี ทั้งภายในพระราชอาณาเขตนอกไปจากแคว้นลุ่มน้ำนี้ก็ดี จะไม่ตั้งพิกัดเก็บเงินให้ต่างกัน ต้องทำให้เสมอกัน ตามสัญญาในหนังสือสัญญาทั้งหลายที่กรุงสยามได้ลงชื่อ

ข้อ ๘

ในการที่จะให้เป็นไปตามความในข้อ ๖ ของสนธิสัญญา วันที่ ๓ ตุลาคม ร.ศ.๑๑๒ นั้น รัฐบาลสยามจะอนุญาตที่ดินเป็นขนาดกว้างยาว ซึ่งได้กำหนดให้แก่รัฐบาลรีพับลิค ณ ที่ต่าง ๆ ข้างฝั่งขวาแม่น้ำโขง คือ

ที่ที่เชียงคาน หนองคาย เมืองไชยบุรี ที่ที่ปากน้ำก่า (ฝั่งขวาหรือฝั่งซ้าย)

เมืองมุกดาหาร เมืองเขมราฐ กับที่ปากน้ำมูล (ฝั่งขวาหรือฝั่งซ้าย)

รัฐบาลทั้งสองจะได้ตกลงกันในการที่จะเอาสิ่งกีดขวางไม่ให้เรือเดินได้สะดวกในลำน้ำมูลตอนที่อยู่ระหว่างเมืองพิบูลมังสาหาร กับแม่น้ำโขง ถ้าเห็นว่าการนั้นจะทำให้สำเร็จไปไม่ได้หรือว่าจะเปลืองเงินเกินไป รัฐบาลทั้งสองจะช่วยกันจัดแจงทำทางบกให้ไปมาถึงกันได้ ในระหว่างเมืองพิบูลมังสาหาร และแม่น้ำโขง

รัฐบาลทั้งสองจะตกลงกันด้วยว่า ในระหว่างเมืองจำปาศักดิ์กับเขตแดนเมืองหลวงพระบาง ดังที่ได้กำหนดลงไว้ในข้อ ๒ ของสัญญาฉบับนี้ จะสร้างทางรถไฟขึ้นแทนการเดินเรือในแม่น้ำโขงตอนที่ไม่สะดวก ถ้ายอมรับกันว่าเป็นที่ต้องการ

ข้อ ๙

รัฐบาลทั้งสองจะช่วยให้มีทางรถไฟตั้งแต่กรุงพนมเปญไปถึงเมืองพระตะบองขึ้นโดยสะดวก การก่อสร้างและการทำให้มีขึ้นนั้น รัฐบาลทั้งสองจะทำเองโดยลำพัง ในที่ดินแดนของรัฐบาลใดรัฐบาลนั้นรับทำ หรือรัฐบาลทั้งสองจะยินยอมพร้อมกันให้บริษัทไทยหรือฝรั่งเศสบริษัทใดทำก็ได้

รัฐบาลทั้งสองได้เห็นด้วยกันแล้วว่า เป็นการจำเป็นที่จะทำการเพื่อจะให้ทางน้ำในคลองเมืองพระตะบองในระหว่างทะเลสาบกับเมืองนั้นดียิ่งขึ้น เพื่อฉะนั้นรัฐบาลฝรั่งเศสพร้อมที่จะ

ให้ผู้ชำนาญการช่างซึ่งรัฐบาลสยามอาจจะต้องการใช้ ทั้งสำหรับที่จะทำการและรักษาการที่กล่าวนี้ด้วย

ข้อ ๑๐

รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ยอมรับรายชื่อของคนในบังคับฝรั่งเศสที่มีอยู่แล้วเดี๋ยวนี้ ยกเว้นคนที่ทั้งสองฝ่ายยอมรับว่า ได้จดทะเบียนอยู่ในรายชื่อนั้นโดยเหตุอันไม่สมควร เจ้าพนักงานฝรั่งเศสจะได้ส่งสำเนารายชื่อเหล่านี้ให้แก่เจ้าพนักงานไทย

บุตร หลาน ของคนอยู่ในบังคับซึ่งเข้าอยู่ใต้อำนาจของฝรั่งเศสเช่นนี้จะไม่สามารถอ้างเข้าอยู่ในทะเบียนได้ ถ้าหากว่าคนเหล่านี้ไม่ได้เป็นคนอยู่ในจำพวกซึ่งได้กำหนดไว้ตามความต่อไปในอนุสัญญาฉบับนี้

ข้อ ๑๑

คนกำเนิดประเทศเอเชีย เกิดในดินแดนซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจของกรุงฝรั่งเศสหรือในดินแดนซึ่งอยู่ในการปกครองของกรุงฝรั่งเศสนั้น จะมีอำนาจที่จะรับความคุ้มครองของฝรั่งเศสได้ ยกเว้นผู้ซึ่งได้เข้ามาอยู่ในกรุงสยาม ก่อนเวลาที่ดินแดนที่กำเนิดของคนเหล่านั้นได้เข้าอยู่ในอำนาจปกครองของฝรั่งเศส

ความคุ้มครองของฝรั่งเศสจะมีไปถึงเพียงบุตรของคนเหล่านั้น แต่จะไม่มีแผ่เผื่อต่อไปถึงหลานของคนเหล่านี้

ข้อ ๑๒

ในการที่เกี่ยวข้องด้วยอำนาจศาล ซึ่งตั้งแต่นั้นต่อไป คนฝรั่งเศสและคนในบังคับฝรั่งเศสในกรุงสยาม จะต้องเข้าอยู่ใต้บังคับโดยไม่มียกเว้นนั้น รัฐบาลทั้งสองได้ตกลงกันทำข้อสัญญา ดังที่จะกล่าวต่อไปนั้นขึ้นใช้แทนข้อสัญญาที่มีอยู่แต่ก่อน

๑. ในความอาญา คนฝรั่งเศสหรือคนในบังคับฝรั่งเศสจะอยู่ในบังคับศาลอาญาของฝรั่งเศสเท่านั้น

๒. ในความแพ่ง คดีทั้งปวงซึ่งคนไทยเป็นโจทก์ฟ้องคนฝรั่งเศสหรือคนในบังคับฝรั่งเศสจะต้องฟ้องต่อศาลกงสุลฝรั่งเศส

คดีทั้งปวงซึ่งคนไทยเป็นจำเลย ศาลไทยสำหรับพิจารณาคดีความต่างประเทศซึ่งได้ตั้งไว้ ณ กรุงเทพฯ จะพิจารณาคัดสิน

ยกเว้นเสียแต่ที่ในมณฑลพายัพ คือ เมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูน เมืองน่าน ความอาญาและความแพ่งทั้งปวงซึ่งคนในบังคับฝรั่งเศสมีคดี ศาลต่างประเทศไทยจะพิจารณาคัดสิน

แต่เป็นความเข้าใจกันว่า ในคดีความทั้งปวงนี้ กงสุลฝรั่งเศสมีอำนาจที่จะไปอยู่ในศาลเมื่อเวลาชำระได้หรือจะให้มิให้ผู้แทนผู้หนึ่ง ซึ่งได้รับอำนาจตามสมควรแล้วไปอยู่ที่ศาลในเวลาชำระก็ได้ และเมื่อเห็นว่าเป็นประโยชน์ของความยุติธรรมจะให้คำแนะนำหักท้วงขึ้นได้ทุกอย่าง

ในคดีความซึ่งคนฝรั่งเศส หรือคนในบังคับฝรั่งเศสเป็นจำเลยนั้น ถ้าในระหว่างการพิจารณา กงสุลฝรั่งเศสเห็นเป็นการสมควรที่จะถอนคดีความนั้นออกเสียโดยการทำหนังสือขอไปเมื่อใดก็ได้

คดีความนี้ก็ต่อส่งต่อไปยังศาลกงสุลฝรั่งเศส ซึ่งตั้งแต่นั้นไปจะพิจารณาคดีนั้นได้ตามลำพัง และเจ้าพนักงานไทยจะสงเคราะห์ช่วยอุทธรณ์แก่ศาลนั้นด้วย

การฟ้องอุทธรณ์ต่อคำตัดสินทั้งปวงของศาลสำหรับพิจารณาคดีความต่างประเทศก็ดี ของศาลต่างประเทศสำหรับมณฑลพายัพที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นก็ดี จะต้องไปฟ้องอุทธรณ์ที่ศาลอุทธรณ์กรุงเทพฯ

ข้อ ๑๓

ในกาลภายหน้า เรื่องการที่ชาวต่างประเทศเอเชีย ซึ่งมีได้เกิดอยู่ในดินแดนที่อยู่ในอำนาจโดยตรง หรือในดินแดนที่อยู่ในความคุ้มครองของกรุงฝรั่งเศส หรือผู้ซึ่งมิได้เปลี่ยนชาติโดยถูกต้องตามกฎหมาย จะเข้าเป็นคนอยู่ในความป้องกันของฝรั่งเศสได้นั้น รัฐบาลของรีพับลิคจะได้รับอำนาจเท่ากับอำนาจซึ่งกรุงสยามจะยอมให้แก่ประเทศใดในกาลภายหน้า

ข้อ ๑๔

ข้อความทั้งหลายซึ่งมีอยู่ในหนังสือสนธิสัญญา อนุสัญญาและสัญญาทั้งปวง แต่มาก่อนในระหว่างกรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศสที่หนังสืออนุสัญญานับนี้มิได้เปลี่ยนแปลงเสียนั้นยังคงใช้ได้โดยเต็ม

ข้อ ๑๕

ถ้าเกิดความขัดข้องไม่เห็นต้องกันในความหมายของหนังสือสัญญา ซึ่งได้เขียนขึ้นในภาษาฝรั่งเศสและภาษาไทยนี้ ภาษาฝรั่งเศสจะเป็นหลักข้างเดียว

ข้อ ๑๖

หนังสืออนุสัญญานี้ จะต้องมียุติในกำหนด ๔ เดือน ตั้งแต่วันที่ได้ลงชื่อหรือให้เร็วกว่านั้น ถ้าจะกระทำได้

ในการที่จะให้เป็นพยานสำคัญนั้น ผู้มีอำนาจเต็มทั้งสองฝ่ายได้ลงชื่อไว้ในหนังสือสัญญานี้ และได้ประทับตราลงไว้ด้วยกัน

ได้ทำที่กรุงปารีส (เป็นสองฉบับเหมือนกัน)

ณ วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทรศก ๑๒๒

(ลงนามแลประทับตรา) พระยาสุรียา

(ลงนามแลประทับตรา) เดลคาสเซ

หนังสือสนธิสัญญา
ระหว่าง
กรุงสยาม กับ กรุงฝรั่งเศส
ลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ร.ศ. ๑๒๕ (ค.ศ. ๑๙๐๓)*

ด้วยเมื่อวันที่ ๒๑ มิถุนายน ร.ศ. ๑๒๖ หม่อมเจ้าจรัญศักดิ์กฤษฎาภกร
 อัครราชทูตพิเศษผู้มีอำนาจเต็ม กับมองซิเออร์ปิซอง เสนาบดีว่าการต่างประเทศฝ่ายฝรั่งเศส
 ได้แลกเปลี่ยนสัตยาบันในหนังสือสัญญาต่อกัน มีข้อความดังต่อไปนี้

สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยาม กับเปรีซิเด็นท์แห่งรีพับลิคฝรั่งเศส อาศัยเหตุการณ์เมื่อทำ
 การปักปันเขตแดนเพื่อให้สำเร็จตามความในหนังสือสัญญาลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๒๒ คริสตศักราช
 ๑๙๐๔ นั้น มีความประสงค์ที่จะแบ่งปันเขตแดนสยาม ซึ่งติดต่อกับเขตแดนฝรั่งเศส ให้แล้วเสร็จโดย
 ต่างฝ่ายต่างผ่อนผันแลกเปลี่ยนเขตแดนต่อกัน อีกประการหนึ่งมีความประสงค์ที่จะให้การที่เกี่ยวข้อง
 กัน ในระหว่างสองประเภทนี้สะดวกดีขึ้น โดยแก้ไขจัดใช้วิธีอำนาจเป็นแบบเดียวและให้คนในป้องกัน
 ฝรั่งเศสซึ่งอยู่ในกรุงสยามมีกรรมสิทธิ์มากขึ้น จึงได้ตกลงกันทำหนังสือสัญญาใหม่ฉบับหนึ่งแล้ว ได้
 แต่งตั้งผู้มีอำนาจเต็มสำหรับการทำหนังสือสัญญานี้ทั้งสองฝ่าย คือ

ฝ่ายสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามนั้น พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงเทวะวงศ์วโรปการ
 ภราดรมหาจักรีบรมราชวงศ์ และตราครองออฟฟิศเซีย ลียงคอนเนอร์ ฯลฯ เสนาบดีว่าการ
 ต่างประเทศ ฝ่ายหนึ่ง

ฝ่ายเปรีซิเด็นท์แห่งรีพับลิคฝรั่งเศสนั้น มองซิเออร์ วิกตอร์เอมิล มารี โยเซฟ คอลแลง
 (เดอ ปลังซี) อัครราชทูตพิเศษและผู้มีอำนาจเต็มของรีพับลิคฝรั่งเศส ตราออฟฟิศเซีย ลียง คอนเนอร์ กับ
 ลองสตรุกของพิยลิกอีกฝ่ายหนึ่ง

ต่างได้รับหนังสือมอบอำนาจด้วยกันทั้งสองฝ่าย ที่ได้สอบสวนกันเห็นถูกต้องตาม
 แบบอย่างแล้ว จึงได้พร้อมกันตกลงทำสัญญา มีข้อความดังต่อไปนี้

ข้อ ๑

รัฐบาลสยามยอมยกดินแดนเมืองพระตะบอง เสียมราฐ กับศรีโสภณ ให้แก่ฝรั่งเศสตาม
 กำหนดเขตแดน ดังว่าได้ในข้อ ๑ ของสัญญาว่าด้วยปักปันเขตแดนซึ่งติดท้ายสัญญานี้

ข้อ ๒

รัฐบาลฝรั่งเศสยอมยกดินแดนเมืองด่านซ้าย และเมืองตราดกับทั้งเกาะหลายซึ่งอยู่
 ภายใต้อาณัติของฝรั่งเศสไปจนถึงเกาะกูดให้แก่กรุงสยาม ตามกำหนดเขตแดนดังว่าไว้ในข้อ ๒ ของสัญญา
 ว่าด้วยปักปันเขตแดนดังกล่าวมาแล้ว

ข้อ ๓

การที่จะส่งมอบดินแดนเหล่านี้ให้กันและกันนั้น จะได้จัดให้เสร็จภายในยี่สิบวัน ตั้งแต่วันที่
 ได้แลกเปลี่ยนสัตยาบันสัญญานี้

ข้อ ๔

กรรมการรวมกันกองหนึ่ง มีนายทหารและพนักงานฝ่ายไทยและฝรั่งเศส ซึ่งสองประเทศที่ทำสัญญานี้ จะได้เลือกตั้งขึ้นภายในสี่เดือน ตั้งแต่วันที่ได้แลกเปลี่ยนสัตยาบันนี้แล้ว แลให้ไปปักเขตแดนทั้งปวงที่ตกลงกันใหม่นี้ กรรมการนี้จะได้ลงมือปักปันในฤดูที่จะทำการได้ทันที และให้ทำการตามความที่กำหนดไว้ในสัญญาว่าด้วยปักปันแดนที่ติดท้ายหนังสือสัญญานี้

ข้อ ๕

บรรดาคนชาวทวีปเอเชีย ซึ่งอยู่ในบังคับหรือในคุ้มครองของฝรั่งเศสผู้ซึ่งจะได้จัดบัญชีตามความในข้อ ๑๑ ในหนังสือสัญญานี้วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ร.ศ.๑๒๒ คริสตศักราช ๑๙๐๔ นั้น ถ้าเป็นคนที่จัดบัญชีในที่ว่าการกงสุลฝรั่งเศสในกรุงสยามภายหลังวันที่ลงชื่อหนังสือสัญญานี้ จะต้องอยู่ในอำนาจศาลฝ่ายสยามตามธรรมเนียมของบ้านเมือง

อำนาจศาลคดีต่างประเทศฝ่ายสยาม ซึ่งได้ไว้ในข้อ ๑๒ ของหนังสือสัญญาลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ร.ศ.๑๒๒ คริสตศักราช ๑๙๐๔ นั้น จะต้องผ่อนใช้ตามสัญญาว่าด้วยอำนาจศาลที่ติดท้ายหนังสือสัญญานี้ ให้ขยายใช้ทั่วไปทั้งกรุงสยามสำหรับคนเอเชีย ซึ่งอยู่ในบังคับหรืออยู่ในคุ้มครองของฝรั่งเศสที่ไว้ในข้อ ๑๐ และข้อ ๑๑ ของหนังสือสัญญาที่กล่าวมาแล้ว และเป็นคนที่ได้จัดบัญชีอยู่ในที่ว่าการกงสุลฝรั่งเศสในปัจจุบันนี้

วิธีอำนาจศาลนี้จะเลิกไม่ใช้ต่อไป คือจะเปลี่ยนอำนาจศาลคดีต่างประเทศไปเป็นอำนาจศาลฝ่ายสยามตามธรรมเนียมของบ้านเมือง เมื่อได้ประกาศใช้กฎหมายรวมลักษณะต่าง ๆ คือกฎหมายรวมลักษณะอาญาหรือโทษ กฎหมายลักษณะแพ่งและการค้าขาย กฎหมายลักษณะวิธีพิจารณาคดี และกฎหมายลักษณะจัดตั้งศาล

ข้อ ๖

คนชาวเอเชียซึ่งอยู่ในบังคับและคุ้มครองของฝรั่งเศส จะได้มีกรรมสิทธิ์เหมือนคนพื้นเมืองตลอดทั่วกรุงสยาม คือกรรมสิทธิ์ในการถือที่ดิน กรรมสิทธิ์ในการที่จะอยู่หรือจะเที่ยวไปแห่งใด ๆ ได้ ไม่มีข้อกำหนดห้าม

คนเหล่านี้จะต้องเสียภาษีอากร และส่วย หรือการเกณฑ์ใช้ราชการตามธรรมเนียม

แต่จะไต่ยกเว้นจากการเกณฑ์เป็นทหาร และจะไม่ต้องเสียภาษี หรือค่าแรงแทนเกณฑ์เป็นการพิเศษขึ้นอีก

ข้อ ๗

ข้อความทั้งปวง ในหนังสือสัญญาใหญ่น้อยที่มีอยู่แต่ก่อน ระหว่างกรุงสยามกับฝรั่งเศส ซึ่งไม่ได้แก้ไขไว้ในหนังสือนี้ คงอยู่ตามเดิม

ข้อ ๘

ถ้ามีข้อถกเถียงกันขึ้นในการแปลความหมายของหนังสือสัญญานี้ที่ได้ทำไว้ทั้งภาษาไทย และภาษาฝรั่งเศส ให้ใช้ภาษาฝรั่งเศสเป็นหลัก

หนังสือสัญญาี้ จะต้องให้สัตยาบัน ภายในกำหนดสี่เดือน นับตั้งแต่วันที่ได้ลงชื่อหรือก่อนกำหนดนั้น ถ้ากระทำได้

หนังสือสัญญาี้ ผู้มีอำนาจเต็มทั้งสองฝ่ายได้ลงชื่อแลประทับตราไว้เป็นสำคัญ กระทำอย่างละ ๒ ฉบับ ณ กรุงเทพมหานคร ณ วันที่ ๒๓ มีนาคม ร.ศ.๑๒๕ คริสตศักราช ๑๙๐๗

(ลงนามประทับตรา) เทวะวงศโรปการ
(ลงนามประทับตรา) วี คอลแลง (เดอ ปลังซี)

สัญญาว่าด้วยปักปันเขตแดน ติดท้ายหนังสือสัญญาลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ร.ศ. ๑๒๕*

เพื่อประโยชน์ ที่จะให้กรรมการซึ่งกล่าวไว้ในข้อ ๔ ของหนังสือสัญญาลงวันนี้ จัดการปักปันเขตแดนให้สะดวก และเพื่อที่จะไม่ให้เกิดข้อขัดข้องขึ้นได้ ในการปักปันเขตแดนนั้น รัฐบาลของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยาม กับรัฐบาลของรีพับลิกฝรั่งเศส จึงได้ยินยอมตกลงกันตามความที่กล่าวต่อไปนี้

ข้อ ๑

เขตแดนระหว่างกรุงสยามกับอินโดจีนของฝรั่งเศสนั้น ตั้งแต่ชายทะเลที่ตรงข้ามยอดเขาสูงสุดของเกาะกูด เป็นหลักแล้ว ตั้งแต่นี้ต่อไปทางตะวันออกเฉียงเหนือถึงสันเขาพนมกระวาน และเป็นที่เข้าใจกันชัดเจนด้วยว่า แม้จะมีเหตุการณ์อย่างไรก็ดี พากไหล่เขาเหล่านี้ข้างทิศตะวันออก รวมทั้งที่ลุ่มน้ำคลองเกาะปอดด้วยนั้น ต้องคงเป็นดินแดนฝ่ายอินโดจีนของฝรั่งเศส แล้วเขตแดนต่อไปตามสันเขาพนมกระวานทางทิศเหนือ จนถึงเขาพนมทม ซึ่งเป็นเขาใหญ่ปันน้ำทั้งหลายระหว่างลำน้ำที่ไหลตกอ่าวสยามฝ่ายหนึ่ง กับลำน้ำที่ไหลตกทะเลสาบอีกฝ่ายหนึ่ง ตั้งแต่เขาพนมทมนั้นเขตแดนไปตามทิศพายัพก่อนแล้ว จึงไปตามทิศเหนือตามเขตแดน ซึ่งเป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ระหว่างเมืองพระตะบองฝ่ายหนึ่ง กับเมืองจันทบุรีและเมืองตราดอีกฝ่ายหนึ่งแล้วต่อไปจนถึงเขตแดนนี้ข้ามลำน้ำใส ตั้งแต่นี้ต่อไปตามลำน้ำนี้จนถึงปากที่ต่อกับลำน้ำศรีโสภณ และตามลำน้ำศรีโสภณต่อไปจนถึงที่แห่งหนึ่งในลำน้ำนี้ ประมาณสิบกิโลเมตรหรือสองร้อยห้าสิบเส้นใต้เมืองอารัญ ตั้งแต่นี้เส้นตรงไปจนถึงเขาแดงตรงระหว่างกลางทางช่องเขาทั้ง ๒ ที่เรียกว่าช่องตะโกกับช่องเสม็ด แต่ได้เป็นที่เข้าใจกันว่า เส้นเขตแดนที่กล่าวมานี้ จะต้องปักปันให้มีทางเดินตรงในระหว่างเมืองอารัญกับช่องตะโกคงไว้ในเขตกรุงสยาม ตั้งแต่ที่เขาแดงแรกที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เขตแดนต่อไปตามเขาปันน้ำที่ตกทะเลสาบและแม่น้ำโขงฝ่ายหนึ่ง กับที่ตกน้ำมูนอีกฝ่ายหนึ่งแล้วต่อไปจนตกลำแม่น้ำโขงใต้ปากมูน ตรงปากห้วยดอนตามเส้นเขตแดน ที่กรรมการปักปันแดนครั้งก่อนได้ตกลงกันแล้วเมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ร.ศ.๑๒๕ คริสตศักราช ๑๙๐๗

ได้เขียนเส้นพรมแดนประมินไว้อย่างหนึ่ง ในแผนที่ตามความที่กล่าวในข้อนี้คิดเนื่องไว้ท้ายสัญญาี้ด้วย

ข้อ ๒

เขตแดนเมืองหลวงพระบางนั้น ตั้งแต่ทิศใต้แม่น้ำโขงที่ปากน้ำเหือง ต่อไปตามกลางลำน้ำเหืองนี้ จนถึงที่แรกเกิดน้ำที่เรียกว่าภูเขามิยง ต่อนี้เขตแดนไปตามเขาปันน้ำตกแม่น้ำโขงฝ่ายหนึ่ง กับตกแม่น้ำเจ้าพระยาอีกฝ่ายหนึ่ง จนถึงที่ในลำแม่น้ำโขงที่เรียกว่าแก่งผาได ตามเส้นพรมแดนที่กรรมการปักปันแดนได้ตกลงกันไว้แต่ ณ วันที่ ๑๖ มกราคม ร.ศ.๑๒๔ คริสตศักราช ๑๙๐๖

ข้อ ๓

กรรมการปักปันเขตแดนที่กล่าวไว้ในข้อ ๔ ของหนังสือสัญญาลงวันนี้ จะต้องทำการปักปันหมายเขตลงไว้ในพื้นที่ตามเขตแดนที่ไว้ในข้อ ๑ นี้ ถ้าในเวลาที่กำลังไปทำการปักปันเขตแดนกันอยู่นั้น รัฐบาลฝรั่งเศสมีประสงค์ที่จะเปลี่ยนแปลงเส้นพรมแดนที่ได้ตกลงกันไว้แล้ว การที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงกันนี้ ถึงโดยว่าจะเกิดมีเหตุการณ์อย่างไร ๆ ก็ดี จะต้องไม่ให้เสียประโยชน์แก่รัฐบาลสยามด้วย

สัญญานี้ผู้มีอำนาจเต็มทั้งสองฝ่ายได้ลงชื่อและประทับตราไว้เป็นสำคัญอย่างละ ๒ ฉบับ ณ กรุงเทพมหานคร วันที่ ๒๓ มีนาคม ร.ศ.๑๒๕ คริสตศักราช ๑๙๐๗

(ลงนามแลประทับตรา) เทเวศวรโรปกการ
(ลงนามแลประทับตรา) วี คอลแลง (เดอ ปลังซี)

**บันทึกความเข้าใจ
ระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย
กับรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา
ว่าด้วยการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบก**

รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรกัมพูชา

ปรารถนาที่จะกระชับความผูกพันแห่งมิตรภาพที่มีอยู่ระหว่างประเทศทั้งสองให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

เชื่อว่าการปักปันเขตแดนทางบกระหว่างราชอาณาจักรไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชาจะช่วยระงับความขัดแย้งตามชายแดนที่เกิดจากปัญหาเขตแดน และจะกระชับความสัมพันธ์ฉันมิตรที่มีอยู่ระหว่างประเทศทั้งสองให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น และเอื้ออำนวยต่อการเดินทางและความร่วมมือของประชาชนของประเทศทั้งสองตามแนวชายแดน

ระลึกถึงแถลงการณ์ร่วมของนายกรัฐมนตรีแห่งราชอาณาจักรไทยกับนายกรัฐมนตรีแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา ฉบับลงวันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๓๗ (ปี ค.ศ. ๑๙๙๔) ซึ่งได้ตกลงกันจะจัดตั้งคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-กัมพูชาในเวลาอันสมควร

ระลึกอีกด้วยถึงคำแถลงร่วมเกี่ยวกับการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการจัดทำหลักเขตแดนทางบกร่วมไทย-กัมพูชา ฉบับลงวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๔๐ (ปี ค.ศ. ๑๙๙๗) ซึ่งได้ตกลงกันจะจัดตั้ง

คณะกรรมการการจัดทำหลักเขตแดนทางบกร่วมไทย-กัมพูชา ที่จะได้รับมอบหมายภารกิจให้จัดทำหลักเพื่อชี้แนวเขตแดนทางบกระหว่างประเทศทั้งสอง
ได้ตกลงกันดังต่อไปนี้

ข้อ ๑

จะร่วมกันดำเนินการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกระหว่างราชอาณาจักรไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชาให้เป็นไปตามเอกสารต่อไปนี้

(ก) อนุสัญญาระหว่างสยามกับฝรั่งเศสแก้ไขเพิ่มเติมข้อบทแห่งสนธิสัญญาฉบับลงวันที่ ๓ ตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๒ (ปี ค.ศ. ๑๘๙๓) ว่าด้วยดินแดนกับข้อตกลงอื่น ๆ ฉบับลงนาม ณ กรุงปารีส เมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทรศก ๑๒๒ (ปี ค.ศ. ๑๙๐๔)

(ข) สนธิสัญญาระหว่างสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามกับประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ฉบับลงนาม ณ กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๕ (ปี ค.ศ. ๑๙๐๓) กับพิธีสารว่าด้วยการปักปันเขตแดนแนบท้ายสนธิสัญญาฉบับลงวันที่ ๒๓ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๕ (ปี ค.ศ. ๑๙๐๓) และ

(ค) แผนที่ที่จัดทำขึ้นตามผลงานการปักปันเขตแดนของคณะกรรมการปักปันเขตแดนระหว่างสยามกับอินโดจีนซึ่งจัดตั้งขึ้นตามอนุสัญญาฉบับปี ค.ศ. ๑๙๐๔ และสนธิสัญญาฉบับปี ค.ศ. ๑๙๐๗ กับเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้อุสัญญาฉบับปี ค.ศ. ๑๙๐๔ และสนธิสัญญาฉบับปี ค.ศ. ๑๙๐๗ ระหว่างสยามกับฝรั่งเศส

ข้อ ๒

๑. ให้มีคณะกรรมการจัดทำหลักเขตแดนทางบกร่วมไทย-กัมพูชา ซึ่งต่อไปในที่นี้จะเรียกว่า “คณะกรรมการเขตแดนร่วม” ประกอบด้วยประธานร่วม ๒ คนและกรรมการอื่น ๆ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาลของแต่ละฝ่าย ให้รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศแห่งราชอาณาจักรไทยกับที่ปรึกษารัฐบาลกัมพูชาผู้รับผิดชอบกิจการชายแดนแห่งราชอาณาจักรกัมพูชาเป็นประธานร่วม รัฐบาลของประเทศทั้งสองจะแจ้งการแต่งตั้งดังกล่าวต่อกันภายในหนึ่งเดือนหลังจากบันทึกความเข้าใจฉบับนี้เริ่มใช้บังคับ

๒. คณะกรรมการเขตแดนร่วมจะประชุมกันปีละครั้งในประเทศไทยและประเทศกัมพูชาสลับกัน ในกรณีที่จำเป็น คณะกรรมการเขตแดนร่วมอาจประชุมกันสมัยพิเศษเพื่อหาหรือเรื่องเร่งด่วนที่อยู่ในขอบข่ายอำนาจหน้าที่

๓. ให้คณะกรรมการเขตแดนร่วมมีอำนาจหน้าที่ต่อไปนี้

- (ก) รับผิดชอบให้การสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกเป็นไปตามข้อ ๑
- (ข) พิจารณาและรับรองแผนแม่บทและข้อกำหนดอำนาจหน้าที่ในการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนร่วม
- (ค) กำหนดความเร่งด่วนของพื้นที่ที่จะสำรวจและจัดทำหลักเขตแดน
- (ง) มอบหมายงานสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนให้คณะอนุกรรมการเทคนิคร่วม ซึ่งจะกล่าวถึงในข้อ ๓ ต่อไป และควบคุมดูแลและติดตามการดำเนินการให้เป็นผลตามที่ได้มอบหมาย
- (จ) พิจารณารายงานหรือข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เสนอโดยคณะอนุกรรมการเทคนิคร่วม

(ฉ) ผลิตแผนที่แสดงเส้นเขตแดนทางบกที่ได้สำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกแล้ว และ

(ซ) แต่งตั้งคณะกรรมการใด ๆ เพื่อปฏิบัติงานเฉพาะรายใด ๆ ที่อยู่ในขอบข่ายอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตแดนร่วม

ข้อ ๓

๑. ให้มีคณะกรรมการเทคนิคร่วม ประกอบด้วยประธานร่วม ๒ คนและอนุกรรมการอื่น ๆ ซึ่งจะได้รับการแต่งตั้งจากประธานกรรมการเขตแดนร่วมของแต่ละฝ่าย

๒. ให้คณะกรรมการเทคนิคร่วมมีอำนาจหน้าที่ต่อไปนี้

(ก) พิสูจน์ทราบตำแหน่งที่แน่ชัดของหลักเขตแดน ๗๓ หลักซึ่งจัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการปักปันเขตแดนระหว่างสยามกับอินโดจีนเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๐๙ และ ค.ศ. ๑๙๑๙ และรายงานผลการพิสูจน์ทราบต่อคณะกรรมการเขตแดนร่วมเพื่อพิจารณา

(ข) จัดทำแผนแม่บทและข้อกำหนดอำนาจหน้าที่ในการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบก

(ค) แต่งตั้งชุดสำรวจร่วมเพื่อปฏิบัติงานสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการเขตแดนร่วม

(ง) เสนอรายงานหรือข้อเสนอแนะต่าง ๆ เกี่ยวกับงานสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนต่อคณะกรรมการเขตแดนร่วม

(จ) จัดทำแผนที่แสดงเส้นเขตแดนทางบกที่ได้สำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกแล้ว

(ฉ) แต่งตั้งผู้แทนผู้ได้รับมอบอำนาจ ในกรณีที่เป็น เพื่อควบคุมดูแลงานสนามแทนประธานอนุกรรมการเทคนิคร่วม และ

(ซ) แต่งตั้งคณะทำงานทางเทคนิคใด ๆ เพื่อช่วยงานเฉพาะรายใด ๆ ที่อยู่ในขอบข่ายอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเทคนิคร่วม

๓. ในการปฏิบัติงานสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนในพื้นที่ใด ๆ ชุดสำรวจร่วมจะได้รับการยืนยันความปลอดภัยจากภัยกับระเบิดเสียก่อน

ข้อ ๔

๑. เพื่อความมุ่งประสงค์ของงานสำรวจและจัดทำหลักเขตแดน ให้แบ่งเขตแดนทางบกร่วมกันตลอดแนวออกเป็นหลายตอนตามที่คณะกรรมการเทคนิคร่วมจะได้ตกลงกัน

๒. เมื่อดำเนินการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนแล้วเสร็จแต่ละตอน ให้ประธานกรรมการเขตแดนร่วมลงนามบันทึกความเข้าใจ และแผนที่ที่จะแนบบันทึกความเข้าใจดังกล่าวซึ่งแสดงตอนที่ได้ดำเนินการแล้วเสร็จไว้

ข้อ ๕

เพื่ออำนวยความสะดวกให้การสำรวจตลอดแนวเขตแดนทางบกร่วมกันเป็นไปอย่างประสิทธิผล หน่วยงานของรัฐบาลกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานเหล่านั้นจะงดเว้นการดำเนินการใด ๆ ที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของพื้นที่ชายแดน เว้นแต่จะเป็นการดำเนินการของคณะกรรมการเทคนิคร่วมเพื่อประโยชน์ในการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดน

ข้อ ๖

๑. รัฐบาลแต่ละฝ่ายจะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของฝ่ายตนในการปฏิบัติงานสำรวจและจัดทำหลักเขตแดน

๒. รัฐบาลทั้งสองจะรับผิดชอบค่าวัสดุสำหรับหลักเขตแดนหรือหมุดหมายพยานกับการจัดทำและผลิตแผนที่แสดงเส้นเขตแดนทางบกที่ได้สำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกแล้วอย่างเท่าเทียมกัน

ข้อ ๗

๑. รัฐบาลของประเทศทั้งสองจะเตรียมการที่จำเป็นเกี่ยวกับการเข้าเมือง การกักกันโรคติดต่อ และพิธีการศุลกากรเพื่ออำนวยความสะดวกแก่การปฏิบัติงานสำรวจและจัดทำหลักเขตแดน

๒. โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อุปกรณ์ วัสดุ และเสบียงในปริมาณที่สมควรและสำหรับชุดสำรวจร่วมใช้เฉพาะในการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบก แม้ว่าได้นำข้ามแดน จะไม่ถือเป็น การส่งออกจากประเทศหนึ่งหรือนำเข้าอีกประเทศหนึ่ง และจะไม่ต้องชำระอากรศุลกากรหรือภาษีอื่น ๆ เกี่ยวเนื่องกับการส่งออกหรือนำเข้าซึ่งสินค้า

ข้อ ๘

ให้ระงับข้อพิพาทใด ๆ ที่เกิดจากการตีความหรือการบังคับใช้บันทึกความเข้าใจฉบับนี้ โดยสันติวิธีด้วยการปรึกษาหารือและการเจรจา

ข้อ ๙

บันทึกความเข้าใจฉบับนี้จะเริ่มใช้บังคับในวันลงนามบันทึกความเข้าใจโดยผู้แทนผู้ได้รับมอบอำนาจโดยถูกต้องของรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยและรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา

เพื่อเป็นพยานแก่การนี้ ผู้ลงนามข้างท้ายนี้ซึ่งได้รับมอบอำนาจโดยถูกต้องเพื่อการนี้จาก รัฐบาลของแต่ละฝ่ายได้ลงนามบันทึกความเข้าใจนี้ไว้เป็นสำคัญ

ทำขึ้นเป็นคู่ฉบับ ณ กรุงพนมเปญ เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๔๓ เป็นภาษาไทย ภาษาเขมร และภาษาอังกฤษ ทุกฉบับใช้เป็นหลักฐานได้เท่าเทียมกัน ในกรณีที่มีการตีความแตกต่างกัน ให้ใช้ตัวบทฉบับภาษาอังกฤษ

สำหรับรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย

สำหรับรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา

ม.ร.ว. สุขุมพันธุ์ บริพัตร

นายวาร์ คิม ฮง

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
แห่งราชอาณาจักรไทย

ที่ปรึกษารัฐบาลผู้รับผิดชอบกิจการชายแดน
แห่งราชอาณาจักรกัมพูชา

ความก้าวหน้าในการดำเนินการของคณะกรรมการธิการเขตแดนร่วมไทย-กัมพูชา

รัฐบาลไทยและกัมพูชาได้เห็นชอบร่วมกันให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการธิการเขตแดนร่วมไทย-กัมพูชา (JBC) ขึ้นตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ ซึ่งฝ่ายไทยมีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นประธาน เพื่อรับผิดชอบการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนตลอดแนวร่วมกัน และได้มีการลงนามในบันทึกความเข้าใจกำหนดกรอบทางกฎหมายในการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบก

คณะกรรมการธิการเขตแดนร่วมไทย-กัมพูชา ฝ่ายไทย ยืนยันครั้งล่าสุดโดยมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๑

การดำเนินการที่ผ่านมา

JBC ได้ประชุมกันอย่างเป็นทางการแล้ว ๕ ครั้งตั้งแต่ปี ๒๕๔๒ ถึง ๒๕๔๙ และได้เห็นพ้องต้องกันที่จะหลีกเลี่ยงการกระทำใด ๆ ที่เป็นการละเมิดเขตแดนที่แต่ละฝ่ายยึดถือในปัจจุบัน หากมีปัญหาชายแดนที่มีปัจจัยเรื่องเขตแดน ประธานคณะกรรมการธิการเขตแดนร่วมทั้งสองฝ่ายจะได้หารือกันโดยตรงอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ได้วางหลักการซึ่งทั้งสองฝ่ายเห็นชอบร่วมกันว่าในระหว่างรอผลการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนแต่ละฝ่ายจะไม่ให้มีการก่อสร้างใด ๆ ในบริเวณชายแดนที่อาจจะส่งผลกระทบต่อสภาพธรรมชาติของเส้นเขตแดน

ในการประชุมคณะกรรมการธิการเขตแดนร่วมฯ สมัยวิสามัญเมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๔๖ ทั้งสองฝ่ายได้เห็นชอบแผนแม่บทและข้อกำหนดอำนาจหน้าที่ (TOR) ในการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกร่วมไทย-กัมพูชา โดยกำหนดแนวทางในการดำเนินการทั้งหมด ๕ ขั้นตอน (JBC สมัยวิสามัญ ปี ๒๕๔๖) ได้แก่

๑. การค้นหาจุดที่ตั้งหลักเขตแดนเดิมทั้ง ๗๓ หลัก
๒. การจัดทำแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ (Orthophoto Maps)
๓. การกำหนดแนวการเดินทางสำรวจลงใน Orthophoto Maps
๔. การเดินทางสำรวจแนวเส้นเขตแดนที่ถูกต้องร่วมกันในพื้นที่
๕. การก่อสร้างหลักเขตแดนเพิ่มเติม

สถานะสุดท้าย

ขณะนี้การดำเนินการของ JBC อยู่ในขั้นเริ่มต้นของขั้นตอนที่ ๑ ในการประชุม JBC สมัยวิสามัญ เมื่อวันที่ ๑๑-๑๕ มีนาคม ๒๕๔๙ ที่กรุงเทพฯ ทั้งสองฝ่ายเห็นชอบร่วมกันให้ชุดสำรวจร่วมไทย-กัมพูชาเริ่มต้นการสำรวจพิสูจน์ทราบสภาพและที่ตั้งที่ถูกต้องของหลักเขตแดนไทย-กัมพูชา โดยชุดสำรวจร่วมได้ลงพื้นที่ตั้งแต่เดือนมิถุนายน ๒๕๔๙ ในปัจจุบัน การสำรวจได้คืบหน้าไปตามลำดับ โดยขณะนี้ชุดสำรวจร่วมฯ ได้ดำเนินการสำรวจหาที่ตั้งหลักเขตแดนไปแล้วจำนวน ๔๘ หลัก (หลักเขตแดนที่ ๒๓ ถึง ๗๐) โดยชุดสำรวจร่วมฯ มีความเห็นตรงกันในตำแหน่งที่ถูกต้องของหลักเขตแดนจำนวน ๓๓ หลัก และมีความเห็นไม่ตรงกันในตำแหน่งที่ถูกต้องของหลักเขตแดนจำนวน ๑๕ หลัก

สำหรับผลงานในปีงบประมาณ ๒๕๕๑ ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๐ จนถึง ๓๐ กันยายน ๒๕๕๑ รวม ๗ เดือน ชุดสำรวจร่วมฯ ได้ดำเนินการสำรวจหาที่ตั้งหลักเขตแดนได้รวม ๒๓ หลัก โดยชุดสำรวจร่วมฯ มีความเห็นตรงกันในตำแหน่งที่ถูกต้องของหลักเขตแดนจำนวน ๒๑ หลัก และมีความเห็นไม่ตรงกันในตำแหน่งที่ถูกต้องของหลักเขตแดนจำนวน ๒ หลัก

ชุดสำรวจร่วมฝ่ายไทย อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรมแผนที่ทหาร ปัจจุบัน (ข้อมูลถึงวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๑) ชุดสำรวจร่วมปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่ อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด

ประธาน JBC ฝ่ายไทย คนปัจจุบันคือ นายมนัสพาสน์ ชูโต อดีตที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

แนวคิด และเอกสารเกี่ยวกับจุดผ่านแดนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

ประเทศไทยมีเขตแดนทางบกติดกับประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งสิ้น ๕,๖๕๖ กิโลเมตร ประกอบด้วยด้านเมียนมา จำนวน ๑๐ จังหวัด ความยาว ๒,๔๐๑ กิโลเมตร ด้านลาว จำนวน ๑๒ จังหวัด ความยาว ๑,๘๑๐ กิโลเมตร ด้านกัมพูชา จำนวน ๗ จังหวัด ความยาว ๗๘๘ กิโลเมตร และด้านมาเลเซีย จำนวน ๔ จังหวัด ความยาว ๖๔๗ กิโลเมตร รวมจังหวัดที่มีชายแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งหมด ๓๑ จังหวัด ดังนั้นจังหวัดจึงมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับหน่วยงานปกครองในภูมิภาคและท้องถิ่นของประเทศเพื่อนบ้านด้วย

การเปิดจุดผ่านแดน เป็นภารกิจภายใต้กลุ่มงานความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นงานเสริมสร้างความมั่นคงและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ในลักษณะทวิภาคี โดยการประสานความร่วมมือและความช่วยเหลือระหว่างกัน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งจะเป็ประตู่ทางออกสำคัญที่จะนำไปสู่เรื่องการค้าชายแดน การส่งเสริมความสัมพันธ์ในระดับท้องถิ่น การเดินทางผ่านแดนระหว่างกัน อันจะนำมาซึ่งความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในอนาคต โดยที่กระทรวงมหาดไทยรับผิดชอบในการออกประกาศการเปิดจุดผ่านแดน ตามอำนาจหน้าที่ของนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจตามมาตรา ๑๑ และมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.๒๕๒๒ (กองการต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวง, ๒๕๖๑)

หลักเกณฑ์และแนวทางการปฏิบัติในการพิจารณาการเปิด การระงับหรือปิดจุดผ่านแดนประเภทต่าง ๆ

๑. ข้อกำหนดที่สำคัญของการเปิดจุดผ่านแดน

๑.๑ ความต้องการของผู้รับบริการจังหวัดชายแดนคาดหวังว่าข้อเสนอการเปิด/ยกระดับจุดผ่านแดนจะผ่านการพิจารณาให้ความเห็นชอบ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย รวดเร็ว สมบูรณ์ตามกฎหมาย

๑.๒ ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ภาครัฐต้องการให้การเปิด/ยกระดับจุดผ่านแดน นำมาซึ่งการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ช่วยส่งเสริมการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ ส่วนภาคเอกชนและภาคประชาชน ต้องการให้จุดผ่านแดนได้มาตรฐานสากล มีการบริการแบบเบ็ดเสร็จ (one stop services) ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งศุลกากร (Customs) ตรวจคนเข้าเมือง (Immigration) กักกันพืชสัตว์ (Quarantine) และความมั่นคง (Security) เพื่อพัฒนาการค้าชายแดน และอำนวยความสะดวกในการสัญจรข้ามแดนให้เกิดความรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

๒. ประเภทและหลักเกณฑ์การเปิดจุดผ่านแดน

๒.๑ จุดผ่านแดนถาวร การเปิดจุดผ่านแดนถาวรเป็นการตกลงใจในระดับนโยบายของรัฐบาล และเป็นความเห็นพ้องต้องกันของทั้งสองประเทศอย่างเป็นทางการ เพื่อประโยชน์ต่อ

การค้าและการสัญจรของบุคคล ยานพาหนะ รวมถึงการเดินทางเข้า-ออกของบุคคลจากประเทศที่สาม โดยเป็นไปตามระบบสากลเกี่ยวกับการเดินทาง และความตกลงในการสัญจรข้ามแดนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยมีปัจจัยและหลักเกณฑ์ประกอบการพิจารณา ดังนี้

๒.๑.๑ จุดดังกล่าวมีปริมาณการค้าและการเดินทางเข้า-ออกของบุคคลมาก และสม่ำเสมอ หรือเป็นพื้นที่ที่ทั้งสองประเทศมีโครงการพัฒนาด้านการเศรษฐกิจการค้าหรืออื่น ๆ ที่สำคัญ

๒.๑.๒ มีความพร้อมหรือมีศักยภาพด้านการคมนาคม โดยเฉพาะการเป็นจุดหรือช่องทางเชื่อมโยงด้านการคมนาคมกับเมืองหลักของแต่ละประเทศ หรือเป็นเส้นทางเชื่อมโยงการคมนาคมในระดับภูมิภาคหรืออนุภูมิภาค

๒.๑.๓ มีความพร้อมของส่วนราชการ หน่วยงาน และเจ้าหน้าที่ที่จะเข้าไปกำกับดูแล อำนวยความสะดวกและปฏิบัติงาน รวมทั้งสถานที่ปฏิบัติงาน ระเบียบ กฎเกณฑ์ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งของไทย และประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้การบริหารจัดการ ณ บริเวณดังกล่าวเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๑.๔ ควรพิจารณาประกอบกับการพิจารณาในจุดอื่น ๆ ที่ใกล้เคียงหรือมีความเกี่ยวพันพร้อมกันในภาพรวม เพื่อให้การจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด หรือการลงทุนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

๒.๑.๕ เป็นจุดที่ไม่มีปัญหาต่าง ๆ ที่กระทบต่อความมั่นคงทั้งก่อน และหลังเปิดจุดผ่านแดนถาวรแล้ว หรือหากมีก็ต้องได้รับการแก้ไข

๒.๑.๖ การก่อสร้างหรือดำเนินการใด ๆ ตามบริเวณจุดผ่านแดน ให้ระมัดระวังมิให้เกิดผลกระทบต่อสันปันน้ำและหลักเขตแดน และให้ส่วนราชการที่รับผิดชอบปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๔๒ และมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๔๘ อย่างเคร่งครัด

แผนภาพที่ ๒ – ๖ การเปิด/ยกระดับจุดผ่านแดนถาวร

กระบวนการ(Flow Chart) การเปิด/ยกระดับจุดผ่านแดนถาวร

ที่มา : คู่มือการเปิดจุดผ่านแดน ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน กระทรวงมหาดไทย

๒.๒ จุดผ่านแดนชั่วคราว

๒.๒.๑ การเปิดเป็นการเฉพาะกิจเพื่อเหตุฉุกเฉินจำเป็นเฉพาะคราวเท่านั้น ไม่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการค้า และในบริเวณนั้น หรือบริเวณใกล้เคียงไม่มีจุดผ่านแดนประเภทอื่น หรือมีแต่ไม่สามารถใช้ หรือไม่เหมาะกับการใช้ด้วยด้วยเหตุผลต่าง ๆ

๒.๒.๒ การก่อสร้าง หรือการดำเนินการใด ๆ ตามบริเวณจุดผ่านแดนให้ระมัดระวังมิให้เกิดผลกระทบต่อน้ำและหลักเขตแดน และให้ส่วนราชการที่รับผิดชอบปฏิบัติ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๔๒ และมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๔๘ อย่างเคร่งครัด

แผนภาพที่ ๒ – ๗ การเปิด/ยกระดับจุดผ่านแดนชั่วคราว

ที่มา : คู่มือการเปิดจุดผ่านแดน ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน กระทรวงมหาดไทย

๒.๓ จุดผ่อนปรนการค้า

๒.๓.๑ เป็นการเปิดเพื่อการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นในชีวิตประจำวันของประชาชนในพื้นที่ชายแดนทั้งสองประเทศ โดยนายกรัฐมนตรี และ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดไปดำเนินการ โดยมีการระบุเงื่อนไขที่ชัดเจนของจุดผ่อนปรนการค้าในแต่ละแห่งให้เกิดความเหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพพื้นที่

๒.๓.๒ ให้ถือเป็นนโยบายสำคัญในการส่งเสริมให้มีจุดผ่อนปรนการค้าเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศ

๒.๓.๓ การก่อสร้างหรือการดำเนินการใด ๆ ตามบริเวณจุดผ่านแดน ให้ระมัดระวังมิให้เกิดผลกระทบต่อสันปันน้ำและหลักเขตแดน และให้ส่วนราชการที่รับผิดชอบปฏิบัติ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๔๒ และมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๔๘ อย่างเคร่งครัด

แผนภาพที่ ๒ - ๘ แนวทางปฏิบัติในการเปิดจุดผ่อนปรนการค้า

ที่มา : คู่มือการเปิดจุดผ่านแดน ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน กระทรวงมหาดไทย

๒.๔ จุดผ่อนปรนพิเศษ การเปิดจุดผ่อนปรนพิเศษ จะต้องเป็นการตกลงใจในระดับนโยบายของรัฐบาลที่จะเปิดจุดผ่านแดนในจุดที่ยังไม่สามารถเปิดเป็นจุดผ่านแดนถาวรได้ เพื่อไม่ให้เสียโอกาสที่ประเทศจะได้รับ เพื่อประโยชน์ทางการค้า การท่องเที่ยว และการสัญจรของบุคคลและยานพาหนะ โดยกำหนดเงื่อนไข รายละเอียด และวิธีการปฏิบัติในการใช้ช่องทางเป็นกรณีพิเศษภายใต้กฎหมายและระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง โดยมีปัจจัยและหลักเกณฑ์ประกอบการพิจารณา ดังนี้

๒.๔.๑ จุดดังกล่าวมีปริมาณการค้าและการเดินทางเข้า-ออกของบุคคลมากและสม่ำเสมอ หรือเป็นพื้นที่ที่ทั้งสองประเทศมีโครงการพัฒนาด้านเศรษฐกิจการค้า หรืออื่น ๆ ที่สำคัญ

๒.๔.๒ มีความพร้อมด้านการคมนาคม โดยเฉพาะการเป็นจุดหรือช่องทางเชื่อมโยงด้านการคมนาคมกับเมืองหลักของแต่ละประเทศ หรือเป็นเส้นทางเชื่อมโยงการคมนาคมในระดับภูมิภาค หรืออนุภูมิภาค

๒.๔.๓ มีความพร้อมของส่วนราชการ หน่วยงาน และเจ้าหน้าที่ ที่จะเข้าไปกำกับดูแล อำนวยความสะดวก และปฏิบัติงาน รวมทั้งสถานที่ปฏิบัติงาน ระเบียบ กฎเกณฑ์ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งของไทย และประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้การบริหารจัดการ ณ บริเวณดังกล่าว เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๔.๔ ควรพิจารณาประกอบกับการพิจารณาในจุดอื่น ๆ ที่ใกล้เคียงหรือมีความเกี่ยวพันพร้อมกันในภาพรวม เพื่อให้การจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด หรือการลงทุน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

๒.๔.๕ เป็นจุดที่ไม่มีปัญหาต่าง ๆ ที่กระทบต่อความมั่นคง ทั้งก่อนและหลังเปิดจุดผ่านแดนถาวรแล้ว หรือหากมีก็ต้องได้รับการแก้ไข

๒.๔.๖ การก่อสร้างหรือดำเนินการใด ๆ ตามบริเวณจุดผ่านแดน ให้ระมัดระวังมิให้เกิดผลกระทบต่อสันปันน้ำและหลักเขตแดน และให้ส่วนราชการที่รับผิดชอบปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๔๒ และมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๔๘ อย่างเคร่งครัด

๓. หลักเกณฑ์และแนวทางการปฏิบัติในการพิจารณาการระงับหรือปิดจุดผ่านแดนประเภทต่าง ๆ

๓.๑ สถานการณ์ที่ส่งผลต่อการสั่งระงับหรือปิดจุดผ่านแดนประเภทต่าง ๆ

๓.๑.๑ เกิดภัยสงครามหรือการจลาจลที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงในพื้นที่

๓.๑.๒ เกิดสาธารณภัยขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบต่อสวัสดิภาพ ชีวิตความเป็นอยู่ และการดำเนินกิจกรรม

๓.๑.๓ เกิดความเสียหายด้านโครงสร้างพื้นฐาน ณ บริเวณจุดผ่านแดน ทำให้ไม่สามารถสัญจรข้ามแดน หรือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้

๓.๑.๔ เกิดการกระทำใด ๆ ณ บริเวณจุดผ่านแดนทำให้มีผลกระทบต่อเอกราช อธิปไตย และบูรณภาพ แห่งดินแดนของประเทศ

๓.๑.๕ มีการก่อสร้างหรือดำเนินการใด ๆ ของอีกฝ่ายหนึ่งตามบริเวณจุดผ่านแดน ที่มีผลกระทบต่อสันปันน้ำ และเส้นเขตแดน รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๓.๑.๖ สถานการณ์อื่น ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงในพื้นที่

๓.๒ ขั้นตอนการปฏิบัติในการสั่งระงับหรือปิดจุดผ่านแดนประเภทต่าง ๆ

๓.๒.๑ จุดผ่านแดนถาวร

๓.๒.๑.๑ จังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ศึกษานำเสนอกระทรวงมหาดไทยพิจารณา และต้องให้นายกรัฐมนตรีเห็นชอบการปิดจุดผ่านแดนถาวรดังกล่าวก่อนเสนอคณะรัฐมนตรีมีมติสั่งให้ระงับ หรือปิดจุดผ่านแดนถาวร

๓.๒.๑.๒ ในกรณีเร่งด่วนหรือฉุกเฉินเฉพาะหน้าเกี่ยวกับความมั่นคง ปลอดภัยตามบริเวณจุดผ่านแดนถาวร ส่วนราชการที่มีอำนาจตามกฎหมาย ย่อมสามารถสั่งระงับ

หรือปิดจุดผ่านแดนถาวรได้ แต่ให้แจ้งสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติทราบโดยด่วน เพื่อกลั่นกรองเหตุผล และดูलयินิจก่อนแจ้งนายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีต่อไป

๓.๒.๒ จุดผ่านแดนชั่วคราว

๓.๒.๒.๑ จังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่พิจารณานำเสนอกระทรวงมหาดไทยพิจารณา และต้องให้นายกรัฐมนตรีเห็นชอบการปิดจุดผ่านแดนชั่วคราวดังกล่าว ก่อนเสนอคณะรัฐมนตรีมีมติสั่งให้ระงับ หรือปิดจุดผ่านแดนชั่วคราว

๓.๒.๒.๒ ในกรณีเร่งด่วนหรือฉุกเฉินเฉพาะหน้าเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยตามบริเวณจุดผ่านแดนชั่วคราว ส่วนราชการที่มีอำนาจตามกฎหมาย ย่อมสามารถสั่งระงับหรือปิดจุดผ่านแดนชั่วคราวได้ แต่ให้แจ้งสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติทราบโดยด่วน เพื่อกลั่นกรองเหตุผล และดูलयินิจก่อนแจ้งนายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีต่อไป

๓.๒.๓ จุดผ่อนปรนการค้า

๓.๒.๓.๑ ผู้ว่าราชการจังหวัด พิจารณาความเหมาะสมในการสั่งระงับหรือปิดจุดผ่อนปรนการค้า และรายงานให้กระทรวงมหาดไทยทราบโดยทันที

๓.๒.๓.๒ ในกรณีเร่งด่วนหรือฉุกเฉินเฉพาะหน้าเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยตามบริเวณจุดผ่อนปรนการค้า ส่วนราชการที่มีอำนาจตามกฎหมายย่อมสามารถสั่งระงับหรือปิดจุดผ่อนปรนการค้าได้ แต่ให้แจ้งสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติทราบโดยด่วน เพื่อกลั่นกรองเหตุผล และดูलयินิจก่อนแจ้งนายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีต่อไป

๓.๒.๔ จุดผ่อนปรนพิเศษ

๓.๒.๔.๑ จังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ พิจารณานำเสนอกระทรวงมหาดไทยพิจารณา และต้องให้นายกรัฐมนตรีเห็นชอบการปิดจุดผ่อนปรนพิเศษดังกล่าว ก่อนเสนอคณะรัฐมนตรีมีมติสั่งให้ระงับ หรือปิดจุดผ่อนปรนพิเศษ

๓.๒.๔.๒ ในกรณีเร่งด่วนหรือฉุกเฉินเฉพาะหน้าเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยตามบริเวณจุดผ่อนปรนพิเศษ ส่วนราชการที่มีอำนาจตามกฎหมายย่อมสามารถสั่งระงับหรือปิดจุดผ่อนปรนพิเศษได้ แต่ให้แจ้งสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติทราบโดยด่วน เพื่อกลั่นกรองเหตุผล และดูलयินิจก่อนแจ้งนายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีต่อไป

๓.๓ กลไกการพิจารณาการสั่งระงับหรือปิดจุดผ่านแดนประเภทต่าง ๆ

๓.๓.๑ หากมีสถานการณ์ที่ส่งผลต่อการระงับหรือปิดจุดผ่านแดน ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนหรือฉุกเฉินเฉพาะหน้า หน่วยงานรับผิดชอบหลักตามสถานการณ์นั้น ๆ จะอาศัยอำนาจตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกำหนดมาตรการควบคุมจุดผ่านแดนในพื้นที่ รวมทั้งประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการระงับการผ่านเข้า - ออก ทั้งคน ยานพาหนะ และสิ่งของในพื้นที่ดังกล่าวเป็นการชั่วคราวได้ จนกว่าสถานการณ์จะกลับเข้าสู่ภาวะปกติ

๓.๓.๒ กรณีที่มีการก่อสร้างหรือดำเนินการใด ๆ ของอีกฝ่ายหนึ่งตามบริเวณจุดผ่านแดนที่มีผลกระทบต่อน้ำและเส้นเขตแดน รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หน่วยงานในพื้นที่ต้องดำเนินการเจรจา หรือประท้วงโดยทันที หากเลยเวลาอันสมควรแล้วยังไม่ยุติการกระทำ หน่วยงานรับผิดชอบหลักจะอาศัยอำนาจตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กำหนดมาตรการควบคุมจุดผ่านแดนในพื้นที่ รวมทั้งประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการระงับการผ่านเข้า-ออก

ทั้งคน ยานพาหนะ และสิ่งของในพื้นที่ดังกล่าวเป็นการชั่วคราวได้ จนกว่าสถานการณ์จะกลับเข้าสู่ภาวะปกติ

หมายเหตุ มอบให้กองกำลังในพื้นที่ ร่วมกับจังหวัด โดยศูนย์สั่งการชายแดน จังหวัดพิจารณาการสั่งระงับ หรือปิดจุดผ่านแดนประเภทต่าง ๆ ให้เกิดความเหมาะสมกับสถานการณ์ ก่อนรายงานตามลำดับชั้น พร้อมทั้งประสานกระทรวงการต่างประเทศด้วย (การประชุม คณะอนุกรรมการพิจารณาการเปิด – ระงับ หรือปิดจุดผ่านแดนประเภทต่าง ๆ ครั้งที่ ๑/๒๕๕๙ เมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๕๙)

แนวทางการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนในเรื่องเส้นเขตแดน

ไทย-กัมพูชา

จากการตรวจสอบเงื่อนไขปัจจัยหลัก ปัญหาอุปสรรคที่พบ สามารถแก้ไขเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ โดยเมื่อเกิดเงื่อนไขปัจจัยหลักเชิงบวกที่ทำให้ทั้งสองประเทศเกิดความต้องการเปิดจุดผ่านแดน ทั้งความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจที่จะเกิดผลได้แก่ทั้งสองประเทศ และสถานะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่อยู่ในระดับที่ดี ทั้งสองฝ่ายจะต้องมาพิจารณาถึงเงื่อนไขปัจจัยหลักเชิงลบ และปัญหาที่มีอยู่ เพื่อกำหนดแนวทางในการแก้ไข เพื่อให้เป็นที่ยอมรับ เสมอภาค และเป็นที่ยอมรับไว้วางใจกันของทั้งสองฝ่าย โดยแยกแต่ละประเด็นได้ ดังนี้ (พลตรี ธีรกร ธรรมวินทร, ๒๕๕๖ : ๖๒)

๑. ปัญหาเส้นเขตแดนที่ยังไม่มีความชัดเจน ปัญหาด้านความมั่นคงที่อาจมีการวางกำลังทหารประชิดแนวชายแดน เกิดความได้เปรียบ/เสียเปรียบด้านยุทธวิธี และปัญหาการละเมิด MOU ปี ๔๓ อาจแก้ไขได้โดยการกันพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ (Buffer Zone) ของทั้งสองฝ่าย พื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์นี้จะมีระยะกว้างยาวเพียงใดขึ้นอยู่กับความแตกต่างของแนวเส้นเขตแดนที่แต่ละฝ่ายอ้างสิทธิ์ หากฝ่ายไทยอ้างสิทธิ์ตามแผนที่ที่ตนยึดถือแนวหนึ่ง ขณะที่ฝ่ายกัมพูชาอ้างสิทธิ์ตามแผนที่ที่ตนยึดถืออีกแนวหนึ่ง ระยะระหว่างแนวเส้นเขตแดนที่แต่ละฝ่ายอ้างสิทธิ์นี้คือแนวน้อยที่สุดที่ห้ามใช้ประโยชน์ โดยทั้งสองฝ่ายอาจกันพื้นที่เพิ่มเติมจากแนวที่อ้างสิทธิ์นี้ เพื่อไม่ให้มีผลกระทบต่อการศึกษาและจัดทำหลักเขตแดนในอนาคต เมื่อพื้นที่ดังกล่าวถูกกันไม่ให้ทั้งสองฝ่ายใช้ประโยชน์แล้ว ปัญหาการดัดแปลงพื้นที่ที่เป็นการละเมิด MOU ปี ๔๓ ก็จะไม่เกิดขึ้น ในขณะเดียวกันหากเดิมในพื้นที่ดังกล่าวมีการวางกำลังทหารของแต่ละฝ่ายอยู่ ก็จะต้องถอนกำลังทหารออกจากพื้นที่ดังกล่าวนี้ เพื่อให้พื้นที่นี้เป็นเขตปลอดกำลังทหาร(Demilitarized Zone) ด้วย สำหรับการแก้ไขปัญหาในระยะยาว ให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-กัมพูชา (Thai Cambodian Joint Commission on Demarcation for Land Boundary : JBC) ที่จะร่วมกันสำรวจและจัดทำหลักเขตแดน เพื่อกำหนดแนวเขตแดนที่ชัดเจนต่อไป

๒. ปัญหาทุ่นระเบิดและกับระเบิด ซึ่งแนวชายแดนไทย – กัมพูชา ยังมีทุ่นระเบิดและกับระเบิดที่เป็นผลพวงจากสงครามในอดีตอยู่เป็นจำนวนมากนั้น ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกอนุสัญญาออกตาวา เมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๒ และได้จัดตั้งศูนย์ทุ่นระเบิดแห่งชาติ (Thailand Mine Action Center : TMAC) ขึ้น เพื่อทำหน้าที่ในการกวาดล้างสนามทุ่นระเบิดในพื้นที่ชายแดนให้เป็นพื้นที่ปลอดภัย เช่นเดียวกับประเทศกัมพูชาที่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกอนุสัญญาออกตาวา และจัดตั้งศูนย์ทุ่นระเบิดแห่งชาติ (Cambodia Mine Action Center : CMAC) ขึ้นเช่นเดียวกัน ดังนั้นแนวทางในการ

แก้ไขปัญห ประเทศทั้งสองสามารถใช้หน่วยเก็บกู้ทุ่นระเบิดของตนเอง เข้าปฏิบัติการเก็บกู้ทุ่นระเบิดและกับระเบิดในพื้นที่ที่จะเปิดเป็นจุดผ่านแดน ให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยได้

๓. ปัญหาการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าตามแนวชายแดน โดยเฉพาะไม้พะยูนซึ่งมีความต้องการจากตลาดภายนอกประเทศมาก มีราคาสูง ทำให้ประชาชนทั้งไทยและกัมพูชาลักลอบเข้าไปตัดมากนั้น ทั้งสองฝ่ายตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว และได้แก้ไขด้วยการใช้กลไกความร่วมมือที่มีอยู่เพื่อร่วมหารือและกำหนดมาตรการในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยในการประชุมคณะกรรมการชายแดนส่วนภูมิภาคไทย- กัมพูชา (Thai Cambodian Regional Border Committee : RBC) ด้านกองทัพอากาศที่ ๒ ฝ่ายไทย และด้านภูมิภาคที่ ๔ ฝ่ายกัมพูชา ครั้งที่ ๑๗ เมื่อวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๗ ณ จังหวัดเสียมราฐ ประเทศกัมพูชา ทั้งสองฝ่ายได้ร่วมลงนามในความร่วมมือทวิภาคี ด้านการป้องกันและแก้ปัญหาลักลอบตัดไม้ และการฟื้นฟูสภาพป่าตามแนวชายแดน โดยเห็นชอบที่จะสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ทั้งตำรวจ ทหาร เจ้าหน้าที่ป่าไม้ เจ้าหน้าที่ปกครอง และอื่น ๆ ที่ประจำการในพื้นที่ตรงข้ามกัน แลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างกันเกี่ยวกับบุคคล กลุ่มบุคคล หรือขบวนการซื้อขายไม้ตามแนวชายแดน เพื่อสกัดกั้น ปรามปรามให้ทันเวลาตามกฎหมายของแต่ละประเทศ จะเพิ่มการประชาสัมพันธ์ ตักเตือน ห้ามปราม ประชาชนของตนเองที่หลงผิดเข้าร่วมขบวนการซื้อ-ขาย ตัดไม้ทำลายป่า ซึ่งเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย หากมีการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นประชาชนของอีกฝ่าย จะต้องแจ้งให้อีกฝ่ายทราบ มีการดำเนินคดีตามกฎหมายของประเทศ และช่วยอำนวยความสะดวกในการเข้าเยี่ยมผู้กระทำความผิด รวมถึงเห็นชอบที่จะร่วมกันดำเนินโครงการป่าอาเซียน โดยการจัดกิจกรรมปลูกป่าตามแนวชายแดนในโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ ร่วมกัน เพื่อฟื้นฟูพื้นที่ป่าชายแดนให้กลับมาอุดมสมบูรณ์เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร โดยจะให้หน่วยงานในพื้นที่หารือกันเพื่อดำเนินการต่อไป สำหรับการประชุมคณะกรรมการชายแดนทั่วไปไทย-กัมพูชา (Thai Cambodian General Border Committee : GBC) ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมของทั้งสองประเทศเป็นประธาน ก็มีความร่วมมือทวิภาคีในลักษณะเช่นเดียวกัน

การเปิดจุดผ่านแดนไทย-กัมพูชา จะต้องพิจารณาใน ๓ ปัจจัยหลัก คือ

๑. ไม่เกิดผลกระทบต่อเส้นเขตแดน ทั้งนี้เนื่องจากเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชายังไม่ชัดเจน ปัจจุบันอยู่ในห้วงการดำเนินการของคณะกรรมการธิการเขตแดนร่วมไทย-กัมพูชา (Thai Cambodian Joint Commission on Demarcation for Land Boundary : JBC) ที่ร่วมกันสำรวจและจัดทำหลักเขตแดน เพื่อกำหนดแนวเส้นเขตแดนที่ชัดเจนต่อไป การที่จะไม่ให้มีผลกระทบต่อเส้นเขตแดนดังกล่าว ทั้งสองฝ่ายต้องร่วมกันกำหนดพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ (Buffer Zone) ที่เป็นที่ยอมรับกันทั้งสองฝ่าย หากพื้นที่ดังกล่าวมีสิ่งปลูกสร้างอยู่เดิมต้องรื้อถอนออก หรือห้ามสร้างขึ้นใหม่เพิ่มเติมเพื่อไม่ให้เป็นการละเมิด MOU ปี ๔๓

๒. ทั้งสองฝ่ายต้องจัดทำแผนบริหารจัดการพื้นที่ให้ชัดเจน โดยพื้นที่ที่สามารถบริหารจัดการได้ต้องอยู่นอกพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ (Buffer Zone) ทั้งอาคารที่ทำการของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง เจ้าหน้าที่ศุลกากร พื้นที่ค้าขาย และอื่น ๆ เว้นเส้นทางเชื่อมต่อกัน ที่อาจต้องสำรวจเก็บหลักฐานขึ้นต้นร่วมกัน (Joint Detail Survey) เพื่อหาสันปันน้ำว่าอยู่บริเวณใด แล้วใช้แนวสันปันน้ำที่ตรวจพบนั้นเป็นแนวเส้นเขตแดนสมมุติ เพื่อสร้างแนวถนนมาเชื่อมต่อกัน เมื่อจัดระเบียบบริหาร

จัดการพื้นที่แล้ว ทั้งสองฝ่ายต้องนำแผนบริหารจัดการพื้นที่ที่จัดทำมาประชุมหารือ เพื่อแจ้งให้อีกฝ่ายทราบ ร่วมตรวจสอบและเป็นที่ยอมรับกัน

๓. ทั้งสองฝ่ายต้องมีเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเพียงพอ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง เจ้าหน้าที่ศุลกากร และอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินการบริเวณจุดผ่านแดนถูกต้องตามกฎหมาย ไม่เป็นภาระแก่หน่วยงานด้านความมั่นคง

ตอนที่ ๒

ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.๒๕๖๑ – ๒๕๘๐ ด้านความมั่นคง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๖๕ กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติ เป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน เพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมาย (ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐, ๒๕๖๑)

วิสัยทัศน์ประเทศไทย

“ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ตามคติพจน์ประจำชาติว่า **“มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”** เพื่อสนองตอบต่อผลประโยชน์แห่งชาติ อันได้แก่ การมีเอกราช อธิปไตย การดำรงอยู่อย่างมั่นคง และยั่งยืนของสถาบันหลักของชาติและประชาชนจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ การอยู่ร่วมกันในชาติอย่างสันติสุขเป็นปึกแผ่น มีความมั่นคงทางสังคมที่เป็นพหุสังคม มีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ มีความเจริญเติบโตของชาติ ความเป็นธรรมและความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางพลังงานและอาหาร สามารถรักษาผลประโยชน์ของชาติภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติมีความประสานสอดคล้องกันด้านความมั่นคงในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี

ความมั่นคง หมายถึง การมีความมั่นคงปลอดภัยจากภัยรวมถึงการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศในทุกระดับ ทั้งในระดับประเทศ สังคม ชุมชน ครัวเรือน และปัจเจกบุคคล และมีความมั่นคงในทุกมิติ ทั้งมิติทางการทหาร เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมือง เช่น ประเทศมีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีความเข้มแข็งเป็นศูนย์กลางและเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน มีระบบการเมืองที่มั่นคง เป็นกลไกนำไปสู่การบริหารประเทศที่ต่อเนื่องและโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาล สังคมมีความปรองดอง สมัครงานสามัคคีสามารถผนึกกำลังเพื่อพัฒนาประเทศ ชุมชนมีความเข้มแข็ง ครอบครัวมีความอบอุ่น ประชาชนมีความมั่นคงในชีวิต มีงานและรายได้ที่มั่นคงเพียงพอกับการดำรงชีวิต มีการออมสำหรับวัยเกษียณ มีความมั่นคงของอาหาร พลังงาน และน้ำ มีที่อยู่อาศัย และความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน

ความมั่นคง หมายถึง ประเทศไทยมีการขยายตัวของเศรษฐกิจต่อเนื่องและมีความยั่งยืนจนเข้าสู่กลุ่มประเทศรายได้สูง มีความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาลดลง ประชากรอยู่ดีมีสุข ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน มีการพัฒนาอย่างทั่วถึง มีคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติ ไม่มีประชาชนที่อยู่ในภาวะความยากจน เศรษฐกิจของประเทศมีความเข้มแข็งมีความสามารถในการแข่งขันกับประเทศต่าง ๆ ทั้งในตลาดโลกและตลาดภายในประเทศ เพื่อให้สามารถสร้างรายได้ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ ตลอดจนมีการสร้างฐานเศรษฐกิจและสังคมแห่งอนาคตเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงไป ประเทศไทยมีบทบาทที่สำคัญในเวทีโลก มีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าแน่นแฟ้นกับประเทศในภูมิภาคเอเชีย เป็นจุดสำคัญของการเชื่อมโยงในภูมิภาค ทั้งการคมนาคมขนส่ง การผลิต การค้า การลงทุน และการทำธุรกิจ นอกจากนี้ยังมีความสมบูรณ์ในทุนที่จะสามารถสร้างการพัฒนาอย่างต่อเนื่องไปได้ ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนปัญญา ทุนการเงิน ทุนเครื่องมือเครื่องจักร ทุนสังคม และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ความยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาสร้างความเจริญ รายได้ คุณภาพชีวิตของประชาชนให้เพิ่มขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง เป็นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่อยู่บนหลักการใช้ การรักษา และการฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ไม่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติจนเกินพอดี ไม่สร้างมลภาวะแก่สิ่งแวดล้อมจนเกินขีดความสามารถในการรองรับและเยียวยาของระบบนิเวศ การผลิตและการบริโภคเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น และสิ่งแวดล้อมมีคุณภาพดีขึ้น คนมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความเอื้ออาทร เสียสละเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม รัฐบาลมีนโยบายที่มุ่งประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืน และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และทุกภาคส่วนในสังคมยึดถือและปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาอย่างสมดุล มีเสถียรภาพ และยั่งยืน

มีเป้าหมายการพัฒนาประเทศ คือ **“ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน”** โดยการประเมินผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติประกอบด้วย

๑. ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยและสังคมไทย
๒. ขีดความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาเศรษฐกิจ และการกระจายรายได้
๓. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ
๔. ความเท่าเทียมและความเสมอภาคของสังคม
๕. ความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ
๖. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการเข้าถึงการให้บริการของภาครัฐ

ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติ ประกอบด้วย ๖ ยุทธศาสตร์ ได้แก่

๑. ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง มีเป้าหมายการพัฒนา คือ ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เน้นการบริหารจัดการสถานะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัย เอกရာช อธิปไตย และมีความสงบเรียบร้อยในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ สังคม ชุมชน มุ่งเน้นการพัฒนาคน เครื่องมือ เทคโนโลยี และระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ให้มีความพร้อมสามารถรับมือกับภัย

คุกคามและภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบและทุกระดับ ควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบัน และในอนาคต ใช้กลไกการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการทั้งส่วนราชการ ภาคเอกชน ประชาสังคม และองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศทั่วโลกบนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินการของยุทธศาสตร์ชาติด้านอื่น ๆ ให้สามารถขับเคลื่อนไปตามทิศทางและเป้าหมายที่กำหนด

๒. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมายการพัฒนา คือ มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในทุกมิติ บนพื้นฐานแนวคิด ๓ ประการ คือ ๑) “ต่อยอดอดีต” โดยคำนึงถึงรากเหง้าทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นด้านทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมถึงความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศในด้านอื่น ๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่ ๒) “ปรับปัจจุบัน” เพื่อปูทางสู่อนาคต ด้วยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่าง ๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และดิจิทัล และการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต และ ๓) “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” ด้วยการเพิ่มศักยภาพผู้ประกอบการ พัฒนาคู่มือใหม่ ปรับรูปแบบธุรกิจ ให้ตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคต บนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปัจจุบัน รวมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐให้ประเทศไทยสามารถสร้างฐานรายได้และการจ้างงานใหม่ ขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุนในเวทีโลก ควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดี รวมถึงการเพิ่มขึ้นของคนชั้นกลาง และลดความเหลื่อมล้ำของคนในประเทศได้ในคราวเดียวกัน

๓. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนา คือ เพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีคุณภาพ เป็นคนไทยที่มีความพร้อมทั้ง กาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะรับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มีธรรมาภิบาล อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑ มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่สามและอนุรักษภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่ และอื่น ๆ มีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง

๔. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มีเป้าหมายการพัฒนา คือ การให้ความสำคัญกับการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อน สนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำเพื่อส่วนรวม การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม ให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด โดยรัฐให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง

๕. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายการพัฒนา คือ การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ธรรมาภิบาล และความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างกันทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างบูรณาการ ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งในการกำหนดกลยุทธ์และแผนงาน และการให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เป็นการดำเนินการบนพื้นฐานการเติบโตร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต ให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลทั้ง ๓ ด้าน นำไปสู่ความยั่งยืนเพื่อคนรุ่นต่อไปอย่างแท้จริง

๖. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ มีเป้าหมายการพัฒนา คือ ปรับเปลี่ยนเป็นภาครัฐที่ยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชน เพื่อประชาชน และประโยชน์ส่วนรวม” มีขนาดเหมาะสมกับบทบาทภารกิจ แยกแยะบทบาทหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการกำกับหรือในการให้บริการในระบบเศรษฐกิจที่มีการแข่งขัน มีสมรรถนะสูง ยึดหลักธรรมาภิบาล ปรับวัฒนธรรมการทำงานให้มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ส่วนรวม ทันสมัย และพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้ ปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากล มีลักษณะเปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกัน เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส ทุกภาคส่วนในสังคมร่วมกันปลูกฝังค่านิยม ความซื่อสัตย์สุจริต ความมัธยัสถ์ และสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธ ไม่ยอมรับการทุจริตประพฤติมิชอบ กฎหมายมีความชัดเจน ทันสมัย เป็นสากล มีประสิทธิภาพ มีเพียงเท่าที่จำเป็น และนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำและเอื้อต่อการพัฒนา กระบวนการยุติธรรมมีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และอำนวยความยุติธรรมตามหลักนิติธรรม

ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง

๑. เป้าหมาย

- ๑.๑ ประชาชนอยู่ดี กินดี และมีความสุข
- ๑.๒ บ้านเมืองมีความมั่นคงในทุกมิติและทุกระดับ
- ๑.๓ กองทัพ หน่วยงานด้านความมั่นคง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน มีความพร้อมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความมั่นคง
- ๑.๔ ประเทศไทยมีบทบาทด้านความมั่นคง เป็นที่ชื่นชมและได้รับการยอมรับโดยประชาคมระหว่างประเทศ
- ๑.๕ การบริหารจัดการความมั่นคงมีผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

๒. ตัวชี้วัด

- ๒.๑ ความสุขของประชากรไทย
- ๒.๒ ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ
- ๒.๓ ความพร้อมของกองทัพ หน่วยงานด้านความมั่นคง และการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความมั่นคง

๒.๔ บทบาทและการยอมรับในด้านความมั่นคงของไทยในประชาคมระหว่างประเทศ

๒.๕ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการความมั่นคงแบบองค์รวม

๓. ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง

๓.๑ การรักษาความสงบภายในประเทศ เพื่อสร้างเสริมความสงบเรียบร้อยและสันติสุขให้เกิดขึ้นกับประเทศ ให้สถาบันหลักมีความมั่นคง เป็นศูนย์รวมจิตใจอย่างยั่งยืน ประชาชนอยู่ดีมีสุข มีความมั่นคงปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สิน สังคมมีความเข้มแข็งสามัคคีปรองดอง และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันพร้อมที่จะร่วมแก้ไขปัญหาของชาติ

๓.๑.๑ การพัฒนาและเสริมสร้างคนให้มีความเข้มแข็ง มีความพร้อมตระหนักในเรื่องความมั่นคงและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ให้คนไทยในทุกภาคส่วน มีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีอาชีพและรายได้เพียงพอ ได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียม มีความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ มีจิตสาธารณะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เข้าใจปัญหาสำคัญของสังคม มีความรักความสามัคคี ตระหนักและให้ความสำคัญกับความมั่นคงของชาติ พร้อมเข้ามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาประเทศ ตลอดจนช่วยเหลือประชาชน โดยการอำนวยความสะดวกปลอดภัยอย่างกว้างขวางและครอบคลุม ปลุกฝังจิตสำนึกและคุณสมบัติพื้นฐานคนไทยที่ดีให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม สร้างเสริมความรักความสามัคคี ความตระหนักถึงหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความมั่นคงและพัฒนาประเทศ ให้กับทุกภาคส่วนทั้งประชาชน ตำรวจ ทหาร และหน่วยงานด้านความมั่นคงอื่น ๆ ผ่านทางโครงการ กิจกรรม และการรณรงค์ต่าง ๆ รวมถึงการดำเนินการอื่นในทุกวิถีทางที่เหมาะสม อย่างต่อเนื่องและจริงจังจนประสบผลสำเร็จเป็นที่ยอมรับอย่างชัดเจน

๓.๑.๒ การพัฒนาและเสริมสร้างความจงรักภักดีต่อสถาบันหลักของชาติ เพื่อให้คนไทยในชาติ มีจิตสำนึกรักและหวงแหน จงรักภักดี พร้อมทั้งจะธำรงรักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชาติ ปลุกฝังและสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของสถาบันหลักของชาติ ธำรงเสริมสร้างความรักและความภาคภูมิใจในความเป็นไทยผ่านกลไกต่าง ๆ การศึกษาประวัติศาสตร์ในเชิงสร้างสรรค์ น้อมนำและเผยแพร่ศาสตร์พระราชา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงแนวทางพระราชดำริต่าง ๆ ให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และนำไปสู่การประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวาง จัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้ยึดถือหลักคำสอนซึ่งเป็นแก่นแท้และถูกต้องของศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต อุปถัมภ์ และคุ้มครองพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน โดยการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและการเผยแพร่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่จะช่วยพัฒนาทั้งจิตใจและปัญญา รวมทั้งจัดให้มีมาตรการและกลไกในการป้องกันมิให้มีการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาทุกรูปแบบ ส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินมาตรการหรือกลไกดังกล่าวด้วย อุปถัมภ์ค้ำจุนศาสนาอื่นให้มุ่งเน้นการสั่งสอนคนให้เป็นคนดี รักความสงบสันติสุข พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการสร้างความมั่นคงให้กับประเทศชาติบ้านเมือง และช่วยเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันของคนต่างศาสนาอย่างปรองดอง ไม่ให้เกิดการแบ่งแยกแตกต่าง

๓.๑.๓ การพัฒนาและเสริมสร้างการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่มีเสถียรภาพและมีธรรมาภิบาล เห็นแก่ประโยชน์ของประเทศชาติมากกว่าประโยชน์ส่วนตน เพื่อให้การบริหารและปกครองประเทศตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่สอดคล้องกับบริบทของไทย เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้อย่างยั่งยืนตามเป้าหมายที่กำหนด รวมทั้งได้ผู้นำและนักการเมืองที่เป็นคนดี คนเก่ง มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรมสูง และกล้าตัดสินใจ โดยปลูกฝังให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีส่วนร่วม อย่างถูกต้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในบริบทของไทย ส่งเสริมให้นักการเมืองมีคุณภาพ เป็นคนดีมีคุณธรรม มีความรู้ความสามารถ เห็นประโยชน์ของประเทศชาติมากกว่าประโยชน์ส่วนตัวและของกลุ่ม เสริมสร้างพรรคการเมืองและสถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้มีนโยบาย แนวคิด และการบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาล พัฒนา ปรับปรุงระบบการเลือกตั้งให้มีประสิทธิภาพ สามารถจัดการเลือกตั้งได้อย่างสุจริตและเที่ยงธรรม มีกลไกแก้ไข ปัญหาความขัดแย้งและสร้างความสามัคคีปรองดอง จนสามารถคัดกรองคนดี คนเก่ง มีความรู้ความสามารถ และกล้าตัดสินใจ เข้ามาบริหารประเทศ มุ่งสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ประชาชนมีส่วนร่วม และสอดคล้องเหมาะสมกับสังคมไทย

๓.๑.๔ การพัฒนาและเสริมสร้างกลไกที่สามารถป้องกันและขจัดสาเหตุของประเด็นปัญหาความมั่นคงที่สำคัญ เพื่อให้ประเทศชาติมีกลไกเฉพาะเจาะจงที่มีประสิทธิภาพ สามารถแก้ไขต้นเหตุที่เป็นรากเหง้าของปัญหาภายในประเทศให้หมดไป มีการป้องกันและปราบปราม การทุจริตประพฤติดมิชอบอย่างจริงจัง และทำให้เกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม พัฒนา ปรับปรุงกลไกและหน่วยงานด้านความมั่นคงที่มีอยู่เดิม เช่น กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ศูนย์ประสานการปฏิบัติในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล เป็นต้น หรือออกแบบใหม่ให้มีประสิทธิภาพ พร้อมรองรับปัญหาความมั่นคงทั้งรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่ได้ทุกมิติ กำหนดและเสริมสร้างบทบาทของหน่วยงาน องค์กร หรือคณะกรรมการที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน สามารถตรวจสอบวิธีการดำเนินงาน การบูรณาการการปฏิบัติให้สอดคล้อง เกื้อกูลและต่อเนื่องกัน ตลอดไปจนถึงสามารถวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาที่สาเหตุได้อย่างแท้จริง

๓.๒ การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง เพื่อแก้ไขปัญหาเดิมที่มีอยู่อย่างตรงประเด็นจนหมดไปอย่างรวดเร็ว และป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาใหม่เกิดขึ้น อันจะส่งผลให้การบริหารและการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้านดำเนินการไปได้อย่างต่อเนื่องและราบรื่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

๓.๒.๑ การแก้ไขปัญหาความมั่นคงในปัจจุบัน ให้ปัญหาเดิมที่มีอยู่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังจนยุติลง หรือไม่ส่งผลกระทบต่อประเทศชาติ ให้การบริหารและการพัฒนาประเทศเดินหน้าไปได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ วิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาทุกประเด็นอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการหารือ วางแผน และยกระดับวิธีการแก้ไขปัญหาที่อาศัยการผนึกกำลังคน และทรัพยากรให้มีส่วนร่วมแบบบูรณาการอย่างแท้จริง เสริมสร้างความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานหลักและรองในการป้องกัน แก้ไขปัญหา และช่วยเหลือประชาชน ทั้งจากภัยคุกคามและปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงต่าง ๆ เช่น การก่อการร้าย อาชญากรรมทางไซเบอร์ การฟอกเงิน การค้ามนุษย์

การหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย การลักลอบค้าสินค้าเถื่อน การค้าและการแพร่ระบาดของยาเสพติด การขยายอำนาจหรือแข่งขันกันทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง รวมไปถึงปัญหาการรุกเข้ามาอย่างรวดเร็วของทุนขนาดใหญ่ เทคโนโลยียุคใหม่ การย้ายถิ่นของทุนและแรงงานข้ามชาติ ที่จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติและความมั่นคงของมนุษย์ ปัญหาภัยพิบัติสำคัญ ที่ทำให้จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการความมั่นคง รวมไปถึง การส่งเสริมผลักดันหลักการ นโยบาย ยุทธศาสตร์ ตลอดจนโครงการสำคัญของประเทศให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

๓.๒.๒ การติดตาม เฝ้าระวัง ป้องกัน และแก้ไขปัญหที่อาจอุบัติขึ้นใหม่

เพื่อให้ทราบสถานการณ์ล่วงหน้า และสามารถแก้ไขปัญหาและภัยคุกคามในอนาคตได้ทันทั่วทั้งพื้นที่ก่อนที่จะลุกลามต่อไป รวมทั้งป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อการบริหารและพัฒนาประเทศ โดยเสริมสร้างศักยภาพและความพร้อมในทุกด้าน ทั้งคน เครื่องมือ ยุทธโศปกรณ์ แผนงบประมาณ ระบบควบคุมบังคับบัญชา ระบบงานด้านการข่าวกรอง เทคโนโลยี ข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบเฝ้าตรวจและแจ้งเตือนต่าง ๆ ของหน่วยงานหลักและหน่วยงานรอง ตั้งแต่ขั้นการติดตาม เฝ้าระวัง แจ้งเตือน วิเคราะห์กำหนดแนวทางป้องกัน ไปจนถึงขั้นการลงมือแก้ไขปัญหความมั่นคงที่สำคัญต่าง ๆ รวมทั้งการติดตามและประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพในทุกขั้นตอน เสริมสร้างพลังของประชาชนและชุมชนให้ร่วมกับกำลังตำรวจ ทหาร และหน่วยงานด้านความมั่นคงอื่น ๆ ในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และแก้ไขปัญหสำคัญต่าง ๆ อาทิ ภัยคุกคามทางไซเบอร์ การก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติ การแผ่อิทธิพลทางเศรษฐกิจของมหาอำนาจ และการย้ายถิ่นของทุนข้ามชาติที่อาจกระทบต่อความมั่นคง ไปจนถึงติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่าง ๆ ให้ดำเนินการไปตามเป้าหมายการบริหารจัดการและพัฒนาประเทศที่กำหนดอย่างราบรื่น

๓.๒.๓ การสร้างความปลอดภัยและความสันติสุขอย่างถาวรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

เพื่อให้ปัญหาความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับการแก้ไขจนเกิดความสงบและสันติสุขอย่างยั่งยืน ประชาชนมีความปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สิน อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมพหุวัฒนธรรม ได้รับการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกันกับภาคอื่น ๆ โดยยกระดับการแก้ไขปัญหที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงอย่างมีเอกภาพ ครอบคลุมทุกพื้นที่และทุกกลุ่มเป้าหมาย มีการบูรณาการความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นเชิงยุทธศาสตร์และเชิงพื้นที่ แผนการดำเนินงาน การลงมือปฏิบัติ ตลอดจนการติดตาม ประเมิน และรายงานผล อย่างสอดคล้องต่อเนื่องกันทุกระดับ ส่งเสริมและอำนวยความสะดวก ประสิทธิภาพในการเข้าแก้ไขปัญหา สภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการลดความรุนแรง การมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคประชาสังคมในพื้นที่อย่างเหมาะสม มุ่งเน้นการจัดปัญหาความขัดแย้งและความไม่เป็นธรรมให้ได้อย่างจริงจังและถาวร ส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ให้เข้มแข็งจนเป็นพลังสำคัญในการปกป้องและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นต่อไป พร้อมเสริมสร้างความเข้าใจกับกลุ่มเห็นต่างตามแนวทางสันติวิธีผ่านกลไกต่าง ๆ รวมไปถึงการพูดคุยกันอย่างเป็นมิตร ผลักดันให้มีการยึดถือคำสอนที่ถูกต้องของศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต พร้อมดูแลและป้องกันมิให้มีการบิดเบือนคำสอนของศาสนาไปในทางที่ไม่ถูกต้อง อันจะนำไปสู่การปฏิบัติที่ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของประชาชน และความมั่นคงของประเทศ ส่งเสริมให้ภาคประชาสังคมร่วมมือกับภาครัฐในการพัฒนาพื้นที่อย่างเข้มแข็ง ต่อเนื่อง และสอดคล้องกับความต้องการของทุกกลุ่มประชาชนโดยเฉพาะเยาวชน ตามยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ

เข้าถึง พัฒนา” หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งศาสตร์พระราชา รวมถึงการสร้างเสริมโอกาสในการเข้าถึงการบริการต่าง ๆ ของรัฐให้ทัดเทียมกับภูมิภาคอื่น ๆ

๓.๒.๔ การรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งทางบกและทางทะเล เพื่อให้ผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งทางบกและทางทะเล สามารถดำรงอยู่ได้ มีความอุดมสมบูรณ์ และเป็นประโยชน์ต่อประชาชน สังคม และประเทศชาติอย่างยั่งยืน ส่งเสริมศักยภาพและความเข้มแข็งของกองทัพหน่วยงานเกี่ยวข้อง และภาคประชาชน ให้สามารถพัฒนาสมุททานุภาพของประเทศควบคู่ไปกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการสมุทรภิบาล ในการบริหารจัดการ ปกป้องและดูแลรักษาผลประโยชน์ทั้งมวลของชาติ เสริมสร้างและบริหารจัดการความมั่นคงทั้งชายแดนทางบก ทะเลอาณาเขต และเขตเศรษฐกิจจำเพาะของไทยอย่างบูรณาการและเป็นระบบ พัฒนาระบบเฝ้าตรวจติดตาม ระบบตรวจคนเข้าเมือง การสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบก และการเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหาเขตแดนทางทะเล สร้างเสริมให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีบทบาทและขีดความสามารถที่เหมาะสม มีการดำเนินการต่าง ๆ และสอดส่องดูแลอย่างต่อเนื่อง กำหนดพื้นที่อนุรักษ์อย่างถูกต้องและเป็นระบบ สร้างความตระหนักรู้ให้แก่ประชาชนในเรื่องการให้ความสำคัญกับฐานทรัพยากรธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อมของประเทศ การจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม ตลอดถึงแนวพระราชดำริในการอนุรักษ์ พัฒนา ปันพูน ป้องกัน และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ จนเกิดความรัก ห่วงแหน และมีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ อย่างเข้มแข็งยั่งยืน

๓.๓ การพัฒนาศักยภาพของประเทศให้พร้อมเผชิญภัยคุกคามที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติ เพื่อยกระดับขีดความสามารถของกองทัพและหน่วยงานด้านความมั่นคง ให้มีความพร้อมในการป้องกันและรักษาอธิปไตยของประเทศ รวมทั้งสามารถติดตาม ป้องกัน แก้ไข และรับมือกับปัญหาความมั่นคงทุกมิติ ทุกรูปแบบ และทุกระดับแบบบูรณาการ ให้มีความพร้อมและเพียงพอต่อการป้องกันภัยคุกคามทุกมิติ ทุกรูปแบบ และทุกระดับความรุนแรง

๓.๓.๑ การพัฒนาระบบงานข่าวกรองแห่งชาติแบบบูรณาการอย่างมีประสิทธิภาพ ให้สามารถติดตาม แจ้งเตือน ระงับยับยั้ง และป้องกันปัญหาและภัยคุกคามได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถประเมินสถานการณ์ได้ถูกต้อง แม่นยำ และทันเวลา โดยเสริมสร้าง พัฒนา และบูรณาการขีดความสามารถของระบบงานข่าวกรอง หน่วยงานข่าวกรอง และประชาคมข่าวกรองให้ทันสมัย ทันสถานการณ์ ทั้งด้านบุคลากร ยุทโธปกรณ์ เทคโนโลยี และระบบข้อมูลขนาดใหญ่ สามารถครอบคลุมการใช้งานได้อย่างครบถ้วนและต่อเนื่อง บูรณาการข้อมูลและนำผลผลิตด้านข่าวกรองไปใช้ในการบริหารจัดการปัญหาและความมั่นคงของชาติในทุกมิติและทุกด้าน เสริมสร้างความร่วมมือกับภาคประชาชน ในรูปแบบประชารัฐ และประชาคมข่าวกรองต่างประเทศอย่างแน่นแฟ้น

๓.๓.๒ การพัฒนาและฝึกพลกำลังอำนาจแห่งชาติ กองทัพ และหน่วยงานความมั่นคง รวมทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ให้พร้อมป้องกันและรักษาอธิปไตยของประเทศและเผชิญภัยคุกคามได้ทุกมิติ ทุกรูปแบบและทุกระดับ เพื่อให้ทรัพยากรที่สำคัญและจำเป็นทั้งปวงของกองทัพและหน่วยงานความมั่นคง ได้รับการพัฒนา เสริมสร้างศักยภาพให้มีความพร้อมเพียงพอ และเป็นรูปธรรม ทั้งคน เครื่องมือ ยุทโธปกรณ์ รวมทั้งระบบบริหารจัดการในการป้องกันประเทศ และการป้องกันภัยคุกคามทุกมิติ ทุกรูปแบบ และทุกระดับความรุนแรง ตลอดจนการ

ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย สามารถระดมทรัพยากรได้อย่างเป็นระบบและมีขั้นตอน สามารถปกป้องอธิปไตยและแก้ไขปัญหาคความมั่นคงได้ทุกมิติทุกรูปแบบและทุกระดับ จัดทำแผนพัฒนาและฝึกกำลังทรัพยากรรวมถึงขีดความสามารถทั้งปวงของกองทัพ หน่วยงานด้านความมั่นคงทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ที่มีประสิทธิภาพเป็นรูปธรรมชัดเจน ประเมินขีดความสามารถของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง พร้อมพัฒนาคน โครงสร้างกำลังรบและยุทธโศปกรณ์ ให้เหมาะสมเพียงพอและเป็นรูปธรรม สามารถรับมือกับภัยคุกคามได้ทุกมิติ ทุกรูปแบบ และทุกระดับความรุนแรง ยกระดับการฝึกหัดให้เป็นแบบบูรณาการที่ทันสมัย มีความสมบูรณ์ พร้อมนำไปปฏิบัติได้กับสถานการณ์จริง เสริมสร้างความสัมพันธ์ในการปฏิบัติการร่วมและการป้องกันภัยคุกคามด้านความมั่นคงกับเพื่อนบ้านและมิตรประเทศ มิให้เกิดข้อขัดแย้งหรือปัญหาเกี่ยวกับเขตแดน มีกลไกแก้ไขปัญหาคความเห็นต่างหรือความขัดแย้งผ่านทางการเจรจาและมาตรการทางการทูต ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีป้องกันประเทศ การพลังงานทหาร กิจการอวกาศ เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร เพื่อสร้างหลักประกันให้ประเทศไทยก้าวไปสู่การมีอุตสาหกรรมป้องกันประเทศแบบอัจฉริยะในอนาคต มีเทคโนโลยีเป็นของตนเอง สามารถแข่งขัน และลดการพึ่งต่างประเทศได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสามารถสนับสนุนนโยบายและยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศได้

๓.๓.๓ การพัฒนาระบบเตรียมพร้อมแห่งชาติและการบริหารจัดการภัย

คุกคามให้มี ประสิทธิภาพ เพื่อให้มีความพร้อมเผชิญกับสถานะไม่ปกติ ภัยคุกคามทุกมิติ ทุกรูปแบบ และทุกระดับ รวมทั้งภัยพิบัติและภัยคุกคามรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างแท้จริง โดยพัฒนาปรับปรุงนโยบาย แนวทาง ระบบ กลไกการบริหารจัดการ แผนการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องทั้งปวงให้ชัดเจน มีประสิทธิภาพ ครอบคลุม และพร้อมรองรับภัยทุกประเภททั้งในปัจจุบันและอนาคต ให้ทุกภาคส่วนมีการฝึกหัดร่วมกันในทุกขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง จริงจัง จนสามารถปฏิบัติได้จริง เสริมสร้างความร่วมมือกันอย่างบูรณาการของทุกภาคส่วนทั้งภายในและภายนอกประเทศ ให้มีประสิทธิภาพชัดเจนเป็นรูปธรรม ยกระดับการแบ่งปันข้อมูล ทรัพยากร การพัฒนาเทคโนโลยี และการฝึกอบรมให้ทุกส่วนรู้จักและเข้าใจขั้นตอนการปฏิบัติต่าง ๆ อย่างแท้จริง สามารถสนับสนุนการบริหารจัดการได้ทุกรูปแบบ ตั้งแต่ระดับชาติถึงระดับท้องถิ่น พัฒนาปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการที่เกี่ยวข้องให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป

๓.๔ การบูรณาการความร่วมมือด้านความมั่นคงกับอาเซียนและนานาชาติ

รวมถึงองค์กรภาครัฐ และที่มีใช้ภาครัฐ เพื่อสร้างเสริมความสงบ สันติสุข ความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้าให้กับประเทศชาติ ภูมิภาค และโลกอย่างยั่งยืน ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศที่จะรองรับปัญหาร่วมกันได้

๓.๔.๑ การเสริมสร้างและรักษาคุณภาพสถานะแวดล้อมระหว่างประเทศ

เพื่อให้เกิดความสันติสุข มั่นคง และสมดุลสำหรับทุกฝ่าย ให้ทุกประเทศพร้อมเข้ามีส่วนร่วมในการประสานและปฏิบัติการต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งแบ่งปันและใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารด้านความมั่นคงร่วมกัน นำไปสู่ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างราบรื่นและยั่งยืน โดยส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ในทุกระดับและทุกด้านกับนานาประเทศ โดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจและประเทศที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ในมิติต่าง ๆ อย่างสมดุล พัฒนาและเสริมสร้างระบบ กลไก มาตรการ ตลอดจนถึงความร่วมมือระหว่างประเทศ ที่เป็นประโยชน์กับประเทศไทย ให้สามารถดำเนิน

ไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนการแลกเปลี่ยน แบ่งปัน และใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารด้านความมั่นคงร่วมกันอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง จัดการหารือทั้งแบบทวิภาคีและพหุภาคีในทุกระดับอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งเสริมสร้างความสัมพันธ์ ความไว้วางใจ เชื่อใจ ไปจนถึงความตระหนักรู้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ พร้อมทั้งลดความหวาดระแวงระหว่างกัน โดยอาศัยการแลกเปลี่ยนการเยือนในระดับต่าง ๆ และการจัดเวทีสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จนทำให้บรรยากาศการดำเนินการระหว่างประเทศในทุกเรื่องทุกขั้นตอนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ต่อเนื่อง และมีเสถียรภาพอย่างแท้จริง

๓.๔.๒ การเสริมสร้างและธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค

เพื่อให้ประเทศในภูมิภาคอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สามารถแก้ไขปัญหาาร่วมกันได้อย่างสันติวิธี และร่วมมือกันเพื่อการพัฒนาให้เป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน สร้างความเป็นปึกแผ่นและความเป็นแกนกลางของอาเซียนอย่างจริงจัง สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในระหว่างประชาชนในทุกมิติและทุกระดับ ทำการแลกเปลี่ยนและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกันอย่างแน่นแฟ้นในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การเมืองและความมั่นคง วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับมิตรประเทศ ทั้งประเทศสมาชิกอาเซียน ประเทศสำคัญในภูมิภาค และนานาชาติทั่วโลก รวมทั้งกรอบความร่วมมือด้านความมั่นคงระดับภูมิภาคอื่น ๆ ที่จะช่วยสร้างเสริมเสถียรภาพในภูมิภาค ผลักดันและเผยแพร่การพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและศาสตร์พระราชา ให้เป็นที่เข้าใจและมีการนำไปประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องในภูมิภาค อันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกันต่อไป

๓.๔.๓ การร่วมมือทางการพัฒนากับประเทศเพื่อนบ้าน ภูมิภาค โลก

รวมถึงองค์กรภาครัฐ และที่มิใช่ภาครัฐ เพื่อให้ความมั่นคงในภาพรวมทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค และโลก มีการพัฒนาไปสู่สันติสุขอย่างแท้จริง เป็นรูปธรรม และยั่งยืน โดยผลักดันส่งเสริมให้การดำเนินการและความร่วมมือระหว่างประเทศ เป็นไปตามหลักการปฏิบัติสากล กฎหมายและความตกลงระหว่างประเทศ คำนึงถึงความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างรัฐต่อรัฐ เอกชนต่อเอกชน และประชาชนต่อประชาชน สร้างเสริมความร่วมมือกับนานาชาติในการป้องกันและระงับภัยคุกคามทุกรูปแบบ พร้อมพัฒนาความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทุกระดับ ของอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง อาเซียน รวมถึงระหว่างมิตรประเทศในกรณีเกิดวิกฤตการณ์สำคัญ อาทิ ความอดอยาก ภัยพิบัติขนาดใหญ่ ฯลฯ ส่งเสริมบทบาทของไทยในเวทีความมั่นคงระหว่างประเทศและการรักษาสันติภาพ ของสหประชาชาติ ให้นานาประเทศตระหนักและให้การยอมรับ เสริมสร้างพลังบวกหรืออำนาจแบบนุ่มนวลของไทย โดยอาศัยการส่งเสริมและเผยแพร่ภาพลักษณ์ที่ดีและวัฒนธรรมประเพณีไทยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ศาสตร์พระราชา ความนิยมวิถีไทย สินค้าไทย ฯลฯ ผ่านความสัมพันธ์ทุกรูปแบบ ทุกระดับ และทุกช่องทาง

๓.๕ การพัฒนากลไกการบริหารจัดการความมั่นคงแบบองค์รวม เพื่อให้กลไก

สำคัญต่าง ๆ ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารและพัฒนาประเทศได้อย่างแท้จริงเป็นรูปธรรม มีการใช้หลักธรรมาภิบาล และการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและมีประสิทธิภาพ สามารถจัดปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างจริงจัง เกิดความมั่นใจได้ว่าหน่วยงานรับผิดชอบทั้งหลักและรอง พร้อมร่วมมือกับภัยคุกคามทุกรูปแบบทั้งในปัจจุบันและอนาคต

๓.๕.๑ การพัฒนากลไกให้พร้อมสำหรับการติดตาม เฝ้าระวัง แจ้งเตือน ป้องกัน และแก้ไขปัญหามันคงแบบองค์รวมอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดความพร้อมรองรับปัญหาได้ทุกรูปแบบทุกระดับ และทุกช่วงเวลาอย่างครบถ้วนสมบูรณ์และมีเอกภาพ โดยเสริมสร้างพร้อมทั้งยกระดับกลไกหน่วยงาน เช่น กองทัพไทย กองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ศูนย์ประสานการปฏิบัติในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล เป็นต้น และกฎหมายที่มีอยู่เดิมหรือที่พัฒนาขึ้นใหม่ ผ่านทางการบูรณาการความร่วมมือและการปฏิบัติกับทุกภาคส่วน มีเป้าหมายและตัวชี้วัดที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม พัฒนาการวางแผนและเตรียมความพร้อมในทุก ๆ ด้าน กำหนดหน่วยงานและตัวผู้รับผิดชอบในทุกระดับ พร้อมเฝ้ากรองรับปัญหา สัมมนาระดมความคิดเห็น ตลอดจนให้การสนับสนุนในทุกด้านอย่างต่อเนื่อง จริงจัง ตั้งแต่ยามปกติหรือยามสงบ มีการตรวจสอบและประเมินผลอย่างต่อเนื่องตามหลักธรรมาภิบาลที่สอดคล้องกับบริบทและความก้าวหน้าของยุคสมัย พร้อมทั้งสามารถสร้างความเชื่อมโยงกันทั้งระบบ รวมไปถึงความเชื่อมโยงกับทุกภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพ

๓.๕.๒ การบริหารจัดการความมั่นคงให้อำนาจต่อการพัฒนาประเทศในมิติอื่น ๆ เพื่อให้การพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติสามารถขับเคลื่อนไปได้ตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นรูปธรรม และไม่ส่งผลกระทบใด ๆ ต่อความมั่นคงของชาติ โดยพัฒนาส่งเสริมการวางแผนคู่ขนานแบบบูรณาการให้สอดคล้องรองรับยุทธศาสตร์ชาติในทุก ๆ ด้าน รวมไปถึงการพัฒนาประเทศที่เกี่ยวข้องในทุกมิติอย่างครบถ้วนสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ เสริมสร้าง ผลักดันการบริหารจัดการ ตลอดจนการบูรณาการการดำเนินการในทุกด้านให้ประสานสอดคล้องและสามารถปฏิบัติร่วมกันได้อย่างใกล้ชิดระหว่างหน่วยงานด้านความมั่นคง ด้านเศรษฐกิจ และด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งครอบคลุมการสร้างเสริมความมั่นคงให้กับประเทศชาติในทุกมิติอย่างยั่งยืน

๓.๕.๓ การพัฒนากลไกและองค์กรขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง เพื่อให้การดำเนินการของยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ เอกภาพ และเป็นรูปธรรมตามเป้าหมายที่กำหนด โดยให้สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ พัฒนาและเสริมสร้างหน่วยงาน บุคลากร เครื่องมือ ระบบการบริหาร และการจัดสรรงบประมาณในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดการบูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วน รวมทั้งมีความพร้อม มีขีดความสามารถที่ทันสมัย เหมาะสม เพียงพอ และคล่องตัว มีเอกภาพในการบริหารจัดการที่ชัดเจน ตลอดจนมีบทบาทสำคัญในการรับผิดชอบดูแลปัญหาความมั่นคงทุกมิติในระดับนโยบาย พร้อมรองรับบริบทที่จะเปลี่ยนแปลงต่อไปในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนสามารถบรรลุผลสำเร็จได้ตามยุทธศาสตร์ที่กำหนดอย่างแท้จริง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี (Non-Violence Concepts)

๑. ความหมายของความขัดแย้งและสันติวิธี

ความขัดแย้ง มาจากภาษาอังกฤษว่า “Conflict” ภาษาละตินว่า “Configere” แปลว่า การต่อสู้ (Fight) การทำสงคราม (Warfare) ความไม่ลงรอย หรือเข้ากันไม่ได้

(Incompatibility) การขัดซึ่งกันและกันหรือการเป็นปรปักษ์ (Opposition) หมายถึง การที่บุคคลสองคน กลุ่มบุคคลมีความเห็น ความเชื่อ ความต้องการไม่เหมือนกัน โต้แย้งหรือโต้เถียงกัน และด้นร้นต่อสู้และแข่งขันกัน

จอสวอลด์ (Tjosvold, ๑๙๙๓ : ๒๔๕) ได้ให้ทัศนะต่อความขัดแย้งว่า เป็นการสร้างเงื่อนไขของวาระที่ต่างกัน และทำให้เกิดการตรวจสอบและถ่วงดุลส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในองค์การ

แวน สไลค์ (Van Slyke, ๑๙๙ : ๙๔) ให้ความหมายความขัดแย้งว่า เป็นการแข่งขันกันระหว่างฝ่ายต่างๆ ซึ่งต่างฝ่ายต่างมีความต้องการเป็นเป้าหมายและความปรารถนา หรือความคิดที่เข้ากันไม่ได้ ไม่ได้ทำให้คนเรากดดันกันไม่ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ๓ ปัจจัยได้แก่ การแข่งขันกัน (competition) การที่ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน (interdependence) และการรับรู้ที่เข้ากันไม่ได้ (perceived incompatibility)

ดูบริน (Dubrin, ๒๐๐๓ : ๒๑๔) ให้ทัศนะของความขัดแย้งว่า เป็นการตอบสนองต่อสิ่งเร้าสองอย่างหรือมากกว่าพร้อมกันไม่ได้ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ตรงข้ามกัน

คอฟเฟย์, คูก และฮันซาเกอร์ (Coffey, Cook and Hunsaker, ๑๙๙๔ : ๑๑๒) ให้ความหมายความขัดแย้งคือ เป็นการไม่เห็นด้วยของสองฝ่ายหรือมากกว่าสองฝ่าย (Disagreement between two or more parties) เช่น การที่คนสองคนมีความเห็นต่างกัน การไม่ลงรอยระหว่างกลุ่มหรือระหว่างองค์การ ซึ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่สำคัญคือ การตระหนักของบุคคลต่อสถานการณ์หนึ่งที่แตกต่างกัน ส่งผลให้เกิดการกำหนดเป้าหมายที่ขัดแย้งกันได้ ความขัดแย้งจึงมักถูกมองว่าเป็นสิ่งไม่ดี แต่ในความจริงแล้วในบางกรณี ความขัดแย้งก็เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดวิธีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้ ดังนั้นจึงต้องพิจารณาความขัดแย้งทั้งเชิงบวกและเชิงลบ

ส่วนสันติวิธีนั้นโคทม อารียา (โคทม อารียา, ๒๕๔๖ : ๒๓) ได้กล่าวว่า สันติวิธีเป็นการจัดการกับความขัดแย้งวิธีหนึ่ง การใช้วิธีสันติวิธี เป็นวิธีการที่น่าจะมีการสูญเสียน้อยที่สุด ทั้งระยะสั้นและระยะยาว ทั้งรูปธรรมและนามธรรม ผิดกับการใช้ความรุนแรง ซึ่งทุกฝ่ายอ้างว่าเป็นวิธีการสุดท้าย ซึ่งบางกรณีสามารถบรรลุผลในระยะสั้นและเป็นรูปธรรมชัดเจน แต่ความขัดแย้งยังคงดำรงอยู่เพียงแต่ถูกกดทับไว้ โอกาสที่จะเกิดความรุนแรงในระยะยาวย่อมมีอยู่ ส่วนในทางนามธรรม เช่น ความเข้าใจอันดี ความสามัคคีปรองดองนั้น เกิดขึ้นได้ยากด้วยวิธีความรุนแรง เพื่อให้รัฐหรือผู้มีอำนาจเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม บางคนใช้สันติวิธี เพราะความเชื่อว่าจะให้ผลที่ยั่งยืนและเป็นไปตามหลักจริยธรรม หรือ ศาสนธรรม บางคนใช้สันติวิธีตามหลักการบริหารเพื่อลดความขัดแย้ง ไปสู่รูปแบบอื่นที่จัดการได้ดีกว่าโดยไม่ใช้ความรุนแรง

ไพศาล วงศ์วรสิทธิ์ (ไพศาล วงศ์วรสิทธิ์, ๒๕๓๓) กล่าวว่า สันติวิธี คือ วิธีการแก้ไขความขัดแย้ง หรือตอบโต้ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ โดยไม่ใช้ความรุนแรงต่อคู่กรณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นการประทุษร้ายต่อร่างกายและชีวิต

๒. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการยุติความขัดแย้งโดยสันติวิธี

แนวคิดการยุติความขัดแย้งด้วยสันติวิธี คือ การยุติความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง เนื่องจากการใช้ความรุนแรงเป็นตัวก่อให้เกิดความแตกแยก และสร้างความเสียหายต่อจิตใจ และร่างกายทั้งในส่วนของผู้ถูกกระทำและส่วนรวม ทั้งนี้บุขบง ชัยเจริญวัฒนะ และเหมือนขวัญ เรณูมาศ

(บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และ เหมือนขวัญ เรณูมาศ, ๒๕๖๐ : ๘) ได้กล่าวถึงหลักคิดของสันติวิธี ๘ ประการ คือ

๒.๑ ปฏิเสธการใช้ความรุนแรงอย่างสิ้นเชิง ความรุนแรงมีผลเป็นการทำลายทำลายทั้งในแง่ของความสัมพันธ์ของคู่กรณีและสถานการณ์ความขัดแย้ง ทำให้ทิศทางของความขัดแย้งเปลี่ยนแปลงไปในทางลบ และความรุนแรงจะทำให้ข้อเรียกร้องที่ชอบธรรมของฝ่ายผู้มีความรุนแรงกลายเป็นสิ่งที่ไม่ชอบธรรม ดังนั้น แม้ว่าจะมีข้อเรียกร้องที่เป็นธรรมเพียงใด หากวิธีการเรียกร้องข้อเรียกร้องนั้นไม่เป็นธรรมก็ไม่สามารถได้รับการตอบสนองจากฝ่ายตรงข้าม

๒.๒ โจมตีที่ปัญหาไม่โจมตีที่ตัวบุคคล ให้แยกปัญหาออกจากตัวบุคคล คือเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น สิ่งที่ต้องจัดการกับความขัดแย้งนั้น มุ่งจัดการที่ปัญหาไม่โจมตีหรือมุ่งจัดการที่ตัวบุคคล เพราะหากเรามุ่งโจมตีหรือจัดการที่ตัวบุคคล ความสัมพันธ์ระหว่างเรากับคู่กรณีจะย่ำแย่ลงต่างฝ่ายต่างปกป้องตนเองและคิดหาแต่วิธีโจมตีกลับกันไปมา ซึ่งแน่นอนไม่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการความขัดแย้ง แต่จะยิ่งสร้างกำแพงปิดกั้นทางออกที่เป็นไปได้ของปัญหา

๒.๓ สร้างความสัมพันธ์อันดี ความสัมพันธ์ที่ดี ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจต่อกัน (Trust) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันจึงเป็นขั้นตอนสำคัญลำดับต้น ๆ ของการจัดการความขัดแย้งด้วยแนวทางสันติวิธี เนื่องจากก่อนที่คู่กรณีจะไปสู่ขั้นตอนของการพูดคุยกัน สัมพันธภาพของคู่กรณีต้องได้รับการฟื้นฟูเสียก่อน เพราะหากสัมพันธภาพที่ดีหรือความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันของคู่กรณีไม่ได้รับการฟื้นฟู คู่กรณีก็จะเกิดความหวาดระแวงต่อคำพูดของอีกฝ่ายมากกว่าจะเปิดใจยอมรับฟัง จนทำให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายไม่สามารถเข้าใจกันและกัน รวมทั้งไม่ยอมรับข้อเสนอของกันและกัน

๒.๔ ไม่มุ่งเอาชนะกัน แต่สร้างความร่วมมือกัน การแก้ไขความขัดแย้งนั้น คู่กรณีจะต้องไม่คิดแบบการเล่นเกมส์ คือ มีฝ่ายแพ้และมีฝ่ายชนะ เพราะหากคิดเช่นนั้น คู่กรณีจะมีแนวโน้มในการใช้วิธีการรุนแรง การบิดเบือนข้อมูล และการหักหลังกัน ซึ่งจะมีแต่ให้ความขัดแย้งขยายตัวและบานปลายมากขึ้น แต่ในทางตรงกันข้าม หากคู่กรณีสละทิ้งวิธีการคิดแบบการเล่นเกมส์ออกไปแล้วหันหน้ามาร่วมมือ คิดหาทางออกที่สร้างสรรค์ด้วยกัน ก็จะสามารถบรรลุเป้าหมายร่วมกันได้

๒.๕ ตอบสนองความต้องการของทุกฝ่าย ส่วนมากแล้ว ความขัดแย้งที่มีความรุนแรงเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เกิดจากการที่ความต้องการขั้นพื้นฐานของคู่กรณีไม่ได้รับการตอบสนอง ดังนั้น ถ้าจะแก้ไขความขัดแย้ง ความต้องการขั้นพื้นฐานของทุกฝ่ายจะต้องได้รับการตอบสนองเสียก่อน ซึ่งจะทำให้บนพื้นฐานของการร่วมมือกัน

๒.๖ มองทุกคนมีความเป็นมนุษย์เหมือนกัน การมองผู้อื่นว่าเป็นมนุษย์เหมือน ๆ กับเรา จะป้องกันไม่ให้เกิดการใช้ความรุนแรงต่อกัน เพราะการทำลาย หรือการทำร้ายบุคคลอื่นที่เราคิดว่ามีความเป็นมนุษย์ มีครอบครัวที่รัก มีสุข มีทุกข์ มีเจ็บ มีเสียใจเหมือนกับเรา เราก็จะกระทำความรุนแรงต่อเขาได้ยากลำบากขึ้น ในทางตรงกันข้าม หากเรามองผู้อื่นว่ามีไข่มนุษย์ เราจะกระทำความรุนแรงต่อผู้อื่นได้ง่ายขึ้น เหมือนที่ครั้งหนึ่ง พระกิตติวุฒิทา เคยเสนอแนวคิดที่ว่า “ฆ่าคอมมิวนิสต์ไม่บาป” แนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดที่มีอิทธิพลต่อความคิดของผู้คนให้เชื่อว่า การฆ่าหรือการใช้ความรุนแรงต่อคนที่มติดมการณ์คอมมิวนิสต์สามารถทำได้โดยไม่บาป ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเป็นการชี้ให้เห็นว่าเราไม่ได้นับว่าชีวิตทุกชีวิตคือชีวิต แต่เราพยายามมองว่าชีวิตของใครควรถูกนับว่าเป็นชีวิตบ้าง และ

เมื่อเรามองว่าคอมมิวนิสต์ไม่ใช่ชีวิตเราจึงเกลียด ต่อต้าน และพร้อมที่จะใช้ความรุนแรงต่อคนที่เป็
คอมมิวนิสต์อันเป็นวิธีคิดและวิธีปฏิบัติที่ตรงข้ามกับสันติวิธีอย่างสิ้นเชิง

๒.๗ เน้นทั้งเหตุผลและความรู้สึก การจัดการความขัดแย้ง คือ การจัดการกับวิธีที่
ผู้คนคิดและรู้สึกดังนั้นการใช้เหตุผล (Head) เพียงอย่างเดียวในการจัดการความขัดแย้ง เป็นสิ่งที่นัก
สันติวิธีมองว่าไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ เนื่องจากการจัดการความขัดแย้งที่ดี ควรต้องใช้ทั้งเหตุผล
และความรู้สึกเป็นปัจจัยขับเคลื่อน ดังเช่นตัวอย่างการเจรจาสันติภาพระหว่างอียิปต์กับอิสราเอล ในปี
พ.ศ.๒๕๒๑ คู่เจรจาในฐานะตัวแทนของประเทศใช้เวลาในการเจรจาเป็นปี ก็ไม่สามารถสงบศึกและ
หาข้อตกลงร่วมกันได้ แต่ภายหลังจากที่คู่เจรจากจากทั้งสองประเทศใช้เวลาพูดคุยเพื่อทำความเข้าใจ
ความรู้สึกกันและกันเพียงไม่กี่นาที ในฐานะคนเป็นพ่อหรือผู้นำของประเทศ ที่ไม่ต้องการเห็นลูกของ
ตนได้รับผลกระทบจากสงคราม ทั้งสองฝ่ายก็ตกลงกันได้อันเป็นที่มาของสนธิสัญญาสันติภาพระหว่าง
กันในที่สุด

๒.๘ กล้าและสร้างสรรค์ ความรุนแรงมีแรงผลักดันมาจากความกลัว เช่น
กลัวสูญเสียอำนาจจึงต้องมีการใช้ความรุนแรงในการปกป้องอำนาจของตนไว้ แต่การใช้สันติวิธีนั้น
ต้องขจัดความกลัวออกไป และจะต้องมีแรงผลักดันมาจากความกล้า คือ ต้องมีความกล้าเผชิญกับ
ความจริง กล้าที่จะตั้งคำถาม กล้าคิดกล้าทำจตุตคติ กล้าที่จะยอมสูญเสียผลประโยชน์บางสิ่ง
บางอย่าง และกล้าที่จะพูดคุย ซึ่งความกล้าเหล่านี้จะนำพาเราไปสู่การเปิดใจยอมรับการพูดคุยกับอีก
ฝ่ายอันเป็นการกระทำที่สร้างสรรค์และจำเป็นอย่างมากต่อการจัดการความขัดแย้ง

โดยสรุปสันติวิธี คือแนวคิดหนึ่งที่เชื่อว่า มนุษย์นั้นมีเหตุผล สามารถเข้าใจ เห็นอก
เห็นใจ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติได้ ส่วนการแก้ไขความขัดแย้ง หมายถึง การตอบโต้หรือ
ตอบสนองในสถานการณ์ความขัดแย้งหนึ่ง ๆ และสำหรับการแก้ไขปัญหความขัดแย้งตามแนวทาง
สันติวิธี จึงหมายถึง การแก้ไขความขัดแย้งโดยปราศจากการใช้ความรุนแรง ปราศจากอคติ มีเพียงแต่
ความกล้า ความร่วมมือ และการมุ่งสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักการเจรจาต่อรอง

ในชีวิตประจำวันของทุกคนย่อมเกี่ยวพันกับการเจรจารูปแบบใดรูปแบบหนึ่งอยู่
ตลอดเวลา เพราะมนุษย์เราต้องมีการปฏิสัมพันธ์ต่อกันทั้งบุคคลที่ใกล้ชิดในครอบครัว ที่ทำงานหรือ
สถานที่ต่าง ๆ ที่เราต้องติดต่อ เพื่อจะให้ตนเองได้ในสิ่งที่ต้องการ การเจรจาต่อรองอย่างมีหลักการ
ย่อมสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้เจรจา และทำให้การเจรจาสามารถบรรลุเป้าหมายในสิ่งที่ต้องการ
การเจรจาต่อรองเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เป็นศาสตร์เพราะเป็นเรื่องที่เรียนรู้ได้มีทฤษฎีต่าง ๆ ขั้นตอน
การเจรจาต่อรองเป็นศิลปะต่าง ๆ ที่สามารถฝึกฝน อย่างเช่น ศิลปะในการสื่อสาร ศิลปะในการ
ปฏิเสธ ศิลปะในการจูงใจคน ศิลปะในการแก้ปัญหาเมื่อการเจรจาเกิดภาวะชะงักงัน การรักษาหน้าให้
เกียรติแก่คู่เจรจา การเรียนรู้หลักจิตวิทยาของคน การมีใจที่เปิดกว้าง ยินดีที่จะรับฟังความคิดเห็น
ของคนอื่น (สุคนธ์ มณีรัตน์, ๒๕๖๐)

เนลสัน และควิก (Nelson and Quick, ๒๐๐๖ : ๔๓๙) กล่าวว่า การเจรจาต่อรอง
เป็นกระบวนการร่วมมือ เพื่อหาวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่สลับซับซ้อน ที่ทำให้ทั้งสองฝ่าย
ยอมรับได้

เลวิกกี, บาร์รี และเซาเดอร์ (Lewicki, Barry and Sounders, ๒๐๑๐ : ๓) ได้ให้ความหมายว่าเป็นการใช้คำของการเจรจาในสถานการณ์ที่ทั้งสองฝ่ายสามารถชนะได้ทั้งคู่ หรือ win-win situation เช่น มีฝ่ายหนึ่งต้องการหาทางแก้ไขจากอีกฝ่าย และทางแก้ันนั้นทำให้ทั้งสองฝ่ายมีผลประโยชน์ร่วมกัน

แอรอน (Aaron, ๒๕๕๔ : ๑๖) ได้ให้ความหมาย การ เจรจาต่อรอง (Negotiation) คือ กระบวนการที่บุคคลใช้จัดการกับความแตกต่าง ข้อโต้เถียงเกี่ยวกับสัญญา แรงงาน เงื่อนไขการขาย หรือสัญญาพันธมิตรอันซับซ้อนระหว่างบริษัท เราแก้ปัญหาความขัดแย้งดังกล่าวโดยผ่านการเจรจาต่อรอง ซึ่งเป็นการหาข้อตกลงผ่านการสนทนา

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการชาวไทยที่ได้กล่าวถึง ความหมายการเจรจาต่อรอง (Negotiation) ไว้หลายท่าน อาทิ พอพันธ์ วัชจิตพันธ์ (พอพันธ์ วัชจิตพันธ์, ๒๕๓๘ : ๔) ได้ให้นิยาม ความหมายของการเจรจาต่อรองคือ การหาหรือเพื่อที่จะได้ข้อตกลงในการบรรลุความต้องการ กระบวนการในการมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม กระบวนการในการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ วิธีการทำให้สำเร็จ การให้ได้สิ่งที่ต้องการ โดยต้องพึ่งผู้อื่น กระบวนการที่ฝ่ายต่าง ๆ ที่มีวัตถุประสงค์ขัดแย้งกัน ตั้งข้อกำหนดขึ้นมาเพื่อให้ความร่วมมือกัน การสื่อความโดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจง

สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์ (สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, ๒๕๕๔ : ๘) ได้ให้ความหมายการเจรจาต่อรองว่า หมายถึงกระบวนการแก้ไขปัญหา หรือความขัดแย้งระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องมากกว่า ๒ ฝ่าย ขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์ของผู้ที่เข้าร่วมเจรจาต่อรองนั้นต้องการที่จะหาข้อสรุปที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

สรุปได้ว่า การเจรจาต่อรองเป็นการเจรจาระหว่างบุคคลสองคนหรือมากกว่าที่ตกลงเจรจาเพื่อหาข้อยุติในประเด็นของการที่จะต้องตัดสินใจ ข้อขัดแย้ง หรือในประเด็นที่เป็นผลประโยชน์ที่ต่างฝ่ายก็มีผลประโยชน์เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ยอมรับกันได้ของคู่เจรจา

แนวคิดและทฤษฎีในการเจรจาต่อรอง

วัตกิน (Watkins, ๒๐๐๓ : ๑๓-๒๗) ซึ่งได้กล่าวถึงหลักแนวคิดที่สำคัญของการเจรจาต่อรอง สรุปได้ ๔ ประการคือ

๑. การรับรู้ BATNA (Best Alternative To a Negotiated Agreement) หมายถึงทางเลือกที่ดีที่สุดหากไม่มีข้อตกลง เป็นวิธีการผู้เจรจาหากข้อตกลงที่กำลังเจรจายู่นั้น ผู้เจรจาไม่ได้ผลประโยชน์ที่พอใจ ผู้เจรจาต้องรู้ทางเลือกอื่นที่ดีกว่าทุกครั้งก่อนการเจรจา มิฉะนั้น ผู้เจรจาจะไม่ว่าข้อตกลงนั้นฝ่ายตนได้ผลประโยชน์ที่น่าพอใจหรือไม่

๒. จุดพึงพอใจน้อยที่สุดที่พึงรับได้ (reservation price) หมายถึง จุดที่เรามีความพึงพอใจน้อยที่สุด ถ้าจะมีการทำข้อตกลง

๓. เขตพื้นที่ที่สามารถตกลงกันได้ ZOPA (zone of possible agreement) เป็นช่วงของข้อตกลงที่แต่ละฝ่ายยังสามารถเจรจาทกลงกันได้และเป็นผลประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่ายมากกว่าทางเลือกอื่น

๔. การแลกเปลี่ยนที่สร้างสรรค์ จะเกิดขึ้นในการเจรจาต่อรองแบบบูรณาการเป็นเรื่องของจุดยืนของแต่ละฝ่ายว่าสามารถจะมีการเปลี่ยนจุดยืนได้ พร้อมกับข้อเสนอในการแลกเปลี่ยนจุดยืนดังกล่าวผู้เจรจาต้องพิจารณาให้ถ่วงถี่ว่าหากเรามีข้อเสนอที่มีค่าให้กับคู่เจรจาของเราออกไป

เราควรจะขออะไรที่มีค่าสำหรับเราเป็นการแลกเปลี่ยนด้วย จะต้องคิดและค้นหาให้ได้ว่าสิ่งที่มีคุณค่าน้อยสำหรับเขาแต่มีคุณค่ามากสำหรับเรามาแลกเปลี่ยน

สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์ (สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, ๒๕๕๑ : ๑๙-๔๓) ได้กล่าวถึงแนวทางที่นิยมในการเจรจาต่อรอง ดังนี้

๑. แนวทางด้านจิตวิทยา (Psychological Approach) เป็นแนวทางการใช้หลักจิตวิทยาพูดจาหวานล่อและดำเนินการทุกอย่างเพื่อประสบความสำเร็จซึ่งข้อยุติในด้านใดด้านหนึ่ง คู่เจรจจะต้องพยายามทำความเข้าใจถึงนิสัยใจคอของคู่เจรจา อารมณ์ แรงบีบคั้น แนวความคิด ท่าที บทบาทและสถานภาพของคู่เจรจา

๒. แนวทางทฤษฎีเกม (Game Theory) เป็นทฤษฎีที่ใช้กันในการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในทางรัฐศาสตร์ ในการประเมินสถานการณ์ตลอดจนใช้ในการเจรจาต่อรอง ทฤษฎีเกมนั้นตั้งอยู่บนสมมติฐานว่าคู่เจรจานั้นจะมีความรู้ความสามารถเท่าเทียมกัน และมีข้อมูลมากเท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตามในความเป็นจริงนั้น เป็นเรื่องยากที่คู่เจรจจะมีความรู้ความสามารถและข้อมูลต่าง ๆ เท่าเทียมกัน ยกเว้นในกรณีที่มีการเจรจาทางการทูตซึ่งจะมีการเตรียมการและประกอบด้วยบุคคลมากมายที่มีความรู้ความสามารถซึ่งจะอธิบายแนวทางต่าง ๆ ได้ดีในการเจรจา ทฤษฎีเกม (Game Theory) แยกออกได้ ๓ ลักษณะคือ ลักษณะแรกคือ เกมศูนย์ (Zero Sum Game) การเจรจาใด ๆ มีผู้ได้กับผู้เสีย ในการเจรจานั้น ถ้าหากมีผู้ได้และผู้เสีย การเจรจาจะไม่ประสบผลสำเร็จเลยเนื่องจากผู้เสียจะไม่ยอมเจรจาด้วย ทั้งนี้การเจรจานั้นจะต้องตั้งอยู่บนสมมติฐานว่า คู่เจรจานั้นจะได้ผลประโยชน์จากการเจรจาร่วมกัน ลักษณะที่สองคือ เกมลบ (Negative Sum Game) คือการเจรจาใด ๆ ก็ตามที่ส่งผลกระทบที่จะทำให้คู่เจรจาเสียประโยชน์ ทุกฝ่ายจึงต้องพยายามหาทางเจรจาต่อกันเพื่อหลีกเลี่ยงเกมลบ ลักษณะที่สามคือเกมบวก (Positive Sum Game) คือการเจรจาที่ประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องนำไปสู่ข้อยุติที่เป็นผลดีต่อทุกฝ่าย การเจรจาจึงต้องอยู่บนสมมติฐานว่าความสำเร็จต้องขึ้นอยู่กับข้อสรุปที่ทุกฝ่ายเป็นฝ่ายได้ (Win-Win Position)

๓. ทฤษฎี H.M.L. หมายถึง การที่คู่เจรจามีความตั้งใจในการหาข้อยุติในเรื่องของช่องว่างหรือข้อขัดแย้งระหว่างกัน โดยที่จะต้องมียข้อสรุปที่มีประโยชน์ต่อคู่กรณีทุกฝ่าย กระบวนการในการเจรจาต่อรองจึงมีลักษณะเหมือนการเดินทางของคู่เจรจาสองฟากที่ห่างไกลกันเพื่อที่จะมาสู่ทิศทางที่ใกล้กัน การเจรจาต่อรองจึงมีอุปมาอุปไมยเหมือนการเข้าหากันระหว่างคู่เจรจา

วิชัย โสสุวรรณจินดา (วิชัย โสสุวรรณจินดา, ๒๕๕๔ : ๒๔-๒๙) กล่าวไว้ว่า ทฤษฎีที่ใช้ในการเจรจาต่อรอง ที่สำคัญมี ๔ ทฤษฎีคือ

๑. ทฤษฎีเกม (Game Theory) ทฤษฎีนี้มองการเจรจาต่อรองเหมือนการเล่นเกมอย่างหนึ่ง โดยตั้งอยู่บนสมมติฐานว่า ผู้เจรจานั้นมีความรู้ความสามารถเท่าเทียมกัน และมีข้อมูลมากเท่า ๆ กัน ความสำเร็จในการเจรจาต่อรอง จึงอยู่ที่การใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ ในการเจรจาต่อรองของคู่เจรจาและแนวคิดในการเจรจาทฤษฎีเกมแบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ เกมศูนย์ เกมลบ และเกมบวก

๒. ทฤษฎี H.L.M. ตามแนวคิดของทฤษฎี H.L.M. ถือว่าเมื่อคู่เจรจาเข้าสู่การเจรจาต่อรองแต่ละฝ่ายจะมีเป้าหมายในการเจรจาต่อรองเป็น ๓ ระยะคือ

“H” (High) เป็นการบรรลุผลสูงสุดตามเป้าหมายที่วางไว้ ๑๐๐% ในการเจรจาต่อรอง ซึ่งถือเป็นเป้าหมายในอุดมคติ (Ideal Position)

“M” (Medium) เป็นเป้าหมายระดับกลาง ซึ่งแม้ไม่บรรลุเป้าหมายสูงสุด แต่หากได้เป้าหมายระดับกลาง ก็ถือว่าได้บรรลุผล ๗๕%

“L” (Low) เป็นจุดต่ำสุด (Bottom Line) ที่คู่เจรจาจะรับได้ ถือว่าได้อย่างน้อย ๕๐% และถือเป็นระดับต่ำสุดที่จะยอมรับได้ในการเจรจาต่อรอง หากบรรลุผลต่ำกว่านี้จะไม่ยินยอมตกลงด้วย

๓. ทฤษฎีปัจจัยในการเจรจาต่อรอง (Exchange Factors) มองว่าการเจรจาต่อรองไม่ได้มีปัจจัยการต่อรองเพียงปัจจัยเดียวแต่อาจมีได้หลายปัจจัย ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและความต้องการของคู่เจรจา และปัจจัยการเจรจาต่อรองนั้นมีทั้งที่จับต้องได้ (Tangible Factors) และปัจจัยที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Factors) บางปัจจัยก็คิดคำนวณเป็นเงินได้ ขณะที่บางปัจจัยไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเป้าหมายในการเจรจาของแต่ละฝ่าย ตัวอย่างปัจจัยในการเจรจาต่อรอง ได้แก่ ๑) ราคา ๒) ปริมาณ ๓) เวลา ๔) การบริการ ๕) ระยะทาง ๖) คุณภาพ ๗) ชื่อเสียง ๘) ความสัมพันธ์ ๙) ความไว้วางใจ ๑๐) อื่น ๆ

๔. ทฤษฎีทางเลือกในการเจรจาต่อรอง (BATNA-Best Alternative to Negotiated Agreement) ทฤษฎีนี้เห็นว่าในการเจรจาต่อรองให้ประสบความสำเร็จนั้น ผู้เจรจาต้องมีทางเลือกหลาย ๆ ทาง และสามารถใช้อย่างเลือกที่ดีที่สุดในการเจรจาต่อรอง หากไม่สามารถตกลงกันได้ ก็ยังมีทางเลือกอื่นไว้สำรองใช้ เช่น ผู้ที่ไปสมัครงานใหม่ ขณะที่ทีมงานทำอยู่แล้ว ย่อมมีอำนาจต่อรองที่ดีกว่าผู้ที่ยังไม่มีงานทำหรือผู้ว่างงาน เพราะแม้ไม่อาจตกลงในงานใหม่ได้ ก็ยังสามารถทำงานเดิมต่อไปโดยไม่เสียหาย ขณะที่ผู้ว่างงานอาจต้องยอมทุกอย่างเพื่อให้ได้งานทำ

สรุปได้ว่า แนวคิดทฤษฎีในการเจรจาต่อรอง ผู้ที่เข้าสู่การเจรจาต่อรอง จะต้องมียุทธประสงค์ เพื่อจะได้ทำตามข้อเสนอของตน ซึ่งผู้เจรจาต่อรองจะต้องมีทางเลือกอื่นที่ดีกว่าหากได้ข้อสรุปที่ไม่เป็นไปตามที่ต้องการ อะไรคือจุดข้อตกลงที่เราพึงพอใจน้อยที่สุด ผู้เจรจาต่อรองต้องรู้ว่าจุดช่วงของการเจรจาช่วงใดที่พอจะมีโอกาสหาข้อสรุปที่พึงพอใจของทั้งสองฝ่ายได้ หรือการปรับจุดยืน โดยการแลกเปลี่ยนข้อเสนอใหม่พร้อมกับสิ่งที่ฝ่ายตนต้องการ ที่สามารถจะสร้างคุณค่าในความต้องการ เป็นที่พอใจของแต่ละฝ่ายได้

รูปแบบการเจรจาต่อรอง

วัตกิน (Watkins, ๒๐๐๓ : ๒-๓) ฟอสซัม (Fossum, ๒๐๐๙ : ๓๓๕-๓๓๘) ลีวิกกี บาร์รี และซาวเดอร์ (Lewicki, Barry and Sounders, ๒๐๑๐ : ๓๒-๓๒) ได้กล่าวถึงรูปแบบการเจรจาต่อรองแบ่งเป็น ๒ รูปแบบ คือ

๑. การเจรจาต่อรองแบบแบ่งปันส่วน (Distributive Bargaining) คือ เป็นการเจรจาที่เป็นสถานการณ์ของความขัดแย้ง ซึ่งแต่ละฝ่ายต้องการผลประโยชน์ของฝ่ายตน บางครั้งมีการปกปิดข้อมูล หรือมีการแสดงกิริยาว่างอำนาจเหนืออีกฝ่าย ผู้เจรจาจะต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบ การดำเนินการที่หนักแน่น น่าเชื่อถือ และตรวจตราดูปฏิกิริยาของอีกฝ่ายโดยตลอด การต่อรองแบบแบ่งปันส่วนเป็นวิธีการที่สำคัญสำหรับขั้นตอนการเรียกร้องของการเจรจาทุกรูปแบบ

๒. การเจรจาต่อรองแบบบูรณาการ (Integrative Negotiation) เป็นรูปแบบการเจรจาที่คำนึงถึงความร่วมมือของทุกฝ่าย ไม่เน้นจุดยืนแต่เน้นความต้องการและผลประโยชน์ของแต่ละฝ่าย สร้างทางเลือกที่จะให้ทุกฝ่ายได้ประโยชน์ร่วมกัน

สรุปได้ว่า รูปแบบการเจรจาต่อรองมี ๒ รูปแบบคือ การเจรจาต่อรองแบบแข่งขัน ซึ่งเป็นการเจรจาต่อรองที่มีแพ้ มีชนะ ถ้าไม่ชนะก็ให้แพ้กั้ทั้งสองฝ่าย กับ การเจรจาต่อรองแบบบูรณาการ ซึ่งทุกฝ่ายที่เข้าเจรจาต่างฝ่ายต่างได้ประโยชน์ ไม่มีแพ้ หรือไม่มีชนะ หรือจะเรียกว่า เป็นการเจรจาต่อรองที่ทุกฝ่ายเป็นผู้ชนะ

กลยุทธ์ในการเจรจาต่อรอง

กลยุทธ์ในการเจรจาต่อรอง หมายถึง เทคนิคในการที่จะทำให้การเจรจาต่อรองได้บรรลุเป้าหมายอันเป็นประโยชน์ต่อกู่เจรจา มีการวิเคราะห์คู่เจรจา จุดอ่อน จุดแข็งของคู่เจรจา การประเมินทางเลือก สถานการณ์ และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่คู่เจรจา ซึ่งได้มีนักวิชาการได้กล่าวถึงกลยุทธ์ในการเจรจาต่อรองไว้หลายท่าน

วัตกิน (Watkins, ๒๐๐๓ : ๔๖-๖๗) กล่าวถึงกลยุทธ์การเจรจาต่อรองสรุปได้ดังนี้

๑) การยอมรับฝ่ายตรงข้ามสู่โต๊ะเจรจา (Getting the Other Side to the Table) และอาจจะได้รับเสียหายหากไม่เจรจา ๒) การเริ่มต้นที่ดี (Making a Good Start) การให้เกียรติฝ่ายตรงข้ามวางกรอบการเจรจาในเชิงบวกอย่ามองข้ามความสำคัญของอาหารว่าง เริ่มต้นด้วยเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อให้ผ่อนคลาย หากฝ่ายตรงข้ามพูดจาเป็นทางการมาก เราก็ไม่ควรพูดเป็นกันเองมากเกินไป ๓) การเจรจาต่อรองแบบแพ้-ชนะ (Tactics for Win Lose Negotiation) ซึ่งมีการสร้างจุดอ้างอิง โดยเสนอข้อแรกนั้นจะเป็นจุดอ้างอิงที่เข้มแข็งในเชิงจิตวิทยา การตอบโต้จุดอ้างอิงกรณีที่ฝ่ายตรงข้ามเป็นผู้เสนอก่อน ควรจะถามอย่างสุภาพถึงการสมเหตุสมผลของราคาที่จะตอบโต้ เตรียมพร้อมที่จะผ่อนปรน เสนอหลาย ๆ ทางเลือกเพื่อให้ได้ข้อตกลงที่ดี ๔) การเจรจาต่อรองแบบบูรณาการ (Tactics for Integrative Negotiations) เริ่มต้นด้วยการสร้างบรรยากาศที่ดี วางกรอบการเจรจาในเชิงบวก ไม่ควรให้ข้อเสนอที่เร็วเกินไป สอบถามผลประโยชน์ที่สำคัญของทั้งสองฝ่าย เป็นนักฟังที่ดี พยายามให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลแบบสองทาง มีความยืดหยุ่น ค้นหาทางเลือกที่ใช้ความแตกต่างให้เกิดประโยชน์ ๕) การวางกรอบการเจรจา และการประเมินอย่างต่อเนื่อง (Framing and Continual Evaluation) กำหนดกรอบการเจรจาเป็นการกำหนดทิศทางให้แต่ละฝ่าย

ฟิชเชอร์ และ ยูรี (Fisher and Ury, ๒๐๑๒: ๑๙-๙๑) ได้กล่าวไว้สังเคราะห์ได้ว่า กลยุทธ์ในการเจรจา คือ ๑) แยกผู้คนออกจากปัญหา (Separate the People from the Problem) การต่อรองเพื่อสถานะจะก่อให้เกิดความขัดแย้ง การจัดการกับปัญหาที่สำคัญต้องแยกแยะแต่ละเรื่องออกจากกัน มีการสื่อสารระหว่างกันที่ชัดเจน แสดงความรู้สึกโดยไม่กล่าวโทษ รู้จักรักษาหน้าของฝ่ายตรงกันข้าม ตระหนักในอารมณ์ของฝ่ายตนและฝ่ายตรงกันข้ามอย่าตอบสนองต่อการที่อีกฝ่ายระเบิดอารมณ์ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับอีกฝ่าย เผชิญหน้ากับปัญหามีใช้ผู้คน ๒) มุ่งเน้นความสนใจไม่ใช่สถานะ (Focus on Interests, Not Positions) อธิบายให้คู่เจรจาเข้าใจได้ว่า เราสนใจอะไร และอะไรคือความสนใจของคู่เจรจา มองการแก้ปัญหาไปข้างหน้ามีใช้ย่ำอยู่กับที่ จงหนักแน่นแต่มีความยืดหยุ่น ตระหนักในผลประโยชน์แต่ยืดหยุ่นกับผู้คน ๓) สร้างทางเลือกเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน (Invent Options for Mutual Gain) คิดค้นทางเลือกที่ยอมรับได้ ถามอีกฝ่ายว่าเขาต้องการแบบใด ขยายทางเลือกให้มากกว่าหนึ่งทางเลือกกระบุความสนใจที่มีร่วมกัน ๔) ยืนยันที่จะใช้เกณฑ์ซึ่งเป็นรูปธรรม (Insist on Using Objective Criteria) ตีกรอบแต่ละปัญหาด้วยรูปแบบของการหาข้อตกลงด้วยเกณฑ์ซึ่งเป็นธรรมร่วมกัน เห็นชอบร่วมกันในหลักการก่อน ก่อนที่จะมีข้อตกลง

มาโกโตะ (Makoto, ๒๕๕๑ : ๓๑๕-๓๑๖) กล่าวถึง การเจรจาที่ได้ผลสรุปได้ว่า ๑) การเจรจาต่อรองต้องมองหาผลประโยชน์ที่แตกต่าง เมื่อได้ประโยชน์ที่ต้องการก็สามารถตกลงกันได้ ๒) ทั้งความคิดเรื่องการเอาแพ้-ชนะ ๓) อย่ากลัวเสียหน้า ต้องรู้จักการยอมให้ก่อน เพื่อที่จะรับในภายหลัง ๔) อย่าพูดมากเกินไป เพราะอาจจะทำให้คำพูดบางคำทำให้การเจรจาล้มเหลวได้ ๕) อำนาจในการต่อรองเปลี่ยนไปเปลี่ยนมาได้เสมอ จงวิเคราะห์แต่ละสถานการณ์ว่าอำนาจต่อรองอยู่ที่ใคร

วัลลี ธรรมโกสิทธิ์ (วัลลี ธรรมโกสิทธิ์, ๒๕๔๙ : ๔๘-๕๐) กล่าวถึงกลยุทธ์ในการเจรจาต่อรองสรุปได้ว่า การเจรจาต่อรองแบบยึดจุดยืน (Position Negotiation) ผู้เจรจจะปิดบังข้อมูลของตน และต้องการข้อมูลของฝ่ายตรงข้ามมากที่สุดเท่าที่จะทำได้วัตถุประสงค์จากการสูญเสียของฝ่ายตรงข้าม ไม่ถามคำถามที่ตนเองไม่รู้คำตอบ คิดว่าฝ่ายตรงข้ามมีความตั้งใจที่แย่มากที่สุด ส่วนการเจรจาต่อรองแบบยึดผลประโยชน์ (Interest Negotiation) ผู้เจรจจะช่วยกันสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่เป็นแรงจูงใจของแต่ละฝ่ายการสื่อสารเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ต้องการมีการอภิปรายอย่างเปิดเผย เปิดกว้างระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

เกียรติศักดิ์ วัฒนศักดิ์ (เกียรติศักดิ์ วัฒนศักดิ์, ๒๕๕๓ : ๕๒-๕๖) กล่าวถึงหลักการสำคัญในการเจรจาต่อรองที่ควรยึดถือปฏิบัติ คือ ๑) ยอมรับสถานะของคู่ขัดแย้ง หรือคู่กรณี ๒) เข้าใจจุดยืน มุมมองและเหตุผลของคู่กรณีฝ่ายตรงข้าม ๓) เห็นส่วนดีของคู่เจรจาไม่ว่าจะเป็นทัศนคติหรือพฤติกรรม ๔) มองคู่เจรจาว่า เป็นผู้ที่สามารถเป็นฝ่ายเดียวกับเราได้ หรือจะตกลงกันได้ โดยได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ๕)เจรจากับคู่เจรจาอย่างสุภาพและเปิดเผย

สรุปได้ว่า กลยุทธ์ในการเจรจาต่อรอง จะใช้กลวิธีอย่างไร จะเกี่ยวข้องกับรูปแบบการเจรจาต่อรอง หากรูปแบบการเจรจาต่อรอง เป็นแบบแข่งขันผู้เจรจาต่อรองจะต้องสร้างความได้เปรียบในการเจรจา จะไม่เปิดเผยข้อมูลของตน ส่วนการเจรจาต่อรองแบบบูรณาการ ซึ่งต่างฝ่ายต่างได้ประโยชน์ จะเริ่มต้นด้วยบรรยากาศที่ดี การให้เกียรติคู่เจรจาก่อนขอสรุปที่เป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่าย การแสดงความเห็นใจ ให้ความสนใจฟังคำตอบได้จากฝ่ายตรงข้าม พยายามสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลแบบสองทาง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปิ่นวดี ศรีสุพรรณ (๒๕๖๒) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของการค้าชายแดนต่อการพัฒนาพื้นที่ชายแดน กรณีศึกษาจุดผ่อนปรนช่องอานม้า จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า ๑) ความเป็นมาและลักษณะของการค้าชายแดนบนพื้นที่การค้าชายแดนจุดผ่อนปรน ช่องอานม้า พบว่า การค้าบนพื้นที่ช่องอานม้าซึ่งเป็นพื้นที่ชายแดนเกิดขึ้นในยุคหลังนโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้าเช่นเดียวกับพื้นที่ชายแดนในบริเวณอื่นของไทย การค้าชายแดนอย่างเป็นทางการถูกยกระดับในการเป็นจุดผ่อนปรนในปี ๒๕๓๙ และมีกฎเกณฑ์ทางราชการเข้ามากำกับควบคุม อย่างไรก็ตามการค้าในพื้นที่ช่องอานม้ามียุคสมัยหยุดนิ่ง การซื้อขายมีปริมาณไม่มากนัก ลักษณะการค้าชายแดนเป็นการค้าระหว่างประชาชน โดยมีการค้าของผู้ค้ารายใหญ่ขนส่งสินค้าผ่านช่องทางดังกล่าวในบางช่วงระยะเวลา การค้าชายแดนมีความคึกคักภายหลังการปรับปรุงเส้นทางคมนาคมทำให้การเดินทางสะดวกมากขึ้นและมีนักท่องเที่ยวเดินทางไปยังพื้นที่มากขึ้น พื้นที่ทางการค้าในปัจจุบันถูกกำกับควบคุมมากขึ้นต่างจากในอดีต รวมถึงการค้าชายแดนที่มีปริมาณมากขึ้น และมีความพยายามในการ

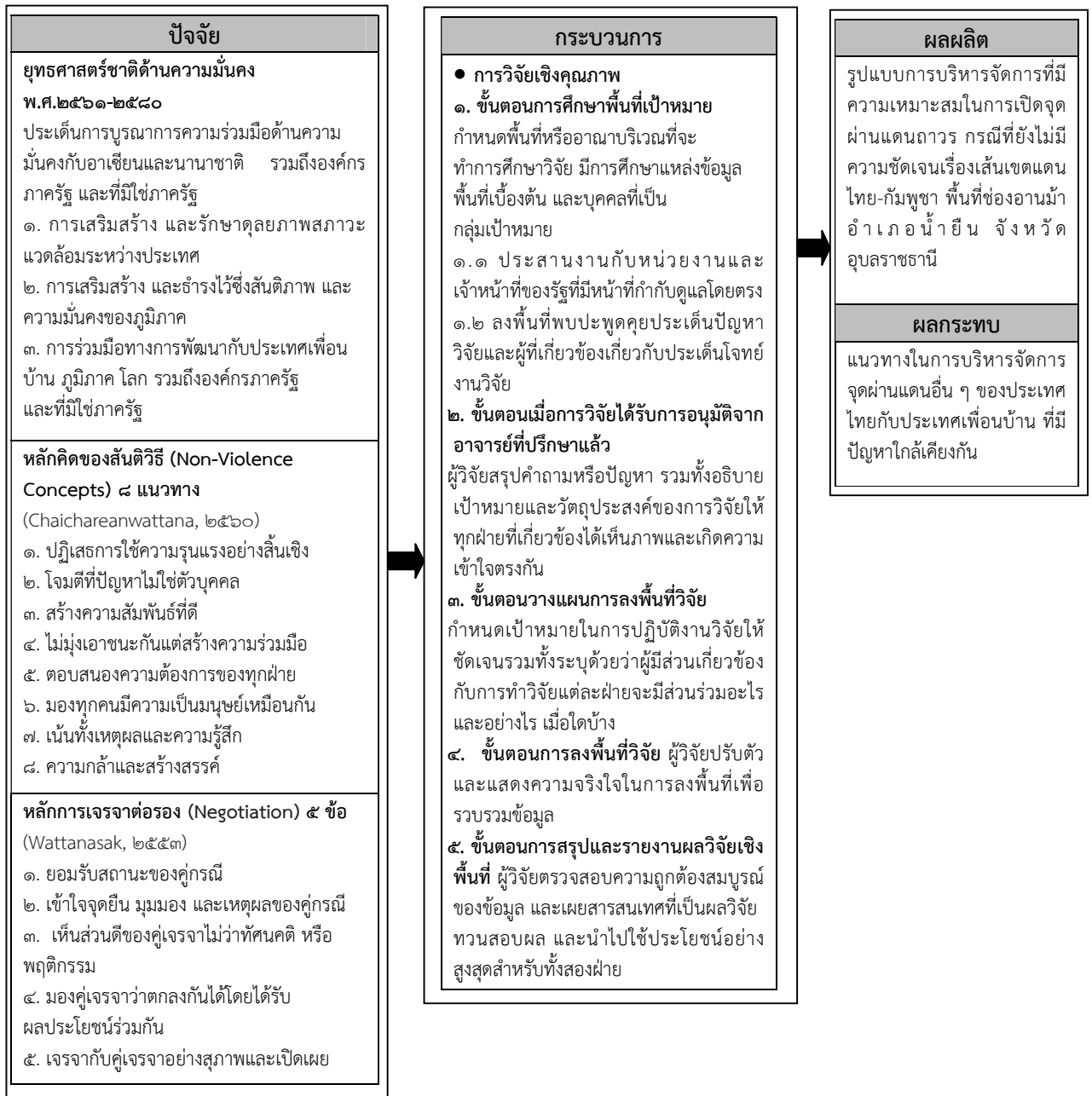
ยกระดับการเปิดจุดผ่านแดนถาวร ๒) ผู้กระทำการที่มีส่วนในการพัฒนาการค้าบนพื้นที่ช่องอานม้า มีผู้กระทำการหลักสองประเภทคือ ผู้กระทำการภาครัฐ และผู้กระทำการภาคประชาชน โดยผู้กระทำการภาคประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้ค้ารายย่อย โดยในภาคเอกชนที่เป็นผู้ประกอบการรายใหญ่และภาคประชาสังคมมีบทบาทค่อนข้างน้อย ยกเว้นในอดีตที่มีผู้ประกอบการภาคเอกชน เช่น ผู้ค้าไม้ ที่มีบทบาทในการพัฒนาเส้นทางถนน การที่ช่องอานม้าตั้งอยู่ในบริเวณชายแดนและถูกประกาศเป็นจุดผ่อนปรนในพื้นที่พรมแดนที่ยังไม่มีการปักปันเขตแดนที่ชัดเจน การอ้างสิทธิ์ในการควบคุมพื้นที่ ทำให้เกิดการใช้กฎหมายและกฎหมายที่ทับซ้อนระหว่างผู้กระทำการภาครัฐเองซึ่งส่งผลไปสู่การบริหารจัดการพื้นที่และการดำเนินงานด้านการค้าขายระหว่างประเทศที่ไม่มีประสิทธิภาพ ๓) ภาครัฐควรบริหารจัดการการค้าชายแดนในพื้นที่ช่องอานม้าโดยการมีส่วนร่วมของผู้ค้า โดยการตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการพื้นที่การค้า ควรมีการแก้ไขปัญหาความไม่ชัดเจนเรื่องจำนวนผู้ค้า พื้นที่การค้าควรถูกจัดระเบียบใหม่และปรับปรุงให้ถูกสุขอนามัย ในกรณีที่ยังไม่มีการปรับเปลี่ยนพื้นที่เป็นจุดผ่านแดนถาวร ควรสร้างความเข้าใจด้านการบริหารจัดการระหว่างหน่วยงานและผู้ค้าที่ชัดเจน ในอนาคตภาครัฐควรมีการนำระบบการจัดการข้อมูลออนไลน์มาใช้เพื่อให้เกิดการจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลเพื่อการพัฒนาพื้นที่อย่างเป็นระบบมากขึ้น

สุนันทา เจริญปัญญาธิง และธนวัฒน์ เดชปรอธ (๒๕๖๑) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพการค้าและการขนส่งชายแดนด้านจังหวัดอุบลราชธานี ต่อการเปิดประเทศเข้าสู่ AEC ผลการศึกษาพบว่า ๑) ด้านระบบการคมนาคมขนส่ง พบว่า จังหวัดอุบลราชธานีควรปรับปรุงด้านคมนาคมขนส่ง ได้แก่ สนามบิน ระบายทาง และถนนให้สามารถรองรับด้านการขนส่งสินค้าและผู้โดยสารมากขึ้น ๒) การส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ อุตสาหกรรมเกษตร เช่น โรงงานผลิตกาแฟ โรงงานแปรรูปข้าว ศูนย์เปลี่ยนถ่ายยานพาหนะ ศูนย์จัดเก็บและกระจายสินค้า โดยใช้ความได้เปรียบการเป็นเมืองเชื่อมโยงกับเมืองที่สำคัญ ทั้งด้านสินค้าและการท่องเที่ยว ๓) การส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อเชื่อมโยงสินค้าและการท่องเที่ยว เปรียบจากความร่วมมือด้านการเป็นเมืองท่องเที่ยว ๔ ประเทศ ๕ เมือง ได้แก่ อุบลราชธานี ไทย ปากเซ สปป.ลาว โฮจิมินห์ เวียดนาม พนมเปญ และเสียมราฐ กัมพูชา ให้สอดคล้องในทิศทางเดียวกัน

พลตรี ธีรกร ธรรมวินทร (๒๕๕๖) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนในเรื่องเส้นเขตแดน ไทย-กัมพูชา ผลการศึกษาพบว่า ๑) การเปิดจุดผ่านแดนไทย-กัมพูชา ยังไม่มีกระบวนการเพื่อจัดการกับปัญหาการกล่าวอ้างเส้นเขตแดนที่แตกต่างกัน ในขณะที่การสำรวจและจัดทำหลักเขตแดน ซึ่งดำเนินการโดยคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-กัมพูชา (Joint Boundary Commission : JBC) ยังไม่แล้วเสร็จ เมื่อรัฐบาลมีมติเห็นชอบที่จะเปิดจุดผ่านแดนเพื่อผลประโยชน์ทางการค้าและการสัญจรข้ามแดนไปมาระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศ จังหวัดชายแดนของทั้งสองประเทศคือกลไกหลักในการดำเนินการ จึงต้องประสบกับปัญหาการกล่าวอ้างเรื่องเส้นเขตแดนที่แตกต่างกันในการเจรจาเพื่อกำหนดรายละเอียดในการปฏิบัติและไม่สามารถตกลงใจดำเนินการต่อไปได้ และได้ขอแนวทางดำเนินการจากหน่วยงานระดับนโยบายในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยที่ผ่านมารัฐบาลทั้งสองฝ่ายได้เห็นชอบให้มีการสำรวจแนวสันปันน้ำขั้นต้น (Detail Survey) เพื่อใช้เป็นแนวอ้างอิง แต่ก็ยังไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ เพราะเมื่อมีการสำรวจและตรวจพบแนวสันปันน้ำขั้นต้นแล้ว ระดับนโยบายก็ยังไม่สามารถกำหนดแนวทางการปฏิบัติ

ที่ชัดเจนว่า ให้ยึดแนวสันปันน้ำขั้นต้นนี้เป็นแนวเส้นเขตแดนได้เลยหรือไม่ รวมทั้งต้องกันแนวห้ามใช้ประโยชน์ห่างจากแนวสันปันน้ำที่พบนี้ออกไปฝั่งละเท่าไร เพราะสันปันน้ำที่ตรวจพบนี้เป็นเพียงสันปันน้ำระยะสั้น ๆ ไม่ได้เป็นสันปันน้ำต่อเนื่อง ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งและมีการละเมิด MOU ปี ๔๓ เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้มีการประท้วงของทั้งสองประเทศ และกระทบต่อการพัฒนาจุดผ่านแดน ทำให้การดำเนินการหยุดชะงักไม่ก้าวหน้าอย่างที่ควรจะเป็น ๒) ประเทศไทยและประเทศกัมพูชา ยังไม่มีกระบวนการบริหารจัดการความรู้ให้แก่หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการเปิดจุดผ่านแดน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานยังขาดความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน ทำให้การดำเนินการไม่เป็นไปตามระเบียบและขั้นตอน เกิดความล่าช้า ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์และความต้องการของประชาชน ๓) กลไกของทั้งสองประเทศ ยังไม่สามารถนำกระบวนการบริหารจัดการความขัดแย้งมาประยุกต์ใช้ให้สามารถเปิดจุดผ่านแดนได้ แต่หน่วยงานไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน รวมถึงบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานอื่น ขาดความรู้ความเข้าใจและการบูรณาการ การขับเคลื่อนแผนงาน ทำให้ไม่มีเอกภาพและส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินการในท้ายที่สุด ๔) ประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ยังขาดความไว้วางใจกัน ต่างฝ่ายต่างมองเห็นปัญหามากกว่าที่จะเล็งเห็นโอกาสของผลประโยชน์ที่จะได้รับของทั้งสองประเทศ ขาดการเอาใจใส่ต่อปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อระดับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นแม้เพียงเล็กน้อยก็ไม่ได้รับการแก้ไขในทันที ทำให้ปัญหาลูกกลามขยายตัวและก่อให้เกิดเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาร่วมกัน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

สรุป

การศึกษาแนวทางการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา : กรณีศึกษาช่องอานม้า อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี ศึกษาตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๘๐ ประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการบูรณาการความร่วมมือด้านความมั่นคงกับอาเซียนและนานาชาติ รวมถึงองค์การภาครัฐ และที่มิใช่ภาครัฐ เพื่อส่งเสริมความสงบ สันติสุข ความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้าให้กับประเทศชาติและภูมิภาคอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศที่จะรองรับปัญหาร่วมกันได้ใน ๓ ด้านได้แก่

๑. ด้านการเสริมสร้างและรักษาดุลยภาพสถานะแวดล้อมระหว่างประเทศ เพื่อให้เกิดความสันติสุข มั่นคง และสมดุลสำหรับทั้งสองประเทศ ตามกลไกความร่วมมือที่มีอยู่ ผลักดันการหารือแบบทวิภาคีอย่างสร้างสรรค์ เสริมสร้างความสัมพันธ์ ความไว้วางใจ เชื่อใจ ตระหนักรู้ในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

๒. ด้านการเสริมสร้างและธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค เพื่อให้ทั้งสองประเทศอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สามารถแก้ไขปัญหาาร่วมกันได้อย่างสันติวิธี และร่วมมือกันเพื่อการพัฒนาให้เป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประชาชนในทุกมิติและทุกระดับ ทำการแลกเปลี่ยนและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกันอย่างแน่นแฟ้นในทุก ๆ ด้าน

๓. ด้านการร่วมมือทางการพัฒนากับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้เกิดความมั่นคงในภาพรวม มีการพัฒนาไปสู่สันติสุขอย่างแท้จริง เป็นรูปธรรม และยั่งยืน พร้อมคำนึงถึงความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างรัฐต่อรัฐ เอกชนต่อเอกชน และประชาชนต่อประชาชน

การพิจารณาหาทางออกกรณีเส้นเขตแดนยังไม่มีมีความชัดเจน จะหลีกเลี่ยงความขัดแย้งด้วยการใช้หลักคิดของสันติวิธี ๘ ข้อ ได้แก่

๑. ปฏิเสธการใช้ความรุนแรงอย่างสิ้นเชิง
๒. โจมตีที่ปัญหาไม่ใช่ตัวบุคคล
๓. สร้างความสัมพันธ์ที่ดี
๔. ไม่มุ่งเอาชนะกันแต่สร้างความร่วมมือ
๕. ตอบสนองความต้องการของทุกฝ่าย
๖. มองทุกคนมีความเป็นมนุษย์เหมือนกัน
๗. เน้นทั้งเหตุผลและความรู้สึก
๘. ความกล้าและสร้างสรรค์

ด้วยการเจรจาต่อรองของสองฝ่าย ด้วยหลักการ ๕ ข้อได้แก่

๑. ยอมรับสถานะของคู่กรณี
๒. เข้าใจจุดยืน มุมมอง และเหตุผลของคู่กรณี
๓. เห็นส่วนดีของคู่เจรจาไม่ว่าทัศนคติ หรือพฤติกรรม
๔. มองคู่เจรจาทดลองกันได้โดยได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน
๕. เจรจากับคู่เจรจาสบายใจและเปิดเผย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจน เรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา : กรณีศึกษาช่องอานม้า อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี ครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๒ ประการคือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค และโอกาสในการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา พื้นที่ช่องอานม้า อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี และ ๒) เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการที่มีความเหมาะสมในการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา พื้นที่ช่องอานม้า อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี ทั้งนี้มีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

๑. รูปแบบการวิจัย
๒. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
๓. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
๔. การเก็บรวบรวมข้อมูล
๕. การวิเคราะห์และประเมินผล

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ (Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) แลกเปลี่ยนความคิดเห็นแบบไม่เป็นทางการ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ได้นำเสนอ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการเปิดจุดผ่านแดนถาวร ช่องอานม้า-อานแซะ ร่วมกับการศึกษาเอกสารเพื่อใช้เป็นข้อมูลหัตถวิญญูประกอบการวิเคราะห์ เช่น ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๘๐ เอกสารเกี่ยวกับเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา เอกสารเกี่ยวกับการเปิดจุดผ่านแดน เอกสารเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี เอกสารเกี่ยวกับหลักการเจรจาต่อรอง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑. ประชากร (Population)

ประชากรที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย ประชากรทั้งสองประเทศ คือ ประชากรไทย และประชากรกัมพูชา โดยประชากรของแต่ละประเทศจะประกอบด้วย ๓ กลุ่ม ได้แก่

๑.๑ กลุ่มผู้บริหารระดับสูง

โดยเป็นหน่วยงานจากทางภาครัฐของทั้งประเทศไทย และประเทศกัมพูชา ที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายในระดับประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการเปิดจุดผ่านแดน

๑.๒ กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่

โดยเป็นหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานความมั่นคง หรือผู้นำทางธรรมชาติของทั้งประเทศไทย และประเทศกัมพูชา ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการชั่งอานม้า อำเภอน้ำย่น จังหวัดอุบลราชธานี - ชองอานแซะ อำเภอมะนัง จังหวัดพระวิหาร

๑.๓ กลุ่มประชาชนในพื้นที่

โดยเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอน้ำย่น จังหวัดอุบลราชธานี ราชอาณาจักรไทย และอำเภอมะนัง จังหวัดพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา ซึ่งได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ในพื้นที่และการเปิดจุดผ่านแดนชองอานม้า-อานแซะโดยตรง แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยผู้ประกอบการอาชีพต่าง ๆ ได้แก่

๑.๓.๑ กลุ่มคนที่เกิดก่อนปี พ.ศ.๒๕๒๕ ซึ่งได้รับผลกระทบจากการสู้รบกับภัยคุกคามจากลัทธิคอมมิวนิสต์ และการก่อตั้งศูนย์อพยพได้รับผลกระทบจากการสู้รบจากสงครามกลางเมืองของกัมพูชาในพื้นที่ชองอานม้า

๑.๓.๒ กลุ่มคนที่เกิดตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๒๕-๒๕๔๐ ซึ่งได้รับผลกระทบจากการเปิดจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าชองอานม้าตั้งแต่ปี ๒๕๔๖

๑.๓.๓ กลุ่มคนที่เกิดหลัง พ.ศ.๒๕๔๐ ซึ่งเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่

๒. กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา : กรณีศึกษาชองอานม้า อำเภอน้ำย่น จังหวัดอุบลราชธานี” ใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่

๒.๑ กลุ่มผู้บริหารระดับสูง จำนวนฝ่ายละ ๕ คน

ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Semi Interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งมีการกำหนดคำถามในการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า และการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการคัดเลือกสัมภาษณ์บุคคลที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายในระดับประเทศที่เกี่ยวข้องกับการเปิดจุดผ่านแดน สามารถให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการเปิดจุดผ่านแดน และข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ ได้ทั้งหมด ซึ่งบุคคลเหล่านี้ประกอบด้วย

ตารางที่ ๓ - ๑ จำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารระดับสูง

กลุ่มตัวอย่าง	ฝ่ายไทย	ฝ่ายกัมพูชา
ผู้บริหารระดับสูง	๑. กองเขตแดน กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ ๒. กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ ๓. กรมยุทธการทหารบก ๔. กรมกิจการชายแดนทหาร ๕. กรมแผนที่ทหาร	๑. คณะกรรมการป้องกันเขตแดนกัมพูชา-ไทย ๒. กองพลสนับสุนนที่ ๓/ผู้บัญชาการยุทธบริเวณพื้นที่ ๑ ๓. กระทรวงการต่างประเทศ ๔. กรมกิจการชายแดนทหาร ๕. กรมแผนที่ทหาร
รวม	๕	๕

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖

๒.๒ กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ จำนวนฝ่ายละ ๑๐ คน

ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีการกำหนดคำถามในการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า และเลือกสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานความมั่นคง หรือผู้นำทางธรรมชาติของทั้งฝั่งไทย และกัมพูชา ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่และเกี่ยวข้องกับช่องทางม้า-อานแซะ เป็นบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ ได้ทั้งหมด ที่เกี่ยวกับช่องทางม้า-อานแซะ และการเปิดจุดผ่านแดนช่องทางม้า-อานแซะ ประกอบด้วย

ตารางที่ ๓ - ๒ จำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่

กลุ่มตัวอย่าง	ฝ่ายไทย	ฝ่ายกัมพูชา
ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่	๑. แม่ทัพภาคที่ ๒ ๒. ผู้ว่าราชการอุบลราชธานี ๓. ผู้บัญชาการกองกำลังสุรนารี ๔. ผู้บังคับหน่วยเฉพาะกิจที่ ๑ กองกำลังสุรนารี ๕. ผู้บังคับหน่วยเฉพาะกิจกรมทหารพรานที่ ๒๓ กองกำลังสุรนารี ๖. นายอำเภอโนนชัย ๗. กำนันตำบลโชน ๘. หัวหน้าอุทยานแห่งชาติพระวิหาร ๙. หัวหน้าหน่วยประสานงานชายแดนไทย-กัมพูชา ประจำพื้นที่ ๑ ๑๐. ผู้ใหญ่บ้านโนนชัย หมู่ที่ ๖	๑. ผู้บัญชาการภูมิภาคทหารที่ ๔ ๒. ผู้ว่าราชการจังหวัดพระวิหาร ๓. ผู้บัญชาการทหารประจำจังหวัดพระวิหาร ๔. ผู้บัญชาการทหารประจำอำเภอจอมกระสาน ๕. นายอำเภอจอมกระสาน ๖. กำนันตำบลจอมกระสาน ๗. หัวหน้าหน่วยประสานงานชายแดนกัมพูชา-ไทย ๘. ประธานช่องทางอานแซะ ๙. หัวหน้าหน่วยประสานงานชายแดนกัมพูชา-ไทย ประจำช่องทางอานแซะ ๑๐. ผู้ใหญ่บ้านอานแซะ
รวม	๑๐	๑๐

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖

๒.๓ กลุ่มประชาชนในพื้นที่ จำนวนฝ่ายละ ๔๓ คน

ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีการกำหนดคำถามในการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า และเลือกสัมภาษณ์ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอน้ำเย็น จังหวัดอุบลราชธานี ราชอาณาจักรไทย และอำเภอจอมกระสาน จังหวัดพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงต่อสถานการณ์ในพื้นที่ช่องอานม้า-อานแซะ และการเปิดจุดผ่านแดนช่องอานม้า-อานแซะ โดยแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่มอายุ ซึ่งได้รับผลกระทบต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแตกต่างกัน ประกอบด้วย

๒.๓.๑ กลุ่มคนที่เกิดก่อนปี พ.ศ.๒๕๒๕ เป็นกลุ่มประชากรที่ได้รับผลกระทบจากการสู้รบกับภัยคุกคามจากลัทธิคอมมิวนิสต์ และการตั้งศูนย์อพยพรับผู้ได้รับผลกระทบจากการสู้รบจากสงครามกลางเมืองของกัมพูชาในพื้นที่ช่องอานม้า จำนวนฝ่ายละ ๓ คน ประกอบด้วย

ตารางที่ ๓ - ๓ จำนวนกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ กลุ่มคนที่เกิดก่อนปี พ.ศ.๒๕๒๕

กลุ่มตัวอย่าง	ฝ่ายไทย	ฝ่ายกัมพูชา
ประชาชนในพื้นที่กลุ่มเกิดก่อน พ.ศ.๒๕๒๕	๑. ประชาชนบ้านน้ำเย็น หมู่ที่ ๖ ๒. ประชาชนบ้านโขง หมู่ที่ ๗ ๓. ประชาชนบ้านโขง หมู่ที่ ๗	๑. ประชาชนบ้านอานแซะ ๒. ประชาชนบ้านอานแซะ ๓. ประชาชนบ้านอานแซะ
รวม	๓	๓

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖

๒.๓.๒ กลุ่มคนที่เกิดระหว่างปี พ.ศ.๒๕๒๕ - ๒๕๔๐ เป็นกลุ่มประชากรที่ได้รับผลกระทบจากการเปิดจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าช่องอานม้า-อานแซะ ในปี พ.ศ.๒๕๔๖ จำนวนฝ่ายละ ๑๗ คน ประกอบด้วย

ตารางที่ ๓ - ๔ จำนวนกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ กลุ่มคนที่เกิดระหว่างปี พ.ศ.๒๕๒๕ - ๒๕๔๐

กลุ่มตัวอย่าง	ฝ่ายไทย	ฝ่ายกัมพูชา
ประชาชนในพื้นที่กลุ่มเกิดระหว่างปี พ.ศ.๒๕๒๕-๒๕๔๐	๑. ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโขง ๒. เจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดน กก.ตชด.๒๒ ๓. เจ้าหน้าที่ทหารพราน ฉก.ทพ. ๒๓ ๔. เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ยอดโดม ๕. ปลัดอำเภอน้ำเย็น ๖. พ่อค้าอำเภอน้ำเย็น ๗. พ่อค้าอำเภอน้ำเย็น ๘. พ่อค้าอำเภอน้ำเย็น ๙. พ่อค้าอำเภอน้ำเย็น	๑. ครูใหญ่โรงเรียนจอมกระสาน ๒. เจ้าหน้าที่ทหารประจำจังหวัดพระวิหาร ๓. เจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดน ร้อย.ตชด.๗๙๓ ๔. ปลัดอำเภอจอมกระสาน ๕. เจ้าหน้าที่ตลาดตรีเพียบ ๖. พ่อค้าตลาดอานแซะ ๗. พ่อค้าตลาดอานแซะ ๘. พ่อค้าตลาดอานแซะ ๙. พ่อค้าตลาดอานแซะ ๑๐. พ่อค้าตลาดอานแซะ

ตารางที่ ๓ - ๔ จำนวนกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ กลุ่มคนที่เกิดระหว่างปี พ.ศ.๒๕๒๕ - ๒๕๔๐ (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง	ฝ่ายไทย	ฝ่ายกัมพูชา
ประชาชนในพื้นที่ กลุ่มเกิดระหว่างปี พ.ศ.๒๕๒๕-๒๕๔๐	๑๐. พ่อค้าอำเภอน้ำเย็น ๑๑. พ่อค้าอำเภอน้ำเย็น ๑๒. ประชาชนบ้านน้ำเย็น หมู่ที่ ๖ ๑๓. ประชาชนบ้านน้ำเย็น หมู่ที่ ๖ ๑๔. ประชาชนบ้านน้ำเย็น หมู่ที่ ๖ ๑๕. ประชาชนบ้านโขง หมู่ที่ ๗ ๑๖. ประชาชนบ้านโขง หมู่ที่ ๗ ๑๗. ประชาชนบ้านโขง หมู่ที่ ๗	๑๑. พ่อค้าตลาดอานแซะ ๑๒. ประชาชนบ้านอานแซะ ๑๓. ประชาชนบ้านอานแซะ ๑๔. ประชาชนบ้านอานแซะ ๑๕. ประชาชนบ้านอานแซะ ๑๖. ประชาชนบ้านอานแซะ ๑๗. ประชาชนบ้านอานแซะ
รวม	๑๗	๑๗

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖

๒.๓.๓ กลุ่มคนที่เกิดหลังปี พ.ศ.๒๕๔๐ เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ไม่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความขัดแย้งและการสู้รบใด ๆ จำนวนฝ่ายละ ๒๓ คน ประกอบด้วย

ตารางที่ ๓ - ๕ จำนวนกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ กลุ่มคนที่เกิดหลังปี พ.ศ.๒๕๔๐

กลุ่มตัวอย่าง	ฝ่ายไทย	ฝ่ายกัมพูชา
ประชาชนในพื้นที่ กลุ่มเกิดหลังปี พ.ศ.๒๕๔๐	๑. ครูโรงเรียนบ้านโขง ๒. เจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดน กก.ตชด.๒๒ ๓. เจ้าหน้าที่ทหารพราน ฉก.ทพ. ๒๓ ๔. เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ยอดโดม ๕. เจ้าหน้าที่ปกครองอำเภอน้ำเย็น ๖. พ่อค้าอำเภอน้ำเย็น ๗. พ่อค้าอำเภอน้ำเย็น ๘. พ่อค้าอำเภอน้ำเย็น ๙. พ่อค้าอำเภอน้ำเย็น ๑๐. พ่อค้าอำเภอน้ำเย็น ๑๑. พ่อค้าอำเภอน้ำเย็น ๑๒. ประชาชนบ้านน้ำเย็น หมู่ที่ ๖ ๑๓. ประชาชนบ้านน้ำเย็น หมู่ที่ ๖	๑. ครูโรงเรียนจอมกระสาน ๒. เจ้าหน้าที่ทหารประจำจังหวัดพระวิหาร ๓. เจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดน ร้อย.ตชด.๗๙๓ ๔. เจ้าหน้าที่ปกครองอำเภอจอมกระสาน ๕. เจ้าหน้าที่หน่วยประสานงานชายแดน กัมพูชา-ไทย ประจำพื้นที่ช่องอานแซะ ๖. พ่อค้าตลาดอานแซะ ๗. พ่อค้าตลาดอานแซะ ๘. พ่อค้าตลาดอานแซะ ๙. พ่อค้าตลาดอานแซะ ๑๐. พ่อค้าตลาดอานแซะ ๑๑. พ่อค้าตลาดอานแซะ ๑๒. ประชาชนบ้านอานแซะ ๑๓. ประชาชนบ้านอานแซะ

ตารางที่ ๓ - ๕ จำนวนกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ กลุ่มคนที่เกิดหลังปี พ.ศ.๒๕๔๐ (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง	ฝ่ายไทย	ฝ่ายกัมพูชา
	๑๔. ประชาชนบ้านน้ำเย็น หมู่ที่ ๖ ๑๕. ประชาชนบ้านโชน หมู่ที่ ๗ ๑๖. ประชาชนบ้านโชน หมู่ที่ ๗ ๑๗. ประชาชนบ้านโชน หมู่ที่ ๗ ๑๘. เยาวชนบ้านน้ำเย็น หมู่ที่ ๖ ๑๙. เยาวชนบ้านน้ำเย็น หมู่ที่ ๖ ๒๐. เยาวชนบ้านน้ำเย็น หมู่ที่ ๖ ๒๑. เยาวชนบ้านโชน หมู่ที่ ๗ ๒๒. เยาวชนบ้านโชน หมู่ที่ ๗ ๒๓. เยาวชนบ้านโชน หมู่ที่ ๗	๑๔. ประชาชนบ้านอานแซะ ๑๕. ประชาชนบ้านอานแซะ ๑๖. ประชาชนบ้านอานแซะ ๑๗. ประชาชนบ้านอานแซะ ๑๘. เยาวชนบ้านอานแซะ ๑๙. เยาวชนบ้านอานแซะ ๒๐. เยาวชนบ้านอานแซะ ๒๑. เยาวชนบ้านอานแซะ ๒๒. เยาวชนบ้านอานแซะ ๒๓. เยาวชนบ้านอานแซะ
รวม	๒๓	๒๓

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยได้ใช้เครื่องมือในการศึกษาวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล ๒ ประเภท เพื่อให้การศึกษาวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งประกอบด้วย การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) รายละเอียดดังนี้

๑. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

ผู้ศึกษาวิจัยทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกบุคคล ๒ กลุ่ม ได้แก่

- ๑.๑ กลุ่มผู้บริหารระดับสูง ฝ่ายละ ๕ คน รวม ๑๐ คน
- ๑.๒ กลุ่มข้าราชการระดับผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ฝ่ายละ ๑๐ คน รวม ๒๐ คน

ซึ่งผู้ศึกษาวิจัยจะทำการสัมภาษณ์ในรูปแบบของการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Semi Interview) โดยมีการกำหนดคำถามในการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้าด้วยคำถามปลายเปิด เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้เสนอความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ และได้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงมากที่สุด ซึ่งจะแบ่งคำถามออกเป็น ๔ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ การรับรู้ถึงปัญหาการเปิดจุดผ่านแดนช่องอานม้า-อานแซะ

ส่วนที่ ๒ แนวคิดการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี และการเจรจาต่อรอง

ส่วนที่ ๓ แนวคิดการดำเนินการเปิดจุดผ่านแดนถาวรช่องอานม้า-อานแซะ

เพื่อการสร้างประโยชน์ร่วมกันอย่างสันติ

ส่วนที่ ๔ ความคิดเห็นเพิ่มเติมและข้อเสนอแนะ

๒. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

การรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยมีผู้ศึกษาวิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนา เพื่อให้กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มประชาชนในพื้นที่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งในพื้นที่อำเภอน้ำเย็น จังหวัดอุบลราชธานี ราชอาณาจักรไทย และพื้นที่อำเภอจอมกระสาน จังหวัดพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดจุดผ่านแดนช่องอานม้า-อานแซะ รวมทั้งแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ใช้วิธีการการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวนฝ่ายละ ๔๓ คน รวมกับกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่บางส่วน การสนทนากลุ่มเป็นการอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ ระดมความคิด พูดคุย ชักถามเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของช่องอานม้า-อานแซะ การรับรู้ถึงปัญหาการเปิดจุดผ่านแดนถาวรช่องอานม้า-อานแซะ แนวคิดการดำเนินการเปิดจุดผ่านแดนถาวรช่องอานม้า-อานแซะ เพื่อสร้างประโยชน์ร่วมกันอย่างสันติ ซึ่งมีรายละเอียดในการประชุมดังนี้

การสนทนากลุ่มฝ่ายไทย วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๖ ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๖.๐๐ น. ณ ศาลากลางบ้าน บ้านน้ำเย็น อำเภอน้ำเย็น จังหวัดอุบลราชธานี จำนวนผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทั้งสิ้น ๔๓ คน ประกอบด้วยข้าราชการครู ตำรวจตระเวนชายแดน อาสาสมัครทหารพราน เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพระวิหาร เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง พ่อค้า เกษตรกร และเยาวชน ดำเนินการอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสนทนาได้เสนอความคิดเห็นจากหลากหลายมุมมอง เพื่อให้รับรู้ถึงบริบทความเป็นมาของช่องอานม้า ปัญหาการเปิดจุดผ่านแดน และเสนอแนวความคิดการเปิดจุดผ่านแดนถาวรช่องอานม้า อำเภอน้ำเย็น จังหวัดอุบลราชธานี ในขณะที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดน เพื่อการสร้างประโยชน์ร่วมกันอย่างสันติ

การสนทนากลุ่มฝ่ายกัมพูชา วันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๖๖ ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๖.๐๐ น. ณ อาคารสำนักงานประสานงานชายแดนกัมพูชา-ไทย ตลาดชุมชนอานแซะ อำเภอจอมกระสาน จังหวัดพระวิหาร จำนวนผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทั้งสิ้น ๔๓ คน ประกอบด้วยข้าราชการครู ทหาร ตำรวจตระเวนชายแดน เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่หน่วยประสานงานชายแดนกัมพูชา-ไทย พ่อค้า เกษตรกร และเยาวชน ดำเนินการอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้เสนอความคิดเห็นจากหลากหลายมุมมอง เพื่อให้รับรู้ถึงบริบทความเป็นมาของช่องอานแซะ ปัญหาการเปิดจุดผ่านแดน และเสนอแนวความคิดการเปิดจุดผ่านแดนช่องอานแซะ อำเภอจอมกระสาน จังหวัดพระวิหาร ในขณะที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดน เพื่อการสร้างประโยชน์ร่วมกันอย่างสันติ

๓. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

ผู้ศึกษาวิจัยทำการศึกษาและดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ดังนี้

- ๓.๑ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๓.๒ กำหนดหัวข้อการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้ศึกษาวิจัยจะสัมภาษณ์แบบเจาะลึกบุคคล ๒ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารระดับสูง และกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่
- ๓.๓ สร้างแบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีคำถามปลายเปิด
- ๓.๔ นำแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาช่วยตรวจสอบความถูกต้อง

๓.๕ ทำการปรับปรุงและแก้ไขแบบสัมภาษณ์ ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

๓.๖ นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกลุ่มผู้บริหารระดับสูง และกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่

๓.๗ ปรับปรุงและแก้ไขแบบสัมภาษณ์หลังการทดลองใช้ ให้ได้เครื่องมือวิจัยที่สมบูรณ์และชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบไปด้วยข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

๑. การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

ผู้ศึกษาวิจัยได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

๑.๑ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – depth Interview) ซึ่งเป็นคำถามแบบมีโครงสร้าง (Semi Interview) จากผู้ให้ข้อมูล ๒ กลุ่มคือ กลุ่มผู้บริหารระดับสูง และกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ได้แก่

ฝ่ายไทย

- กองเขตแดน กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ
- กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ
- กรมยุทธการทหารบก
- กรมกิจการชายแดนทหาร
- กรมแผนที่ทหาร
- แม่ทัพภาคที่ ๒
- ผู้ว่าราชการการอุบลราชธานี
- ผู้บัญชาการกองกำลังสุรนารี
- ผู้บังคับหน่วยเฉพาะกิจที่ ๑ กองกำลังสุรนารี
- ผู้บังคับหน่วยเฉพาะกิจกรมทหารพรานที่ ๒๓ กองกำลังสุรนารี
- นายอำเภอ น้ำยืน
- กำนันตำบลโขง
- หัวหน้าอุทยานแห่งชาติพระวิหาร
- หัวหน้าหน่วยประสานงานชายแดนไทย-กัมพูชา ประจำพื้นที่ ๑
- ผู้ใหญ่บ้านน้ำยืน หมู่ที่ ๖

ฝ่ายกัมพูชา

- คณะกรรมการปักปันเขตแดนกัมพูชา-ไทย
- กองพลสนับสุนนที่ ๓/ผู้บัญชาการยุทธบริเวณพื้นที่ ๑
- กระทรวงการต่างประเทศ
- กรมกิจการชายแดนทหาร

- กรมแผนที่ทหาร
- ผู้บัญชาการภูมิภาคทหารที่ ๔
- ผู้ว่าราชการจังหวัดพระวิหาร
- ผู้บัญชาการทหารประจำจังหวัดพระวิหาร
- ผู้บัญชาการทหารประจำอำเภอจอมกระสาน
- นายอำเภอจอมกระสาน
- กำนันตำบลจอมกระสาน
- หัวหน้าหน่วยประสานงานชายแดนกัมพูชา-ไทย
- ประธานช่องอานแซะ
- หัวหน้าหน่วยประสานงานชายแดนกัมพูชา-ไทย ประจำช่องอานแซะ
- ผู้ใหญ่บ้านอานแซะ

๑.๒ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชาชนในพื้นที่ ด้วยการอภิปราย แลกเปลี่ยนความรู้ ระดมความคิด พูดคุย ชักถามเกี่ยวกับปัญหาในการเปิดจุดผ่านแดนช่องอานม้า-อานแซะ รวมถึงการอภิปรายสรุปผล และเสนอแนวความคิดในการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธีเพื่อการสร้างประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้แก่

ฝ่ายไทย

- กลุ่มประชาชนที่เกิดก่อนปี พ.ศ.๒๕๒๕ จากบ้านน้ำเย็น หมู่ที่ ๖ และบ้านโขง หมู่ที่ ๗
- กลุ่มประชาชนที่เกิดระหว่างปี พ.ศ.๒๕๒๕-๒๕๔๐ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโขง, เจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดน กก.ตชด.๒๒, เจ้าหน้าที่ทหารพราน ฉก.ทพ.๒๓, เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ายอดโดม, ปลัดอำเภอน้ำเย็น, พ่อค้าจากอำเภอน้ำเย็น, ประชาชนบ้านน้ำเย็น หมู่ที่ ๖ และประชาชนบ้านโขง หมู่ที่ ๗
- กลุ่มประชาชนที่เกิดหลังปี พ.ศ.๒๕๔๐ ประกอบด้วย ครูโรงเรียนบ้านโขง, เจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดน กก.ตชด.๒๒, เจ้าหน้าที่ทหารพราน ฉก.ทพ.๒๓, เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ายอดโดม, เจ้าหน้าที่ปกครองอำเภอน้ำเย็น, พ่อค้าจากอำเภอน้ำเย็น, ประชาชนบ้านน้ำเย็น หมู่ที่ ๖, ประชาชนบ้านโขง หมู่ที่ ๗, เยาวชนบ้านน้ำเย็น หมู่ที่ ๖ และเยาวชนบ้านโขง หมู่ที่ ๗

ฝ่ายกัมพูชา

- กลุ่มประชาชนที่เกิดก่อนปี พ.ศ.๒๕๒๕ จากบ้านอานแซะ
- กลุ่มประชาชนที่เกิดระหว่างปี พ.ศ.๒๕๒๕-๒๕๔๐ ประกอบด้วย ครูใหญ่โรงเรียนจอมกระสาน, เจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดน ร้อย.ตชด.๗๙๓, เจ้าหน้าที่ทหารประจำจังหวัดพระวิหาร, ปลัดอำเภอจอมกระสาน, เจ้าหน้าที่ตลาดตรีเพียบ, พ่อค้าตลาดอานแซะ และประชาชนบ้านอานแซะ
- กลุ่มประชาชนที่เกิดหลังปี พ.ศ.๒๕๔๐ ประกอบด้วย ครูโรงเรียนจอมกระสาน, เจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดน ร้อย.ตชด.๗๙๓, เจ้าหน้าที่ทหารประจำจังหวัดพระวิหาร,

เจ้าหน้าที่ปกครองอำเภอจอมกระสาน, เจ้าหน้าที่หน่วยประสานงานชายแดนกัมพูชา-ไทย ประจำช่องอานแซะ, พ่อค้าตลาดอานแซะ, ประชาชนบ้านอานแซะ และเยาวชนบ้านอานแซะ

๒. การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

ผู้ศึกษาวิจัยได้ศึกษา แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเส้นเขตแดนไทยกับกัมพูชา จุดผ่านแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน การจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี หลักการเจรจาต่อรอง รวมถึงแนวทางการเปิดจุดผ่านแดนถาวรกรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา ซึ่งได้จากการศึกษาค้นคว้ารวบรวมเอกสาร วารสาร จุลสาร หนังสือวิทยานิพนธ์ และผลงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงการศึกษาข้อมูลจากสื่ออินเทอร์เน็ต และจากหน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชน ได้แก่

- ๒.๑ กองการต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย
- ๒.๒ สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
- ๒.๓ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ
- ๒.๔ กองกำลังสุรนารี
- ๒.๕ ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดอุบลราชธานี
- ๒.๖ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

การวิเคราะห์ข้อมูลและประเมินผล

การวิเคราะห์และประมวลผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ผู้ศึกษาวิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์และประมวลผลออกเป็น ๒ ส่วนดังนี้

๑. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ผู้ศึกษาวิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากผู้ให้ข้อมูลทั้ง ๒ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารระดับสูง และกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ มาวิเคราะห์ข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑.๑ ทำการวิเคราะห์รายกลุ่มจากคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ โดยจัดกลุ่มประเด็นสำคัญของคำถามในแต่ละตอนที่ใช้ในการสัมภาษณ์

๑.๒ วิเคราะห์แนวทางการเปิดจุดผ่านแดนถาวรช่องอานม้า อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี ในขณะที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดน เพื่อการสร้างประโยชน์ร่วมกันอย่างสันติ จากข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ

๒. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม

ผู้ศึกษาวิจัยจะนำข้อมูลจากการสนทนากลุ่มมาสรุปประเด็นในแต่ละหัวข้อ แล้วนำมาวิเคราะห์ประเด็นปัญหา และนำข้อมูลที่ได้มาสรุปเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา และแนวทางในการเปิดจุดผ่านแดนถาวรช่องอานม้า อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี ในขณะที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดน เพื่อการสร้างประโยชน์ร่วมกันอย่างสันติ

สรุป

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา : กรณีศึกษาช่องอานม้า อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค และโอกาสในการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา พื้นที่ช่องอานม้า อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี และ ๒) เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการที่มีความเหมาะสมในการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา พื้นที่ช่องอานม้า อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ (Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) แลกเปลี่ยนความคิดเห็นแบบไม่เป็นทางการ ประชากรที่เป็นกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ประชากรทั้งสองประเทศ คือ ประชากรไทย และประชากรกัมพูชา โดยประชากรของแต่ละประเทศจะประกอบด้วย ๓ กลุ่ม คือ ๑) กลุ่มผู้บริหารระดับสูง ๒) กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ และ ๓) กลุ่มประชาชนในพื้นที่ ใช้เครื่องมือในการศึกษาวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล ๒ ประเภท คือ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) รวมถึงข้อมูลทุติยภูมิ แล้วดำเนินการวิเคราะห์และประมวลผล ๒ ส่วน คือ ๑) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และ ๒) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม

บทที่ ๔

ผลการศึกษา

บริบทความสัมพันธ์ และจุดผ่านแดนไทย-กัมพูชาพื้นที่ช่องอานม้า

ไทยและกัมพูชาเป็นสังคมที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันมายาวนานตั้งแต่ก่อนตั้งสุโขทัยเป็นราชธานี ความสัมพันธ์ของทั้งสองสังคมมีลักษณะที่เป็นไมตรี และที่เป็นความขัดแย้งสลับกันไป ทั้งในด้านการเมือง ความมั่นคง และเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชามีลักษณะทั้งรักทั้งชัง (Love and hate relation) กล่าวคือ บางครั้งกัมพูชามองไทยเป็นผู้ร้าย บางคราวก็มองว่าเป็นผู้ดี หรือบางทีก็เป็นทั้งผู้ดีและผู้ร้ายในเวลาเดียวกัน เปลี่ยนไปตามสภาพทางการเมืองทั้งในกัมพูชาและการเมืองระหว่างประเทศ (ธิปติ บัวคำศรี, ๒๕๔๖)

โดยทั่วไป ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชาเป็นความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกัน โดยเฉพาะในทางเศรษฐกิจ เนื่องจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจของกัมพูชายังไม่เข้มแข็งจึงจำเป็นต้องพึ่งพาไทย เป็นต้นว่าการพึ่งพาด้านเงินทุน และสินค้าอุปโภคบริโภค ในขณะที่ไทยพึ่งพากัมพูชาเป็นตลาดสินค้าของไทยและแหล่งนำเข้าสินค้าเกษตรบางชนิด อาจกล่าวได้ว่าในช่วงก่อนรัฐประหารปี ๒๕๔๙ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจมีความโดดเด่นมาก กิจกรรมความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับกัมพูชาที่เห็นเป็นรูปธรรม อาทิ ในปี พ.ศ.๒๕๔๔ มีการจัดทำยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกัมพูชา-ลาว-พม่า และไทย (Economic Cooperation Strategy : ECS) และต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy : ACMECS) มีเวียดนามเข้าร่วมในภายหลัง กรอบ ACMECS นี้ เป็นกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับอนุภูมิภาคที่ตั้งขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์จากความแข็งแกร่งและความหลากหลายของทั้งห้าประเทศสมาชิก ซึ่งมีสาระสำคัญคือ การสร้างเขตเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขัน ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน นำไปสู่การสร้างงานสร้างรายได้ และขจัดปัญหาความยากจนในหมู่ประชาชนของประเทศสมาชิก (พงษ์รัตน์ดา บุตรโต, ๒๕๔๘)

ประเทศไทยมีชายแดนทางบกติดต่อกับประเทศกัมพูชา ๗ จังหวัด ได้แก่ ตราด จันทบุรี สระแก้ว บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี ความยาว ๗๙๘ กิโลเมตร ในอดีตประชาชนของทั้งสองประเทศได้เดินทางไปมาหาสู่กันโดยใช้ช่องทางตามธรรมชาติซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าเขา สลับพื้นราบ ในภายหลังเมื่อได้กำหนดเส้นเขตแดนตามหลักรัฐสมัยใหม่แล้ว ทั้งสองประเทศจึงได้กำหนดจุดผ่านแดนเพื่อให้การผ่านแดนและการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าเป็นไปตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ ปัจจุบันมีจุดผ่านแดนไทย-กัมพูชารวมทั้งสิ้น ๑๘ แห่ง ดังนี้

ตารางที่ ๔ - ๑ จุดผ่านแดนบริเวณชายแดนไทย - กัมพูชา

ลำดับ	ประเภท	พื้นที่ของไทย	พื้นที่ของกัมพูชา	เปิดเมื่อ
๑	จุดผ่านแดนถาวร	ช่องสะง่า อ.ภูสิงห์ จ.ศรีสะเกษ	ช่องจวม อ.อัลลองเวง จ.อุดรมีชัย	๑๑ พ.ย.๔๖
๒	จุดผ่านแดนถาวร	ช่องจอม อ.กาบเชิง จ.สุรินทร์	โอรส์เมียด อ.สำโรง จ.อุดรมีชัย	๑ ก.ย.๔๕
๓	จุดผ่านแดนถาวร	บ.คลองลึก อ.อรัญประเทศ จ.สระแก้ว	ปอยเปต อ.โอโจรว จ.บันเตียเมียนเจย	๒๐ ก.ย.๔๐
๔	จุดผ่านแดนถาวร	บ.เขาดิน อ.คลองหาด จ.สระแก้ว	บ.พนมไค จ.พระตะบอง	๒๒ ก.พ.๖๑
๕	จุดผ่านแดนถาวร	บ.แหลม อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี	บ.ตวง อ.กร็อมเรียง จ.พระตะบอง	๑๑ พ.ย.๔๖
๖	จุดผ่านแดนถาวร	บ.ผักกาด อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี	บ.ปรม อ.ศาลาการาว จ.ไพลิน	๑๑ พ.ย.๔๖
๗	จุดผ่านแดนถาวร	บ.หาดเล็ก อ.คลองใหญ่ จ.ตราด	จามเยียม อ.มณฑลสีมา จ.เกาะกง	๒๐ ก.ย.๔๐
๘	จุดผ่อนปรนเพื่อการค้า	ช่องอานม้า อ.น้ำยืน จ.อุบลราชธานี	บ.สะเตียลกวาง อ.จอม กระสาน จ.พระวิหาร	๑๑ พ.ค.๔๒
๙	จุดผ่อนปรนเพื่อการค้า	บ.ตาพระยา อ.ตาพระยา จ.สระแก้ว	บ.บึงตะกวน จ.บันเตียเมียนเจย	๒๔ ธ.ค.๔๑
๑๐	จุดผ่อนปรนเพื่อการค้า	บ.หนองปรือ อ.อรัญประเทศ จ.สระแก้ว	มาลัย จ.บันเตียเมียนเจย	๒๔ ธ.ค.๔๑
๑๑	จุดผ่อนปรนเพื่อการค้า	บ.ซับตารี อ.สอยดาว จ.จันทบุรี	บ.โกลาดวน อ.พนมปรีก จ.พระตะบอง	๑๗ เม.ย.๔๐
๑๒	จุดผ่อนปรนเพื่อการค้า	บ.สวนส้ม อ.สอยดาว จ.จันทบุรี	บ.โกลี๊วะ อ.พนมปรีก จ.พระตะบอง	๒ พ.ค.๔๐
๑๓	จุดผ่อนปรนเพื่อการค้า	บ.บึงชนังล่าง อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี	บ.สวายเลง อ.กร็อมเรียง จ.พระตะบอง	๒๘ พ.ค.๔๐
๑๔	จุดผ่อนปรนเพื่อการค้า	บ.หมื่นด่าน ต.บ่อพลอย อ.บ่อไร่ จ.ตราด	บ.ศาลเจ้า อ.สัมลุด จ.พระตะบอง	๑๖ ธ.ค.๓๔
๑๕	จุดผ่อนปรนเพื่อการค้า	บ.มะม่วง ต.นนทรี อ.บ่อไร่ จ.ตราด	บ.ฉะระกา อ.สำรุด จ.พระตะบอง	๙ มี.ค.๔๘
๑๖	จุดผ่อนปรนเพื่อการค้า	ช่องสายตะกู อ.บ้านกรวด จ.บุรีรัมย์	บ.จู้บโกก อ.บันเตีย อำปิล จ.อุดรมีชัย	๑๔ มิ.ย.๕๗

ตารางที่ ๔ - ๑ จุดผ่านแดนบริเวณชายแดนไทย - กัมพูชา (ต่อ)

ลำดับ	ประเภท	พื้นที่ของไทย	พื้นที่ของกัมพูชา	เปิดเมื่อ
๑๗	จุดผ่านแดนชั่วคราว	บ.หนองเอี่ยน อ.อรัญประเทศ จ.สระแก้ว	บ.สตึงบท ม.ปอยเปต จ.บันเตียเมียนเจย	๒๓ พ.ย.๖๐
๑๘	จุดผ่อนปรนเพื่อการท่องเที่ยว	เขาพระวิหาร อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ	ปราสาทพระวิหาร อ.จอมกระสาน จ.พระวิหาร	๓๑ พค๕๖ (ปิดเมื่อ มีย๕๒)

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖

ช่องอานม้า ตั้งอยู่ในพื้นที่ ตำบลโง อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี กัมพูชาเรียกว่า ช่องอานแซะ อยู่ในพื้นที่ อำเภोजอมกระสาน จังหวัดพระวิหาร จากการสัมภาษณ์ประชาชนไทยที่เกิดก่อนปี พ.ศ.๒๕๒๕ ให้ข้อมูลว่า เดิมเป็นช่องทางเข้าออกไปมาหาสู่กันของประชาชนทั้งสองประเทศ ไม่มีเจ้าหน้าที่ทหารปฏิบัติงานในพื้นที่ เนื่องด้วยชุมชนกัมพูชาตั้งอยู่กลางป่าห่างไกลจากชุมชนอื่น ๆ ทำให้ขาดแคลนของอยู่ของกิน ประชาชนไทยจึงได้นำสินค้าอุปโภคบริโภคมาขายให้แก่ประชาชนกัมพูชาในลักษณะปุ่เสื่อขายและวางสินค้าบนพื้นดินบริเวณบ้านพักอุทยานในปัจจุบัน ส่วนประชาชนกัมพูชาก็ได้นำของป่ามาขายแก่ประชาชนไทย ประมาณปี พ.ศ.๒๕๒๒ เวียดนามได้เข้ามามีอิทธิพลในกัมพูชาทำให้เกิดสงครามกลางเมือง เขมรแดงได้เข้ามามีอิทธิพลและอาศัยอยู่ตามแนวชายแดน หลังสิ้นสุดสงครามกลางเมืองในประเทศกัมพูชา ในปี พ.ศ.๒๕๓๕ UN (องค์การสหประชาชาติ) ได้เข้ามาจัดตั้งสำนักงานเพื่อเตรียมการจัดการเลือกตั้งโดยมีกำลังปากีสถานเป็นกำลังคุ้มกัน ก่อสร้างบ้านพักบริเวณปากช่องอานม้าด้านทิศใต้ ได้ถูกกำลังเขมรแดงเข้าตีหน่วยเลือกตั้ง ฝ่ายไทยต้องเข้าช่วยเหลือและเจรจาส่งกลับกำลังของ UN ในช่วงนั้นรัฐบาลกัมพูชาได้เข้ามาเปิดสัมปทานป่าไม้แก่บริษัทคนไทย (ล.พัฒนพงษ์) และเป็นช่องทางนำเข้าไม้จากกัมพูชา จนเกิดเหตุการณ์สังหารหมู่บริษัทสัมปทานไม้ในปี พ.ศ.๒๕๓๗ จำนวน ๒๗ ศพ จึงได้ยกเลิกกิจการ การสู้รบระหว่างเขมรรัฐบาลกับเขมรแดงมีมาต่อเนื่องจนถึงประมาณปี พ.ศ.๒๕๓๙ จึงสิ้นสุดลง และช่องอานม้าได้เปิดเป็นจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าในเวลาต่อมา ในขณะที่การสัมภาษณ์ประชาชนกัมพูชาที่เกิดก่อนปี พ.ศ.๒๕๒๕ ให้ข้อมูลว่า ช่องอานแซะก่อนปี ค.ศ.๒๐๐๐ เป็นช่องทางซื้อขายโค-กระบือระหว่างชุมชนน้ำยืนของไทย กับชุมชนจอมกระสานของกัมพูชา ในอดีตไม่มีเจ้าหน้าที่รัฐตรวจสอบบางครั้งมีการเดินทางเข้าไปซื้อขายกันถึงพื้นที่ตอนในของอำเภทั้งสองฝ่าย แต่ภายหลังมีการตรวจสอบเคร่งครัดขึ้นจึงหยุดทำการซื้อขาย ต่อมาได้มีการเปิดเป็นจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าทำให้ประชาชนกัมพูชาสามารถซื้อหาสินค้าอุปโภคบริโภคสะดวกขึ้น และจากนโยบายของรัฐบาลกัมพูชาที่จะยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวร เมื่อปี ค.ศ.๒๐๑๒ บริษัทรีเพียบ ได้เข้ามาก่อสร้างคาสีโนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ทำให้มีประชาชนกัมพูชาเข้ามาอยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้น ปัจจุบันน่าจะมากกว่า ๒๐๐ ครัวเรือนจากเริ่มต้นที่มีแค่ประมาณ ๒๐ ครัวเรือน

การสัมภาษณ์ประชาชนไทยที่เกิดระหว่างปี พ.ศ.๒๕๒๕ - ๒๕๔๐ ให้ข้อมูลว่า รู้จักช่องอานม้าจากการบอกเล่าของปู่ย่าตายายหรือคนรุ่นเก่า เคยขึ้นไปเที่ยวและจับจ่ายซื้อของ ในความรู้สึกส่วนตัวรู้สึกชอบเพราะมีความเป็นธรรมชาติแต่รู้สึกไม่ดีต่อผู้ค้าชาวกัมพูชาที่ชอบเอาเปรียบ อยากให้ผู้รับผิดชอบจัดการให้มีมาตรฐานมากกว่านี้ สำหรับกลุ่มข้าราชการ ทหาร ตำรวจตระเวนชายแดน

มีความเห็นว่า ความสัมพันธ์ของประชาชนรวมถึงส่วนราชการในพื้นที่อยู่ในระดับที่ดี มีการพบปะ แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมประเพณีระหว่างประชาชน และประชุมแก้ไขปัญหาของหน่วยงานในระดับพื้นที่โดยต่อเนื่อง แต่ระดับสูงยังไม่จริงจังมากนักทำให้เกิดกระแสความขัดแย้งด้านศิลปวัฒนธรรม รวมถึงการแก้ปัญหาที่ต้องใช้การตัดสินใจจากส่วนกลางอยู่เสมอ ส่วนกลุ่มพ่อค้ามีความเห็นว่า รัฐบาลควรส่งเสริมการค้าชายแดนโดยเร่งรัดการยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวรให้เร็วขึ้น เพราะชาวกัมพูชาโดยส่วนใหญ่ชอบสินค้าไทย จะทำให้สามารถส่งสินค้าไทยเข้าไปขายในกัมพูชาได้มากขึ้น รวมทั้งสามารถเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยง ๓ ประเทศ คือ จังหวัดอุบลราชธานี ประเทศไทย จังหวัดพระวิหาร-จังหวัดสตริงตรง ประเทศกัมพูชา และแขวงจำปาศักดิ์ สปป.ลาว ได้ด้วย ซึ่งจะสามารถสร้างมูลค่าเศรษฐกิจชายแดนได้มหาศาล ในขณะที่การสัมมนาประชาชนกัมพูชาที่เกิดขึ้นระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๒๕ - ๒๕๔๐ ให้ข้อมูลว่า ชาวกัมพูชาในพื้นที่ชายแดนรู้ว่าการเปิดตลาดเพื่อค้าขายกันในพื้นที่ช่องอานแซะ แต่ส่วนใหญ่จะไม่มั่นใจเรื่องวันเวลาเปิดปิดมากนัก เนื่องจากฝ่ายไทยมีการสั่งปิดตลาดอยู่บ่อยครั้ง โดยอ้างเหตุผลที่ไม่ค่อยเหมาะสมเท่าใดนัก อยากให้รัฐบาลไทยและรัฐบาลกัมพูชา มีข้อตกลงในการเปิดตลาดทุกวัน หากมีปัญหาอื่นใดในพื้นที่ก็ให้หารือแก้ไขปัญหาโดยไม่ใช้วิธีการปิดตลาด เพราะพ่อค้าชาวกัมพูชาต้องเดินทางมาไกลเส้นทางยากลำบาก รวมทั้งขอให้ช่วยเหลือประชาชนกัมพูชาที่เจ็บป่วยฉุกเฉิน เปิดด่านรับผู้ป่วยเข้าไปโรงพยาบาลฝั่งไทยทุกเวลาเมื่อได้รับการประสาน เนื่องจากสถานพยาบาลฝั่งกัมพูชายังขาดมาตรฐานและอยู่ห่างไกล

การสัมมนาประชาชนไทยที่เกิดขึ้นหลังปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ให้ข้อมูลว่า รู้จักช่องอานม้าจากการบอกเล่าของพ่อแม่ปู่ย่าตายายว่าเป็นพื้นที่ที่มีการค้าขายกันมายาวนาน มีสินค้าตามความต้องการจำนวนมากโดยเฉพาะสินค้าตามฤดูกาล อยากให้พัฒนาเส้นทางให้สะดวกมากขึ้น มีไฟส่องสว่างสองข้างทางผู้เดินทางจะได้ปลอดภัยเนื่องจากสองข้างทางเป็นพื้นที่ป่า ในขณะที่ประชาชนกัมพูชาที่เกิดขึ้นหลังปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ให้ข้อมูลว่า เท่าที่ทราบปัจจุบันประเทศกัมพูชาได้ประกาศให้ช่องอานแซะเป็นจุดผ่านแดนถาวรเรียบร้อยแล้ว ติดปัญหาที่ฝ่ายไทยเท่านั้นซึ่งตนก็ไม่ทราบว่าติดปัญหาตรงไหน จึงอยากให้ฝ่ายไทยเร่งรัดการดำเนินการเพราะจะช่วยยกระดับการพัฒนาในพื้นที่ไปได้มาก ปัจจุบันฝ่ายกัมพูชาได้พัฒนาหลาย ๆ อย่างรองรับไว้หมดแล้วทั้งเส้นทางคอนกรีตขึ้นมาที่ช่องอานแซะ คาสีโน รวมถึงพ่อค้าชาวกัมพูชาก็ได้เข้ามาจับจองพื้นที่เตรียมขายสินค้าแล้ว

ปัญหา อุปสรรค และโอกาสในการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา พื้นที่ช่องอานม้า อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี

การยกระดับจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าช่องอานม้าให้เป็นจุดผ่านแดนถาวร แม้รัฐบาลทั้งสองฝ่ายจะเห็นชอบร่วมกันตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๖ แล้วก็ตาม แต่การหารือร่วมกันระหว่าง จังหวัดอุบลราชธานี ฝ่ายไทย กับ จังหวัดพระวิหาร ฝ่ายกัมพูชา เพื่อดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล ยังไม่มีความคืบหน้ามากนัก สรุปปัญหาที่สำคัญดังนี้ (พล.ต.ธรากร ธรรมวินทร, ๒๕๕๖)

๑. ปัญหาเส้นเขตแดน ฝ่ายกัมพูชากล่าวอ้างว่า แนวรั้วลวดหนามที่ใช้ล้อมฐานปฏิบัติการของทหารพรานไทยในปัจจุบัน คือ แนวเส้นพรมแดน แต่หน่วยในพื้นที่ได้ชี้แจง และทำ

ความเข้าใจกับฝ่ายกัมพูชาว่า แนวรั้วดังกล่าวจัดทำขึ้นเพื่อใช้ป้องกันฐานปฏิบัติการมิใช่เป็นแนวพรมแดน และจากการตรวจสอบในแผนที่ประกอบภูมิประเทศแล้ว ทราบว่า แนวพรมแดนที่แท้จริงลึกเข้าไปจากแนวรั้วลงไปทางทิศใต้อีกประมาณ ๓๐๐ เมตร ซึ่งมีป้อมตรวจการณ์ของทหารกัมพูชา และสำนักงานประสานงานกัมพูชา-ไทยประจำพื้นที่ช่องอานม้า ตั้งอยู่ในบริเวณดังกล่าว

๒. ปัญหาการละเมิด MOU ปี ๔๓ ในห้วงตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๓ ฝ่ายกัมพูชามีการละเมิด MOU ปี ๔๓ ที่สำคัญดังนี้

๒.๑ การก่อสร้างโรงเรือนเพิ่มเติมในตลาดชุมชนช่องอานม้า

๒.๒ การก่อสร้างอนุสาวรีย์คนขี่ม้า (ตอม)

๒.๓ การสร้างแนวกันคลื่นน้ำมันด้วยสังกะสีทิศตะวันออกเฉียงใต้ช่องอานม้า

๓. ปัญหาการลักลอบตัดไม้ ยังปรากฏปัญหาการลักลอบตัดไม้ของชาวกัมพูชาในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาจำนวนมาก โดยในห้วงเดือนตุลาคม ๒๕๕๕ – กันยายน ๒๕๕๖ มีการจับกุมจำนวน ๔๖๔ ครั้ง พื้นที่ที่มีปัญหามาก คือ พื้นที่อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย ตำบลห้วยข้า อำเภอบุณทริก และ ตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นพื้นที่ใกล้เคียงกับช่องอานม้า

๔. ปัญหาทุ่นระเบิดและกับระเบิด ในพื้นที่บริเวณโดยรอบช่องอานม้ายังเหลือพื้นที่ที่ยังไม่เก็บกู้ทุ่นระเบิดและกับระเบิด ๑,๔๐๐,๐๐ ตารางเมตร

๕. ปัญหาความไม่พร้อมของส่วนราชการ ปัจจุบันช่องอานม้า เปิดเป็นจุดผ่อนปรนเพื่อการค้า แต่กำลังเจ้าหน้าที่ยังมีน้อย เมื่อเทียบกับความรับผิดชอบ ทำให้ดูแลไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ศุลกากร และเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง ซึ่งไม่มีอัตรากำลังพลมาปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ดังกล่าว ต้องใช้เจ้าหน้าที่จากจุดผ่านแดนถาวรช่องเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี เดินทางมาปฏิบัติงานเฉพาะห้วงมีการนำส่งสินค้าผ่านแดนที่สำคัญ ถึงแม้ปัจจุบันจังหวัดอุบลราชธานีจะประกาศขยายเวลาการเปิดจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าช่องอานม้าจากเดิม ๒ วัน เป็นเปิดทุกวันแล้วก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถปฏิบัติได้

จากการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ด้านความมั่นคง ให้ข้อมูลว่า ฝ่ายความมั่นคงได้กำหนดนโยบายกรณีการเปิดจุดผ่านแดนไทย-กัมพูชา จะต้องพิจารณาถึง ๓ ปัจจัยหลัก คือ

๑. ต้องไม่เกิดผลกระทบต่อเส้นเขตแดน ทั้งนี้เนื่องจากเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชายังไม่ชัดเจน ปัจจุบันอยู่ในห้วงการดำเนินการของคณะกรรมการจัดการเขตแดนร่วมไทย-กัมพูชา (Joint Boundary Committee : JBC) ที่ร่วมกันสำรวจและจัดทำหลักเขตแดน เพื่อกำหนดแนวเส้นเขตแดนที่ชัดเจนต่อไป การที่จะไม่ให้มีผลกระทบต่อเส้นเขตแดนดังกล่าว ทั้งสองฝ่ายอาจต้องร่วมกันกำหนดพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ (Buffer Zone) ที่เป็นที่ยอมรับกันทั้งสองฝ่าย หากพื้นที่ดังกล่าวมีสิ่งปลูกสร้างอยู่เดิมต้องรื้อถอนออก หรือห้ามสร้างขึ้นใหม่เพิ่มเติม เพื่อไม่ให้เป็นการละเมิด MOU ปี ๔๓

๒. ทั้งสองฝ่ายต้องจัดทำแผนบริหารจัดการพื้นที่ให้ชัดเจน โดยพื้นที่ที่สามารถบริหารจัดการได้ต้องอยู่นอกพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ (Buffer Zone) ทั้งอาคารที่ทำการของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง เจ้าหน้าที่ศุลกากร พื้นที่ค้าขาย และอื่น ๆ เว้นเส้นทางเชื่อมต่อกัน ที่อาจต้องสำรวจเก็บหลักฐานขั้นต้น (Joint Detail Survey) ร่วมกัน เพื่อหาสันปันน้ำว่าอยู่บริเวณใด แล้วใช้แนวสันปันน้ำที่ตรวจพบนั้นเป็นแนวเส้นเขตแดนสมมุติ เพื่อสร้างแนวถนนมาเชื่อมต่อกัน เมื่อจัดทำแผนบริหาร

จัดการพื้นที่แล้ว ทั้งสองฝ่ายต้องนำแผนบริหารจัดการพื้นที่ที่จัดทำมาประชุมหารือ เพื่อแจ้งให้อีกฝ่ายทราบ ร่วมตรวจสอบและเป็นที่ยอมรับกัน

๓. ทั้งสองฝ่ายต้องมีเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเพียงพอ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง เจ้าหน้าที่ศุลกากร และอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินการบริเวณจุดผ่านแดนถูกต้องตามกฎหมาย ไม่เป็นภาระแก่หน่วยงานด้านความมั่นคง

การดำเนินการเพื่อไม่ให้มีผลกระทบต่อเส้นเขตแดนนั้น จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงที่รับผิดชอบด้านแผนที่ทหาร ให้ข้อมูลว่า เนื่องจากพื้นที่ช่องอานม้าเป็นพื้นที่ที่ยังไม่มีการปักหลักเขตแดน ทั้งสองฝ่ายยังยึดถือแผนที่ฝ่ายละฉบับซึ่งมีความแตกต่างกัน ทำให้เส้นเขตแดนที่แต่ละฝ่ายยึดถือกันแตกต่างกัน เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการยกระดับเป็นจุดผ่านแดนตามนโยบายรัฐบาล ที่ผ่านมาทั้งไทยและกัมพูชาจึงได้จัดเจ้าหน้าที่เทคนิคร่วมเข้าสำรวจเก็บหลักฐานขั้นต้น (Joint Detail Survey) ร่วมกัน ระยะเวลา ๙๐ วัน ในห้วงวันที่ ๒๐ มิถุนายน ถึงวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๘ ซึ่งกรมแผนที่ทหารได้ส่งผลการสำรวจให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเรียบร้อยแล้ว

การสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงการต่างประเทศ ให้ข้อมูลว่า ผลการสำรวจเก็บหลักฐานขั้นต้น (Joint Detail Survey) ได้เสนอให้ที่ประชุมคณะกรรมการธิการเขตแดนร่วมไทย-กัมพูชา (Joint Boundary Committee : JBC) ได้รับทราบ และคณะกรรมการธิการเขตแดนร่วมไทย-กัมพูชาได้รับรองผลการสำรวจเรียบร้อยแล้วตั้งแต่ปี ๒๕๕๘ ปัญหาสำคัญของช่องอานม้าคือ ตลาดชุมชนช่องอานม้าซึ่งปัจจุบันมีครอบครัวชาวกัมพูชาอาศัยอยู่ประมาณ ๒๐๐ ครอบครัว จากการเก็บหลักฐานขั้นต้นพบว่าตั้งอยู่ในพื้นที่ที่คาดว่าจะเป็นส่วนปันน้ำ ซึ่งการพิจารณาเปิดจุดผ่านแดนจะต้องไม่ให้มีผลกระทบต่อเส้นเขตแดน ขั้นตอนการหารือระหว่างจังหวัดอุบลราชธานี ฝ่ายไทย และจังหวัดพระวิหาร ฝ่ายกัมพูชา เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้จึงเป็นเรื่องสำคัญในขั้นต้นจังหวัดอุบลราชธานีจะต้องจัดทำร่างแผนบริหารจัดการพื้นที่ของฝ่ายไทยแล้วหารือกับกรมแผนที่ทหาร และกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ เพื่อร่วมพิจารณาให้ได้ข้อสรุปของฝ่ายไทยก่อน แล้วจึงนำผลดังกล่าวหารือกับจังหวัดพระวิหาร ฝ่ายกัมพูชาต่อไป ทั้งนี้ผลการประชุมของสภาความมั่นคงแห่งชาติเมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๑ มีมติว่า เนื่องจากฝ่ายกัมพูชายังไม่ได้มีการย้ายตลาดชุมชนออกจากพื้นที่ที่มีผลกระทบต่อเส้นเขตแดนจึงยังไม่สามารถยกระดับเป็นจุดผ่านแดนได้ และได้นำเรียนนายกรัฐมนตรีเห็นชอบ และได้แจ้งกระทรวงมหาดไทย และจังหวัดอุบลราชธานีทราบแล้ว

ปัญหาสำคัญอีกเรื่องหนึ่งของฝ่ายไทย คือ พื้นที่ช่องอานม้าตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติพระวิหาร ซึ่งจังหวัดอุบลราชธานีจะต้องขอใช้พื้นที่ก่อน จากการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ของจังหวัดอุบลราชธานีซึ่งรับผิดชอบเรื่องดังกล่าว ให้ข้อมูลว่า จังหวัดอุบลราชธานีได้จัดทำแผนการขอใช้พื้นที่จากอุทยานแห่งชาติพระวิหาร เนื้อที่รวม ๑๓๙ ไร่ ๓ งาน ๒๘ ตารางวาเรียบร้อยแล้ว เพื่อใช้ก่อสร้างอาคารสำนักงานของหน่วยงานที่ปฏิบัติงานในพื้นที่จุดผ่านแดนถาวร ตลาดการค้า ที่จอดรถ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่สำคัญอื่น ๆ แต่จะต้องมีผลการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment : EIA) ประกอบการขอใช้พื้นที่ไปด้วย ซึ่งจังหวัดอุบลราชธานีขาดงบประมาณเพื่อดำเนินการจึงยังไม่สามารถเสนอเรื่องเพื่อขอใช้พื้นที่ได้ ส่วนเจ้าหน้าที่อุทยานที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ ให้ข้อมูลว่า อุทยานแห่งชาติพระวิหารจะอนุญาตให้จังหวัดอุบลราชธานีเข้าใช้

ประโยชน์ในพื้นที่ได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากหน่วยเหนือ มีประกาศกันพื้นที่ดังกล่าวออกจากเขตอุทยานแห่งชาติเรียบร้อยแล้วเท่านั้น

การสัมภาษณ์หน่วยงานความมั่นคงที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ ให้ข้อมูลว่า ด้วยปัญหาความไม่ชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดน และการที่ประชาชนกัมพูชาได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ตลาดชุมชนช่องอานม้าซึ่งเป็นแนวสันปันน้ำเป็นจำนวนมากขึ้นนั้น ทำให้ที่ผ่านมาเกิดการละเมิด MOU ปี ๔๓ เพิ่มขึ้นมาก หน่วยในพื้นที่ได้ทำหนังสือรายงานหน่วยเหนือให้ได้รับทราบ พร้อมทั้งทำหนังสือประท้วงฝ่ายกัมพูชาให้แก้ไขแต่ก็ได้รับความร่วมมือน้อยมาก การดำเนินการยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวรตามนโยบายรัฐบาล หน่วยที่รับผิดชอบของทั้งสองฝ่ายจะต้องมีการหารือกันในรายละเอียดอย่างชัดเจน ต้องมีการกำหนดพื้นที่ Buffer Zone เคลื่อนย้ายตลาดชุมชนกัมพูชาออกจากพื้นที่แล้วกำหนดมาตรการควบคุมให้ชัดเจน ไม่เช่นนั้นจะเกิดปัญหาเป็นอย่างมากในอนาคต จึงอยากให้หน่วยเหนือที่สามารถตกลงใจได้ลงมาร่วมวางแผน หรือ แก้ไขปัญหาตั้งแต่ต้น เพื่อไม่ให้เสียเปรียบฝ่ายกัมพูชาเหมือนที่ผ่านมา

การสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานที่รับผิดชอบกิจการชายแดน ให้ข้อมูลว่า ที่ผ่านมาหน่วยได้ใช้กลไกที่มีอยู่เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับฝ่ายกัมพูชา ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี สำหรับปัญหาพื้นที่ช่องอานม้า ในขั้นต้นได้หารืออย่างไม่เป็นทางการกับผู้ว่าราชการจังหวัดพระวิหารแล้วเห็นด้วยที่จะมีการกำหนดพื้นที่ Buffer Zone ส่วนในรายละเอียดคงต้องให้จังหวัดอุบลราชธานีหารือต่อไป ส่วนการสัมภาษณ์หน่วยงานที่รับผิดชอบประสานงานกับฝ่ายกัมพูชาในพื้นที่ช่องอานม้าให้ข้อมูลว่า หน่วยประสานงานฝ่ายกัมพูชาในพื้นที่ช่องอานม้าให้ความร่วมมือในทุกเรื่องเป็นอย่างดี แต่การปฏิบัติตามที่ประสานงานกันนั้นต้องได้รับอนุมัติจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของเรื่องนั้น ๆ ซึ่งส่วนใหญ่การตกลงใจจะอยู่ที่หน่วยบังคับบัญชาส่วนกลาง หน่วยในพื้นที่ไม่สามารถตกลงใจได้ ทำให้บางเรื่องเหมือนกับว่าฝ่ายกัมพูชาไม่ให้ความร่วมมือ

ส่วนข้อคิดเห็นจากประชาชนในพื้นที่ทั้ง ๓ กลุ่มอายุจะมีความเห็นใกล้เคียงกันเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และโอกาสในการเปิดจุดผ่านแดนถาวรช่องอานม้า กล่าวคือ ไม่รู้ว่าสถานะของช่องอานม้าปัจจุบันเป็นเพียงจุดผ่อนปรนเพื่อการค้า แต่อยากให้พัฒนาให้มีความเจริญเหมือนกับช่องจอม อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ หรือช่องเม็ก อำเภอสรินทร์ จังหวัดอุบลราชธานี ไม่รู้ว่าปัญหาที่แท้จริงที่ไม่สามารถพัฒนาได้อยู่ตรงไหน รู้เพียงคร่าว ๆ ว่ามีปัญหาเรื่องเส้นเขตแดนที่ไม่ชัดเจน ซึ่งส่วนใหญ่เห็นด้วยที่จะมีการตรวจสอบและกำหนดให้แน่ชัด ไม่ให้เกิดปัญหาได้ในอนาคต ซึ่งส่วนใหญ่เห็นว่าสามารถทำได้แต่ผู้บริหารระดับสูงที่สามารถตกลงใจได้ต้องลงมารับทราบปัญหา กำหนดแนวทางที่ชัดเจน แล้วหารือกับผู้บริหารระดับสูงของกัมพูชาที่สามารถตกลงใจได้เช่นเดียวกัน หากปล่อยให้หน่วยระดับพื้นที่ดำเนินการก็จะไม่ก้าวหน้าเหมือนเช่นปัจจุบัน เพราะไม่มีอำนาจตกลงใจได้

ส่วนความคิดเห็นของฝ่ายกัมพูชา ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง จัดประชุมกลุ่มย่อยประชาชนในพื้นที่ ได้ข้อคิดเห็นจากส่วนต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

ผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงการต่างประเทศกัมพูชา ให้ข้อมูลว่า การเปิดจุดผ่านแดนช่องอานแซะ อำเภोजอมกระสาน จังหวัดพระวิหาร นายกรัฐมนตรีทั้งสองฝ่ายได้เห็นชอบให้ยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวรแล้วตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๖ และรัฐบาลกัมพูชาได้สั่งการให้จังหวัดพระวิหารหารือร่วมกับจังหวัดอุบลราชธานี ราชอาณาจักรไทย เพื่อดำเนินการในรายละเอียดต่อไป

แล้ว แต่ในห้วงที่ผ่านมาได้รับรายงานว่าฝ่ายไทยได้ทักท้วงกรณีตลาดชุมชนกัมพูชา และการก่อสร้างอนุสาวรีย์ตอม ที่กระทบต่อเส้นเขตแดน ทั้งนี้ฝ่ายกัมพูชายืนยันว่าพื้นที่ดังกล่าวอยู่ในเขตกัมพูชา แต่เพื่อให้เกิดความชัดเจนและความสบายใจ คณะกรรมาธิการเขตแดนร่วมกัมพูชา-ไทย (JBC) ฝ่ายกัมพูชา ได้อนุมัติให้จัดชุดเทคนิคร่วมสำรวจเก็บหลักฐานขั้นต้น (Joint Detail Survey) กับฝ่ายไทยในห้วงวันที่ ๒๐ มิถุนายน ถึงวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๘ ซึ่งผลสำรวจได้รับการรับรองจาก คณะกรรมาธิการเขตแดนร่วมกัมพูชา-ไทย (JBC) แล้ว การดำเนินการต่อไปเป็นการจัดทำแผนร่วมกันของจังหวัดพระวิหาร ฝ่ายกัมพูชา กับจังหวัดอุบลราชธานี ฝ่ายไทย ซึ่งฝ่ายกัมพูชามีความพร้อม เพราะปัจจุบันได้ก่อสร้างเส้นทางคอนกรีต มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครันแล้ว ประชาชนกัมพูชา ก็เฝ้าคอยเพราะจะทำให้การค้าขาย คุณภาพชีวิตดีขึ้น

การสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงด้านความมั่นคงของกัมพูชา ให้ข้อมูลว่า รัฐบาลกัมพูชา ได้ประกาศให้ช่องอานแซะเป็นจุดผ่านแดนถาวรแล้ว รอเพียงฝ่ายไทยที่จะดำเนินการตามนโยบาย รัฐบาลต่อไป ฝ่ายกัมพูชาสามารถดำเนินการได้เลยเนื่องจากรัฐบาลสั่งการเป็นนโยบายแล้ว พื้นที่ก็สามารถใช้ได้โดยไม่ต้องขออนุญาตใช้พื้นที่เหมือนฝ่ายไทย จะเห็นว่าตั้งแต่รัฐบาลกัมพูชาสั่งการมา ทางฝั่งกัมพูชาก็ได้พัฒนาต่อเนื่องทั้งถนน ตลาด ผู้ลงทุนได้เข้ามาลงทุนแล้ว แต่เมื่อติดขัดจากฝั่งไทย ทำให้ผู้ลงทุนต้องชะลอการลงทุนไปก่อน

การสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ของจังหวัดพระวิหาร ให้ข้อมูลว่า จากผลการสำรวจเก็บหลักฐานขั้นต้น (Joint Detail Survey) ทราบว่าตลาดชุมชนกัมพูชาและสิ่งปลูกสร้างบางส่วน ของกัมพูชาตั้งอยู่ในพื้นที่คาบเกี่ยวกับเส้นเขตแดน ซึ่งในความเป็นจริงแล้วเส้นเขตแดนบริเวณช่องอานแซะยังต้องสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนให้แล้วเสร็จก่อนถึงจะรู้ว่าอยู่บริเวณใด แต่หากจะรอถึงขั้นตอนนั้นอาจต้องใช้เวลานาน การหารือร่วมกันจึงเป็นทางออกที่ดีเพื่อเร่งรัดการดำเนินการยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวรให้เร็วขึ้น ในหลักการกันพื้นที่เป็น buffer Zone อาจมีความเป็นไปได้ แต่รายละเอียดทั้งสองฝ่ายต้องหารือและจัดทำร่วมกันโดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและตัดสินใจได้ร่วมดำเนินการ หากฝ่ายไทยมีความจริงใจและความพร้อม ฝ่ายกัมพูชาก็มีความพร้อมเช่นกัน

การสัมภาษณ์หน่วยงานด้านความมั่นคงที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ของฝ่ายกัมพูชา ให้ข้อมูลว่า หน่วยทหารของกัมพูชาที่รับผิดชอบพื้นที่ช่องอานแซะ ที่ผ่านมามาวางกำลังอยู่ในจุดเดิมซึ่งวางกำลังมานานมากแล้วตั้งแต่ก่อนมีตลาดชุมชนกัมพูชา ไม่มีการขยับแนวการวางกำลังใด ๆ ที่ผ่านมาได้ประสานงานกับหน่วยทหารฝ่ายไทยโดยตลอด มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ไม่มีปัญหาใด ๆ

การสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ที่รับผิดชอบประสานงานกับฝ่ายไทย ให้ข้อมูลว่า ที่ผ่านมามีความร่วมมือจากหน่วยประสานงานฝ่ายไทยด้วยดี ปัญหาสำคัญในพื้นที่ช่องอานแซะ คือ มีประชาชนกัมพูชาอาศัยอยู่มาก ทั้งผู้อาศัยอยู่เดิมและผู้เข้ามาอาศัยอยู่ใหม่ซึ่งอพยพขึ้นมาด้วยความหวังการพัฒนาเป็นจุดผ่านแดนถาวร ทำให้ที่ดินราคาแพงขึ้น ประชาชนขยายพื้นที่สร้างบ้านเรือน เข้าไปใช้บ่อน้ำเดิมซึ่งอยู่ในเขตไทย มีการปลูกพืชผัก ทำให้ได้รับหนังสือประท้วงจากฝ่ายไทยอยู่บ่อยครั้ง ตนพยายามประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้ แต่การบังคับประชาชนนั้นทำได้ยาก ทำให้ปัญหาหลายอย่างยังไม่สามารถแก้ไขได้

ส่วนข้อคิดเห็นจากประชาชนกัมพูชาในพื้นที่ทั้ง ๓ กลุ่มอายุส่วนใหญ่รู้ว่าปัญหาอุปสรรคในการยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวรคือ ปัญหาเกี่ยวกับเส้นเขตแดน ทั้งนี้ประชาชนกัมพูชาที่

เกิดก่อน พ.ศ.๒๕๒๕ มีความเห็นว่า เนื่องจากพื้นที่นี้เป็นพื้นที่อยู่อาศัยของผู้ได้รับผลกระทบจากสงครามกลางเมืองของกัมพูชามาก่อน และฝ่ายไทยก็ได้รับรองให้อยู่มาแต่เดิม พวกตนเข้าใจว่าแนวพรมแดนอยู่ที่แนวลดหลั่นตามฐานทหารพรานไทย ในปัจจุบันอาจมีความเข้าใจที่แตกต่างกันออกไป ก็ควรมีการตกลงกันของผู้อำนาจตกลงใจได้ของทั้งสองฝ่ายเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน ส่วนประชาชนกัมพูชาที่เกิดระหว่างปี พ.ศ.๒๕๒๕-๒๕๔๐ มีความเห็นเพิ่มเติมว่า ปัญหาอาจเกิดจากการเมืองภายในของไทยที่มีหลายฝ่ายทำให้มีความเห็นไม่ตรงกัน และส่วนใหญ่เห็นว่าปัญหาสำคัญน่าจะอยู่ที่กระบวนการของไทยซึ่งมีหลายขั้นตอนทำให้ยังไม่สามารถยกระดับได้ เนื่องจากที่ผ่านมาฝั่งไทยยังไม่มีการพัฒนาอะไรเพิ่มเติมขึ้นมาเลย ในขณะที่ฝั่งกัมพูชาได้พัฒนาเพื่อเตรียมการยกระดับเปลี่ยนไปจากเดิมมาก ส่วนผู้ที่เกิดหลังปี พ.ศ.๒๕๔๐ มีความเห็นว่า ทั้งสองฝ่ายควรมีการแก้ปัญหาาร่วมกัน และเพิ่มกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันมากขึ้น

รูปแบบการบริหารจัดการที่มีความเหมาะสมในการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา พื้นที่ช่องอานม้า อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ และประชุมกลุ่มย่อยประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ทั้งฝั่งไทยและฝั่งกัมพูชา เพื่อรับทราบข้อคิดเห็นถึงรูปแบบการบริหารจัดการที่มีความเหมาะสมในการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทยกัมพูชาในพื้นที่ช่องอานม้า อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี ได้ข้อคิดเห็นดังนี้

ผู้บริหารระดับสูงของฝ่ายไทยทั้งหมด เห็นด้วยกับรูปแบบการกำหนดพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ (Buffer Zone) เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อเส้นเขตแดน ซึ่งการกำหนดพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์นี้ต้องเป็นที่ยอมรับกันของทั้งสองฝ่ายว่ามีความกว้าง ความยาวเท่าใด เมื่อกำหนดลงในภูมิประเทศจริงแล้วอยู่บริเวณใด ขอบเขตที่กำหนดแสดงด้วยอะไร เมื่อทั้งสองฝ่ายตกลงขอบเขตของพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ได้แล้ว หากในพื้นที่ดังกล่าวมีสิ่งปลูกสร้างอยู่เดิมต้องรื้อถอนออกหรือทำอย่างไร แต่ต้องห้ามสร้างขึ้นใหม่เพิ่มเติม เพื่อไม่ให้เป็นภาระละเมิด MOU ปี ๔๓ หลังจากตกลงเรื่องพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ได้แล้ว ทั้งสองฝ่ายต้องจัดทำแผนบริหารจัดการพื้นที่ให้ชัดเจน โดยพื้นที่ที่สามารถบริหารจัดการได้ต้องอยู่นอกพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ ทั้งอาคารที่ทำการของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน ณ จุดผ่านแดนถาวร เช่น ตรวจคนเข้าเมือง ศุลกากร พื้นที่ค้าขาย และอื่น ๆ เว้นเส้นทางเชื่อมต่อกัน เมื่อจัดทำแผนบริหารจัดการพื้นที่ของแต่ละฝ่ายแล้ว ทั้งสองฝ่ายต้องนำแผนบริหารจัดการพื้นที่ที่จัดทำมาประชุมหารือ เพื่อแจ้งให้อีกฝ่ายทราบ ร่วมตรวจสอบและเป็นที่ยอมรับกัน

ในขณะที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ฝ่ายไทย ทั้งหมดมีความเห็นสอดคล้องกับผู้บริหารระดับสูง แต่มีความเห็นเพิ่มเติมว่า พื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ที่กำหนดร่วมกัน และแผนบริหารจัดการพื้นที่ที่เห็นพ้องร่วมกันแล้ว การที่จะให้มีผลบังคับใช้แก่ทั้งสองประเทศแผนนี้ต้องได้รับการเห็นชอบจากหน่วยงานระดับนโยบายของทั้งสองประเทศ หากมีการละเมิดหรือดำเนินการที่แตกต่างไปจากที่เห็นชอบกันแล้วจะได้มีบทลงโทษหรือการทักท้วงในระดับรัฐบาลได้

สำหรับประชาชนไทยในพื้นที่ ที่เกิดก่อนปี พ.ศ.๒๕๒๕ มีความเห็นว่า หากใช้วิธีถอยคนละก้าว ด้วยการกำหนดพื้นที่ Buffer Zone แล้วรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่ออกทั้งหมดน่าจะมีความเหมาะสม โดยมีความเห็นเพิ่มเติมว่า

๑. ใช้การเมืองนำ กล่าวคือ ในระดับนโยบายต้องเป็นผู้กำหนดกรอบในการกำหนดพื้นที่ Buffer Zone ภายใต้การเสนอแนะของฝ่ายความมั่นคง ให้เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

๒. มีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมของทั้งสองประเทศเพื่อทำงานร่วมกันในระดับพื้นที่ และมีความจริงจังในการผลักดันให้บรรลุผล เช่น การติดตามความคืบหน้าทุก ๓ เดือน เพื่อรายงานผลการดำเนินการขับเคลื่อน รายงานปัญหาอุปสรรค รวมทั้งหาทางออกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

๓. กำหนดแผนการบริหารจัดการพื้นที่ ตั้งแต่เริ่มต้นโดยให้เชื่อมโยงจากตัวอำเภอเข้ามายันจนถึงปากช่องอานม้า มีการวางผังเมืองเพื่อรองรับการพัฒนา รวมทั้งจะต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่อย่างเพียงพอในการปฏิบัติงาน

ส่วนประชาชนไทยในพื้นที่ ที่เกิดระหว่างปี พ.ศ.๒๕๒๕-๒๕๔๐ มีความเห็นว่า อาจมีแนวทางการดำเนินการ ๓ แนวทางคือ

๑. ถอยคนละก้าว โดยการกำหนดพื้นที่ Buffer Zone ไม่มีการใช้ประโยชน์ใด ๆ ในพื้นที่ดังกล่าว

๒. การใช้ประโยชน์พื้นที่ร่วมกัน โดยในพื้นที่ Buffer Zone เป็นที่ตั้งของส่วนราชการทั้งสองประเทศ ส่วนของตลาดการค้า และอื่น ๆ อยู่นอกพื้นที่ Buffer Zone

๓. ในขั้นต้นให้ฝ่ายกัมพูช้าย้ายตลาดชุมชนออกจากพื้นที่ Buffer Zone ก่อน หลังจากนั้นจึงค่อยหาหรือแนวทางการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ Buffer Zone โดยอาจเป็นที่ตั้งส่วนราชการทั้งสองฝ่าย และจุดจำหน่ายสินค้าชั่วคราว

สำหรับประชาชนไทยในพื้นที่ ที่เกิดหลังปี พ.ศ.๒๕๔๐ มีความเห็นว่าควรกำหนดเป็นพื้นที่ Buffer Zone โดยมีแนวทางในการบริหารจัดการในพื้นที่ดังกล่าว ๒ แนวทางคือ

๑. ไม่มีการใช้ประโยชน์ ทั้งสองฝ่ายดำเนินกิจกรรมของตนนอกพื้นที่ Buffer Zone

๒. มีการใช้ประโยชน์ร่วมกัน แต่ไม่ให้เป็นสิ่งปลูกสร้างถาวร

ในส่วนผู้บริหารระดับสูงของฝ่ายกัมพูชา ในภาพรวมมีความเห็นว่า การแก้ไขปัญหาในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับพื้นฐานปัญหาของแต่ละแห่ง ในพื้นที่ช่องสายตะกู อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ และช่องสะง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ สามารถใช้รูปแบบการกำหนดพื้นที่ Buffer Zone ได้ เนื่องจากพื้นที่ทั้งสองแห่งเดิมไม่มีประชาชนอาศัยอยู่ การกำหนด Buffer Zone แล้วห้ามปลูกสร้างสิ่งปลูกสร้างจึงสามารถทำได้ แต่สำหรับพื้นที่ช่องอานม้าจะมีความยุ่งยากมากกว่า เนื่องจากปัจจุบันมีประชาชนอาศัยอยู่มากกว่า ๒๐๐ หลังคาเรือน การโยกย้ายประชาชนและรื้อถอนบ้านพักอาศัยออกจะมีความอ่อนไหวทั้งทางการเมือง กระแสต่อต้านจากประชาชน แต่หากระดับรัฐบาลทั้งสองฝ่ายได้หารือและมีข้อตกลงร่วมกันและรัฐบาลกัมพูชาออกเป็นนโยบายแล้วหน่วยปฏิบัติก็สามารถปฏิบัติได้ แนวทางที่เหมาะสมน่าจะกำหนดพื้นที่ Buffer Zone ร่วมกัน โดยพื้นที่ดังกล่าวหากมีผู้อยู่อาศัยเดิมอนุโลมให้อยู่อาศัยได้ แต่ห้ามมีผู้อยู่อาศัยใหม่ และอนุโลมเฉพาะการอยู่อาศัยเท่านั้นห้ามทำการค้าหรือกิจการอื่นใด กิจกรรมการค้าหรือกิจการอื่นใดให้ไปดำเนินการนอกพื้นที่ Buffer Zone

สำหรับผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ฝ่ายกัมพูชา มีความเห็นสอดคล้องกับผู้บริหารระดับสูง แต่เพิ่มเติมให้ที่ตั้งสำนักงานส่วนราชการทั้งสองฝ่ายอยู่ในพื้นที่ Buffer Zone

ส่วนประชาชนกัมพูชาในพื้นที่ ที่เกิดก่อนปี พ.ศ.๒๕๒๕ มีความเห็นว่า ควรมองข้ามเรื่องเส้นเขตแดน ร่วมกันพัฒนาพื้นที่เพื่อให้เกิดความเจริญและคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนทั้งสองฝ่ายก่อน แต่หากมีการกำหนดพื้นที่ Buffer Zone ก็ให้เป็นหน้าที่ของกรรมการระดับสูงของทั้งสองฝ่าย

ประชาชนกัมพูชาที่เกิดระหว่างปี พ.ศ.๒๕๒๕-๒๕๔๐ มีแนวความคิดแยก ๒ ฝ่ายคือ ฝ่ายที่เห็นว่าไม่อยากให้ยกระดับอยากให้เป็นจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าเช่นนี้ต่อไป เนื่องจากหากยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวรแล้วจะถูกเก็บภาษีการค้าเพิ่มมากขึ้น มีผู้ค้ารายใหญ่มากขึ้นตนจะค้าขายได้กำไรน้อยลง และอีกฝ่ายต้องการให้ยกระดับโดยเห็นชอบกับการกำหนดพื้นที่ Buffer Zone แต่ควรกำหนดพื้นที่ให้ชัดเจน การบริหารจัดการในพื้นที่ Buffer Zone ควรจัดทำในรูปคณะกรรมการร่วมทั้งสองฝ่าย การจะดำเนินการใด ๆ ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการร่วมก่อน โดยทั้งสองฝ่ายต้องจัดเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานให้เพียงพอ

ประชาชนกัมพูชาที่เกิดหลังปี พ.ศ.๒๕๔๐ มีความเห็นว่า เห็นด้วยกับการกำหนดพื้นที่ Buffer Zone โดยให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการร่วมของทั้งสองประเทศในการกำหนดขอบเขตพื้นที่ และมาตรการในการใช้ประโยชน์พื้นที่ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเจริญในพื้นที่เท่าทันพื้นที่อื่น

แนวคิดการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี และการเจรจาต่อรอง

ผู้วิจัยได้จัดการประชุมกลุ่มย่อยประชาชนในพื้นที่ทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายกัมพูชา เพื่อรับทราบข้อคิดเห็นต่อการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ประเด็นการบูรณาการความร่วมมือด้านความมั่นคงกับอาเซียนและนานาชาติ เกี่ยวกับความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างไทย-กัมพูชา ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี และการเจรจาต่อรอง สรุปข้อคิดเห็นได้ดังนี้

๑. ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ประเด็นการบูรณาการความร่วมมือด้านความมั่นคงกับอาเซียนและนานาชาติ เกี่ยวกับความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างไทย-กัมพูชา

ตารางที่ ๔ - ๒ ข้อคิดเห็นของประชาชนไทย เกี่ยวกับความสัมพันธ์และความร่วมมือไทย-กัมพูชา

ประเด็น	กลุ่มเกิดก่อน พ.ศ.๒๕๒๕	กลุ่มเกิด พ.ศ.๒๕๒๕- ๒๕๔๐	กลุ่มเกิดหลัง พ.ศ.๒๕๔๐
ความสัมพันธ์ ระหว่างไทยกับ กัมพูชา ใน ปัจจุบัน เป็น อย่างไร	โดยผิวเผินดูแล้วราบรื่น และมีความสัมพันธ์ที่ดี มี การแลกเปลี่ยนและสืบ สานวัฒนธรรมกัน แต่เป็น ความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคลต่อบุคคล และของ ประชาชนที่	- มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ญาติพี่น้องที่อยู่ทั้ง สองประเทศมีการไปมา หาสู่กันตั้งแต่อดีตจนถึง ปัจจุบัน	มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน แต่ยังไม่ถึงกับดีมาก สามารถค้าขายระหว่าง ประเทศได้ มีการไปมา หาสู่กันได้

ตารางที่ ๔ – ๒ ข้อคิดเห็นของประชาชนไทย เกี่ยวกับความสัมพันธ์และความร่วมมือไทย-กัมพูชา (ต่อ)

ประเด็น	กลุ่มเกิดก่อน พ.ศ.๒๕๒๕	กลุ่มเกิด พ.ศ.๒๕๒๕- ๒๕๔๐	กลุ่มเกิดหลัง พ.ศ.๒๕๔๐
	แนบแน่น ส่วนหน่วยงาน รัฐและรัฐบาลมีลักษณะ สงวนท่าที ไม่มีความ จริงใจในการแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้น	- ภาครัฐมีการจัดกิจกรรม กิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์ อย่างต่อเนื่อง เช่น เทศกาล ปีใหม่ สงกรานต์ - มีการช่วยเหลือการ รักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย	
ไทยและกัมพูชา จะเสริมสร้าง ความสัมพันธ์ เพื่อให้เกิด สันติภาพ และ ความมั่นคงใน ภูมิภาค ได้ อย่างไร	- จัดกิจกรรมเชื่อม ความสัมพันธ์ให้มาก - ยกระดับจุดผ่านแดน และเปิดจุดผ่านแดนทุก วัน	- จัดให้มีการศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนระหว่าง ประเทศ ในเรื่องของ การเกษตร - จัดงานประเพณีร่วมกัน ทำบุญตักบาตร, รดน้ำ ดำหัวสงกรานต์ - จัดกิจกรรมทัศนศึกษา, มอบทุน, แข่งขันกีฬา เชื่อมความสัมพันธ์, ช่วยเหลือหากเจ็บป่วย, จัดแสดงดนตรีร่วมกัน - มีการค้าขายร่วมกันให้ มากขึ้น - เจรจาแก้ไขปัญหา หลีกเลี่ยงการใช้กำลัง	- ใช้พื้นที่ค้าขายร่วมกัน ร่วมมือพัฒนาประเทศ ร่วมกันอย่างสันติ - จัดกิจกรรมร่วมกันบ่อย ๆ เพื่อเพิ่มความสัมพันธ์ เช่น แข่งขันกีฬา - เปิดเป็นจุดผ่านแดน ถาวร

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖

ในภาพรวมประชาชนชาวไทยมีความเห็นว่าความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชาอยู่ในระดับดี แต่ไม่ถึงกับดีมาก มีการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์กันต่อเนื่อง ส่วนแนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์ โดยส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ควรจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันให้มากขึ้น ค้าขายร่วมกันให้มากขึ้นโดยมี ๒ กลุ่มอายุที่มีความเห็นควรยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวร (กลุ่มเกิดก่อน พ.ศ.๒๕๒๕ และกลุ่มเกิดหลัง พ.ศ.๒๕๔๐) และมีเพียง ๑ กลุ่มอายุที่ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาด้วยการเจรจาหลีกเลี่ยงการใช้กำลัง (กลุ่มเกิด พ.ศ.๒๕๒๕-๒๕๔๐)

ตารางที่ ๔ – ๓ ข้อคิดเห็นของประชาชนกัมพูชา เกี่ยวกับความสัมพันธ์และความร่วมมือไทย-กัมพูชา

ประเด็น	กลุ่มเกิดก่อน พ.ศ.๒๕๒๕	กลุ่มเกิด พ.ศ.๒๕๒๕- ๒๕๔๐	กลุ่มเกิดหลัง พ.ศ.๒๕๔๐
ความสัมพันธ์ ระหว่างไทยกับ กัมพูชาในปัจจุบัน เป็นอย่างไร	มีความสัมพันธ์ที่ดี มีการ แลกเปลี่ยนและสืบสาน วัฒนธรรมร่วมกันโดย ต่อเนื่อง	ยังมีความสัมพันธ์ที่ดี	มีความสัมพันธ์ที่ดี มี การแลกเปลี่ยนและสืบ สานวัฒนธรรมกัน
ไทยและกัมพูชา จะเสริมสร้าง ความสัมพันธ์ เพื่อให้เกิด สันติภาพ และ ความมั่นคงใน ภูมิภาคได้อย่างไร	- ประสานความร่วมมือ เพื่อกระชับความสัมพันธ์ หลาย ๆ ด้าน เช่น การ อำนวยความสะดวกเพื่อ การรักษาพยาบาล, ส่งเสริมการศึกษา มี นักเรียนแลกเปลี่ยน ระหว่างประเทศ, ส่งเสริม การศึกษาสูงด้าน การเกษตร, ความร่วมมือ ด้านอื่น ๆ เช่น ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม จัด คอนเสิร์ต ตักบาตรในวัน สำคัญ - เจริญกลางกันเมื่อเกิด ข้อพิพาท หลีกเลี่ยงการใช้ กำลัง - เปิดเป็นจุดผ่านแดนถาวร	- ประสานความร่วมมือ เพื่อกระชับความสัมพันธ์ หลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะ การพัฒนาคุณภาพชีวิต ประชาชนในพื้นที่ ชายแดนทั้งสองประเทศ - การช่วยเหลือด้านการ เข้ามารักษาพยาบาลใน ประเทศไทย - จัดกิจกรรมทัศนศึกษา มอบทุน และแข่งขันกีฬา เชื่อมความสัมพันธ์ - เจริญกลางร่วมกันของ ทั้งสองฝ่าย หลีกเลี่ยง การใช้กำลัง - เปิดเป็นจุดผ่านแดน ถาวร	- ประสานความร่วมมือ เพื่อกระชับความสัมพันธ์ หลาย ๆ ด้าน - การช่วยเหลือด้านการ เข้ามารักษาพยาบาลใน ประเทศไทย - เปิดเป็นจุดผ่านแดน ถาวรให้เร็วขึ้น - มีการเจรจา หลีกเลี่ยง การใช้กำลัง

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖

ในภาพรวมประชาชนชาวกัมพูชามีความเห็นว่าความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชาอยู่ในระดับดี มีการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์กันต่อเนื่อง หลากหลาย ส่วนแนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์ โดยส่วนใหญ่มีความเห็นว่า เห็นควรจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันให้มากขึ้น โดยเฉพาะ การช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาล ทั้ง ๓ กลุ่มอายุมีความเห็นควรยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวร รวมถึงให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาด้วยการเจรจา หลีกเลี่ยงการใช้กำลังทั้ง ๓ กลุ่มอายุเช่นกัน

๒. แนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี

ตารางที่ ๔ - ๔ ข้อคิดเห็นของประชาชนไทย เกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี

ประเด็น	กลุ่มเกิดก่อน พ.ศ. ๒๕๒๕		กลุ่มเกิด พ.ศ. ๒๕๒๕- ๒๕๔๐		กลุ่มเกิดหลัง พ.ศ. ๒๕๔๐	
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
ปฏิเสธการใช้ความรุนแรงโดยสิ้นเชิง	/		/		/	
โจมตีที่ปัญหา ไม่ใช่ตัวบุคคล	/		/		/	
สร้างความสัมพันธ์ที่ดี	/		/		/	
ต้องไม่มุ่งเอาชนะกัน แต่มุ่งสร้างความร่วมมือกัน	/		/		/	
ตอบสนองความต้องการของทั้งสองฝ่าย	/		/		/	
มองทั้งสองฝ่ายมีความเท่าเทียมกัน	/		/		/	
เน้นทั้งหลักเหตุผลและความรู้สึก	/		/		/	
ความกล้า และสร้างสรรค์	/		/		/	

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖

๑. ปฏิเสธการใช้ความรุนแรงโดยสิ้นเชิง ทุกกลุ่มอายุมีความเห็นว่า การแก้ไขปัญหาควรใช้มาตรการจากเบาไปหาหนัก หลีกเลี่ยงการปะทะอย่างสิ้นเชิง เว้นกลุ่มที่เกิดหลังปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่มีความเห็นว่า หากหลีกเลี่ยงการปะทะไม่ได้ก็ให้มีมาตรการเพื่อยุติสถานการณ์โดยเร็ว

๒. โจมตีที่ปัญหา ไม่ใช่ตัวบุคคล ทุกกลุ่มอายุมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ควรนำปัญหาเป็นตัวตั้ง แล้วหาวิธีแก้ปัญหาร่วมกันให้ทั้งสองฝ่ายได้แสดงแนวคิดมีการถกแถลง เพื่อเข้าใจเหตุผลของแต่ละฝ่ายในการคิดและแก้ปัญหา นั้น ไม่มุ่งกำจัดบุคคลที่มีแนวคิดไม่ตรงกันออกจากกระบวนการแก้ปัญหา เพราะอาจเป็นอุปสรรคต่อกระบวนการแก้ไขปัญหาในอนาคตได้

๓. สร้างความสัมพันธ์ที่ดี ทุกกลุ่มอายุมีความเห็นว่า หากทั้งสองฝ่ายมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ปัญหาต่าง ๆ จะหาข้อยุติกันได้โดยง่าย ดังนั้นการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทั้งสองฝ่ายได้พบปะสร้างความสัมพันธ์กันจึงเป็นเรื่องสำคัญ โดยกลุ่มที่เกิดก่อน พ.ศ.๒๕๒๕ มีความเห็นเพิ่มเติมว่า การแก้ปัญหาในเชิงลึกบางครั้งอาจต้องใช้ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลเข้ามาช่วย เพราะคนเหล่านี้ได้รับความไว้วางใจจากคู่เจรจา อาจทำให้สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ง่ายขึ้น

๔. ต้องไม่มุ่งเอาชนะกัน แต่มุ่งสร้างความร่วมมือกัน ทุกกลุ่มอายุมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ทั้งสองฝ่ายต้องสร้างความร่วมมือกัน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมได้ประโยชน์ ไม่เอาความคิดฝ่ายตนเป็นหลัก ไม่มุ่งเอาชนะกัน ซึ่งจะทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือจากอีกฝ่าย

๕. ตอบสนองความต้องการของทั้งสองฝ่าย ทุกกลุ่มอายุมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ทั้งสองฝ่ายต้องมีได้มีเสีย win-win ไม่ยึดความต้องการของฝ่ายตนเป็นหลักโดยไม่รับฟังความต้องการของอีกฝ่าย โดยกลุ่มที่เกิดก่อน พ.ศ.๒๕๒๕ ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า วิธีที่ง่ายที่สุดจะต้องหาเป้าหมายร่วมกันหรือใกล้เคียงกันมากที่สุด แล้วโน้มน้าวให้เห็นถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นร่วมกัน แล้วหารือถึงวิธีการที่จะทำให้เกิดผลเพื่อให้ได้ตามความต้องการของทั้งสองฝ่าย

๖. มองทั้งสองฝ่ายมีความเท่าเทียมกัน ทุกกลุ่มอายุมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ต้องแบ่งปันให้ทุกฝ่ายมีความเสมอภาค ทั้งการลงทุน ทรัพยากรที่ใช้ และผลประโยชน์ที่จะได้รับ เพื่อไม่ให้มีการเปรียบเทียบหรือเกิดการเอาเปรียบอีกฝ่าย

๗. เน้นทั้งหลักเหตุผล และความรู้สึก ทุกกลุ่มอายุมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การแก้ไขปัญหาระหว่างประเทศเป็นเรื่องใหญ่ นอกจากต้องใช้หลักการ เหตุผลที่ถูกต้องแล้ว ต้องเข้าใจความรู้สึกของอีกฝ่ายด้วยเนื่องจากมีความเป็นชาตินิยมมาเกี่ยวข้องด้วย

๘. ความกล้า และสร้างสรรค์ ทุกกลุ่มอายุมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การแก้ปัญหาต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ คิดนอกกรอบจากที่เคยมี และมีความกล้าที่จะนำความคิดนอกกรอบนั้นมาหารือกัน ซึ่งหากความคิดนั้นนำมาสู่การเห็นชอบร่วมกัน อาจนำมาซึ่งประโยชน์มหาศาลที่คาดไม่ถึงได้

ตารางที่ ๔ - ๕ ข้อคิดเห็นของประชาชนกัมพูชา เกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี

ประเด็น	กลุ่มเกิดก่อน พ.ศ. ๒๕๒๕		กลุ่มเกิด พ.ศ.๒๕๒๕- ๒๕๔๐		กลุ่มเกิดหลัง พ.ศ.๒๕๔๐	
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
ปฏิเสธการใช้ความรุนแรงโดยสิ้นเชิง	／		／		／	
โจมตีที่ปัญหา ไม่ใช่ตัวบุคคล	／		／		／	
สร้างความสัมพันธ์ที่ดี	／		／		／	

ตารางที่ ๔ – ๕ ข้อคิดเห็นของประชาชนกัมพูชา เกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี (ต่อ)

ประเด็น	กลุ่มเกิดก่อน พ.ศ. ๒๕๒๕		กลุ่มเกิด พ.ศ. ๒๕๒๕- ๒๕๔๐		กลุ่มเกิดหลัง พ.ศ. ๒๕๔๐	
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
ต้องไม่มุ่งเอาชนะกัน แต่มุ่งสร้างความร่วมมือกัน	/		/		/	
ตอบสนองความต้องการของทั้งสองฝ่าย	/		/		/	
มองทั้งสองฝ่ายมีความเท่าเทียมกัน	/		/		/	
เน้นทั้งหลักเหตุผลและความรู้สึก	/		/		/	
ความกล้า และสร้างสรรค์	/		/		/	

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖

๑. ปฏิเสธการใช้ความรุนแรงโดยสิ้นเชิง ทุกกลุ่มอายุมีความเห็นว่า ทั้งสองฝ่ายควรวางมาตรการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน พบปะพูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ ไม่ใช้ความรุนแรงใช้การเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหาแทน โดยกลุ่มที่เกิดหลังปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่มีความเห็นเพิ่มเติมว่า ควรกำหนดมาตรการและสั่งการจากคนที่มีความอำนาจสูงสุดเพียงคนเดียว เพื่อไม่ให้ซับซ้อนและสับสน

๒. โจมตีที่ปัญหา ไม่ใช่ตัวบุคคล ทุกกลุ่มอายุมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ต้องจัดการที่ปัญหาไม่โจมตีหรือมุ่งจัดการที่ตัวบุคคล เพราะหากเรามุ่งโจมตีหรือจัดการที่ตัวบุคคล ความสัมพันธ์ระหว่างเรากับคู่กรณีจะยิ่งตึงเครียด ต่างฝ่ายต่างปกป้องตนเองและคิดหาแต่วิธีโจมตีกลับกันไปมา

๓. สร้างความสัมพันธ์ที่ดี ทุกกลุ่มอายุมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ควรจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ร่วมกันบ่อย ๆ เช่น การแข่งขันกีฬา งานประเพณีต่าง ๆ มีจิตใจที่ดี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

๔. ต้องไม่มุ่งเอาชนะกัน แต่มุ่งสร้างความร่วมมือกัน ทุกกลุ่มอายุมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ทั้งสองฝ่ายต้องไม่ชิงดีชิงเด่นกัน ร่วมสร้างผลประโยชน์ให้เกิดขึ้นร่วมกัน

๕. ตอบสนองความต้องการของทั้งสองฝ่าย ทุกกลุ่มอายุมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ทั้งสองฝ่ายต้องแจ้งความต้องการให้อีกฝ่ายรู้โดยตรงไปตรงมา เพื่อจะได้ร่วมหาทางตอบสนองความต้องการให้ถูกต้องหรือใกล้เคียงมากที่สุด แต่ก็ต้องรับฟังปัญหาของทั้งสองฝ่ายและร่วมหาวิธีการตอบสนองความต้องการอย่างเท่าเทียมด้วย

๖. มองทั้งสองฝ่ายมีความเท่าเทียมกัน ทุกกลุ่มอายุมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ทั้งสองฝ่ายต้องยึดหลักความเสมอภาคซึ่งถือเป็นหลักพื้นฐานของศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ไม่ควรดู

ถูกหรือมองอีกฝ่ายว่าด้อยกว่าตน เพราะหากมองและปฏิบัติต่อกันอย่างเท่าเทียมก็จะทำให้อีกฝ่ายรู้สึกว่าได้รับเกียรติ มีความภาคภูมิใจ การเจรจาใด ๆ ก็เป็นไปได้ง่าย

๗. เน้นทั้งหลักเหตุผล และความรู้สึก ทุกกลุ่มอายุมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ทั้งสองฝ่ายต้องคำนึงถึงความรู้สึก เอาใจเขามาใส่ใจเรา บางครั้งให้น้ำหนักกับเหตุและผลมากกว่าแต่บางครั้งอาจต้องให้น้ำหนักกับความรู้สึกมากกว่า ทั้งนี้ต้องรู้จักโอนอ่อนผ่อนตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

๘. ความกล้า และสร้างสรรค์ ทุกกลุ่มอายุมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การแก้ปัญหาต้องมีความกล้าที่จะเผชิญกับความจริง กล้าที่จะตั้งคำถาม กล้าคิด กล้ากำจัดอคติ กล้าที่จะยอมสูญเสียผลประโยชน์บางสิ่งบางอย่าง เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ใหม่ ๆ โดยกลุ่มเกิดหลัง พ.ศ.๒๕๔๐ มีความเห็นเพิ่มเติมว่า ต้องไม่กลัวที่จะทำอะไรใหม่ ๆ และยอมรับผลที่จะออกมา

๓. การใช้หลักการเจรจาต่อรอง

ตารางที่ ๔ - ๖ ข้อคิดเห็นของประชาชนไทย เกี่ยวกับการใช้หลักการเจรจาต่อรอง

ประเด็น	กลุ่มเกิดก่อน พ.ศ. ๒๕๒๕		กลุ่มเกิด พ.ศ.๒๕๒๕- ๒๕๔๐		กลุ่มเกิดหลัง พ.ศ.๒๕๔๐	
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
การยอมรับสถานะของคู่กรณี	/		/		/	
เข้าใจจุดยืน มุมมอง และ เหตุผล ของคู่กรณี	/		/		/	
มองที่ส่วนดีของคู่เจรจาทั้งทัศนคติหรือพฤติกรรม	/		/		/	
มองคู่เจรจาว่าจะสามารถตกลงกันได้ โดยได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน	/		/		/	
เจรจากับคู่เจรจาอย่างสุภาพและเปิดเผย	/		/		/	

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖

๑. การยอมรับสถานะของคู่กรณี ทุกกลุ่มอายุมีความเห็นสอดคล้องกันว่า คู่เจรจาต้องยอมรับในตัวแทนที่แต่ละฝ่ายส่งมา ว่าสามารถตัดสินใจได้ตามกรอบอำนาจที่ได้รับมา แต่ไม่มั่นใจฝ่ายกัมพูชาเพราะอำนาจการตัดสินใจส่วนใหญ่จะอยู่ที่คนไม่กี่คน

๒. เข้าใจจุดยืน มุมมอง และเหตุผลของคู่กรณี ทุกกลุ่มอายุมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ก่อนจะทำการเจรจาจะต้องศึกษาคู่เจรจา เพื่อให้รู้ข้อมูลของคู่เจรจา ลักษณะนิสัยใจคอ พฤติกรรม แนวคิด และความต้องการของคู่เจรจา เพื่อจะได้กำหนดท่าทีและแนวทางในการเจรจาไว้ล่วงหน้า

๓. มองที่ส่วนดีของคู่เจรจาทั้งทัศนคติ หรือพฤติกรรม ทุกกลุ่มอายุมีความเห็นสอดคล้องกันว่า เป็นวิธีการที่ทำให้การเจรจากันเป็นไปอย่างราบรื่น เนื่องจากการคิดเชิงบวก ซึ่งในความเป็นจริงนั้นบุคคลย่อมมีทั้งด้านที่ดีและด้านที่ไม่ดี หากนำอคติหรือด้านที่ไม่ดีของคู่เจรจามาเป็นตัวตั้งจะทำให้การเจรจาบรรลุผลได้ยากเนื่องจากจะทำให้เกิดความหวาดระแวง และไม่กล้าตัดสินใจเพราะกลัวว่าจะทำให้เสียเปรียบ

๔. มองคู่เจรจาว่าจะสามารถตกลงกันได้โดยได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ทุกกลุ่มอายุมีความเห็นสอดคล้องกันว่า เป็นวิธีคิดเริ่มต้นที่ใช้แก้ปัญหา เพราะหากคิดว่าไม่สามารถตกลงกันได้คงไม่สามารถเริ่มการเจรจาได้ ทุกครั้งที่มีการเจรจาจะต้องคิดเสมอว่าปัญหาทุกอย่างสามารถแก้ไขได้ด้วยการเจรจา จากนั้นจึงไปลงในรายละเอียดว่าคู่เจรจาจะได้ประโยชน์อะไรบ้างจากการเจรจา ซึ่งอาจจะได้มากบ้างน้อยบ้างแต่จะต้องมีความตั้งใจที่จะทำ

๕. เจรจากับคู่เจรจาอย่างสุภาพและเปิดเผย ทุกกลุ่มอายุมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ควรใช้วาจา ท่าทางที่เป็นมิตรในการเจรจา มุ่งไปที่การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน ไม่มีผลประโยชน์แอบแฝง

ตารางที่ ๔ - ๗ ข้อคิดเห็นของประชาชนกัมพูชา เกี่ยวกับการใช้หลักการเจรจาต่อรอง

ประเด็น	กลุ่มเกิดก่อน พ.ศ. ๒๕๒๕		กลุ่มเกิด พ.ศ. ๒๕๒๕- ๒๕๔๐		กลุ่มเกิดหลัง พ.ศ. ๒๕๔๐	
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
การยอมรับสถานะของคู่กรณี	／		／		／	
เข้าใจจุดยืน มุมมอง และ เหตุ ผล ของ คู่กรณี	／		／		／	
มองที่ส่วนดีของคู่เจรจา ทั้ง ทัศนคติ หรือ พฤติกรรม	／		／		／	

ตารางที่ ๔ – ๗ ข้อคิดเห็นของประชาชนกัมพูชา เกี่ยวกับการใช้หลักการเจรจาต่อรอง (ต่อ)

ประเด็น	กลุ่มเกิดก่อน พ.ศ. ๒๕๒๕		กลุ่มเกิด พ.ศ.๒๕๒๕- ๒๕๔๐		กลุ่มเกิดหลัง พ.ศ.๒๕๔๐	
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
มองคู่เจรจาว่าจะสามารถตกลงกันได้โดยได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน	／		／		／	
เจรจากับคู่เจรจาอย่างสุภาพและเปิดเผย	／		／		／	

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖

๑. การยอมรับสถานะของคู่กรณี ทุกกลุ่มอายุมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การยอมรับและเคารพให้เกียรติคู่เจรจา จะทำให้เกิดความเกรงใจ การเจรจานั้นก็จะเต็มไปด้วยความสงบราบรื่น

๒. เข้าใจจุดยืน มุมมอง และเหตุผลของคู่กรณี ทุกกลุ่มอายุมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ก่อนจะทำการเจรจาต้องศึกษามุมมอง แนวคิด ผลประโยชน์ และแนวทางการแก้ปัญหาที่ผ่าน ๆ มาของคู่เจรจา รู้ถึงสถานะของตนและคู่เจรจา และรู้ปัญหา สาเหตุของปัญหา เพื่อจะได้เจรจาแก้ปัญหาได้ถูกจุด

๓. มองที่ส่วนดีของคู่เจรจาทั้งทัศนคติ หรือพฤติกรรม ทุกกลุ่มอายุมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การมองส่วนดีของคู่เจรจา เป็นวิธีการมองว่าคู่เจรจามาเป็นฝ่ายเดียวกับเราได้ หรือจะตกลงกันได้

๔. มองคู่เจรจาว่าจะสามารถตกลงกันได้โดยได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ทุกกลุ่มอายุมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ก่อนจะทำสิ่งใดจะต้องสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นกับตนก่อนว่าสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ และมองคู่เจรจาเช่นเดียวกับฝ่ายเราว่า คู่เจรจาล้วนต้องการให้ผลการเจรจาบรรลุไปในทิศทางที่ตนต้องการ ดังนั้นในการเจรจาจะต้องโน้มน้าวให้เห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับร่วมกัน

๕. เเจรจากับคู่เจรจาอย่างสุภาพและเปิดเผย ทุกกลุ่มอายุมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การเจรจาต้องใช้วาจาที่เป็นมิตร และเจรจาดด้วยความจริงใจไม่มีความลับหรือให้ได้ผลประโยชน์แก่ฝ่ายตนฝ่ายเดียว การซุกซ่อนกับดักเอาไว้เมื่อเวลาผ่านไปเมื่อความจริงปรากฏจะทำให้การเจรจาดตกลงกันต่อไปในอนาคตทำได้ยาก

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

ผลจากการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มย่อยผู้ที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าช่องอานม้า-อานแซะ ทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายกัมพูชา พบว่าความคิดเห็นที่ได้จากกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ต่อประเด็นคำถามที่ได้แบ่งออกเป็น ๒ ประเด็นหลัก ที่ผู้วิจัยได้กำหนดเป็นกรอบในการให้สัมภาษณ์ไว้ นั้น ส่วนใหญ่จะสอดคล้องกันแต่ก็มีความเห็นที่แตกต่างกันในบางประเด็น ตามสภาพข้อเท็จจริงที่กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ได้เกี่ยวข้องโดยตรงหรือโดยอ้อม สำหรับการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา : กรณีศึกษาช่องอานม้า อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี ได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ ๒ ประการดังนี้

๑. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค และโอกาสในการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา พื้นที่ช่องอานม้า อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี
๒. เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการที่มีความเหมาะสมในการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา พื้นที่ช่องอานม้า อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี

จากการศึกษาพบว่า จุดผ่านแดนช่องอานม้า-อานแซะ เป็นช่องทางเข้าออกไปมาหาสู่กันของประชาชนไทยในพื้นที่อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี กับประชาชนกัมพูชาในพื้นที่อำเภอจอมกระสาน จังหวัดพระวิหาร มาช้านาน เป็นทั้งเส้นทางสายวัฒนธรรมและเส้นทางสายเศรษฐกิจแบบพึ่งพาอาศัยกัน จากการปูเสื่อขายสินค้า ช่องทางค้าโค-กระบือ ช่องทางนำไม้เข้า จนถึง การเปิดเป็นจุดผ่อนปรนเพื่อการค้า เมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๒ และรัฐบาลทั้งสองฝ่ายเห็นชอบให้ยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวรเมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๖ เพื่อยกระดับการค้าชายแดน พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งสองประเทศ แต่จนถึงปัจจุบันทั้งสองฝ่ายยังไม่สามารถดำเนินการได้บรรลุผลตามนโยบายรัฐบาล ซึ่งผลจากการศึกษาวิจัย สามารถสรุปผลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

ประการแรก พบปัญหา อุปสรรค ในการยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวรช่องอานม้า-อานแซะ โดยแยกเป็นปัญหาอุปสรรคฝ่ายไทย ปัญหาอุปสรรคฝ่ายกัมพูชา และปัญหาอุปสรรคร่วม ได้ดังนี้ ๑) ปัญหาอุปสรรคฝ่ายไทย คือ การที่พื้นที่ช่องอานม้าในฝั่งไทยตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติพระวิหาร ในการยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวร จังหวัดอุบลราชธานีได้จัดทำแผนการขอใช้พื้นที่จากอุทยานแห่งชาติพระวิหารแล้วขนาด ๑๓๙ ไร่ ๓ งาน ๒๘ ตารางวา แต่ขาดงบประมาณการจัดทำวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment : EIA) ซึ่งต้องใช้ประกอบเป็นหลักฐานการขอใช้พื้นที่ด้วย จึงยังไม่สามารถเสนอเรื่องเพื่อขอใช้พื้นที่ได้ ปัญหาอีกประการคือการขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบ โดยเฉพาะจังหวัด

อุบลราชธานีซึ่งเป็นหน่วยงานหลัก ไม่มีการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อวางแผน ดำเนินงาน ติดตามการดำเนินการที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม รวมถึงกับการปรับย้ายตำแหน่งของหัวหน้าส่วนราชการบ่อยครั้ง ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการ ๒) ปัญหาอุปสรรคของฝ่ายกัมพูชา คือ การตกลงใจเพื่อดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นอยู่กับตัวบุคคล ไม่ได้เป็นไปตามตำแหน่งหน้าที่ การเจรจาต้องเจรจาให้ถูกคนจึงจะนำไปสู่การตกลงใจได้ โดยเฉพาะเอกชนที่ได้รับอนุญาตจากรัฐบาลกัมพูชาให้เป็นผู้ลงทุนในพื้นที่ และ ๓) ปัญหาอุปสรรคร่วม คือ ปัญหาเส้นเขตแดน เนื่องจากพื้นที่ช่องอานม้ายังไม่มีการปักปันเขตแดนที่ชัดเจน ในห้วงสงครามกลางเมืองกัมพูชา ได้มีประชาชนกัมพูชาอพยพหลบหนีภัยจากการสู้รบมาอยู่อาศัยในพื้นที่นี้ เมื่อสงครามยุติ ด้วยพื้นที่สะดวกต่อการอยู่อาศัย มีการเปิดเป็นจุดผ่อนปรนเพื่อการค้า และรัฐบาลทั้งสองฝ่ายเห็นชอบร่วมกันให้ยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวร ทำให้ประชาชนกัมพูชาอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานเพิ่มมากขึ้นจากเดิมที่มีประมาณ ๒๐ ครัวเรือน เป็นประมาณ ๒๐๐ ครัวเรือนในปัจจุบัน จากผลการสำรวจเก็บหลักฐานขั้นต้น (Joint Detail Survey) พบว่าสันปันน้ำอาจจะอยู่บริเวณตลาดชุมชนกัมพูชา ดังนั้นการที่จะยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวร ฝ่ายไทยจึงเห็นว่าฝ่ายกัมพูชาต้องแก้ไขประเด็นที่ตั้งตลาดชุมชนกัมพูชาให้เสร็จสิ้นก่อน ในขณะที่ฝ่ายกัมพูชาเห็นว่าประเด็นอ่อนไหวทางการเมือง อาจถูกต่อต้านจากประชาชน ต้องเป็นนโยบายที่สั่งการจากรัฐบาลจึงจะสามารถดำเนินการได้ และปัญหาอีกประการคือ การที่ประชาชนในพื้นที่ของทั้งสองฝ่ายไม่รับรู้ข่าวสาร หรือปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา หรือบางครั้งนำไปสู่การต่อต้านนโยบายหน่วยเหนือ

แต่ก็มองเห็นโอกาสที่จะดำเนินการได้ ด้วยเหตุผล ๓ ประการ คือ ๑) การที่ทั้งสองฝ่ายมองเห็นโอกาสที่จะพัฒนาพื้นที่เพื่อเพิ่มมูลค่าการค้าชายแดน และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนร่วมกัน การมองเห็นเส้นทางเชื่อมต่อ ๓ ประเทศ ไทย-กัมพูชา-สปป.ลาว และความหวังของประชาชนกัมพูชาที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน อาจทำให้ตัดสินใจยอมในบางเรื่องเพื่อให้ได้ในบางเรื่อง ๒) เอกชนของฝ่ายกัมพูชาได้เข้ามาลงทุนเพื่อเตรียมการยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวรในหลาย ๆ ด้านแล้ว อาจใช้พลังแฝงที่มีอยู่เพื่อผลักดันให้เป้าหมายสำเร็จได้ และ ๓) การที่ทั้งสองฝ่ายมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยเฉพาะในระดับพื้นที่ การเจรจาด้วยสันติวิธี และใช้หลักการเจรจาต่อรองที่ดีอาจส่งผลให้สำเร็จได้ เพราะประชาชนทั้งสองฝ่ายต่างต้องการให้ยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวรมองที่ผลประโยชน์ที่จะเกิดร่วมกันเป็นหลัก ปฏิเสธการแก้ไขปัญหาโดยการใช้อำนาจ ทั้งนี้การเจรจากันในเชิงลึกอาจต้องใช้ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลของบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจของทั้งสองฝ่ายมาช่วยกล้าคิดสร้างสรรค์ในแนวทางใหม่ ๆ ตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป

ประการที่สอง แนวทางการบริหารจัดการที่มีความเหมาะสมในการเปิดจุดผ่านแดนถาวร พบข้อเสนอ ๓ แนวทางที่เป็นไปได้ คือ ๑) กำหนดพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ (Buffer Zone) ที่เห็นชอบร่วมกัน แล้วรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ที่มีอยู่เดิมออกทั้งหมด แผนบริหารจัดการพื้นที่ของทั้งสองฝ่ายให้ดำเนินการนอกพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ เป็นแนวทางที่ฝ่ายไทยโดยส่วนใหญ่เห็นชอบด้วย ๒) กำหนดพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ (Buffer Zone) ที่เห็นชอบร่วมกัน แล้วรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ที่มีอยู่เดิมออกทั้งหมด ในพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ให้เป็นที่ตั้งเฉพาะส่วนราชการของทั้งสองประเทศที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ เป็นแนวทางที่มีทั้งฝ่ายไทย

และฝ่ายกัมพูชาเห็นชอบด้วย และ ๓) กำหนดพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ (Buffer Zone) ที่เห็นชอบร่วมกัน แล้วอนุโลมให้ประชาชนที่อาศัยอยู่เดิมและประสงค์อยู่ต่ออาศัยอยู่ในพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ได้ แต่ห้ามเข้ามาอาศัยอยู่ใหม่ ห้ามก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างใด ๆ เพิ่มเติม และอนุโลมเฉพาะการอยู่อาศัยเท่านั้นห้ามทำการค้าหรือกิจการอื่นใด กิจกรรมการค้าหรือกิจการอื่นใดให้ไปดำเนินการนอกพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ เป็นแนวทางที่ฝ่ายกัมพูชาส่วนใหญ่เห็นชอบด้วย

ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการดำเนินการเปิดจุดผ่านแดนถาวรในพื้นที่ที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนที่ผู้วิจัยค้นพบนั้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานในพื้นที่ชายแดนด้านอื่น ๆ ในทุกภาคของประเทศ ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ในข้อ ๑.๑ ประชาชนอยู่ดี กินดี และมีความสุข และข้อ ๑.๒ บ้านเมืองมีความมั่นคงในทุกมิติและทุกระดับ สามารถลดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑.๑ ประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ควรตระหนักถึงความจำเป็นต่อการบริหารจัดการกับปัญหาการกล่าวอ้างเส้นเขตแดนที่แตกต่างกัน ด้วยการกำหนดพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ (Buffer Zone) การกำหนดพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ดังกล่าว จะช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเรื่องเส้นเขตแดนได้ เพราะทำให้ดินแดนที่ต่างฝ่ายต่างอ้างสิทธิ์ไม่มีการเข้าใช้ประโยชน์ จนกว่ากระบวนการพิสูจน์โดยคณะสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนจะดำเนินการแล้วเสร็จ เป็นการสนับสนุนการแก้ปัญหาความร่วมมือของภาคีประชาคมอาเซียน สร้างโอกาสทางการค้า การลงทุน และการสัญจรข้ามแดนของประชาชน

๑.๒ รัฐบาลไทย โดยกระทรวงมหาดไทย ควรจัดให้มีการฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้ให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเปิดจุดผ่านแดน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเข้าใจขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติได้อย่างแท้จริง

๑.๓ การดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ประเด็นการร่วมมือทางการพัฒนากับประเทศเพื่อนบ้าน ภูมิภาค โลก รวมถึงองค์กรภาครัฐ และมีใช้ภาครัฐ ต้องมีการดำเนินการอย่างจริงจัง ควรมีโครงการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน ในทุกหน่วยงานและทุกระดับ ทั้งฝ่ายพลเรือน ฝ่ายความมั่นคง และภาคเอกชน ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น จนถึงระดับชาติ เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรของประเทศเพื่อนบ้าน และจะนำมาซึ่งความไว้วางใจกัน

๒. ข้อเสนอแนะเชิงพื้นที่

๒.๑ เมื่อรัฐบาลไทย มีมติเห็นชอบกับรัฐบาลประเทศเพื่อนบ้าน ให้มีการเปิดจุดผ่านแดนแล้ว จังหวัดชายแดนซึ่งเป็นกลไกหลักที่ต้องดำเนินการตามนโยบายรัฐบาล ควรจัดตั้งคณะทำงาน โดยเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมเป็นคณะทำงาน กำหนดบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจน จัดการประชุม

เตรียมการ ประสานการปฏิบัติโดยต่อเนื่อง เพื่อรับทราบและร่วมกันแก้ไขปัญหาตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน ซึ่งผลการประชุมจะเป็นการกำหนดท่าทีของฝ่ายเรา ก่อนที่จะเข้าประชุมหารือกับประเทศเพื่อนบ้าน เป็นการสร้างความเข้าใจและความเป็นเอกภาพ ตลอดจนลดระดับความขัดแย้งทั้งของฝ่ายเราและกับคณะทำงานของประเทศเพื่อนบ้าน

๒.๒ ต้องปลูกฝังให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ และประชาชนไทย มีทัศนคติที่ดีต่อประชาชนของประเทศเพื่อนบ้าน มองเขาเป็นเพื่อนบ้าน ไม่ดูถูกเหยียดหยามหรือมีทัศนคติเชิงลบ หรือคิดว่าเขาด้อยกว่าเรา ทั้งนี้เมื่อเขาได้รับเกียรติในระดับที่เหมาะสมการอยู่ร่วมกันจะเป็นไปโดยปกติสุข ไม่ก่อให้เกิดเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง

๓. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๓.๑ ควรศึกษาปัญหา อุปสรรค และค้นหาแนวทางการเปิดจุดผ่านแดนถาวรกรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านด้านอื่น โดยนำแนวความคิดการกำหนดพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ (Buffer Zone) ไปใช้ เพื่อทดสอบว่าแนวทางดังกล่าวสามารถใช้ได้ในพื้นที่อื่นหรือไม่

๓.๒ ควรขยายขอบเขตด้านประชากร เป็นกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในมิติอื่น เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม การท่องเที่ยว เพื่อให้ได้ข้อมูลที่กว้างขวางมากขึ้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

วิชัย โสสุวรรณจินดา. ครบเครื่องเรื่องการเจรจาต่อรอง. กรุงเทพฯ : TPA Publishing, ๒๕๕๔.
สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. กลยุทธ์การเจรจาต่อรอง. กรุงเทพฯ : บริษัท พัฒนาวิชัย จำกัด, ๒๕๕๑.

วารสาร และหนังสือพิมพ์

เกียรติศักดิ์ วัฒนศักดิ์. “การเจรจาต่อรอง”. วารสารนักบริหาร. ปีที่ ๓๐. (ฉบับที่ ๑), มกราคม-
เมษายน ๒๕๕๓, หน้า ๕๒-๕๖.
จิรัชวัลค์ ทรงสุวรรณวิภา. “ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนกับการแก้ไขข้อพิพาท
ระหว่างไทย-กัมพูชา : กรณีเขตแดนและปราสาทพระวิหาร”. ศูนย์ข้อมูลการวิจัย วช.
พ.ศ.๒๕๕๗.
นพดล โชติศิริ, พลโท. “เขตแดนไทย”. จุลสารความมั่นคงศึกษา. ฉบับที่ ๑๑๙, ๒๕๕๖.
บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และ เหมือนขวัญ เรณูมาศ. “สันติวิธี : การจัดการความขัดแย้งตามแนวทาง
สันติวิธี”. วารสารสันติศึกษาปริทัศน์. ปีที่ ๕. (ฉบับที่ ๒), พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๖๐,
หน้า ๘.
ฝ่ายยุทธการกองกำลังสุรนารี. “สรุปผลการสำรวจและปักปันเขตแดน”. สรุปผลการปฏิบัติงาน
ประจำปี ๒๕๖๕. ตุลาคม ๒๕๖๔-กันยายน ๒๕๖๕, หน้า ๒-๖.

วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารวิจัย

ฉัตรศิริ เพียรพุกเขตต์. “การศึกษาเปรียบเทียบนโยบายต่างประเทศไทยต่อกัมพูชา : กรณีปราสาท
พระวิหาร ระหว่างรัฐบาลทักษิณ ชินวัตรและรัฐบาลอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ”. วิทยานิพนธ์
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการระหว่างประเทศและการทูต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
๒๕๕๙.
ธรากร ธรรมวินทร, พลตรี. “แนวทางการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนในเรื่องเส้น
เขตแดน ไทย-กัมพูชา”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๕๖.
ปิ่นวดี ศรีสุพรรณ. “บทบาทของการค้าชายแดนต่อการพัฒนาพื้นที่ชายแดน กรณีศึกษาจุดผ่อนปรน
ช่องอานม้า จังหวัดอุบลราชธานี”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ๒๕๖๒.
สุนันทา เจริญปัญญา ยิ่ง และธนวัฒน์ เดชปรอธ. “การศึกษาศักยภาพการค้าและการขนส่งชายแดน
ด้านจังหวัดอุบลราชธานี ต่อการเปิดประเทศเข้าสู่ AEC”. รายงานการวิจัย, จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

กฎหมาย

“ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐”. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม ๑๓๕ ตอนที่ ๘๒ ก, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๑.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

กลุ่มงานบริการวิชาการ สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. “กรอบการเจรจาสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกไทย-กัมพูชา ตลอดแนวในกรอบของคณะกรรมการธิการเขตแดนร่วมไทย-กัมพูชา และกลไกอื่น ๆ ภายใต้กรอบนี้”. เอกสารประกอบการพิจารณา. พ.ศ. ๒๕๕๑, หน้า ๒-๓๗.

การต่างประเทศ, กระทรวง. “ข้อมูลที่ประชาชนไทยควรทราบเกี่ยวกับกรณีปราสาทพระวิหาร และการเจรจาเขตแดนไทย-กัมพูชา”. ธันวาคม ๒๕๕๔, หน้า ๒๓-๔๖.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

การต่างประเทศ, กอง, สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. “หลักเกณฑ์และแนวทางการปฏิบัติในการพิจารณาการเปิดจุดผ่านแดนต่าง ๆ. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.fad.moi.go.th>, ๒๕๖๑.

ภาษาต่างประเทศ

Watkins, Michael. Shaping the Game. 2003

Watkins, Michael. Neotiation. 2007

ภาคผนวก

ผนวก ก
แบบชี้แจงอาสาศักดิ์

แบบชี้แจงอาสาสมัคร
สำหรับโครงการวิจัยทางสังคมศาสตร์ที่ใช้แบบสอบถามตอบด้วยตนเอง

เรียน อาสาสมัคร

เนื่องด้วย ข้าพเจ้า พันเอก ญัฐ ศรีอินทร์ สังกัด กองพลทหารราบที่ ๖ กำลังดำเนินการวิจัย เรื่อง แนวทางการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา : กรณีศึกษาช่องอานม้า อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี

โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค และโอกาสในการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา พื้นที่ช่องอานม้า อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี ๒) เพื่อหารูปแบบการบริหารจัดการที่มีความเหมาะสมในการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา พื้นที่ช่องอานม้า อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี ๓) เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการจุดผ่านแดนอื่นๆ ของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ที่มีปัญหาใกล้เคียงกัน

สำหรับประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยนี้ คือ ๑) ได้ข้อมูลปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดที่สะท้อนความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่ดีของไทยและกัมพูชา ๒) ได้รูปแบบการบริหารจัดการในการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา พื้นที่ช่องอานม้า อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี ที่เห็นชอบร่วมกันของฝ่ายไทยและฝ่ายกัมพูชา ทำให้สามารถดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลของทั้งสองประเทศที่ต้องการส่งเสริมการค้าชายแดนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนของทั้งสองประเทศได้ ๓) เป็นแนวทางในการบริหารจัดการจุดผ่านแดนอื่นๆ ของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ที่มีปัญหาใกล้เคียงกันได้

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาดังกล่าว โดยขอให้ท่านตอบตามความเป็นจริง เพราะคำตอบของท่านมีความสำคัญต่อการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นอย่างยิ่ง ข้าพเจ้าขอรับรองว่าจะเก็บรักษาข้อมูลในการตอบแบบสอบถามของท่านไว้เป็นความลับ และผลการวิจัยจะนำเสนอในลักษณะภาพรวม ไม่ระบุชื่อ/ข้อมูลส่วนตัวของท่าน จึงไม่เกิดผลกระทบต่อ การปฏิบัติงานของท่านแต่ประการใด

ข้าพเจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ หากท่านมีข้อสงสัยเกี่ยวกับงานวิจัย โปรดติดต่อได้ที่ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ โทร ๐๒-๖๙๑๙๓๖๙

หากท่านมีปัญหาสงสัยเกี่ยวกับสิทธิของท่านขณะเข้าร่วมการวิจัยนี้ ต้องการทราบข้อมูลเพิ่มเติม โปรดสอบถามได้ที่ พันเอก ญัฐ ศรีอินทร์ หรือ ทางโทรศัพท์หมายเลข ๐๙๗-๘๗๙๑๙๑๙

ขอขอบคุณอย่างสูง

พันเอก

(ญัฐ ศรีอินทร์)

**แบบชี้แจงอาสาสมัครสำหรับโครงการวิจัยทางสังคมศาสตร์
ที่ใช้แบบสัมภาษณ์/ สทนากลุ่ม/ สังเกตการณ์/ การบันทึกภาพหรือวิดีโอ**

เนื่องด้วย ข้าพเจ้า พันเอก ญัฐ ศรีอินทร์ สังกัด กองพลทหารราบที่ ๖ กำลังดำเนินการวิจัย เรื่อง แนวทางการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา : กรณีศึกษาช่องอานม้า อำเภอน้ำย่น จังหวัดอุบลราชธานี

โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค และโอกาสในการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา พื้นที่ช่องอานม้า อำเภอน้ำย่น จังหวัดอุบลราชธานี ๒) เพื่อหารูปแบบการบริหารจัดการที่มีความเหมาะสมในการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา พื้นที่ช่องอานม้า อำเภอน้ำย่น จังหวัดอุบลราชธานี ๓) เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการจุดผ่านแดนอื่นๆ ของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ที่มีปัญหาใกล้เคียงกัน

สำหรับประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยนี้ คือ ๑) ได้ข้อมูลปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด ที่สะท้อนความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่ดีของไทยและกัมพูชา ๒) ได้รูปแบบการบริหารจัดการในการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา พื้นที่ช่องอานม้า อำเภอน้ำย่น จังหวัดอุบลราชธานี ที่เห็นชอบร่วมกันของฝ่ายไทยและฝ่ายกัมพูชา ทำให้สามารถดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลของทั้งสองประเทศที่ต้องการส่งเสริมการค้าชายแดนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนของทั้งสองประเทศได้ ๓) เป็นแนวทางในการบริหารจัดการจุดผ่านแดนอื่นๆ ของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ที่มีปัญหาใกล้เคียงกันได้

ท่านเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ความร่วมมือจากท่านในการสัมภาษณ์ สังเกตการณ์ สทนากลุ่ม และผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกเสียง บันทึกภาพ และวิดีโอเทป กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ทั้งนี้เพื่อความถูกต้องของเนื้อหา ระยะเวลาโดยประมาณ ๓๐ นาที โดยผู้วิจัยจะใช้รหัสแทนชื่อและนามสกุลของท่านลงในแบบบันทึกข้อมูลเทปการสัมภาษณ์ วิดีโอเทป และจะทำลายเมื่อการศึกษาครั้งนี้สิ้นสุด

ผู้วิจัยขอรับรองว่าข้อมูลที่ได้รับจากท่านจะถูกเก็บเป็นความลับและจะนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเท่านั้น ซึ่งจะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ท่านแต่ประการใด จะไม่มีการระบุชื่อ/ข้อมูลส่วนตัวของท่าน “จะไม่มีการเผยแพร่ภาพถ่ายหรือวิดีโอที่มีรูปของท่านแสดงต่อสาธารณะ และจะใช้แสดงเพื่อประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น” ในการเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครของโครงการวิจัยครั้งนี้ ท่านเข้าร่วมด้วยความสมัครใจและสามารถถอนตัวเมื่อใดก็ได้โดยไม่เสียสิทธิใด ๆ ทั้งสิ้น หากท่านมีปัญหาข้อสงสัยหรือต้องการทราบข้อมูลเกี่ยวกับผลการวิจัยสามารถติดต่อสอบถามผู้วิจัยได้ที่ พันเอก ญัฐ ศรีอินทร์ โทร ๐๙๗-๘๗๙๑๙๑๙

หากท่านมีปัญหาสงสัยเกี่ยวกับสิทธิของท่านขณะเข้าร่วมการวิจัยนี้ ต้องการทราบข้อมูลเพิ่มเติม โปรดสอบถามได้ที่ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ หรือทางโทรศัพท์ หมายเลข ๐๒-๖๔๑๙๓๖๘

ขอขอบคุณอย่างสูง

พันเอก

(ณัฐ ศรีอินทร์)
ผู้วิจัย

แบบยินยอมของอาสาสมัคร
สำหรับโครงการวิจัยทางสังคมศาสตร์ที่ใช้แบบสอบถามตอบด้วยตนเอง

ข้าพเจ้า (นาย, นาง, นางสาว)นามสกุล.....
 อายุ.....ปี อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....
 จังหวัด.....

ได้รับฟังคำอธิบายจาก.....เกี่ยวกับการเป็นอาสาสมัครในโครงการวิจัย
 เรื่อง แนวทางการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา :
 กรณีศึกษาช่องอานม้า อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี โดยข้อความที่อธิบายประกอบด้วย
 วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประโยชน์โดยตรงที่อาสาสมัครจะได้รับจากการเข้าร่วมโครงการวิจัยในครั้งนี้

โดยผู้วิจัยขอความร่วมมือให้ข้าพเจ้าตอบแบบสอบถามและให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับ ข้อมูลพื้นฐาน
 เกี่ยวกับช่องอานม้า บริบทของชุมชน การรับรู้ถึงปัญหาการเปิดจุดผ่านแดนถาวรช่องอานม้า แนวคิดการ
 ดำเนินการเปิดจุดผ่านแดนถาวรช่องอานม้าเพื่อการสร้างประโยชน์ร่วมกันอย่างสันติ ใช้เวลาประมาณ
 ๓๐ นาที ตลอดจนผู้วิจัยรับรองว่าจะเก็บรักษาข้อมูลของข้าพเจ้าไว้เป็นความลับ และจะไม่ระบุชื่อหรือ
 ข้อมูลส่วนตัวเป็นรายบุคคลต่อสาธารณชน โดยผลการวิจัยจะนำเสนอในลักษณะภาพรวมที่เป็นการสรุป
 ผลการวิจัยเพื่อเป็นประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น “ในการเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครของโครงการวิจัยครั้งนี้
 ข้าพเจ้าเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ” และข้าพเจ้าสามารถถอนตัวจากการศึกษานี้เมื่อใดก็ได้ ถ้าข้าพเจ้า
 прารณณาและหากเกิดมีเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์

ข้าพเจ้าได้อ่านและเข้าใจตามคำอธิบายข้างต้นแล้ว จึงได้ลงนามยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้

ลงชื่อ.....อาสาสมัคร
 (.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงชื่อ.....พยาน
 (.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ผนวก ข
แบบสนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล

แบบสนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล

แบบสัมภาษณ์เจาะลึก เป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบริบทประวัติความเป็นมาของช่องอนามัย-อานแซะ การรับรู้ถึงปัญหาการเปิดจุดผ่านแดนช่องอนามัย-อานแซะ แนวคิดการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี และการเจรจาต่อรอง และแนวคิดการดำเนินการเปิดจุดผ่านแดนถาวรช่องอนามัย-อานแซะ ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น ๕ ตอน ดังนี้

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้ประกอบด้วย ๕ ตอน

ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ การสนทนากลุ่ม

ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของช่องอนามัย-อานแซะ

ตอนที่ ๓ การสัมภาษณ์

การรับรู้ถึงปัญหาการเปิดจุดผ่านแดนถาวรช่องอนามัย-อานแซะ

ตอนที่ ๔ การสัมภาษณ์

แนวคิดการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี และการเจรจาต่อรอง

ตอนที่ ๕ การสัมภาษณ์

แนวคิดการดำเนินการเปิดจุดผ่านแดนถาวรช่องอนามัย-อานแซะ เพื่อการสร้าง

ประโยชน์ร่วมกันอย่างสันติ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์

๑.๑ สัมภาษณ์ ครั้งที่.....วันที่.....เดือน.....พ.ศ.๒๕๖๕

๑.๒ รหัสอาสาสมัคร.....

๑.๓ ที่อยู่.....

๑.๔ อายุ.....ปี

๑.๕ ระดับการศึกษา.....

๑.๖ อาชีพ.....

๑.๗ ระยะเวลา ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับช่องอนามัย-อานแซะกี่ปี /อยู่อาศัยในพื้นที่ใกล้เคียงช่องอนามัย-อานแซะ.....ปี

๑.๘ มีความเกี่ยวข้องกับช่องอนามัย-อานแซะ อย่างไร (ผู้บริหารระดับสูง/ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่/ประชาชนในพื้นที่).....

๑.๙ บุคคลที่ร่วมในเหตุการณ์ในวันสัมภาษณ์

.....

๑.๑๐ สภาพแวดล้อมที่สัมภาษณ์

.....

๑.๑๑ ปฏิกริยาของผู้ให้การสัมภาษณ์ ที่สังเกตได้ขณะการให้สัมภาษณ์

.....

ตอนที่ ๒ การสนทนากลุ่ม ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของช่องอานม้า-อานแฮะ บริบทของชุมชน
ประวัติความเป็นมาของช่องอานม้า-อานแฮะมีความเป็นมาอย่างไร ชุมชน/หน่วยงาน ที่อยู่อาศัย/
ปฏิบัติงานอยู่ มีความเป็นมาอย่างไร

ตอนที่ ๓ ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ถึงปัญหาการเปิดจุดผ่านแดนถาวรช่องอานม้า-อานแฮะ

๓.๑ ปัญหาการเปิดจุดผ่านแดนถาวรช่องอานม้า-อานแฮะ มูลเหตุเกิดจากอะไร

๓.๒ การแก้ไขปัญหา ในความเห็นของท่านควรแก้ไขอย่างไร

ตอนที่ ๔ แนวคิดการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี และการเจรจาต่อรอง

๔.๑ ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ประเด็นการบูรณาการความร่วมมือด้านความมั่นคงกับ
อาเซียนและนานาชาติ

๔.๑.๑ ท่านคิดว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชาในปัจจุบัน เป็นอย่างไร

๔.๑.๒ ท่านคิดว่าทั้งไทยและกัมพูชาจะเสริมสร้างความสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดสันติภาพ และความ
มั่นคงในภูมิภาค ได้อย่างไร

๔.๑.๓ ท่านคิดว่าไทยกับกัมพูชา จะสร้างความร่วมมือเพื่อพัฒนาประเทศร่วมกัน เพื่อประโยชน์
สุขและคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนทั้งสองฝ่ายได้อย่างไร

๔.๒ แนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี และการเจรจาต่อรอง

๔.๒.๑ ท่านคิดว่าการแก้ไขปัญหาการเปิดจุดผ่านแดนถาวรช่องอานม้า-อานแฮะ เพื่อให้ปัญหายุติ
ควรดำเนินการอย่างไร (เจรจาภายใต้กลไกทวิภาคีที่มีอยู่, ใช้กำลังทหารเข้าสู้รบเพื่อให้ได้ชัยชนะ
เด็ดขาด)

๔.๒.๒ ถ้ายึดหลักสันติวิธีในการแก้ไขปัญหา ท่านคิดว่าควรใช้หลักคิดของสันติวิธีแต่ละข้ออย่างไร

- (๑) ปฏิเสธการใช้ความรุนแรงโดยสิ้นเชิง
- (๒) โจมตีที่ปัญหา ไม่ใช่ตัวบุคคล
- (๓) สร้างความสัมพันธ์ที่ดี
- (๔) ต้องไม่มุ่งเอาชนะกัน แต่มุ่งสร้างความร่วมมือกัน
- (๕) ตอบสนองความต้องการของทั้งสองฝ่าย
- (๖) มองทั้งสองฝ่ายมีความเท่าเทียมกัน
- (๗) เน้นทั้งหลักเหตุผล และความรู้สึก
- (๘) ความกล้า และสร้างสรรค์

๔.๒.๓ หากทั้งสองฝ่ายใช้กลไกทวิภาคีที่มีอยู่ในการเจรจา ท่านคิดว่าควรใช้หลักการเจรจาดังต่อไปนี้ในแต่ละข้ออย่างไร

- (๑) การยอมรับสถานะของคู่กรณี
- (๒) เข้าใจจุดยืน มุมมอง และเหตุผลของคู่กรณี
- (๓) มองที่ส่วนดีของคู่เจรจาทั้งทัศนคติ หรือพฤติกรรม
- (๔) มองคู่เจรจาว่าจะสามารถตกลงกันได้โดยได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน
- (๕)เจรจากับคู่เจรจาอย่างสุภาพและเปิดเผย

ตอนที่ ๕ แนวคิดการดำเนินการเปิดจุดผ่านแดนถาวรช่องอานม้า-อานแซะ

๕.๑ จากปัญหาที่ฝ่ายไทยและฝ่ายกัมพูชายึดถือเส้นเขตแดนที่แตกต่างกัน ท่านคิดว่าแนวทางการดำเนินการเปิดจุดผ่านแดนถาวรช่องอานม้า-อานแซะ โดยการกำหนดพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ (Buffer Zone) ให้เป็นที่ยอมรับได้ของทั้งสองฝ่าย (win win) มีความเหมาะสมและสามารถดำเนินการโดยไม่เกิดความขัดแย้งกันได้หรือไม่

๕.๒ หากทั้งสองฝ่ายยอมรับดำเนินการตามแนวทางตามข้อ ๕.๑ แล้ว ท่านคิดว่าทั้งสองฝ่ายจะสร้างประโยชน์ร่วมกันอย่างสันติในพื้นที่ช่องอานม้าได้อย่างไร เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนของทั้งสองประเทศ

แบบสังเกตภาคสนาม
(สังเกตแบบมีส่วนร่วม)

ชื่อ-นามสกุล(รหัสอาสาสมัคร).....
วันที่เดือน.....๒๕๖๕
เวลา ถึงใช้เวลารวม
เหตุการณ์.....
บุคคลที่ร่วมในเหตุการณ์
สถานที่ และสภาพแวดล้อม

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ

พันเอก ณัฏฐ์ ศรีอินทร์

วัน เดือน ปี เกิด

๑๗ กรกฎาคม ๒๕๑๐

การศึกษา

รร.ท่าตูมประชาเสรมวิทย์ จ.สุรินทร์

รร.เตรียมทหาร รุ่นที่ ๒๗

รร.นายร้อย จปร. รุ่นที่ ๓๘

รร.เสนาธิการทหารบก ชุดที่ ๗๘

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา

ประวัติการทำงานโดยย่อ

ผบ.มว.พล.ร้อย.อวบ.ร.๒๓ พัน.๒

ผบ.มว.กรม นนร.รอ.รร.จปร.

ผบ.ร้อย.อวบ.ร.๒๓ พัน.๓

ผบ.ร้อย.ค.หนัก ร.๒๓

ฝสธ.ยกก.ทภ.๒

ผบ.พัน.กรม นนร.รอ.รร.จปร.

ผบ.ร.๑๖ พัน.๓

ผบ.กรม ทพ.๒๖

ผบ.ร.๑๖

รอง เสธ.ทภ.๒

รอง ผบ.พล.ร.๖

ราชการพิเศษ

หน.ฝกร.ฉก.ร.๒๓

หน.ฝยก.กกล.๙๗๒ ไทย-ติมอร์ ต่อ.ผลัดที่ ๖

ผบ.พัน.ร.๑๖๓ ชายแดนเขาพระวิหาร

ผบ.พัน.ร.ไทย เข้าร่วมการฝึกร่วม/ผสมคอบร้าโกลด์ ๐๘

ผบ.ฉก.กรม ทพ.๒๖ ชายแดนปราสาทตาเมือน-ตาควาย

รอง เสธ.กกล.สุรนารี

ผบ.ฉก.๓

ตำแหน่งปัจจุบัน

รอง ผบ.กกล.สุรนารี

รอง ผบ.พล.ร.๖

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา การเมือง

เรื่อง แนวทางการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดน
ไทย-กัมพูชา : กรณีศึกษาช่องอานม้า อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี
ผู้วิจัย พันเอก ญัฐ ศรอินทร์ หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 65
ตำแหน่ง รองผู้บัญชาการกองพลทหารราบที่ 6

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาความไม่ชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดน เป็นปัญหาสำคัญที่สร้างความขัดแย้งระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชามายาวนาน ต้นเหตุของปัญหาสืบเนื่องจากลัทธิล่าอาณานิคมฝรั่งเศสที่เข้ามายึดครองอินโดจีนในหัวตันกรุงรัตนโกสินทร์ ทำให้ต้องมีการกำหนดเส้นเขตแดนระหว่างกรุงสยามกับอินโดจีนฝรั่งเศสขึ้น ด้วยการจัดทำสัญญาขึ้น 2 ฉบับ คือ อนุสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส ฉบับลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2447 (ค.ศ.1904) หลังจากสยามเสียพื้นที่ฝั่งขวาแม่น้ำโขงให้แก่ฝรั่งเศส และสนธิสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส ฉบับลงวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ.2450 (ค.ศ.1907) หลังจากสยามเสียพื้นที่จังหวัดพระตะบอง เสียมราฐ ศรีโสภณ ให้แก่ฝรั่งเศส เพื่อกำหนดเส้นเขตแดนระหว่างกันที่มีความยาว 798 กิโลเมตร โดยกำหนดให้แบ่งด้วยสันปันน้ำ 524 กิโลเมตร แบ่งด้วยร่องน้ำลึกและลำน้ำ 216 กิโลเมตร และแบ่งด้วยแนวเส้นตรงระหว่างหลักเขตแดน (straight line) 58 กิโลเมตร มีการจัดตั้งคณะกรรมการปักปันเขตแดนสยาม-อินโดจีนขึ้น 2 ชุดตามสัญญาดังกล่าว เพื่อเดินสำรวจและจัดทำแผนที่ รวมทั้งการปักหลักเขตแดนลงในภูมิประเทศจริง

ผลจากอนุสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส ฉบับลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2447 ทั้งสองฝ่ายได้ปักปันเขตแดนร่วมกัน รวมทั้งจัดทำแผนที่ประกอบ จำนวน 11 ระวัง และผลจากสนธิสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส ฉบับลงวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ.2550 ทั้งสองฝ่ายได้ปักปันเขตแดนร่วมกัน จัดทำแผนที่ประกอบ จำนวน 5 ระวัง รวมทั้งปักหลักเขตแดนทั้งสิ้น 73 หลัก แต่เนื่องจากแผนที่ที่เป็นผลจากคณะกรรมการปักปันเขตแดนสยาม-อินโดจีนทั้ง 2 คณะ เป็นแผนที่มาตราส่วน 1 : 200,000 ซึ่งเป็นมาตราส่วนขนาดใหญ่ มีความคลาดเคลื่อนมากเมื่อต้องถ่ายทอดลงในภูมิประเทศจริง รวมทั้งบางพื้นที่ขีดเส้นเขตแดนในแผนที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดในอนุสัญญา อาทิ พื้นที่ปราสาทพระวิหาร ซึ่งในอนุสัญญา พ.ศ.2447 กำหนดให้แบ่งโดยใช้ “สันปันน้ำ” หากลากเส้นเขตแดนโดยใช้แนวสันปันน้ำปราสาทพระวิหารจะอยู่ในเขตไทย แต่แผนที่มาตราส่วน 1 : 200,000 ซึ่งเป็นผลจากคณะกรรมการปักปันฯ ได้ขีดเส้นเขตแดนให้ปราสาทพระวิหารอยู่ในเขตกัมพูชา ทำให้เกิดปัญหาเนื่องจากทั้งสองประเทศยึดถือเส้นเขตแดนที่แตกต่างกัน ต้องยื่นคำขอต่อศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ให้วินิจฉัยแนวเส้นเขตแดนในพื้นที่ดังกล่าวถึง 2 ครั้ง เมื่อปี พ.ศ.2505 และปี พ.ศ.2556

สำหรับหลักเขตแดนที่เป็นผลจากพิธีสารว่าด้วยการปักปันเขตแดนแนบท้ายสนธิสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส ฉบับลงวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ.2450 นั้น ได้มีการสำรวจและปักหลักเขตแดนร่วมกันแล้วระยะทาง 603 กิโลเมตร รวม 73 หลัก ตั้งแต่หลักเขตแดนที่ 1 บริเวณพื้นที่ช่องสะง่า อำเภอภูสิงห์

จังหวัดศรีสะเกษ จนถึงหลักเขตแดนที่ 73 บริเวณบ้านหาดเล็ก อำเภอลองใหญ่ จังหวัดตราด แต่เนื่องจากระยะเวลาตั้งแต่จัดทำจนถึงปัจจุบันผ่านมากกว่า 100 ปีแล้ว จึงทำให้หลักเขตหลายแห่งชำรุด สูญหาย หรือถูกโยกย้ายออกจากตำแหน่งเดิม ในขณะที่พื้นที่ทางบกด้านตะวันออกตั้งแต่ช่องสะง่า อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ จนถึงพื้นที่ช่องบก อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี ระยะทาง 195 กิโลเมตร ยังไม่ได้มีการปักหลักเขตแดนร่วมกัน จึงยังเป็นพื้นที่ที่ยังขาดความชัดเจนในภูมิประเทศจริงแต่ละฝ่ายยังยึดถือแผนที่ที่ฝ่ายตนได้เปรียบเพื่ออ้างแนวเส้นเขตแดน พื้นที่นี้จึงยังคงเกิดความขัดแย้งอยู่เสมอ ทั้งพื้นที่ปราสาทพระวิหาร ช่องอานม้า ช่องบก

การแก้ไขปัญหาเส้นเขตแดนร่วมกันอย่างถาวร ทั้งสองประเทศได้พยายามใช้กลไกทวิภาคีในการแก้ไขปัญหา ด้วยมุ่งหวังจะให้เกิดความสงบสุขของประชาชนทั้งสองประเทศ และเสริมสร้างบรรยากาศความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการการเขตแดนร่วมไทย-กัมพูชา (Joint Boundary Commission : JBC) ขึ้นในปี พ.ศ.2540 เพื่อเป็นกลไกหลักในการเจรจา และการสำรวจ และจัดทำหลักเขตแดนทางบกไทย-กัมพูชา และต่อมาได้มีการลงนามในบันทึกความเข้าใจ ระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา ว่าด้วยการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบก ในปี พ.ศ.2543 หรือ MOU 43 เพื่อเป็นกรอบและกลไกการปฏิบัติงานของทั้งสองฝ่ายในการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนในภูมิประเทศเพื่อให้เห็นแนวเขตแดนอย่างชัดเจน กำหนดพื้นที่การสำรวจตลอดแนวชายแดนไทย-กัมพูชาเป็น 7 ตอน และกำหนดขั้นตอนการดำเนินการเป็น 5 ขั้นตอน คือ 1) การค้นหาตำแหน่งที่ตั้ง และการซ่อมแซมหลักเขตแดนเดิมที่เคยจัดทำไว้แล้วทั้ง 73 หลัก 2) การจัดทำแผนที่จากภาพถ่ายทางอากาศ (Orthophoto Map) มาตราส่วน 1 : 25,000 ตลอดแนวชายแดน 3) การกำหนดแนวที่จะเดินสำรวจลงบนแผนที่จากภาพถ่ายทางอากาศ 4) การเดินสำรวจหาแนวเขตในภูมิประเทศ และ 5) การก่อสร้างหลักเขตแดน

การดำเนินการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกร่วมกันตามกลไกความร่วมมือดังกล่าวนี้ ปัจจุบันยังอยู่ในขั้นตอนที่ 1 การค้นหาตำแหน่งที่ตั้ง และการซ่อมแซมหลักเขตแดนเดิมที่เคยจัดทำไว้แล้วทั้ง 73 หลัก ผลการดำเนินการ มีความเห็นตรงกัน 45 หลัก ความเห็นไม่ตรงกัน 28 หลัก ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาอีกมากถึงจะแล้วเสร็จ เป็นผลผลิตที่จะสามารถแก้ไขความขัดแย้งเรื่องเส้นเขตแดนได้อย่างถาวรตามที่ทั้งสองประเทศต้องการ

ในปี พ.ศ.2558 ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 10 ประเทศ ได้รวมกลุ่มกันเป็นประชาคมอาเซียน ด้วยความมุ่งหวังที่จะให้ทุกประเทศในภูมิภาคนี้เป็นหนึ่งเดียวกันมีความตระหนักเรื่องความมั่นคงเหมือนกัน มีการแก้ไขข้อกฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เป็นข้อจำกัดระหว่างกัน เพื่ออำนวยความสะดวกให้อาเซียนอยู่ ทำธุรกรรมได้เสมือนเป็นประเทศเดียวกัน การดำเนินการต่าง ๆ ตามแนวความคิดดังกล่าวในขณะที่ปัญหาเรื่องเส้นเขตแดนระหว่างประเทศสมาชิกยังไม่ได้มีการแก้ไขให้ลุล่วงจึงเป็นการเดินที่สวนทางกัน โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ การค้าขาย การท่องเที่ยว ชายแดนที่ในอนาคตจะต้องมีการเปิดจุดผ่านแดนเพื่อขนส่งสินค้า เดินทางข้ามแดน การท่องเที่ยวชายแดน

ช่องอานม้าตั้งอยู่บนเทือกเขาพนมดงรักในพื้นที่ตำบลโขง อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี เป็นจุดเชื่อมต่อที่สำคัญระหว่างจังหวัดอุบลราชธานี ราชอาณาจักรไทย กับ จังหวัดพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา ลักษณะเป็นหน้าผาสูงชัน แบ่งเขตแดนด้วยสันปันน้ำตามอนุสัญญาสยาม-

ฝรั่งเศส ฉบับวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2447 ยังไม่มีการปักหลักเขตแดน อดีตเคยเป็นสมรภูมิการสู้รบในห้วงที่ไทยประสบกับภัยคุกคามจากลัทธิคอมมิวนิสต์ รวมทั้งเป็นที่ตั้งศูนย์อพยพผู้ได้รับผลกระทบจากการสู้รบจากสงครามกลางเมืองของกัมพูชา ยากลำบากในการเดินทางเข้าถึงเนื่องจากอยู่กลางป่ารกทึบ เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธาร มีทุนระเบิดกับระเบิดจำนวนมาก มีการลักลอบกระทำผิดกฎหมายหลายรูปแบบ ทั้งนี้เมื่อปี พ.ศ.2542 รัฐบาลไทยและรัฐบาลกัมพูชาได้เปิดเป็นจุดผ่อนปรนเพื่อการค้า เพื่อให้ประชาชนสองฝั่งค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวันระหว่างกัน และเมื่อปี พ.ศ.2556 รัฐบาลทั้งสองฝ่ายได้เห็นชอบให้ยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวร เพื่อประโยชน์ต่อการค้าและการสัญจรของบุคคล ยานพาหนะ รวมทั้งการเดินทางเข้า-ออกของบุคคลจากประเทศที่สามตามระบบสากล เป็นการส่งเสริมการค้าชายแดนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนของทั้งสองประเทศ โดยมอบหมายให้จังหวัดอุบลราชธานี กับจังหวัดพระวิหารหารือร่วมกันเพื่อดำเนินการต่อไป แต่ที่ผ่านมาพบว่า ยังมีปัญหาสำคัญอยู่หลายประการที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการ โดยเฉพาะปัญหาความไม่ชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดน ที่ทั้งสองฝ่ายยึดหลักฐานแผนที่ที่แตกต่างกัน การยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวรช่องอานม้า-อานแซะ จึงยังไม่สามารถดำเนินการได้จนถึงปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงแนวทางการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา ในพื้นที่ช่องอานม้า อำเภอน้ำย้อย จังหวัดอุบลราชธานี ว่ามี ปัญหา อุปสรรคอย่างไร มีโอกาสที่จะดำเนินการได้หรือไม่ อย่างไร เพื่อเป็นการเปลี่ยนอุปสรรคสู่โอกาสในการสร้างประโยชน์ร่วมกันอย่างสันติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค และโอกาสในการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา พื้นที่ช่องอานม้า อำเภอน้ำย้อย จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อหารูปแบบการบริหารจัดการที่มีความเหมาะสมในการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา พื้นที่ช่องอานม้า อำเภอน้ำย้อย จังหวัดอุบลราชธานี
3. เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการจุดผ่านแดนอื่น ๆ ของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ที่มีปัญหาใกล้เคียงกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้ศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด เพื่อค้นหาแนวทางการเปิดจุดผ่านแดนถาวรกรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา พื้นที่ช่องอานม้า อำเภอน้ำย้อย จังหวัดอุบลราชธานี โดยศึกษาตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 ด้านความมั่นคง

2. ขอบเขตด้านประชากร

กลุ่มเป้าหมายที่จะดำเนินการศึกษา คือ กลุ่มประชากรไทย และประชากรกัมพูชาที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และได้รับผลกระทบจากการเปิดจุดผ่านแดนถาวรช่องอานม้า-อานแซะ ในพื้นที่

จังหวัดอุบลราชธานี ราชอาณาจักรไทย และพื้นที่จังหวัดพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา รวมถึงกลุ่มผู้บริหารระดับสูงภาครัฐที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบาย เพื่อขอทราบวิสัยทัศน์ แนวความคิด และคำแนะนำเชิงนโยบายเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการเปิดจุดผ่านแดน กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนเพื่อนำมาประกอบในการอภิปรายผล

3. ขอบด้านพื้นที่

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เลือกพื้นที่แบบเจาะจง เป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการเปิดจุดผ่านแดนถาวรช่องอานม้า-อานแซะ ทั้งในฝั่งประเทศไทย และประเทศกัมพูชา ได้แก่

3.1 อำเภอคำม่วน จังหวัดอุบลราชธานี ประเทศไทย

3.2 อำเภอยะมาต จังหวัดพระวิหาร ประเทศกัมพูชา

4. ขอบเขตด้านเวลา

เริ่มการศึกษาวิจัยตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2565 จนถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2566

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการเปิดจุดผ่านแดนถาวร กรณีที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา : กรณีศึกษาช่องอานม้า อำเภอคำม่วน จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีในการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด ในการดำเนินการเปิดจุดผ่านแดนถาวรพื้นที่ช่องอานม้า นำมาสู่การกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสม ที่เห็นชอบร่วมกันของทั้งฝ่ายไทย และฝ่ายกัมพูชา โดยจะทำการเก็บข้อมูลทั้งการศึกษาเอกสาร (Document Study) และการศึกษาภาคสนาม (Field Study) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล

1.1 เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

1.1.1 การศึกษาภาคสนาม (Field Study)

เพื่อเก็บข้อมูลสภาพการณ์ปัจจุบัน ปัญหา ข้อจำกัด และโอกาสในการเปิดเป็นจุดผ่านแดนถาวรเพื่อสร้างประโยชน์ร่วมกันอย่างสันติระหว่างไทย- กัมพูชา ซึ่งการสัมภาษณ์จะใช้กระบวนการมีส่วนร่วม โดยจัดให้มีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) แลกเปลี่ยนความคิดเห็นแบบไม่เป็นทางการ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลมีการนำเสนอ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเปิดจุดผ่านแดนถาวรช่องอานม้า-อานแซะ

1.1.2 การศึกษาเอกสาร (Document Study)

ศึกษาเอกสารเพื่อใช้เป็นข้อมูลทุติยภูมิประกอบการวิเคราะห์ เช่น ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580 เอกสารเกี่ยวกับเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา เอกสารเกี่ยวกับการเปิดจุดผ่านแดน เอกสารเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี เอกสารเกี่ยวกับหลักการเจรจาต่อรอง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย ประชากรทั้งสองประเทศ คือ ประชากรไทย และประชากรกัมพูชา โดยประชากรของแต่ละประเทศจะประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่

1.2.1 กลุ่มผู้บริหารระดับสูง

โดยเป็นหน่วยงานจากทางภาครัฐของทั้งประเทศไทย และประเทศกัมพูชา ที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายในระดับประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการเปิดจุดผ่านแดน

1.2.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่

โดยเป็นหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานความมั่นคง ผู้นำทางธรรมชาติของทั้งประเทศไทย และประเทศกัมพูชา ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการชั่งอานม้า อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี-ช่องอานแซะ อำเภอมะนัง จังหวัดพระวิหาร

1.2.3 กลุ่มประชาชนในพื้นที่

แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มคนที่เกิดก่อนปี พ.ศ.2525 ซึ่งได้รับผลกระทบจากการสู้รบกับภัยคุกคามจากลัทธิคอมมิวนิสต์ และการก่อตั้งศูนย์อพยพรับผู้ได้รับผลกระทบจากการสู้รบจากสงครามกลางเมืองของกัมพูชาในพื้นที่ช่องอานม้า 2) กลุ่มคนที่เกิดตั้งแต่ปี พ.ศ.2525-2540 ซึ่งได้รับผลกระทบจากการเปิดจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าช่องอานม้าตั้งแต่ปี 2542 และ 3) กลุ่มคนที่เกิดหลัง พ.ศ.2540 ซึ่งเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ โดยแต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยผู้ประกอบการอาชีพต่าง ๆ ได้แก่ ข้าราชการ พ่อค้า เกษตรกร

ในส่วนของการเก็บข้อมูลนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ได้แก่ 1) กลุ่มข้าราชการที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงฝ่ายไทย จำนวน 5 คน ฝ่ายกัมพูชา จำนวน 5 คน 2) กลุ่มระดับผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ฝ่ายไทยพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 10 คน ฝ่ายกัมพูชาพื้นที่จังหวัดพระวิหาร จำนวน 10 คน และ 3) กลุ่มประชาชนในพื้นที่ ฝ่ายไทยพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 43 คน แยกเป็นกลุ่มคนที่เกิดก่อนปี พ.ศ.2525 จำนวน 3 คน กลุ่มคนที่เกิดปี พ.ศ.2525-2540 จำนวน 17 คน และกลุ่มคนที่เกิดหลัง พ.ศ.2540 จำนวน 23 คน ฝ่ายกัมพูชาพื้นที่จังหวัดพระวิหาร จำนวน 43 คน แยกเป็นกลุ่มคนที่เกิดก่อนปี พ.ศ.2525 จำนวน 3 คน กลุ่มคนที่เกิดปี พ.ศ.2525-2540 จำนวน 17 คน และกลุ่มคนที่เกิดหลัง พ.ศ.2540 จำนวน 23 คน

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษา เมื่อรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาภาคสนาม (Field Study) และศึกษาเอกสาร (Document Study) เป็นที่เรียบร้อยแล้ว จากนั้นจะตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูล โดยนำมาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดในการศึกษา

3. การนำเสนอข้อมูล

นำเสนอข้อมูลและสรุปผลการศึกษาโดยใช้รูปแบบการพรรณานำมาอธิบายเชื่อมโยงกับแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ ที่ได้จากการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ปัญหา อุปสรรค และโอกาสในการยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวรช่องอานม้า-อานแซะ
ปัญหา อุปสรรค ที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1.1 ปัญหาเส้นเขตแดน เนื่องจากพื้นที่ช่องอานม้ายังไม่มีมีการปักปันเขตแดนที่ชัดเจน ในห้วงสงครามกลางเมืองกัมพูชา ได้มีประชาชนกัมพูชาอพยพหลบหนีภัยจากการสู้รบมาอยู่อาศัยในพื้นที่นี้ เมื่อสงครามยุติ ด้วยพื้นที่สะดวกต่อการอยู่อาศัย มีการเปิดเป็นจุดผ่อนปรนเพื่อการค้า และรัฐบาลทั้งสองฝ่ายเห็นชอบร่วมกันให้ยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวร ทำให้ประชาชนกัมพูชาอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานเพิ่มมากขึ้นจากเดิมที่มีประมาณ 20 ครอบครัว เป็นประมาณ 200 ครอบครัวในปัจจุบัน จากผลการสำรวจเก็บหลักฐานขั้นต้น (Joint Detail Survey) พบว่า สันปันน้ำอยู่บริเวณตลาดชุมชนกัมพูชา ดังนั้นการที่จะยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวร ฝ่ายไทยจึงเห็นว่าฝ่ายกัมพูชาต้องแก้ไขประเด็นที่ตั้งตลาดชุมชนกัมพูชาโดยย้ายออกให้เสร็จสิ้นก่อน ในขณะที่ฝ่ายกัมพูชาเห็นว่าเป็นประเด็นอ่อนไหวทางการเมือง อาจถูกต่อต้านจากประชาชน ต้องเป็นนโยบายที่สั่งการจากรัฐบาลจึงจะสามารถดำเนินการได้

1.2 พื้นที่ช่องอานม้าในฝั่งไทยตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติพระวิหาร ในการยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวร จังหวัดอุบลราชธานีได้จัดทำแผนขอใช้พื้นที่จากอุทยานแห่งชาติพระวิหารแล้ว เนื้อที่รวม 139 ไร่ 3 งาน 28 ตารางวา แต่ขาดงบประมาณการจัดทำวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment : EIA) ซึ่งต้องเป็นหลักฐานประกอบการขอใช้พื้นที่ด้วย จึงยังไม่สามารถเสนอเรื่องเพื่อขอใช้พื้นที่ได้ ในขณะที่ฝั่งกัมพูชาไม่มีข้อจำกัดในเรื่องพื้นที่ในห้วงที่ผ่านมาได้พัฒนาพื้นที่เพื่อเตรียมเปิดเป็นจุดผ่านแดนถาวรในหลาย ๆ ด้านแล้ว โดยมีภาคเอกชนเข้ามาลงทุน

1.3 การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ บางปัญหาไม่อยู่ในอำนาจของหน่วยในพื้นที่ ต้องรอรการตกลงใจจากหน่วยเหนือ ทำให้การดำเนินการล่าช้า

1.4 ประชาชนในพื้นที่ไม่รับรู้ข่าวสาร หรือปัญหาที่เกิดขึ้น เกิดการต่อต้านนโยบายของหน่วยเหนือ หรือขาดการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา

โอกาสที่จะดำเนินการได้มี 3 ประการ คือ

1. การที่ทั้งสองฝ่ายมองเห็นโอกาสที่จะพัฒนาพื้นที่เพื่อเพิ่มมูลค่าการค้าชายแดน และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนร่วมกัน การมองเห็นเส้นทางเชื่อมต่อ 3 ประเทศ ไทย-กัมพูชา-สปป.ลาว และความหวังของประชาชนกัมพูชาที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน อาจทำให้ตัดสินใจยอมในบางเรื่องเพื่อให้ได้ในบางเรื่อง

2. เอกชนของฝ่ายกัมพูชาได้เข้ามาลงทุนเพื่อเตรียมการยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวรในหลาย ๆ ด้าน อาจใช้พลังแฝงที่มีอยู่เพื่อผลักดันให้เป้าหมายสำเร็จได้

3. การที่ทั้งสองฝ่ายมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยเฉพาะในระดับพื้นที่ การเจรจาด้วยสันติวิธี และใช้หลักการเจรจาต่อรองที่อาจส่งผลให้สำเร็จได้ เพราะประชาชนทั้งสองฝ่ายต่างต้องการให้ยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวร มองที่ผลประโยชน์ที่จะเกิดร่วมกันเป็นหลัก ปฏิเสธการแก้ไขปัญหาโดยการใช้อำนาจ ทั้งนี้การเจรจากันในเชิงลึกอาจต้องใช้ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลของ

บุคคลที่ได้รับความไว้วางใจของทั้งสองฝ่ายมาช่วย กล้าคิดสร้างสรรค์ในแนวทางใหม่ ๆ ตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป

2. รูปแบบการบริหารจัดการที่มีความเหมาะสมในการเปิดจุดผ่านแดนถาวร พบข้อเสนอ 3 รูปแบบที่เป็นไปได้ คือ

2.1 กำหนดพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ (Buffer Zone) ที่เห็นชอบร่วมกัน แล้วรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างที่มีอยู่เดิมออกทั้งหมด แผนบริหารจัดการพื้นที่ของทั้งสองฝ่ายให้ดำเนินการนอกพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์

2.2 กำหนดพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ (Buffer Zone) ที่เห็นชอบร่วมกัน แล้วรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างที่มีอยู่เดิมออกทั้งหมด ในพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ให้เป็นที่ตั้งเฉพาะส่วนราชการของทั้งสองประเทศที่ปฏิบัติงานในพื้นที่

2.3 กำหนดพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ (Buffer Zone) ที่เห็นชอบร่วมกันแล้วอนุโลมให้ประชาชนที่อาศัยอยู่เดิมและประสงค์อยู่ต่ออาศัยอยู่ได้ แต่ห้ามเข้ามาอาศัยอยู่ใหม่ ห้ามก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างใด ๆ เพิ่มเติม และอนุโลมเฉพาะการอยู่อาศัยเท่านั้นห้ามทำการค้าหรือกิจการอื่นใด กิจกรรมการค้าหรือกิจการอื่นใดให้ไปดำเนินการนอกพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์

ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการดำเนินการเปิดจุดผ่านแดนถาวรในพื้นที่ที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดน ที่ผู้วิจัยค้นพบนั้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานในพื้นที่ชายแดนด้านอื่น ๆ ในทุกภาคของประเทศ ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ในข้อ 1.1 ประชาชนอยู่ดี กินดี และมีความสุข และข้อ 1.2 บ้านเมืองมีความมั่นคงในทุกมิติและทุกระดับ สามารถลดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ควรตระหนักถึงความจำเป็นต่อการบริหารจัดการกับปัญหาการกล่าวอ้างเส้นเขตแดนที่แตกต่างกัน ด้วยการกำหนดพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ (Buffer Zone) การกำหนดพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์ดังกล่าว จะช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเรื่องเส้นเขตแดนได้ เพราะทำให้ดินแดนที่ต่างฝ่ายต่างอ้างสิทธิ์ไม่มีการเข้าใช้ประโยชน์ จนกว่ากระบวนการพิสูจน์โดยคณะสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนจะดำเนินการแล้วเสร็จ เป็นการสนับสนุนการแก้ปัญหาความร่วมมือของภาคีประชาคมอาเซียน สร้างโอกาสทางการค้า การลงทุน และการสัญจรข้ามแดนของประชาชน แต่ต้องมีการรับรองโดยหน่วยงานระดับชาติของทั้งสองประเทศเพื่อให้สามารถนำมาบังคับใช้และมีบทลงโทษกรณีละเมิดข้อตกลง

2. รัฐบาลไทย โดยกระทรวงมหาดไทย ควรจัดให้มีการฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้ให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเปิดจุดผ่านแดน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเข้าใจขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติได้อย่างแท้จริง

3. เมื่อรัฐบาลไทย มีมติเห็นชอบกับรัฐบาลประเทศเพื่อนบ้าน ให้มีการเปิดจุดผ่านแดนแล้ว จังหวัดชายแดนซึ่งเป็นกลไกหลักที่ต้องดำเนินการตามนโยบายรัฐบาล ควรจัดตั้งคณะทำงาน โดยเชิญ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมเป็นคณะทำงาน กำหนดบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจน จัดการประชุมเตรียมการ ประสานการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพื่อรับทราบและร่วมกันดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน ผลการประชุมจะเป็นการกำหนดท่าทีของฝ่ายเรา ก่อนที่จะเข้าประชุมหารือกับประเทศเพื่อนบ้าน เป็นการสร้างความเข้าใจและมีความเป็นเอกภาพ ตลอดจนลดระดับความขัดแย้งทั้งของฝ่ายเราและกับคณะทำงานของประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งต้องมีการประเมินความก้าวหน้าของการดำเนินการเป็นวงรอบ

4. การดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ประเด็นการร่วมมือทางการพัฒนากับประเทศเพื่อนบ้าน ภูมิภาค โลก รวมถึงองค์กรภาครัฐ และมีใช้ภาครัฐ ต้องมีการดำเนินการอย่างจริงจัง ควรมีโครงการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน ในทุกหน่วยงานและทุกระดับ ทั้งฝ่ายพลเรือน ฝ่ายความมั่นคง และภาคเอกชน ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น จนถึงระดับชาติ เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรของประเทศเพื่อนบ้าน และจะนำมาซึ่งความไว้วางใจกัน

5. ต้องปลูกฝังให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ และประชาชนไทย มีทัศนคติที่ดีต่อประเทศเพื่อนบ้าน ไม่ดูถูกเหยียดหยาม มองว่าเขาด้อยกว่าเรา ทั้งนี้เมื่อเขาได้รับเกียรติในระดับที่เหมาะสมการอยู่ร่วมกันจะเป็นไปโดยปกติสุข ไม่ก่อให้เกิดเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง